

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Mesut YARAMIŞ

KÜTAHYA'DA YAYINLANAN KEMALİST BİR GAZETE "HALK"

Gazetecilik Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2023

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Mesut YARAMIŞ

KÜTAHYA'DA YAYINLANAN KEMALİST BİR GAZETE “HALK”

Danışman

Dr. Öğr. Ü. Hasan ÜSTÜN

Gazetecilik Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2023

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Mesut Yaramış'ın bu çalışması, jürimiz tarafından Gazetecilik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Seyfi KILIÇ

Üye (Danışmanı) : Dr. Öğr. Üyesi Hasan ÜSTÜN

Üye : Prof. Dr. Mustafa EKER

Tez Başlığı: **KÜTAHYA'DA YAYINLANAN KEMALİST BİR GAZETE "HALK"**

Tez Savunma Tarihi : 16/10/2023

Mezuniyet Tarihi : 08/12/2023

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Kütahya’da Yayınlanan Kemalist Bir Gazete Halk” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Mesut YARAMIŞ

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU BEYAN BELGESİ

Öğrenci Bilgileri	
Adı-Soyadı	Mesut Yaramış
Öğrenci Numarası	202052051007
Anabilim Dalı	Gazetecilik
Programı	Gazetecilik
Danışman Öğretim Üyesi Bilgileri	
Unvanı, Adı-Soyadı	Dr. Öğr. Ü. Hasan Üstün
Yüksek Lisans Tez Başlığı	Kütahya’da Yayınlanan Kemalist Bir Gazete “Halk”
Turnitin Bilgileri	
Ödev Numarası	2222757905
Rapor Tarihi	09.11.2023
Benzerlik Oranı	Alıntılar hariç: %9 Alıntılar dahil: %12
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE, Yukarıda bilgileri bulunan öğrenciye ait tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 293 sayfalık kısmına ilişkin olarak Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orjinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarında belirlenen filtrelemeler uygulanarak yukarıdaki detayları verilen ve ekte sunulan rapor alınmıştır. Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir: () Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orjinallik Raporunun doğruluğunu onaylarım. () Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orjinallik Raporunun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esaslarında öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.	
Gerekçe:	
Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlere uygun olarak tarafımca yapılmıştır. İlgili tezin orjinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.	
Danışman Öğretim Üyesi Dr. Öğr. Ü. Hasan Üstün İmza	

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ	iii
KISALTMALAR LİSTESİ	iv
ÖZET	v
SUMMARY	vi
ÖNSÖZ	vii
GİRİŞ	2

BİRİNCİ BÖLÜM

CUMHURİYET ÖNCESİ TÜRK BASINI VE HALK GAZETESİ

1.1. Millî Mücadele Dönemi	2
1.2. Millî Mücadele Dönemi Basını.....	3
1.2.1. Anadolu Basını	4
1.2.1.1. İrade-i Milliye	5
1.2.1.2. Hakimiyet-i Milliye	7
1.2.1.3. Anadolu Ajansı	9
1.3. Halk Gazetesi	10
1.3.1. Halk'ın Sahibi	10
1.3.2. Yazı Kadrosu	11
1.3.3. Ücret Bilgileri ve Baskı Sayısı	12
1.3.4. Basım Yeri ve İdarehanesi	12
1.3.5. Sayfa Düzeni	12

İKİNCİ BÖLÜM

HALK GAZETESİNİN YAYIN POLİTİKASI VE HALK KAVRAMI

2.1. Halk'ın Yayın Politikası	13
2.2. Atatürk İlkeleri.....	15
2.2.1. Cumhuriyetçilik.....	15
2.2.2. Milliyetçilik.....	15

2.2.3. Halkçılık	15
2.2.4. Devletçilik	20
2.2.5. Laiklik	21
2.2.6. İnkılapçılık	24
2.3. Ankara Hükümeti'nin Halkçılık Anlayışı	25

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HALK GAZETESİNİN İÇERİĞİ

3.1. Araştırmanın Amacı	29
3.2. Araştırmanın Önemi	31
3.3. Araştırmanın Yöntemi	31
3.4. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları	32
3.5. Araştırmanın Bulguları ve Yorumları	32
3.5.1. Halk'ın İrade-i Milliye ve Hakimiyet-i Milliye Gazeteleri ile Benzer ve Farklı Yönleri	32
3.5.2. Halkta Yayınlanan Haberlerin İçeriğine Göre Bölümleri ve Sayıları	33
3.5.3. Haber Kaynakları	34
3.5.4. 1923 Kütahya'sının Genel Durumu	34
3.5.5. Kütahya'da Sosyal ve Ekonomik Yaşam	34
3.5.6. Kütahya'da Eğitim ve Öğretim	37
3.5.7. Kütahya'da Halk Sağlığı	40
3.5.8. Türkiye Haberleri	41
3.5.9. Dünyadaki Gelişmeler	44
3.5.10. Halk Gazetesinin Okuyucu Kitlesi ve Basın	45
SONUÇ	47
KAYNAKÇA	49
EKLER	54
EK 1. HALK'TA YAYINLANAN HABERLER	54
ÖZ GEÇMİŞ	282

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1 Halk Gazetesinde Yayınlanan Haber Türleri ve Sayıları.....	33
---	----

KISALTMALAR LİSTESİ

AA	Anadolu Ajansı
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
TC	Türkiye Cumhuriyeti
MHC	Müdafa-i Hukuk Cemiyeti
KHG	Kütahya Halk Gazetesi

ÖZET

Milli Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasından sonra Mustafa Kemal önderliğinde Ankara'da kurulan yeni hükümet yeni yönetim seklinin cumhuriyet olduğunu ve bu yönetimin tarzının demokrasi olduğunu açıklamıştır. Ama bu yeni yönetim seklinin uygulanabilmesi için halka doğru bir şekilde anlatılması ve halkın yönetime katılımı sağlanmalıydı. Mustafa Kemal bunun en doğru ve hisli yolunun basın sayesinde büyük kitlelere ulaşarak yapılabileceğini biliyordu, iste bu sebepten dolayı Anadolu basınıni etkin bir şekilde kullanmayı hedefliyordu. Sivas'ta İrade-i Milliye, ardından Ankara'da Hakimiyet-i Milliye ve son olarak Ankara Merkezli Türkiye'nin ilk milli haber ajansı olan Anadolu Ajansının kurulmasına önayak oldu.

Kurulan bu gazeteler ve haber ajansı ülkenin her yerine Anadolu'nun tüm köylerine ulaşmakta zorluk çekiyordu. Bu eksikliği fark eden Mustafa Kemal, Anadolu'nun önemli vilayetlerine yeni TBMM seçimleri öncesi hem Anadolu halkının durumunu görmek hem de seçimler öncesi nabız yoklamak için seyahatler düzenlemiştir. Bu seyahatler sırasında basının milli iradeyi ifade etmekte eksiklik çektiği illerde yerel gazeteler kurulmasını istemiştir. Kütahya Halk gazetesi de bu gazetelerden bir tanesi olarak Türk basın tarihinde yerini almıştır. Halk gazetesi içerisinde, bölgedeki siyasi, adli, kültürel, edebi, ekonomi, sanat, ulusal ve dış basından birçok haber yayınlayarak hem milli iradeyi hâkim kılmak hem de halkı bilinçlendirmek adına önemli bir iş gerçekleştirmiştir. Cumhuriyetin ilk yılında Anadolu'nun önemli şehirlerinden birisi olan Kütahya ve ahalisi yeni kurulan cumhuriyet ve Ankara Hükûmeti ile olan iletişimi Halk gazetesi üzerinden sağlamıştır. Dönemin sosyal, kültürel ve ekonomik yaşamını adeta ayna gibi yansıtan Halk gazetesi, tam yüzyıl önce tarihe ve cumhuriyete en önemli iletişim aracı olarak hizmet etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kütahya, Basın, Sosyal Yaşam, Gazetecilik

SUMMARY

A KEMALIST NEWSPAPER PUBLISHED IN KUTAHYA “HALK”

After the national liberation war was won, the new government established in Ankara under the leadership of Mustafa Kemal announced that the new form of government was the republic and that the style of this government was democracy. But in order for this new form of administration to be implemented, it had to be explained to the public correctly and the public's participation in the administration had to be ensured. Mustafa Kemal knew that the most accurate and fastest way to do this could be done by reaching large audiences through the press, and for this reason, he aimed to use the Anatolian press effectively. He approved the establishment of Irade-i Milliye in Sivas, then Hakimiyet-i Milliye in Ankara, and finally Anadolu Agency, Turkey's first national local news agency based in Ankara.

These established national newspapers and news agency had difficulty in reaching all the bays of Anatolia to all parts of the country. Noticing this shortcoming, Mustafa Kemal organized trips to the important provinces of Anatolia both to see the situation of the Anatolian people and to feel the pulse before the elections before the newly established parliamentary elections. During these travels, he requested the establishment of local newspapers in the provinces where the press failed to reach the national volition. Kutahya Halk newspaper has taken its place in the history of Turkish press as one of these newspapers. By publishing many news from the political, judicial, cultural, literary, economic, artistic, national and foreign media in the region, the Halk newspaper has done an important job both to make the national volition prevail and to raise awareness of the public. Kutahya, one of the most important cities of Anatolia in the first year of the Republic, and the people of Kutahya communicated with the newly established republic and the Ankara Government through the Halk newspaper. Reflecting the social, cultural and economic life of the period like a mirror, Halk newspaper served as the most important communication tool for history and the republic a century ago.

Keywords: Kütahya, Press, Social life, Journalism

ÖN SÖZ

Bu tez çalışması Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı Gazetecilik Bölümü Yüksek Lisans Programında yapılmıştır.

Tezimizde Kütahya'nın 1923-1924 yılları arasındaki siyasi, sosyal ve kültürel yaşamı, Halk gazetesi özelinde incelenmektedir. Halk gazetesi, Kütahya yerel gazetelerinin öncülüğünü yapan nüshalarına ulaşılan en eski tarihli gazetedir. Cumhuriyetin ilk yılında Kütahya'nın siyasi, sosyal ve kültürel yaşamını incelemek adına adeta bir altın değerinde olan Halk gazetesi, Kütahya'nın hem milli mücadele yıllarına şahitlik etmiş olması hem de içerdiği haberlerin bölgeye ve toplumun o dönemine ışık tutmuş olması ve Ankara Hükûmeti ile olan ilişkisi başlıca inceleme sebebimizdir.

GİRİŞ

Anadolu’da Milli Mücadele’nin doğup gelişmesinin yanı sıra bir de Milli Mücadele Basını doğup gelişmiştir. Gazetelerde o zamanlar en basit baskı araçları kullanılmıştır. Baskı makineleri at ve öküz arabaları ile ilden ile taşınmış gazeteler en ilkel koşullar altında yayınlanmıştır. Bu yıllar Türk basın tarihinin kahramanlıklarla dolu dönemlerinden biri sayılır. Milli Mücadele döneminin devamı niteliğinde olan erken dönem cumhuriyet gazeteciliği diye de adlandırılan zamanlarda Cumhuriyetin kuruluş aşamasında Kütahya’da Dava Vekili Hakkı tarafından çıkarılan Halk Gazetesi de bu döneme ışık tutan önemli bir eserdir.

Bu çalışmamızda, Cumhuriyet’in kuruluşundan altı ay önce Anadolu’nun önemli vilayetlerinden olan Kütahya’da yayınlanmaya başlayan ve bir yıl boyunca toplamda elli sayı olarak Arap Alfabesi ve Osmanlı Türkçesi ile çıkartılan Kütahya Halk Gazetesi’nin transkripsiyonunu yapıp incelenmiştir. Çalışmamızın amacı, kritik bir dönemde 1923-1924 arası yayınlanan Halk Gazetesi, sosyal bilimlerde araştırma yöntemlerinden olan belge tarama yöntemi ve karma araştırma yöntemleri kullanılarak sürecin gazeteye yansıdığı kadarıyla siyasal, sosyal ve ekonomik koşulları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Halk Gazetesi Kütahya’da yayınlanmasına ve sadece bir yıl çıkarılmasına rağmen basın tarihimizi yakından ilgilendiren önemli bilgilerde sunmaktadır.

Basının toplum hayatında, toplumun bilinçlenmesinde büyük önemi olduğu açıktır. Nitekim, Ulusal Bağımsızlık Savaşı’nın kazanılmasında, özellikle Anadolu basınının büyük rol oynadığını bilmekteyiz. Mustafa Kemal, Samsun’a ayak bastığı andan bu yana yapmış olduğu hareketleri, basın yolu ile halka iletmenin önemini anlamış, basına büyük önem vermiş, ulusal savaş boyunca milli bir basın oluşmasına gayret göstermiş, bunda da başarılı olmuştur. Halihazırda basının gücü ile alakalı bu kadar olumlu bilgi varken cumhuriyetin kuruluş safhasında Mustafa Kemal Paşa’nın basının bu gücünden yararlanacağı aşikardır. Biz bu çalışmamızda Halk Gazetesi’nin Ankara Hükümeti ile olan ilişkisi, Mustafa Kemal’in destekleri ve isminin neden “Halk” olduğu ortaya çıkarılmış ve basın tarihi çalışmalarına ve literatüre kazandırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

CUMHURİYET ÖNCESİ TÜRK BASINI VE HALK GAZETESİ

1.1. Millî Mücadele Dönemi

Millî mücadele dönemi itilaf devletlerine karşı Türk halkının topyekûn örgütlenerek savaşıması sonucu ortaya çıkmış bir dönemdir. Bu dönem kurtuluş savaşı olarak da adlandırılmaktadır. Millî mücadele döneminin en önemli kişisi kuşkusuz Mustafa Kemal Atatürk'tür. Mustafa Kemal Atatürk halkı bu dönemde oldukça iyi örgütlemiş ve birlik beraberliği sağlayarak düşmana karşı muhteşem bir direniş göstermiştir. Bunun sonucunda hem doğuda hem de batıda pek çok düşman askeri çekilmek zorunda kalmış ve bu dönem başarılı bir şekilde geçilmiştir.

Millî mücadele döneminde çok cepheli savaşlar yaşanmıştır. Halk hem doğuda hem de batıda birçok savaşa girmiştir. Millî mücadele döneminde kurulan en önemli birlik "Kuvayi-i Milliye" birliğidir. Bu birliğe gönüllü olarak halktan kişiler katılmıştır. Daha sonra bu birliğin başına Mustafa Kemal Atatürk geçmiştir. Bunun sonucunda halk çok iyi şekilde örgütlenmiş ve düşmanı yenmeyi başarmıştır. Millî mücadele dönemi Yunan tarihinde de "Küçük Asya Felaketi" olarak da adlandırılmaktadır. Bu mücadelede Yunan ordusu ağır kayıplar vermiştir. Oluşturulan bu mücadele ile işgal ettiği topraklardan kaçınmak zorunda kalmıştır.

Bu dönemde pek çok yer işgal edilmiştir. En önemlileri ise İstanbul'un işgali ve İzmir'in işgalidir. İstanbul hükümeti de bu dönemde itilaf devletlerinin yanında olmuştur. Ülke oldukça zor bir dönemden geçmiştir. Bundan dolayı millî mücadele dönemi çok çetrefilli bir dönem olarak bilinmektedir. Millî mücadele sona erdikten sonra en önemli gelişmelerden biri olarak kabul edilen Osmanlı saltanatının sona ermesidir. Osmanlı imparatorluğu bunun sonucunda yıkıldı ve Türkiye Cumhuriyeti kurulmuş oldu. Ayrıca yüzyıllardır süren hilafette bu dönem sonucunda kaldırıldı. Sevr antlaşması neticesinde ortaya çıkan millî mücadele döneminden sonra Lozan antlaşması imzalandı. Ankara hükümeti kesin olarak zafer ilan etti.

Millî Mücadelenin başlangıç tarihi Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a ayak bastığı tarih olan 19 Mayıs 1919 olarak kabul edilir. Nitekim Atatürk de doğum tarihini soranlara bu tarihi vererek bir milletin yeniden doğuşunu kendi doğum günü olarak kabul etmiştir. Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Nutuk'taki ilk cümlesi olan "1335 senesi Mayısının 19 uncu günü Samsun'a çıktım" sözlerinde belirttiği gibi, Samsun'da karaya çıkarken atılan ilk adım, topyekûn mücadelenin de ilk adımıdır. Her ne kadar Millî Mücadele'nin 15 Mayıs 1919'da Yunan işgaline karşı İzmir ve çevresinde başlayan direnişlerle filizlendiğini belirtenler, Gazi Mustafa

Kemal'in Samsun'a gitmek üzere Bandırma Vapuru ile İstanbul'dan ayrıldığı 16 Mayıs'ı başlangıç olarak kabul edenler varsa da 19 Mayıs 1919 tarihi üzerinde büyük bir mutabakat bulunmaktadır. Yaklaşık 3,5 yıl süren silahlı mücadele, Büyük Taarruz 'un neticesinde 30 Ağustos 1922'de elde edilen zaferle önemli bir zirveye ulaşmış, 9 Eylül 1922'de Yunan ordusunun İzmir'den çıkarılmasıyla fiilen sona ermiştir (Benli, 2022: 269).

1.2. Millî Mücadele Dönemi Basını

Türk istiklal mücadelesinin başarıya ulaşmasında birçok etken vardır. Bu büyük başarıyı tek bir etkene bağlamak mümkün değildir. Ancak bunların hepsi bir arada olunca ve biri diğerini tamamlayınca, başarı elde edilmiştir. Türk inkılabının gerek hazinlik safhasında gerekse aksiyon safhasında, inkılabın lideri Mustafa Kemal Paşa ve Kadrosu, bir birlik ve bütünlük içerisinde olduklarından ve devrin aydınlarının da desteğini almış olduklarından başarıya ulaşmışlardır.

Millî Mücadele, Türk halkının 1919-1922 yılları arasında Kurtuluş Savaşı'nı başlatarak bağımsızlık mücadelesi verdiği tarihi bir dönemdir. Bu dönemde Türk basını, milli birliği sağlama, halkı bilgilendirme ve bağımsızlık mücadelesini destekleme gibi önemli bir rol oynamıştır. Türk basını, Millî Mücadele'nin başlangıcından itibaren halkın milli iradeye olan inancını ve bağımsızlık arzusunu canlı tutmak için çeşitli yayın organlarıyla aktif bir şekilde çalışmıştır. Gazeteler, broşürler ve bildiriler aracılığıyla milli değerleri, hedefleri ve mücadele sürecini halka duyurmak için önemli bir iletişim aracı olmuştur. Gazeteler, Millî Mücadele'nin önderlerini desteklemek, halkı bilgilendirmek, milli birliği sağlamak ve direniş ruhunu canlı tutmak için yoğun çaba harcamıştır. Özellikle Ankara'da çıkan Hâkimiyet-i Milliye gazetesi, Milli Mücadele döneminde önemli bir rol oynamış ve milli iradeyi yansıtan yayınlarıyla dikkat çekmiştir. Diğer önemli gazeteler arasında İktidâr, Vakit, Hâkimiyet-i Milliye, Alemdar, Akşam, Sabah, Tasvir-i Efkar gibi isimler bulunmaktadır. Türk basını, haberlerin yanı sıra milli direnişin propagandasını da yapmış ve halkı harekete geçirmeye yönelik çağrılar yapmıştır. Gazetelerin yayınlarında milli iradeye vurgu yapılması, vatanseverlik, bağımsızlık, özgürlük gibi değerlerin sürekli vurgulanması halkın mücadeleye olan inancını güçlendirmiştir. Türk basınının milli iradeye olan desteği ve yayınlarının etkisi, halk arasında büyük bir güven ve bağlılık oluşturmuştur. Basın, halkın Milli Mücadele'ye aktif katılımını sağlamış, direnişin yayılmasına ve bağımsızlık idealinin güçlenmesine yardımcı olmuştur. Milli Mücadele döneminde Türk basınının rolü büyük bir öneme sahiptir. Gazeteler ve diğer yayın organları, milli birlik ve beraberlik ruhunu canlı tutmak, halkı bilgilendirmek ve milli iradeye destek vermek için aktif bir şekilde çalışmıştır.

Ulusal Bağımsızlık Savaşı boyunca, Anadolu'daki tüm basını bağımsız ve ulusal bir basın olarak görmek ve kabul etmek olanaksızdır. Bu yıllarda sansür, Yunan işgalinde olan yerlerde Yunanlı komutanların ve İstanbul'un işgalinden itibaren İtilaf Devletleri'nin baskı ve istekleri Türk basınına büyük zarar vermiştir (Özkaya, 1989: 7).

Millî Mücadele başlarında Anadolu'nun ve basının merkezini İstanbul teşkil edecektir. Mücadelenin ilerleyen safhalarında yönetimin merkezi Ankara olmaya başlayacaktır. Bu dönemde İstanbul, basının büyük bölümü için yine merkezdir (Topuz, 2003: 98).

1.2.1. Anadolu basını

Anadolu'da Millî Mücadele'nin doğup gelişmesinin yanı sıra bir de Millî Mücadele basını doğmuş ve gelişmiştir. 10 Ocak 1920'de "Hâkimiyet-i Milliye'nin çıkmasıyla Ankara basınının temeli atılmış olur. Ancak Ankara basınının öncüsü Sivas'ta çıkarılmış olan "İrade-i Milliye'dir. Bu sebeple Ankara basınının teşekkülü İrade-i Milliye ile başlatılmaktadır (Güz, 1991: 33).

Millî Mücadele'den Yana Olan Gazete ve Dergiler; Millî Mücadele'yi destekleyen Anadolu gazetelerinden bir kısmını şunlar oluşturuyorlardı: Babalık, Öğüt, İrade-i Milliye, Hâkimiyet-i Milliye, İzmir'e Doğru, Doğrusöz (Balıkesir), Ses (Balıkesir), Aydın İli (Aydın), Ertuğrul (Bursa), İnkılâp (Bursa), Yeni Adana (Adana), Misak-ı Millî (Kayseri), Açıksöz (Kastamonu), Mücadele-i Milliye (Sivas), Gaye-i Milliye (Sivas), Satvet-i Milliye (Elazığ), Hukuk-u Beşer (İzmir), Amal-i Milliye (Maraş), Emel (Amasya), Türkoğlu (Bolu), Işık (Giresun), Ahali (Edirne) vb. Albayrak: Mart 1913–1921 arasında Erzurum'da yayınlandı. Selim Polat tarafından kurulan gazete, İttihat ve Terakki Partisi'nin yayın organı durumunda idi ve Millî Mücadele yıllarında Doğu Vilayetleri Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti'nin güçlü bir sesi olmuştur. Birinci Dünya Savaşı sırasında Erzurum'un Ruslarca işgali süresince çıkmamıştır. Kongreler döneminin önemli yayın organlarından. Özellikle Ermeni Sorunu ile ilgili yayınları ile dikkati çekmiştir. Açıksöz: Haziran 1919'da Kastamonu'da çıkmaya başlamıştır. Hüsnü Açıksöz tarafından çıkarılan gazete 16 Eylül 1919 tarihinden itibaren Kuva-yı Milliye'ye katılmıştır. Kuzeybatı Anadolu'nun en etkili gazetesi hâline gelmiştir. Tirajı bir ara 1500'ü bulmuştur. Kastamonu'nun Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin yayın organı hâline gelmiş olan Açıksöz, İstanbul haberlerini Zonguldak ve İnebolu muhabirleri, Ankara haberlerini de Ankara muhabiri kanalıyla sağlamıştır. Yayın hayatını 1932 yılına değin sürdüren Açıksöz'ün yazı kadrosunda, Hasan Fehmi (Turgal), İsmail Hakkı (Uzunçarşılı), Mehmet Akif (Ersoy), İsmail Habib (Sevük) bulunuyordu. İzmir'e Doğru: 16 Kasım 1919'da ilk sayısı yayınlanan İzmir'e Doğru gazetesinin yayın hayatı 29 Haziran 1920 tarihine kadar

sürmüştür. Balıkesir’de yayınlanan bu gazetede İzmir sorunu işlenmiştir. Gazetenin sahibi Vasıf Çınar, başyazarı ise Mustafa Necati idi. 74 sayı yayınlanabilmiş olan İzmir’e Doğru Gazetesi, “Millî emelleri savunacak yazılar kabul edilir” cümlesi ile Millî Mücadele’yi savunduğunu belirtmiştir. Balıkesir’in Yunanlılar tarafından işgali üzerine kapanmıştır. Millî Mücadele’yi destekleyen Anadolu gazeteleri içerisinde Yeni Adana, İstikbal ve Hukuk-u Beşer’i de görüyoruz. Bunlardan Hukuk-u Beşer, İzmir’de yayınlanmıştır. Başyazarı Hasan Tahsin (Osman Recep Nevres) idi. İzmir kordon boyunda Yunan askerlerine Mayıs 1919’da ilk kurşunu atan ve şehit edilen gazeteci Hasan Tahsin idi. Yeni Adana, Adana’da yayınlanmış, günlük olarak çıkmış, yayın hayatı bazı aksamalara uğramıştır. Sahibi Ahmet Remzi (Yüregir) idi. Yeni Adana, 25 Aralık 1918’de çıkmaya başlamış, gazete ilk aşamada Adana başlığı ile çıkmış, daha sonra Yeni Adana olarak yayınlanmıştır. Kuva-yı Milliye’den yana olan Yeni Adana, Çukurova’nın en etkili gazetesi olmuş, yayın hayatı uzun süre devam etmiştir. İstikbal gazetesi 10 Aralık 1918 tarihinden itibaren Trabzon’da çıkmaya başlamış, yayın hayatını 1923 yılına değin sürdürmüştür. İstikbal, Trabzon Muhafaza-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti’nin yayın organı hâline gelmiştir.

Millî Mücadele’ye karşı olan gazete ve dergiler; Adana’da, Ali İlmi tarafından 1918-1922 yılları arasında haftada iki kez çıkarılmış olan Ferda Gazetesi, Millî Mücadele’ye karşı olmuş, Fransızların maddi-manevi desteğini görmüştür. Yine Adana’da 1919–1922 yılları arasında yayınlanmış olan Adana Postası da Millî Mücadele’nin aleyhinde idi ve işgalci Fransızlarla işbirliği yapmıştı. Millî Mücadele karşıtı gazetelerden birisi de Balıkesir’de yayınlanan İrşad ile Trabzon’da çıkarılmış olan Selamet Gazeteleri idi. İrşad ve Selamet Gazetelerini Ömer Feyzi yayınlamıştır. İrşad 1920 Ağustos ortalarından Balıkesir’in işgalden kurtuluşuna kadar geçen sürede yayınlanmıştır. Selamet Gazetesi ise 1918’den itibaren çıkmış ve 1919 yılı boyunca yayınlanmıştır. Millî Mücadele’ye karşı olan, Hürriyet ve İtilaf Fırkası’nı tutan, destekleyen gazetelerden birisi de Kastamonu’da 1919 Haziranına değin çıkmış olan Zafer idi. Mudurnu’da çıkmış olan Kürsü-i Millet Gazetesi de Millî Mücadele’ye taraftar değildi.

1.2.1.1. İrade-i Milliye

Mustafa Kemal tarafından Sivas Kongresi’nin neşir ve propaganda organı olmak üzere 14 Eylül 1919’da, Sivas’ta neşredilmiştir. Gazetenin adı Mustafa Kemal tarafından konmuş, ilk yazıları da yine onun tarafından dikte ettirilmiştir. Gazete sadece Sivas’ta kalmayıp Anadolu’nun diğer bölgelerine de gönderilmiştir. İrade-i Milliye Mustafa Kemal’in Sivas’tan ayrılmasından sonra da yayınına devam etmiş ancak, Ankara’da “Hâkimiyet-i Milliye”nin yayınlanmaya başlaması ile birlikte geri planda kalmıştır. Ankara’daki basın güçlendikçe İrade-

i Milliye de yayınlanmakta güçlüklerle karşılaşmış ve 1922 yılı Mart ayında kapanmıştır(Güz, 1991: 33-35).

Milli mücadele döneminin en çok anılan, ilk resmi yayın organı kabul edilen, Mustafa Kemal Paşa'nın kurdurduğu ve kimi bas yazarlarını dikte ettiği belirtilen unlu gazetesi İrade-i Millîye'dir. Adını ve "Metalip ve Amel-i milliğinin Müdafidir" seklindeki alt başlığını bizzat Mustafa Kemal Paşa'nın tespit ettiği rivayet edilen İrade-i Milliye, Sivas Kongresi'nin çalışmalarını tamamlamasından üç gün sonra 14 Eylül 1919'da ve aradaki kesintiler sayılmazsa 3 Aralık 1922 tarihinde, bilinen 254. sayısı ile yayınına son verdi. Sırasıyla ilk 41 sayısının ve 68., 84., 95., 118., 134. Ve 254. sayılarının eski harflerle tıpkı basımı ve yeni harflerle transkripsiyonu Sivas Belediyesi'nin bir kültür hizmeti olarak Buruciye Yayınları tarafından kitap halinde basıldı.

Gazetenin, Mustafa Kemal'in ve Temsil Heyeti'nin sözcüsü olduğu dönemde, temel işlevi, Anadolu'daki direnisin varlık nedenini, hedeflerini, Sivas Kongresi'nin amacını ve aldığı kararları kamuoyuna duyurmak, direnişten yana olumlu bir hava yaratmaktır. Olaylara dışarıdan, farklı bir pencereden ama donemi yasayarak tanıklık eden Yust'un, (gazetenin 1919 sonrası yayınlarına ilişkin) değerlendirmesine de bir göz atmak gerekir;

İrade-i Milliye, dış politika konusunda Ankara ile aynı fikirde ve tavsiyeleri dışına çıkmıyordu... Bazen Türk Rus dostluğunun desteklenmesi gereğini belirten makalelere yer ayırıyor. İrade-i Milliye; taşrada bir istisna olarak, yayınladığı makalelerde, TBMM yapısına ilişkin yorumunu getiriyor ve batinin tüm hukuk ilmi yasalarına rağmen, Meclis bünyesinde yürütme ve yasama görevini yürütüyor... Bu nedenle tarihte görülmemiş bir örnek teşkil ediyor. İrade-i Milliye, dinsel ve felsefi makalelerde kişi ve devlet arasındaki ilişkilere değiniyor ve şöyle diyor: 'Kişi olarak devlet lehine fedakârlık gereğini anlayan Türk Müslümanları, vatan için tek bir amaç kabul ederek ölüme kadar birleştiler. Anadolu'nun İngiliz ve Yunan işgalinden kurtulması, Kemal Pasa Hükümeti'nin zekâ ve ileri görüşlülüğünün yansısı milletin fedakârlığına bağlıdır...' Gazete, eğitim ve halkın (köylünün) ekonomik durumuna liberal eğilimle yaklaşıyor. Köylünün şehir tüccarları ve simsarları tarafından sömürülmesini protesto ediyor, köylüye tarım işletmeciliği tavsiyelerinde bulunuyor ve yönetime okulların kurulması gereğini vurguluyor(Kocabaşoğlu ve Akan, 2019: 102).

1.2.1.2. Hakimiyet-i Milliye

27 Aralık 1919'da Ankara'ya gelen Mustafa Kemal'in emri ile kuruldu ve 10 Ocak 1920'den itibaren yayınlanmaya başladı⁷⁴. Gazetenin adını Mustafa Kemal Paşa koydu. Gazete

hükümetin resmi organı durumundaydı. Gazetenin hedefi “Milletin iradesini hâkim kılmak” tı. Gazetede her gün bağımsızlığı savunan yazılar yer alıyordu(Topuz, 2003: 119).

Milli Mücadele’nin amiral gemisi, Ankara yönetiminin sözcüsü ve Mustafa Kemal Paşa’nın gazetesi olarak bilinen hakimiyeti milliye, Mustafa Kemal ve Heyet-i Temsiliye üyelerinin Ankara’ya gelmesinden iki hafta sonra Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’nin yayın organı olarak yayınlanmaya başlandı. Mesleği “milletin iradesini hakim kılmak” olan gazete, Mustafa Kemal’in ve Cumhuriyet Halk Fırkası’nın, sözcülüğünü yaptıktan, 28 Kasım 1934’te adını değiştirdikten sonra Milli şef devrinin ve çok partili hayatta da CHP’nin zaman içinde kimi kapanma ve ad değişiklikleriyle yayın organı olarak 1971 yılına kadar varlığını sürdürdü.

Gazetenin kendini takdimi, 10 Ocak 1920 tarihli birinci sayısında “Hakimiyet-i Milliye” başlıklı ve “Heyet-i Tahririye” imzalı bir yazıda şöyle dile gelmektedir:

Bugünden itibaren mevki-i intişara çıkan ve sütunlarında bütün Anadolu ile onu alakadar eden muhitlerin ahval ve hadisatını ihtiva edecek olan gazetemize bu ismi tesadüfi olarak vermedik. Gazetemizin ismi, aynı zamanda takip edeceği tarik-i mücahedenin de nev’idir. Su halde diyebiliriz ki Hakimiyet-i Milliye’nin mesleği, milletin müdafaa-i hakimiyeti olacaktır. Hakimiyet-i Milliye üç büyük istinatgâh tanır: zeka, irfan, hamiyet. Bunlar haricinde hiçbir şeye istinat edemez. Milletin hakimiyeti ne sermayelerin ne içi bos siyasetlerin ne kinlere, menfaatlara, ikbal ve istikballere müteveccih geçici heveslerin bezicisi olamaz. Millet yaşamaya, hur ve müstakil yaşamaya, yasadıkça da mesut ve mütekâmil bir unsur-u terakki olmaya muhtaçtır. Gazetemizin de gayesi milletin bu ihtiyacıdır.

Sayfanın büyük bir kısmını kaplayan, iki paragrafını aktardığımız bu yazının, Mustafa Kemal tarafından Hakki Behiç Bey’e not ettirilerek yazıldığı konusunda güçlü bir kanaat vardır. Gazetenin adını da bizzat Mustafa Kemal’in koyduğu; önemli kritik olay ve gelişmeler karşısındaki kimi başyazıların da onun tarafından dikte edildiği genel kabul gören bir olgudur.

Gazete haftada iki kez ve dört sayfa (iki yaprak) olmak üzere Ankara Vilayet Matbaası’nda yayınlanmaya başlandı. 47. sayıdan itibaren (18 Temmuz 1920) haftada üç güne çıktı. Bu arada, 6 Eylül 1920 – 30 Ekim 1920 tarihleri arasında yeniden haftada iki gün yayınlandı. Eskişehir’de Arif Oruç tarafından yayınlanan Seyyare Yeni Dünya gazetesinin daha modern matbaasının Çerkez Ethem’in yenilmesinden sonra Ankara’ya taşınması üzerine 1921 yılı şubat ayından itibaren bu matbaada basılmaya başlandı ve 23 Temmuz 1921’den itibaren daha küçük boyda ama günlük olarak çıktı. 14 Şubat 1926’da Rüzgârlı Sokak’taki yeni büyük binasına taşındı ve modern makinelere; 1929 yılında da rotatife kavuştu. Zira artık tek partinin biricik gazetesi olmuştu.

Gazetenin ilk sorumlu müdürü Recep Zühtü (Soyak) olurken Hakki Behiç (Bayiç) Bey de yazı isleri ile fiilen ilgilenmiş; zaman zaman bas yazılarda yazmıştır. Yunus Nadi (Abalıoğlu) ve Halide Edip'in (Adıvar) Ankara'ya ulaşmasından sonra, Yunus Nadi kendi gazetesini kurana kadar Hakimiyet-i Milliye'nin yazı isleri ile de ilgilenmiş ve Mustafa Kemal Paşa, ilk görüşmesinde Halide Edib hanımdan gazeteye katkı sağlamasını istemiştir. Bu dönemde Nizamettin Nazif (Tepedelenlioğlu) Bey de yazı işlerinde çalışmıştır. Gazetenin ilk evresinde başyazılar imzasızdı. Günlük olarak çıkmaya başladığında Hüseyin Ragıp Bey başyazar tayin edildi. 1921 yılından itibaren imzalı yazılar görülmeye başladı. Matbuat ve İstihbarat Umumiyesinin kurulmasından (yasanın kabulü 7 Nisan 1920) sonra, bu örgütün umum müdürleri Hakimiyet-i Milliye'nin de “doğal” başyazarları haline geldiler. Hamdullah Suphi (Tanrıöver), Hüseyin Ragıp (Baydur), Agaoğlu Ahmed beylerin yanı sıra Ziya Gevher (Etili), Muhittin (Birgen), Mahmut Esat (Bozkurt) ve Ziya Gökalp de zaman zaman başyazıları kaleme aldılar. Hakimiyet-i Milliye gazetesi, dönemin diğer taşra gazeteleri gibi çeşitli mali, Teknik, lojistik darboğazlar altında kurulmuş ve yayınlanmıştır. Başlıcası, baskı ve dizgi imkânları, kâğıt temini, abone bulunması, basılan gazetelerin mümkün olan her yere ulaştırılması ve ilginçtir “yazar yokluğu” şeklinde ortaya çıkan bu darboğazların aşılmasında Mustafa Kemal Paşa'nın bizzat caba harcadığı görülmektedir. Bu cabaların günün şartlarında başarılı olduğu da anlaşılmaktadır.

Şimdi bu ele aldığımız dönemde, Hakimiyet-i Milliye'nin ideolojik ve siyasal misyonu üzerine de bir şeyler söyleyebiliriz. Bu konuda yapılan bir çalışma söz konusu ideolojik işlev misyonun başlıca, halk egemenliği ile eşitlenen Büyük Millet Meclisi'nin meşrutiyeti; milli bağımsızlık ve milli egemenlik fikrinin yaygınlaştırılması; kamuoyunun “Cumhuriyet” fikrine alıştırılması ve benimsetilmesi; saltanata karşı bir hava yaratılarak, Osmanlı Devleti'nin tasfiyesini hedefler yönde olduğunu ileri sürmektedir.

Bu saptamalara diyecek şey olamaz. Ancak Hakimiyet-i Milliye'nin işlev ve misyonu bunlarla sınırlı sayılamaz. Çok önemli bir işlevi, Anadolu Ajansı ile taşra basınini siyasi ve ideolojik açıdan yönlendirmesi olmuştur. Gazetede yer alan yazılar özellikle başyazılar olanaklar el verdiğinde telgrafla taşra gazetelerine aktarılmış; ya da söz konusu yazılar belirli bir gecikmeyle taşra gazeteleri tarafından ıktibas edilmiştir. Bu durumu Yust gayet iyi gözlemlemiştir:

Hakimiyet-i Milliye Anadolu basınının önderliğinde yapıyor. Başyazı ve makaleleri Anadolu Telgraf ajansı aracılığı ile taşra basınına telgraf ile iletiyor. Bu yazılar taşra basınına bu ya da bu konuya nasıl değinileceğine dair kesin talimat veriyor. Bundan başka taşra

gazeteleri, telgrafla bildirilmeyen ancak Hakimiyet-i Milliye’de yayınlanan başyazı, makale, haber ve yazılara devamlı yer veriyor.

Gazete ayrıca Mustafa Kemal Paşa’nın imaj ve karizmasını yüceltmek gibi bir işlev de yerine getirmiştir. Bunda da şaşılacak bir şey olmasa gerektir. Üçüncü ve daha önemli olarak Hakimiyet-i Milliye Türk-İslam eşraf, Toprak sahibi ve müteşebbis gruplarının çıkarlarını savunmak gibi bir misyonu üstlenmiştir. Bunu da özellikle sol düşünce ve hareketlerin başat olduğu günlerde, sola(Bolşevikliğe) karşı çıkarak dolaylı bir şekilde yapmıştır. Ayrıca Hakimiyet-i Milliye’de, Anadolu’da Yeni Gün’den farklı olarak taşradaki hayata, amele ve köylülerin sorunlarına çok az yer verilmiştir(Kocabaşoğlu ve Akan, 2019: 171).

1.2.1.3. Anadolu Ajansı

Ulusal bağımsızlık savaşını desteklemek amacıyla, Anadolu halkına ulusal savaş hakkında doğru ve düzenli bilgiler vermek ve Türk ulusunun özgürlük savaşını bütün dünya kamuoyuna duyurmak ve tanıtabilmek amacı ile Halide Edip (Adivar) ve Yunus Nadi Bey’in çalışmaları ile Ankara’da “Anadolu Ajansı” adıyla bir kurum kurulması yolunda çalışmalar başladı. Mustafa Kemal Paşa’nın beyanatı ile 6 Nisan 1920’de Anadolu Ajansı kuruldu(Özkaya, 1989: 45-46).

Anadolu Ajansı, Türk kamuoyunu yanlış yollara sürükleyecek, milli birliği tehlikeye düşürecek iç ve dış yayımlara karşı milleti uyarmak, milli kurtuluşu sağlayacak karar ve hareketleri, Büyük Millet Meclisi’nin kararlarını günü gününe halka ulaştırmak suretiyle, hükümet ile halk arasında bağlantıyı sağlayarak önemli bir rol oynamıştır(Özkaya, 1989: 47).

Ulusal Bağımsızlık Savaşı sırasında izlenen ulusal politika ile ters düşecek haberleri önlemek amacıyla Mustafa Kemal Paşa’nın derlenen haberleri denetlediği, ajansın halka doğru haber vermek yolunda çalışmalar yaptığı, Büyük Millet Meclisi’nin aldığı kararları halka ilettiği bilinmektedir. Böylece, halk-hükümet bütünleşmesi de sağlanmış oluyordu(Özkaya, 1989: 47).

Ajansın kurulmasından sonra 23 Nisan 1920’de T.B.M.M açıldı. 6 Mayıs 1920’de Ankara Hükümeti, İstanbul basını ve haberleşmeye sansür koyunca Anadolu Ajansı bültenlerinin değeri bir kat daha arttı. 7 Haziran 1920’de “Matbuat İstihbarat Umum Müdürlüğü’nün kurulması ile ajans bu müdürlük çatısı altında yer alacaktır. 1924 yılına kadar ajans, Matbuat ve İstihbarat Umum Müdürlüğü içerisinde faaliyetlerini sürdürmüştür. 1924 Bütçe Kanunu ile bu umum müdürlükten ayrılmış ve şirket haline getirilmiştir. Ajans, 1 Mart 1925 yılında Havas-Reuter ile karşılıklı ve eşit şartlarda uluslar arası haberleşmeyi

gerçekleştirmek üzere anlaşmış, aynı tarihte Havas- Reuter İstanbul'daki bürosunu kapatmıştır(Güz, 1991: 58-59).

1.3.Halk Gazetesi

Cumhuriyetin ilanından yaklaşık altı ay önce 12 Mayıs 1923 tarihinde Dava Vekili Hakkı (Hakkı Löker) tarafından çıkarılmaya başlayan Kütahya Halk gazetesi, milli mücadele ve erken cumhuriyet dönemi Anadolu gazetelerinden olup milli iradeyi destekleyen yayınlarıyla on plana çıkmaktadır. Yayınlanmaya başladığı tarih olan 12 Mayıs 1923'ten son sayısını yayınladığı tarih olan 20 Mayıs 1924'e kadar toplamda 50 sayı olup haftada bir defa nüshası çıkarılmıştır. İlk beş sayısını salı günleri yayınlayan gazete, geri kalan sayılarını cumartesi günleri yayınlamıştır. Kirk beşinci sayısına kadar tek yaprak iki sayfa çıkarılan Halk gazetesi, Kirk besinci sayısından sonra 2 yaprak ve dört sayfa olarak yayınlanmıştır.

Cumhuriyetin ilk yılında dönemin önemli vilayetlerinden olan Kütahya'da hizmet veren gazete, bölgeye ait siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel hayatla ilgili geniş bir haber içeriğine sahiptir. Yayınladığı haberler incelendiğinde net olarak anlaşılıyor ki gazete milli iradeyi ve yeni yönetim şekli olan demokrasiyi desteklemektedir. Gazeteye Ankara Hükûmeti tarafından gelen teşekkür yazılarından da anlaşılacağı üzere Halk gazetesi Mustafa Kemal'in Anadolu'da çoğalmasını istediği ve yayınlanmaları için bizzat destek verdiği milli mücadele basını gazetelerinden bir tanesidir.

1.3.1. Halk'ın Sahibi

Hakkı Löker, 1308 (1892)'de Kütahya'da doğmuş. Lökoğlu Süleyman Reşit Efendi'nin oğludur. İlk ve orta öğrenimini Kütahya İptidai Mektebi ve İdadisin- de tamamladıktan sonra İstanbul Darülfünunu Hukuk Şubesinde öğrenim görmüş. 11 Şubat 1914'te diplomasını alarak öğrenimine devam etmek üzere Fransa'ya gitmiştir. Ancak Birinci Dünya Savaşı'nın çıkması üzerine yurda dönüş yolculuğunda İngilizler tarafından tutuklanarak Kahire ve İskenderiye'deki sivil esir kamplarında alıkonulmuştur.

Mondros Ateşkes Anlaşmasından (30 Ekim 1918) sonra serbest bırakılınca İstanbul'a gelmiş. Adliye Nezaretinde memuriyet istemesi üzerine Ezine Savcılığı'na atanmıştır. Kentin 1921'deki işgali sırasında bir süre tutuklu kalmıştır, serbest bırakılınca görevden ayrılarak İstanbul'a gelmiş fakat babasının ölümü dolayısıyla işlerini tasfiye ettikten sonra Kütahya'ya dönmüştür.1923'te (Halk) adı ile haftalık bir gazete çıkarmış. Bir yıl sonra gazeteyi kapatarak avukatlığa başlamış ve 1929'da Kütahya Barosu'nun kurulmasına öncülük ederek başkanlığına seçilmiştir.

TBMM'nin dördüncü dönemi için yapılan seçimlerde Kütahya milletvekili olarak 4 Mayıs 1931'de meclise katılan Löker, dönem boyunca Bayındırlık Komisyonu'nda çalışmıştır. Meclisten ayrılınca 28 Mart 1935'te Ankara Barosu'na nakledilerek mesleğini ölümüne kadar Ankara'da sürdürmüştür. 16 Ekim 1961'de Ankara'da vefat eden Löker. Cebeci Asri mezarlığında toprağa verilmiştir. Hatice Muazzez Hanım ile evlenmiş olup, Erhan (1925-1969), Altan (1927) ve Teoman' (1929) in babasıdır (TBMM Albümü, 1920-1950: 213).

1.3.2. Yazı Kadrosu

Gazetenin sahibi olan Dava Vekili Hakki Löker, aynı zamanda gazetenin bas yazarıdır. Hakki Löker'in dışında Halk gazetesinde yayınlanan haberlerde genel olarak Kütahya'da yaşayan eğitilmiş, okumuş insanlar ve il genelinde görevli devlet memurları yazar olarak on plana çıkmaktadır. Bunların dışında ise Türkiye'nin farklı illerinde bulunan muhabirlerden gelen haberlerde gazetede yer almaktadır. Kütahya Halk gazetesinin incelenen bütün sayılarında ismi geçen yazı kadrosu ise tam liste olarak şu şekildedir;

Dava Vekili Hakki
 Vatahiye Mehmet Hilmi
 Mütercim İlhami Hakki
 Defterdar Hüseyin Enver
 Simav Türk Ocağı Azasından Halil İbrahim
 Hamdi Pasa Oğullarından Hamdi Halid
 Rahmi Ömer
 Ziraat Müdürü Fuat
 Mümtaz Şükrü
 Meliha Fuat
 Merkez Ziraat Memuru Sıtkı
 Sair Vehbi
 Mahir Karaağaoğlu
 Güzide Dürdane
 Tahir Lütü (Yenigün)
 Abdullah Mahir
 Zekeriya Rıza

1.3.3. Ücret Bilgileri ve Baskı Sayısı

Gazetenin 2 Haziran 1923 tarihli ikinci sayısında belirtildiği üzere Halk gazetesinin haftalık nüshası 5 kuruş ve yıllık aboneliği ise 250 kuruştur. Gazetenin yayınlanan bütün nüshaları incelenmiş olup, baskı sayısı hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

1.3.4. Basım Yeri ve İdarehanesi

Gazetenin 12 Mayıs 1923 tarihli ilk sayısında belirtildiği üzere Halk gazetesinin basım yeri Karahisar Matbaası olup, idarehanesi ise Yeşil Camii karşısında bulunmaktadır.

1.3.5. Sayfa Düzeni

Halk Gazetesi ilk olarak tek yaprak ve iki sayfa 54.5x38.5 ebatlarında yayın hayatına başlamıştır, 46'nci sayısından son sayısı olan 50'nci sayıya kadar ise aynı ebatlarda fakat iki yaprak ve dört sayfa olarak yayınlanmıştır. Belirli bir sayfa sütun düzeni olmayan gazete kimi sayılarında dört sütun, kimi sayılarında ise beş sütun olarak yayınlanmıştır. Gazetenin sayfa düzeni şu şekildedir; sayfanın en üst ve tam ortasında kalın puntolarla Halk yazar başlığın hemen altında ise ‘‘Siyasi’ ilmi, edebi gaste’’ yazar. Sayfanın üst köşesinde gazetenin künye bilgileri bulunmaktadır; ‘‘Sahib-i İmtiyaz ve Bas Muharriri Dava Vekili Hakki, gazetenin çıktığı tarih hicri ve Rumi takvime göre yazar. Sol üst köşesinde ise, İdarehane; Kütahya Yeşil Camii Karsısında, Telgraf Unvanı: Kütahya Halk, senelik aboneliği 250 kuruştur’’ yazar.. Başlığın hemen altında bulunan iki çizgi arasında sağ tarafta gazetenin hangi sayısı olduğu Numara olarak yazılır, tam ortada ‘‘Her hafta salı günleri neşr olunur’’ sol tarafta ise ‘‘Birinci sene’’ yazar.

İKİNCİ BÖLÜM

HALK GAZETESİNİN YAYIN POLİTİKASI VE HALK KAVRAMI

2.1. Halk'ın Yayın Politikası

Gazetenin 12 Mayıs 1923 tarihli ilk sayısında neden çıkarıldığına ve çıkarılma amacına yönelik meslek adi altında bir makale yayınlanıyor ve bu makalede genel olarak gazetenin görüşünün hürriyetperver ve cumhuriyetçi olduğu vurgulanıyor. Bununla beraber Halk gazetesinin büyük milletimizin üç seneden beri (1919 da başlayan kurtuluş mücadelesi vurgulanıyor) azim fedakârlıklar eyleyerek kazanılan istiklal ve hakimiyet-i milliye sayesinde yayınlanmaya başlıyor ve bu irade sayesinde yayınlanmaya devam edeceği yazılıyor. Ayrıca halk gazetesinin milletin müdafaa-i hukukuna sahip çıkmak gibi bir vazifeyi de üstlendiği belirtiliyor. Gazetenin şimdilik haftada bir basılacağına değinen yazar bu sebepten dolayı öncelikle haftalık haberler, telgraf haberleri ve Kütahya'nın ihtiyaçlarına yönelik haberlerin yayınlanacağını vurguluyor. Köylerin ihtiyaçlarına yönelik Kütahya'da yaşayan eğitilmiş kişilerin ticari, zirai ve sanayi konularda yazılar kaleme alacağını Kütahya halkının ihtiyaçları için bunu kendilerine bir görev bellediklerini belirtiyor. Ayrıca Halk gazetesinin satırlarının Kütahya şehir merkezinde yaşayanından köylerin en ücra köşesinde yaşayan çiftçisine kadar herkese açık olduğunu belirten başyazar, bu şekilde yeni kurulan cumhuriyetin fertlerine yaşadıkları sorunları dile getirip çözüme kavuşturmak adına bir fırsat sunuyor bu da dolaylı yönden halkın kendi kendini yönetmesi adına olumlu bir işaret olarak görülebilir. Bunun yanı sıra ülkenin içinde bulunduğu durumdan ve zor zamanlardan geçildiği için köylerde yaşanan sıkıntıları Ankara hükûmeti göremeyebilir bunun için Halk gazetesinin dilsiz bir sahsın not defteri olabileceği ve bu sayede hükûmetin göremediği eksiklikleri Halk aracılığıyla duymalarını sağlayabileceklerini belirtiyor. Genel anlamda Kütahya halkına hitap eden gazete, kadınlara yönelik birçok habere de gazetede yer veriyor. İslam'da kadınların yeri adi altında düzenli olarak makaleler yayınlayan gazete, kadına şiddet haberlerine de yer vererek son derece hassas olan bir konuyu gözler önüne serip önlem alınması adına aracı vazifesi görüyor. Eğitimden, spora, askerlikten, zanaat haberlerine kadar birçok alanda gençlerin ilgisini çekebilecek haberler yayınlayan Halk gazetesi, yediden yetmişe herkese ulaşmaya gayret göstermiş diyebiliriz. Gazetede yayınlanan makalenin çevirisi yapılmış hali de su şekildedir;

Yeni intişar eden her gazetenin birinci numarasında takip olunacak mesleğe dair izahat ve atıye ait bazı vaatler bulunur. Gazeteciler bu izahat ve vaatlerinde daima aynı derecede samimi olmamakla beraber kütürat ve inkılâbât-ı zamanın îcâbâtına inkıyâd bir zaruret-i

hayatiye şeklini iktisap edince ta‘assub-ı meslekîde ifrata varmış olanların da tebdil-i makam eyledikleri görülmektedir.

Matbuat şu ‘ün ve mülâhazata bir ma ‘kes teşkil etmek itibarıyla hem karileri tenvire hem de efkâr ve hissiyat-ı Umumiyeye tercüman olmaya hâdim bulunduğu için hadiset-ı Azime-i tarihîye mahsulü olan inkılabat-ı fikriye tesirinden azade kalmasına imkân yoktur. Binâenaleyh bil-farz saltanat-ı müstebide devrinden intikalen yaşamakta olan yahut saltanat-ı meşrutanın vaktiyle bir lisan-ı resmîsi gibi telakki edilmiş bulunan gazetelerin daha mesut, daha ahrârâne inkılâbâtı müteakip “Hürriyetperver” veya “Cumhuriyetçi” gibi vasıflar takınmalarını çok görmemek icap eder.

Bu aralık kadime-i havadis miyânına zâde-i inkılap olarak karışan yeni gazetelere gelince bunların mesleklerinin de hayatları gibi o inkılaba merbutiyetinde şüphe olunamaz, bugün ilk defa olarak Kütahya’da intişara başlayan “Halk” da bu son zümreye dâhildir ki büyük milletimizin üç seneden beri ihtiyar eylediği azîm fedakarlıklar mukabilinde ihraz olunan istiklal ve hâkimiyet-i milliye sayesinde doğuyor ve onunla yaşamaya azim bulunuyor.

Mısır, Irak gibi duçar-ı esaret olan zavallı memleketlerde devlet-i mütesallîta en emin bir âlet-i nüfuz ve tahakküm olmak üzere hiç yoktan sultanlar icat ve tevvüc, saraylar bina ederken hür, zü-şeref ve şuurlu bir millet sıfatıyla ve en elim bir tecrübeden sonra bu vakıa-i mühlike den tahallüsü te‘min eden halkımızın izhar-ı amalîne müdafaa-i hukukuna hasr-ı hizmeti “Halk” bir vazife-i mukaddese telakki eyler.

Gazetemiz şimdilik haftada bir defa intişar edeceği için hadiset-ı umumiye hakkında haftalık bir icmâl ile son telgraf haberlerini ihtivâ edecek ve daha ziyade Kütahya livasına ait mesâil ve ihtiyaçtan bahis olacaktır.

Köylerimizin vaziyet-i hâzırasına nazaran fikrî, hissî, terbiyevî, tekâmülü teshil için sahip-i ihtisas zevatın muavenet-i tahrîriyeleri te‘min edileceği gibi gerek merkez-i liva ve gerek mülhakatı alakadar edebilecek bir surette ticarî, zirai ve sanâî malumat ve mütâlâât teminiyle umumun muhtelif şu‘ubât-ı esasiyesine dair tetkikat-ı serîâyı ihzar hususunda da “Halk” sabir bir rol oynamaya çalışacaktır.

Menafi-i memlekete müteallik olarak mülhakattan vürut edecek asara “Halk” sütunları açıktır: Herkes en sahip-i nüfuz ricâlinden köylerin en aciz rençberlerine kadar bu livaya mensup her fert kendi ızdırıp ve refahıyla “Halk”ı alakadar bilmelidir.

Gazetemiz bir dilsiz şahsın defteri olabilir. Merakız-i livada neşredilmekte olan cerâid sütunları taşranın umur-ı husûsiyesini takibe müsait değildir. “Halk”ın intişarı Türkiye’nin mühim bir livasını teşkil eden Kütahya’mızın bu ihtiyaç-ı müberrâtını da tayin maksadına matuftur.

Şimdilik Karahisar matbaasında bastırmak mecburiyetinde bulunduğumuz “Halk” için âtiyen livamız merkezinde bir matbaa tesis-i müyesser olursa ifa edilecek hidemât da bittabi kolaylaşacak ve vüsat bulacaktır ve minallâhi’t-tevfîk.

Ankara Hükûmeti adına Basın Müdürü Agaoğlu Ahmet tarafından gazeteye gelen teşekkür ve tebrik yazısı da Halk’ in yayın politikalarını açık bir şekilde gözler önüne seriyor. Ayrıca TBMM seçimleri öncesi başyazar tarafından ‘‘Kimlere İntihap edeceğiz’’ başlıklı bir yazı ele alınıyor ve açık bir şekilde Mustafa Kemal ve Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’ne oy vermeleri için okurlara sesleniliyor. Mustafa Kemal’in vatan sevgisinden ve siyasi zekâsından bahseden yazar, Kütahya’dan altı mebus seçileceğini ve eğer bu mebuslar Mustafa Kemal’in partisinden seçilmezse ülkenin geleceğinin tekrar tehlikeye girebileceği yazılıyor. Buradan da anlayacağımız üzere Halk gazetesi açık bir şekilde Ankara Hükûmetine ve Mustafa Kemal’e her fırsatta desteklerini dile getirerek siyasi olarak hangi çizgide durduğunu bizlere göstermiş oluyor.

2.2. Atatürk İlkeleri

Atatürk ilkeleri, Millî Mücadele’nin başından itibaren Türk Devrimi’nin temelini oluşturmuş, bu devrimin uygulamalarına yön vermiştir. Cumhuriyetçilik, milliyetçilik, halkçılık laiklik, devletçilik ve İnkılapçılık Atatürkçü düşünce sisteminin temel ilkeleridir. Bu ilkeler gerek anlamları gerekse amaçları bakımından birbiri ile çok yakından ilişkili, birbirini tamamlayan ilkelerdir. Hepsinin amacı; Türk milletini en kısa zamanda çağdaş uygarlık düzeyine erdirmeye yöneliktir. Atatürk ilkeleri, tümüyle akılcı ve gerçekçi bir temele oturtulmuşlardır.

2.2.1. Cumhuriyetçilik

Atatürk inkılabında Cumhuriyetçilik ana ilke ve esas değerdir. Çünkü Cumhuriyet, Atatürk inkılabının bütün verimlerini temsil eden bir devlet ve hükümet şekli olarak değiştirilemez bir cevherdir. Bu ilke yeni Türkiye Devleti’nin temelidir. Bu yüzden 1924’lerden itibaren Türkiye Cumhuriyeti anayasalarında, meclislerce değiştirilmesi teklif bile edilemeyecek bir ana kuruluş değeri ile korunmuş ve yerleşmiştir. Bu niteliği ile Cumhuriyet, devlet düzen ve yönetiminde şahsılık ve keyfiliğin hâkim olmasını önleyen en sağlam teminattır. Ayrıca Türkiye’de siyasal iktidarların el değişmesi ve dağılması bakımından sosyal yapı üzerine en kuvvetli şekilde etki yapan Atatürk ilkelerinden en önde gelenidir. Nitekim Atatürk’ün bütün konuşmalarından açık bir şekilde anlaşılacağı üzere Cumhuriyet, demokratik parlamenter düzendir. Şu kadar ki; Atatürk’ün bu ilke ile amaçladığı düzen, her yönüyle çağdaş

bir Türkiye yaratmak için seçilmiş bir yol, bir sistemdir. Ancak şu unutulmamalıdır ki, Cumhuriyetçilik ilkesini halkçılık ve milletçilikten soyutlamaya imkân yoktur. Zira Cumhuriyetçilik gerçek mana ve hüviyetini bunlar sayesinde kazanmaktadır. Şu halde diyebiliriz ki, Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik ve Halkçılık bir başka deyişle millet olma, demokratik bir idareye kavuşma gayretleri ve ilkeleri birbirinden ayrılmaz bir bütündür.

Cumhuriyet, milletin kendi kendini yönetmesi demektir. Cumhuriyetle birlikte Türk milleti bir kişinin, ailenin veya hanedanın etkisinden çıkıp kendi kendini yönetmeye başlamıştır. Millet, tebaa veya reyalıktan yani çok sınırlı hakkı olan, vergi veren, yönetime katılamayan, sadece tarım ve ticaretle uğraşan, emir ve buyrukların dışına çıkamayan bir topluluk olmaktan kurtulup ferdi haklara sahip vatandaş vasfını kazanmıştır. “İrade-i Şahane” kavramının yerini milli hâkimiyet, “Sultan idaresi” yerini de milletin kendi kendini idaresi anlamına gelen cumhuriyet kavramı almıştır. Cumhuriyetle birlikte, Osmanlı İmparatorluğunun çok unsurlu sosyal yapısı ağırlıklı olarak “millî devlet” modeline uygun, Türk milletinin ağırlığının hissedildiği siyasal yapıya kavuşturulmaya gayret edilmiştir. Yani imparatorluktan ulus devlete geçilmiştir. Hanedan kavramı son bulmuştur. Milletin üstünde ne sultan, ne hakan ve ne de padişah kalmamış, devletin başı Cumhurbaşkanı olmuştur (Feyzoğlu, 1982: 55).

Türkiye’nin herhangi bir köyünde, şehrinde veya kasabasında doğan, dili, dini, etnik kökeni ne olursa olsun her vatandaş, kanunda belirtilen yaşa geldiğinde Türk milletinin tevecçühünü kazanmak şartıyla, yeterli oyu almak suretiyle belirli süreler için cumhurbaşkanı, başbakan, milletvekili, belediye başkanı ya da muhtar olma hakkına kavuşmuştur. Buna seçilme hakkı denmiş, Türk milletinin bütün fertleri kanunda belirtilen yaşa geldiğinde benzer şekilde seçme hakkına da sahip olmuştur. Seçme ve seçilme hakkına verilen önem gereği, Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi imkânlar dâhilinde seçimle tesis edilmeye çalışılmıştır. Cumhuriyetçilik ilkesinde, hiçbir makam, mevki ve vazife farkı gözetilmeksizin herkesin bir oyu vardır. Bu özellik birlik ve beraberliği sağlayan önemli bir etkidir. Milletin birlik ve beraberliği eşitlik ve adaletle sağlanır. Bu da cumhuriyet idaresiyle mümkündür. Cumhuriyetçilik ilkesinde Türk milletinin bütün fertleri tıpkı tarağın dişleri gibi bir ve beraberdır. Vatandaş olarak herkes ülke yönetimine eşit olarak katılır. Cumhuriyetçilikte siyasi iktidar milletin iradesine dayanır. Milletin oyunu ya da onayını almayanlar iktidar olamaz. İktidar dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle vatandaşlar arasında ayırım yapmaz. Bir partinin tek başına iktidara gelmesi ancak toplumun büyük bir kısmını ikna etmesiyle mümkün olur. Ayrıca iktidar olan parti muhalefeti de yok saymaz. Muhalefet de iktidara meşru muhalefet eder. Böylece ikisi birden ülkeye hizmet eder. Atatürk’e göre meclis, cumhurbaşkanı ve hükümet başkanı milletin rahatı için vardır. Onlar

saltanat sürmek için değil, millete hizmet için görevlendirilmişlerdir ve millete hesap vermek durumundadırlar (Mütercim, 2008: 791).

Cumhuriyetçilik ilkesinde, devlet yönetimi sınıfların, kişilerin, ailelerin ya da bir zümrenin eline bırakılmaz. Milletin bütün bireyleri yönetimde söz sahibi olur ve merkezîyet esastır. Atatürk bu konuda şunları söylemiştir: “Efendiler, halkın kendi eliyle kendini idare etmesi ilkesini ortaya koyan bizdik. Fakat bununla, asla her ilin veya her bölgenin ayrı ayrı birer yönetim birliği kurmasını kastetmedik” (Nutuk, 1972: 327).

2.2.2. Milliyetçilik

Milliyetçilik ilkesi, Atatürk’ün “Türkiye Cumhuriyeti ilelebet yaşayacaktır” diyerek ebediliğini dilediği ve bir demecinde müjdelediği Cumhuriyetçi devlet yapısını koruyacak olan toplumun siyasî birlik şuuruna kavuşmuş pekişip bir bütün olması amacına yönelmiştir. Bu ilke Milli Mücadele’nin çıkış noktasını teşkil etmiş ve bütün esir milletlerin kurtuluş ve kalkınma hareketlerine ışık tutmuştur. Bilindiği üzere millet, milliyet ve milliyetçilik türlü düşünce akımlarına veya bilimsel esaslara göre farklı şekilde tanımlanmıştır. Ancak biz burada Atatürk’ün millet, milliyet, milliyetçilik tariflerini ele alarak, Atatürk Milliyetçiliği ’ne gelmek istiyoruz. Ulu Önder milleti 1922’de “İtiraf edelim ki, biz üç buçuk sene evveline kadar cemaat halinde yaşıyorduk. Bizi istedikleri gibi idare ediyorlardı. Cihan bizi temsil edenlere göre tanıyordu. Üç buçuk senedir tamamen millet olarak yaşıyoruz” diyerek, büyük olguyu açık bir şekilde dile getirmiştir. Atatürk, “Türkiye Cumhuriyeti’ni kuran Türkiye halkına Türk Milleti denir”, “Türkiye halkı, ırkken veya dinen veya harsken birleşik ve yekdiğerine karşı hürmet ve fedakârlık hisleriyle dolu ve mukadderat ve menfaatleri ortak olan bir toplumsal hey ‘ettir” diye tarif etmektedir. Atatürk, milliyet düşüncesinin varlığını “Milliyet nazariyesini, millet mefkuresini yok etmeğe çalışan nazariyatın dünya üzerinde tatbik kabiliyeti bulunamamıştır. Çünkü tarih, vukuat, hadiseler ve müşahedeler hep insanlar ve milletler arasında, hep milliyetin hâkim olduğunu göstermiştir ve milliyet prensibi aleyhindeki büyük mikyasta fiili tecrübelerle rağmen yine milliyet hissinin öldürülemediği ve yine kuvvetle yaşadığı görülmektedir” diyerek dile getirmekte, milliyetin gerçekliğini vurgulamakta ve bir başka söylevinde de “Biz milliyet fikirlerini tatbikte çok gecikmiş ve çok gevşeklik göstermiş bir milletiz. Bunun zararlarını fazla faaliyetle gidermeğe çalışmalıyız...”

Bu hususta bizim milletimiz, milliyetinden anlamamazlık edişinin çok acı cezalarını gördü. Anladık ki, kabahatimiz kendimizi unutmak lıgımızmış. Dünyanın bize hürmet göstermesini istiyorsak evvelâ biz, kendi benliğimize ve milliyetimize bu hürmeti hisseden,

fıkren, fiilen bütün tavır ve harekâtımızla gösterelim. Bilelim ki, millî benliğini bulamayan milletler başka milletlerin avıdır” demektedir.

Milliyetçiliğin tarifi ise, Atatürk tarafından “Türk milliyetçiliği, ilerleme ve gelişme yolunda ve milletlerarası temas ve münasebetlerde, bütün çağdaş milletlere paralel ve onlarla dengeli bir şekilde birlikte, Türk toplumunun özel karakterlerini ve başlı başına bağımsız kimliğini saklı tutmaktır” şeklinde yapılmaktadır.

Bir diğer söylevinde de “Gerçi bize milliyetçi derler; ama biz öyle milliyetçileriz ki, bizimle iş birliği eden bütün milletlere saygı ve uyum gösteririz. Onların milliyetlerinin bütün gerçeklerini tanırız. Bizim milliyetçiliğimiz herhalde bencilce ve mağrurca bir milliyetçilik değildir” diyen Atatürk bir başka konuşmasında “biz doğrudan doğruya milletseveriz ve Türk milliyetçisiyiz. Cumhuriyetimizin dayanağı Türk topluluğudur” şeklindeki beyanları ile de milliyetçilik, cumhuriyetçilik ve halk bütünleşmesini yapmaktadır.

Bu görüşlerin ışığı altında diyebiliriz ki, Atatürk Milliyetçiliğinin temel taşlarından ilki bağımsızlıktır. Çünkü, O “Hürriyet ve İstiklâl benim karakterimdir” diyordu. Bunun yanında Milli Hâkimiyet gelmektedir. Atatürk bunu “Hakimiyet-i Milliye uğruna canımı vermek benim için vicdan ve namus borcu olsun” sözleri ile en güzel şekilde ifade etmekte idi. Bir diğer özelliği, milli birlik ve beraberliğe daha açık deyişle bütünleştiriciliğe önemli yer ayırması idi. Bunların yanında ise en büyük özelliği gerçekçi oluşudur.

“Efendiler, asırlardan beri Türkiye’yi idare edenler çok şeyler düşünmüşlerdir. Fakat yalnız bir şeyi düşünmemişlerdir. Türkiye’yi... Bu düşüncesizlik yüzünden Türk vatanının, Türk milletinin duçar olduğu zararları ancak bir tarzda telâfi edebiliriz: O da Türkiye’de Türkiye’den başka bir şey düşünmemek...” Bu nedenledir ki, Panislamizm’i, ümmetçiliği, Panturanizm’i ve sosyalizmi kesinlikle reddetmektedir. Büyük Önder söylevlerinde bu hususları “Şurası unutulmamalıdır ki, bu tarzı idare bir Bolşevik sistemi değildir. Çünkü biz ne Bolşevik’iz ne de komünist... Ne biri ne diğeri olamayız. Çünkü milliyetperver ve dinimize hürmetkarız”. “Vatandaşlarımız olan, dindaşlarımızdan, hemşerilerimizden her biri kendi dimağında bir büyük ülkü besleyebilir. Hürdür, muhtardır... Buna kimse karışamaz. Fakat Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti’nin sabit, müsbet, maddî bir siyaseti vardır: O da efendiler, T. B. M. Meclisi’nin muayyen millî hududu dahilinde hayatını ve istiklâlini temin etmeğe yöneliktir.... Büyük ve hayalî şeyler yapmadan yapmış gibi görünmek yüzünden bütün dünyanın husumetini, gazezini, kinini bu memleketin ve bu milletin üzerine celbettik. Biz Panislamizm yapmadık; belki yapıyoruz, yapacağız dedik, düşmanlar da yaptırmamak için bir an evvel öldürelim dediler. Panturanizm yapmadık; yaparız, yapıyoruz dedik, yapacağız dedik ve yine öldürelim dediler. Bütün dava bundan ibarettir. Biz böyle yapmadığımız ve

yapamadığımız mefhumlar üzerinde koşarak düşmanlarımızın adedini ve üzerimize yaptıkları baskıları artırmaktansa, haddi-i tabîye, haddi-i meşru rücu edelim. Haddimizi bilelim. Binaenaleyh efendiler, biz hayat ve istiklâl isteyen milletiz. Ve yalnız ve ancak bunun için hayatımızı seve seve veririz”, diye dile getirmektedir.

Sonuç olacak diyoruz ki mazlum milletlerin kurtuluş çabalarına da ışık tutan Atatürk’ün Milliyetçilik ilkesi bencil değildir. Irkçı değildir. Dağıtıcı değil, toplayıcı ve bütünleştiricidir. Onun Milliyetçiliği kaderde, kıvançta, tasada bir olmanın mutluluğundan doğan yepyeni ve gerçekçi Türk Milliyetçiliğidir. Simgesi “Ne mutlu Türküm diyene” özdeyişinde en açık ifadesini bulmaktadır.

2.2.3. Halkçılık

Atatürk’ün Halkçılık ilkesi her şeyden önce “Halkın halk tarafından halk için idaresi” anlamına gelen ileri batılı gerçek bir demokrasinin gerçekleşip yerleşmesi amacına yönelmiştir. Cumhuriyet öncesi dönemde benimsenmesi bile zor ve imkânsız olan “Halkçılık” ile ilgili Atatürk’ün ifadeleri gözden geçirildiğinde Milliyetçilik ilkesi ile sıkı sıkıya bağlı olduğu hemen gözlenecektir.

Çünkü O, halkı ne ulus içinde ayrı bir sınıf ve gruplar, ne de egemen bir gücün yönettiği kitle olarak kabul etmiştir. Halk Büyük Önderimizin “Türkiye Cumhuriyeti’ni kuran Türkiye halkına Türk milleti denir” sözü ile belirlediği gibi, milletimizin doğrudan doğruya kendisi sınıfsız ve ayrıcalıksız kaynaşmış bir kitle olarak bütündür. Bu görüşleri biraz daha açabilmek için yine Atatürk’e dönelim ve “bizim inancımıza göre, milletimizin hayatının ve yükselmesinin sağlanması, kendine sindirip benimseyeceği görüşlerdir. Fakat esas olarak incelenirse, bizim görüşlerimiz ki halkçılıktır, kuvvetin ve kudretin, egemenliğin, yönetimin doğrudan doğruya halka verilmesidir, halkın elinde bulunmasıdır. Hiç kuşku yok ki, bu dünyanın en kuvvetli bir esası, bir ilkesidir” sözlerine dikkatleri çekelim. Burada görülmektedir ki; Atatürkçü halkçılığın amacı “Demokratik ve sosyo-ekonomik alanda ve çağdaşlaşma yolunda başarıya ulaşmaktır”. Nitekim Ulu Önder “Hükümet şeklimiz tam bir demokrat hükümetidir ve dilimizde bu hükümet halk hükümeti diye anılır” deyişiyle yukarıdaki görüşümüzü güçlendirmektedir.

Halkçılık, halkı egemen ve her bakımdan mutlu kılmak olduğu gerçeğini benimseyen Atatürk, milletin vicdanında ve geleceğinde sezindiği büyük gelişme, yükselme yeteneğini, bir millî sır gibi vicdanında taşımıştır. Ülkü, gözlem ve değerlendirmeler zamanı geldikçe uygulanmıştır. Halkçılık da bu çerçeve içinde, millî vicdan ile, Atatürk’ün vicdanının bütünleşmesi sayesinde gerçekleşebilirdi. Nitekim Atatürk, engin sezgi ve bilgisi ile kavradığı

Türk toplumundaki gerçeği çağdaş halkçılık hedeflerine doğru, büyük yetenek ve iradesiyle yöneltmiştir.

Halk idaresi demek olan demokrasinin uzun bir geçmişi vardır. Türk ulusu ve toplumlarının da bunda rol oynadıkları tarihî bir gerçektir. Toplumların gelişmesine uygun, yaygın, etkili bir sosyal felsefe ve sistem olarak demokrasi, halkın siyasî ve fikrî terbiyesini aynı zamanda hak ve görevlerini her şeyin üstünde sayar.

Ulu Önder 1921’de Türkiye Büyük Millet Meclisi’ndeki konuşmasında: “Sosyal bilim bakımından bizim hükümetimizi anlatmak gerekirse Halk Hükümeti deriz. Sosyal meslek bakımından da düşündüğümüz zaman, biz hayatını bağımsızlığını kurtarmak için çalışan insanlarız. Zavallı bir halkız, durumumuzu bilelim, kurtulmak, yaşamak için çalışan ve çalışmak zorunda bulunan bir halkız.

Buna göre her birimizin hakkı vardır. Yetkisi vardır. Fakat çalışarak bir hakkı kazanırız; yoksa çalışmadan sırtüstü yatmak isteyen insanların bizim toplumumuzda yeri yoktur – hakkı yoktur. O halde söyleyiniz baylar: Halkçılık toplumsal düzene, çalışmaya, hukuka dayanmak isteyen bir sosyal meslektir” diyordu. Mustafa Kemal, bu sözleri ile halkçılığı gerçekleştirecek yöntemi ve kendi buluşu olan Atatürkçü düzeni anlatmaktadır. O halde Halkçılık ilkesi ile amaçladığı “halk için, halkla birlikte ve gerekirse halkın yüce çıkarları uğruna millî çabalarda bulunmaktır”.

2.2.4. Devletçilik

Atatürk’ün Devletçilik ilkesi, sosyal, ekonomik ve kültürel kalkınmada daha çok metodu belirten bir esastır. Devletçilik, genellikle “ülke için geniş yararlar sağlayacak büyük ölçüde kuruluş, sermaye ve araçlara ihtiyaç gösteren işlerin; Özellikle büyük sanayi ve tarımın, istenilen ve aynı zamanda gerekli alan ve oranlarda devlet tarafından teşkilatlandırılıp işletilmesine” denilmektedir. Ancak hemen belirtelim ki bunun yöntem ve genişlik bakımından tanımlanması ve uygulanma şekilleri her toplum ve ülkenin ihtiyaç ve özelliklerine göre olmaktadır.

Atatürkçü düşüncenin devletçilik ilkesi, Kurtuluş Savaşı’ndan ve Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan sonra, memleketin en kısa zamanda kalkınması sürecinde, özellikle ekonomik alanda bireylerin yapamayacağı bazı işleri devletin üzerine alması esasına dayanır.

Atatürkçü devletçilik anlayışı herhangi bir doktrine bağlı olmaksızın, bizim o dönem gereksinimlerimizden doğmuş bir ilkeyi simgeler. Bu ilkenin, her ekonomik faaliyeti yalnız

devletin uğraşı alanı sayan düşünüş ve yollarla hiçbir ilgisi yoktur. Tam tersine, kişisel girişim ve faaliyet, uygulamada ekonomik ilerlemenin esas kaynağı olarak kabul ediliyordu.

Çünkü bireylerin her görüş noktasından olduğu gibi özellikle ekonomik alandaki özgürlük ve girişimleri önünde devletin kendi faaliyetleri ile bir engel oluşturmaması, demokrasi anlayışının en önemli esası idi. Ancak bireysel girişim ve faaliyetin yetersiz kaldığı noktada devlet faaliyetinin sınırı başlamalıydı. Atatürk, devletçilik ilkesini şu şekilde açıklamaktadır: "Türkiye'nin uyguladığı devletçilik sistemi, on dokuzuncu yüzyıldan beri sosyalizm kuramcılarının ileri sürdükleri fikirlerden alınarak tercüme edilmiş bir sistem değildir. Bu, Türkiye'nin gereksinimlerinden doğmuş, Türkiye'ye özgü bir sistemdir. Devletçiliğin bizce anlamı şudur: Bireylerin özel girişimlerini ve faaliyetlerini esas tutmak; fakat büyük bir milletin bütün gereksinimlerini ve birçok şeylerin yapılmadığını göz önünde tutarak, memleket ekonomisini devletin eline almak. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Türk vatanında yüzyıllardan beri bireysel ve özel girişimlerle yapılamamış olan şeyleri bir an önce yapmak istedi ve kısa bir zamanda yapmayı başardı.

Bizim izlediğimiz bu yol, görüldüğü gibi, liberalizmden başka bir yoldur. Görülüyor ki Atatürkçü devletçilik anlayışı, kalkınma sürecinde olan Türkiye'nin ekonomi siyasetinde devleti, yapıcı ve yönetici olduğu kadar düzenleyici bir unsur kabul etmektedir. Bu anlayışta devletin müdahalesinden çok, ekonomiyi birey ve devlet el ele geliştirmek, mümkün olduğu kadar az zaman içinde milleti refaha, memleketi bayındır hale getirmek için milletin genel ve yüksek yararlarının gerektirdiği işlerde, özellikle ekonomik alanda devleti ilgili kılmak söz konusudur. Kalkınma süreci içinde durum ve şartlara göre, bireysel girişimin yanı sıra kamu yararının söz konusu olduğu alanlarda devlete de görev yükleyen Atatürkçü devletçilik ilkesi, ekonomik alanda "karma ekonomi" kavramıyla ifade edilebilir.

Ekonomik kalkınmada alt yapı oluştuktan, özel sektörün malî yönden girişim imkânları geliştikten sonra, devlet zorunlu olarak ekonomik müdahale ve faaliyetlerini sınırlayacak, bu girişim ve faaliyetleri özel sektöre ve rekabete dayalı serbest piyasa ekonomisine bırakacaktır.

2.2.5. Laiklik

Atatürk inkılaplarının en önemli ilkesi, laikliktir. Laiklik, orta çağın İslami düşüncesinde, içtihat kapısının kapalı olduğu gerekçesiyle sosyal ilerlemeyi köstekleyen, fikir hürriyetini baltalayan skolastik zihniyeti yıkıp, vicdan hürriyetini korumak, dinin şahsî ve siyasî yararlar uğruna sömürülmesini önlemektir.

Laiklik, geniş manası ile de hürriyetlerin en kutsalı olan düşünce hürriyetine devletin tarafsız bir davranış içinde olarak saygı göstermesidir. Batılı manada demokrasinin, devletin

objektif bir müessese ve hukuk devleti olmasının temel şartı budur. Dar ve klasik manası ile laiklik ise, devletin her çeşit dinî inanç, ayin ve kuruluşlar karşısında tarafsız kalması ve muhtelif dinlere bağlı olanlar arasında bir ayırım yapmaması, böylece din hürriyetinin sağlanması. Buna karşılık dinsel otorite ve ilkelerin inançlarının da hiçbir şekilde devlet ve dünya işlerine karışmamasıdır.

İşte Atatürk İnkılâplarının bütününe böyle bir laiklik anlayışı hâkim olmuştur. O halde Atatürk İnkılaplarının ortak ve ana temelini teşkil eden Laiklik, din düşmanlığı değil, dini dünya işlerinden uzaklaştırmak, ona Allah'la kullan arasındaki ilişkiler çerçevesi dışına çıkmayı yasaklamak ve gerçek yeri olan vicdanların harimine kapanmasını istemektir. Dini batılı ve rasyonel bir kültür çerçevesinde ancak bu şartlar sosyal bir varlık ve değer kazandırabilir. Memleketimizde Laiklik ilkesinin dine tam saygı esasına göre uygulanması böyle bir anlayışın neticesidir.

İşte bu genel açıklamalardan sonra, Ulu Önderimizin laiklik anlayışını ve İslâm dinine verdiği önemi açıklamak istiyorum.

Atatürk'e göre "Laiklik" yalnız din ve dünya işlerinin ayrılması demek değildir. Bütün yurttaşların vicdan, ibadet ve din hürriyetini tekeffül etmektir. Hiç şüphe yok ki bu tanımlaması ile Atatürk, din ve dünya işlerinin birbirinden ayrılması, yani toplum ve devlet olarak, din kural ve ilkelerini dünya işlerine karıştırılmamasını amaçlamaktadır. Yani bu tanımlaması ile O, bütün yurttaşların, vicdanlarının emrettiği şekilde dine karşı durumlarını kararlaştırmakta serbest olmaları gerektiğini ve devletin de bu hak ve özgürlükleri koruyacak, yürütecek güvenceyi getirmesi ve uygulamasının zorunluluğunu anlatmak istemektedir. Gerçekten de Atatürk'ün bu anlayış ve tanımlaması, gerçekçi ve bilimsel olduğu kadar, millî ihtiyaçlarımıza da uygun düşmektedir. Laik düzen kurma ve anlayışta Atatürk'ün İslam dinine karşı durumunun önemli rolü vardır. Atatürk din düşmanı değildir. Dinin sömürülmesine, politikaya karıştırılmasına ve devlet ilkesi haline getirilmesine karşıdır. O'nun karşı olduğu kişiler, İslâm dinince de reddedilen yobazlar, bağnazlar, hurafeciler, din simsar ve aktörleridir.

Örneğin din ve laiklik konusunda Ata şöyle söylüyor; *"Bunca asırlarda olduğu gibi, bugün dahi akvamın cehlinden ve taassubundan istifade ederek bin bir türlü siyasî ve şahsî maksat ve menfaat temini için, dini alet ve vasıta olarak kullanmak teşebbüsünde bulunanların, dahil ve hariçte mevcudiyeti, bizi bu zeminde söz söylemekten, maatteessüf, henüz müstağni bulundurmuyor. Beşeriyette din hakkında ihtisas ve vukuf, her türlü hurafelerden tecerrüt ederek, hakiki ulum ve funun nurlarıyla musaffa mükemmel oluncaya kadar, din oyunu aktörlerine, her yerde tesadüf olunacaktır."*

"Türkiye Cumhuriyeti'nin resmî dini yoktur. Devlet idaresinde bütün kanunlar, nizamlar, ilmin muasır medeniyete teinin ettiği esas ve şekillere, dünya ihtiyaçlarına göre yapılır ve tatbik edilir. Din telakkisi vicdanî olduğundan cumhuriyet, din fikirlerini devlet ve dünya işlerinden ve siyasetten ayrı tutmayı milletimizin muasır terakkisinde başlıca muvaffakiyet görür."

“Türk devleti laiktir. Her reşit, dinini intihapta serbesttir.”

Çünkü Atatürk, Allah’a inanmakta ve İslâm dinine bağlı bulunmaktadır. Birçok söylevlerinde, sömürücülük sayılması İmkânsız bir biçimde, Allah’tan, İslâm’dan, dinden saygı ve bağlılıkla söz etmiştir.

“Bizim dinimiz en makul ve en tabîi bir dindir. Ve ancak bundan dolayıdır ki, son din olmuştur. Bir dinin tabîi olması için akla, fenne, ilme ve mantığa uyması lazımdır. Bizim dinimiz bunlara tamamen uygundur. Müslümanların toplumsal hayatında, hiç kimsenin özel bir sınıf halinde mevcudiyetini muhafazaya hakkı yoktur. Kendilerinde böyle bir hak görenler, dinî emirlere uygun harekette bulunmuş olmazlar. Bizde ruhbanlık sınıfı yoktur. Hepimiz eşitiz ve dinimizin hükümlerini eşit olarak öğrenmeye mecburuz. Her fert dinini, din duygusunu imanını öğrenmek için bir yere muhtaçtır.”

“Din lüzumlu bir müessesedir. Dinsiz milletlerin devamına imkân yoktur. Yalnız şurası vardır ki, din, Allah ile kul arasındaki bağlılıktır. Softa sınıfının din simsarlığına müsaade edilmemelidir. Dinden maddî çıkar temin edenler, iğrenç kimselerdir”.

“Bizim dinimiz, milletimize değersiz, miskin ve aşağı olmayı tavsiye etmez. Aksine Allah da Peygamber de insanların ve milletlerin değer ve şerefini muhafaza etmelerini emrediyor.”

“Büyük dinimiz, çalışmayanın insanlıkla alakası olmadığını bildiriyor. Bazı kimseler zamanın yeniliklerine uymayı kâfir olmak sanıyorlar. Asıl küfür onların bir zannıdır. Bu yanlış yorumu yapanların amacı, İslamların kâfirlere esir olmasını istemek değil de nedir? Her sarıklıyı hoca sanmayın, hoca olmak sarıklı değil beyinlidir...”

Verdiğimiz bu birkaç örnek bile yukarıda değindiğimiz düşüncemizi doğrulamaya yetmektedir, kanısındayım.

Laikliği, yukarıdan beri yorumunu ve değerlendirilmesini dinleyenlere bırakarak, açıklamaya çalıştığımız, ilkeleri arasına Özenle oturtmuş olan Atatürk, bugüne dek gizli kalmış not defterinde “Tanrı birdir ve büyüktür”, “Hafıza Kur’an okutun” gibi yazıların altlarını çizerek yazmıştır. Bunlar, O’nun vicdanının ve inancının temiz ve maddî çıkarlardan uzak ifadelerinden başka bir şey değildir. Bu nedenledir ki, “Bizi yola sevk eden soysuzlar bilirsiniz ki, çok kere din perdesine bürünmüşler, saf ve temiz halkımızı hep din kuralları sözleri ile adata gelmişlerdir. Tarihimizi okuyunuz, dinleyiniz.... Görürsünüz ki, milleti mahveden, esir eden, harap eden fenalıklar hep din örtüsü altındaki küfür ve kötülüklerden gelmiştir. Baylar ve hey millet, iyi biliniz ki, Türkiye Cumhuriyeti şeyhler, dervişler, müritler, meczuplar memleketi olamaz. En doğru ve en hakikî tarikat, medeniyet tarikatıdır, medeniyet yoludur” diyordu.

Sonuç olarak diyoruz ki, laiklik, dinsizlik demek değildir. Laikliğin düşünce ve tutumda yerleşmesi hem ilericiliğe hem de demokratik yaşam felsefesine uygundur. Çünkü Laiklik ilkesinde dinin siyaset aracı olarak kullanılması akıl ve mantık dışıdır.

2.2.6. İnkılâpçılık

İnkılâpçılık ilkesi ise, bir yandan Atatürk ilkelerinin korunmasını esas tutan, öte yandan da bu esaslara dayanılarak yeni hamlelerle Türk toplumunun aydın ve ileri yönde gelişim ve geleceğini sağlayacak dinamik bir toplum yaşayış ilkesi olarak benimsenmiştir. Çünkü bu ilke Atatürk, felsefesini bazı dinî, siyasî ve felsefî kuramlarda olduğu gibi katı ve dar çerçevede kalmaktan kurtarmak istemiştir.

İnkılâpçılık, dünyada olup bitenden haberdar olmak kendini ona göre ayarlamaktır. İnkılâpçılık dünyada var olan teknolojiyi, bilimsel değerleri yakalamak ve hatta dünya seviyesinin üzerine çıkmaktır. Atatürk, inkılâpçılık ilkesiyle Türk milletini geri bırakmış müesseseleri kaldırarak toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilen yeni müesseseler kurmuştur. Bu çağdaş ve demokratik kurumlar ve yapılan inkılâplar hem ilerlemeyi sağlamış hem de toplumun birlik ve beraberliğini pekiştirmiştir.

Bu ilke doğrultusunda Türkiye’de büyük değişikliklere sebep olan şu önemli inkılâplar gerçekleştirilmiştir:

- Saltanatın kaldırılması (1 Kasım 1922)
- Cumhuriyetin ilanı (29 Ekim 1923)
- Halk Fırkası’nın kurulması (9 Eylül 1923)
- Ankara’nın başkent olması (13 Ekim 1923)
- Halifeliğin kaldırılması (3 Mart 1924)
- Tevhid-i Tedrisat Kanununun kabulü (3 Mart 1924)
- Şapka Kanununun kabulü/Şapka inkılâbı (25 Kasım 1925)
- Alafranga saat ve miladi takvim uygulamasına geçilmesi (26 Aralık 1925)
- Tekke, zaviye ve türbelerin kapatılması (30 Kasım 1925)
- Medeni Kanun’un kabulü (17 Şubat 1926)
- Uluslararası rakamların kabulü (20 Mayıs 1928)
- Yeni Türk Alfabesinin kabulü/Harf inkılâbı (1 Kasım 1928)
- Ağırlık ve uzunluk ölçülerinin değiştirilmesi (26 Mart 1931)
- Türk Tarihi Tetkik Cemiyetinin kurulması (12 Nisan 1931)
- Türk Dili Tetkik Cemiyetinin kurulması (12 Temmuz 1932)
- Soyadı Kanununun kabulü (21 Haziran 1934)
- Hafta sonu tatilinin Cuma gününden Pazar gününe alınması (1 Haziran 1935)

İnkılâpların gayesi Türkiye Cumhuriyeti milletini tamamen modern ve uygar bir toplum haline getirmektir. Türk milletini uygarlığın ve teknolojinin tüm imkânlarından yararlandırmaktır. Uygarlık yolunda başarı, yenileşmeye bağlıdır. Sosyal hayatta, ekonomide,

bilim ve fen alanında başarılı olmak da ancak yeniliklere açık olmakla mümkündür. Atatürk’e göre inkılapların gayesi: “Türkiye Cumhuriyeti halkını tamamen asrî ve bütün mana ve eşkâliyle medeni bir heyeti içtimaiye haline îsal etmektir” (Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, 1959: II. 224).

Atatürk, inkılâpları zamana bırakmamıştır. Çok kısa sürede ve hızla gerçekleştirmiştir. Atatürk’e göre, Türkiye’de doğan inkılâp güneşi yükselerek sıcaklığını yaydıkça, Türk milletinin kalbi büsbütün dünyanın büyük ve takdire layık eserlerine karşı sıcak bir sevgiyle dolmuş, bütün ilerleme prensiplerini tamamıyla benimsemiştir.

İnkılâpçılık ilkesiyle millet eski alışkanlıklarından vazgeçmiş ve sürekli bir değişim, gelişim ve yenileşme eğilimine girmiştir. Bu ilkeyle Türk milleti birlik ve beraberlik içinde gelişme, ilerleme ve kalkınma imkânı bulmuştur. Geri kalmış toplumlarda hep huzursuzluk vardır, kopmalar yaşanır. İnkılâpçılık sayesinde büyüyen, gelişen ve yeniliklere açık hale gelen Türk milleti birlik ve beraberliğini geliştirmiştir. İnkılâpçılık ilkesi çağdaş, modern bir devleti öngörmektedir. Böyle bir devletin vatandaşları zengin, mutlu ve huzurlu olur. Mutlu ve huzurlu toplum bölünmez. Bu günkü güçlü ve çağdaş Türkiye’nin oluşumunda inkılâpçılık ilkesinin etkisi büyüktür (Giritli, 1991: 32).

2.3. Ankara Hükümeti’nin Halkçılık Anlayışı

Mustafa Kemal Atatürk, zor şartlar altında gecen ve Türk Milletinin zaferi ile sonuçlanan ulusal kurtuluş savaşı sonrası yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti’ni ayağa kaldırmak ve muasır medeniyetler seviyesine ulaştırmak için yapılması gerekenin en basından beri Türk milletine güvenmek olduğunu biliyordu. Bu sebepten dolayı halkın hükûmetle yakınlaşmasını demokrasinin ancak ve ancak bu şekilde uygulanabileceğini halka anlatması gerekiyordu. O dönemde çok büyük bir savaştan çıkmış ve eğitim seviyesi neredeyse yok denecek kadar az olan Anadolu insani yani Türkiye Cumhuriyeti’ni oluşturan halkın eğitilmesi, doğru bilgilendirilip, yönlendirilmesi gerekiyordu. Aksi halde yeni kurulan devletin yönetim şekli olan demokrasi uygulanamaz ve ülke içinden çıkılamaz bir hale gelebilirdi. Bu konulara tümüyle hakim olan Mustafa Kemal Pasa, kafasındaki modern Türkiye cumhuriyetini oluşturmak için askeri başarının yanına siyasi ve sosyal başarıyı da eklemesi gerektiğini çok iyi biliyordu. Bunu başarmanın tek yolu da halkı bilgilendirmekten, eğitmekten ve halkla bütünleşmekten geçiyordu. Bu sebepten dolayı Mustafa Kemal, hiçbir zaman Türkiye Cumhuriyeti’ni oluşturan kitleleri Avrupa ve diğer batı ülkelerinde olduğu gibi ayrı ayrı sınıflandırmadı onları her zaman tek bir çatı altında toplamayı tercih etti ve buna da Halkçılık dedi.

Halk, ortak çıkarlar etrafında birleşmiş, belli bir bölgede yaşayan insan topluluğuna verilen genel addır. Halkın oluşumunda, genel olarak, ulusu oluşturan temel öğeler aranmaz. Örneğin; Almanya’da çalışmak amacıyla yaşayan Türklerin, orada ayrı bir ulus olarak değerlendirilmesi doğru olmaz. Demek ki halk, ulusu meydana getiren, belli bir bölgedeki insanları anlatmak için de kullanılabilir(Dinç, 2004: 281-282).

Atatürk’ün anlayışında halkçılık ise; siyasi, ekonomik ve toplumsal uygulamalarda halkın çıkarının ön planda tutulmasını öngörür. Atatürk, halkçılığa daha çok siyasal bir anlam vermektedir. Ona göre halkçılık; ulusu oluşturan bireylerin, siyasal bakımdan eşit olmaları yani herkesin seçme ve seçilebilme haklarına sahip olmaları demektir. Halkçılık, bireylerin hukuk önünde eşit olmaları ve hiçbir sınıfın, bireyin veya grubun ayrıcalığının olmaması demektir. Atatürk’ün halkçılık anlayışı, Osmanlı toplumsal yapısına bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Çünkü Osmanlı sisteminde, nüfusun çoğunluğunu meydana getiren halk, askere gider, vergi öder ve istenilen her şeyi yapardı. Ayrıca imparatorlukta meslek ve hiyerarşi içinde önemli ayrıcalıklı gruplar oluşmuş ve bu gruplar değişik sanlarla bu ayrıcalıklı konumlarını kullanmakta idiler. Atatürk bu nedenle, daha önceki düzende aynı zamanda ayrıcalık ve soyluluk belirtisi olan her türlü sanların kullanılmasının yasaklanmasını, herkesin bir soyadı almasını, daha doğru bulmuştur. Türk inkılâbının genel amacı da halkçılık felsefesine dayandırılmıştır. Bu inkılâpta halkın çıkarları temel alınmıştır. Bundan dolayıdır ki; Cumhuriyet’in kuruluşuna kadar uygulanan yönetim biçimine Halk Yönetimi, daha sonra kurulan siyasi partinin adına bile Halk Partisi denilmiştir. Osmanlı döneminden bu yana ülkenin geri kalmışlıktan kurtulması için çaba harcanmakta, ancak Osmanlı anlayışında düzeltme ve yenileştirmenin amacı “devleti kurtarmak” tır. Halk unsuru düzeltme ve yenileştirme çabalarında yer almamıştır. Kurtuluş savaşıyla birlikte halk ve halkçılık eylemsel olarak gündeme gelmiştir(Kili, 1998: 246-247).

Atatürk, cumhuriyetin ilanı öncesinde uygulamada olan siyasi yönetim biçimini “halk hükümeti” olarak adlandırmıştır. 1921 Anayasasının ilk maddesi de, “Egemenlik kayıtsız şartsız ulusundur. Yönetim biçimi halkın geleceğini eylemli olarak kendisinin belirlemesi ve yönetmesi ilkesine dayanır.” diyerek, yönetimin halkın elinde olduğunu baştan itibaren kabul etmiştir. Atatürk de, egemenliğin halka ait olduğunu, sürekli olarak vurgulamaya büyük özen göstermiştir. 1922 yılında yaptığı bir konuşmada; “Ulusumuzun bugünkü yönetimi gerçek niteliği ile bir halk yönetimidir.” demiştir. Ayrıca 1923 yılındaki bir konuşmasında ise, “Halk ulusal egemenliği benimsemeli ve memlekette tek egemen ve buyurucu gücün kendisinden başkası olmadığını unutmamalıdır.” İfadesiyle görüşlerini açıklamıştır. Atatürk’e göre Türk Halkı da halkçılığı benimsemiştir. Halkçılığın diğer bir görünümü de Türkiye Cumhuriyeti’nin

kurulmasının hemen sonrasında hükümetin halk tarafından ve halk için var olması anlayışının güçlendirilmesi olmuştur. Yasama, yürütme ve yargı erklerine millet adına meclisin başından itibaren hâkim olması bunun en açık delilidir. Ayrıca siyasal alanda vatandaşlara verilen seçme ve seçilme hakkının genişletilmesi ve kadınlara da tanınması çağdaş demokrasilere nispet önemli bir halkçılık uygulamasıdır(Dinç, 2004: 281-282).

Atatürk'ün ideolojik temellerinden biri halkçılıktır. Halkçılık, Atatürk'ün Türk toplumunu modern bir devlete dönüştürme hedefi doğrultusunda geliştirdiği bir düşünce sistemidir. Atatürk'ün halkçılık anlayışı, devletin temel amacının halkın refahını ve mutluluğunu sağlamak olduğunu vurgular. Halkçılık ilkesine göre devlet, halkın çıkarlarına odaklanmalı, onların temel ihtiyaçlarını karşılamalı ve toplumun gelişimine katkıda bulunmalıdır. Bu düşünceyle Atatürk, toplumsal adaletin sağlanmasını ve her bireyin eşit haklara sahip olmasını savunmuştur. Atatürk'ün halkçılık anlayışı, laiklik, cumhuriyetçilik, milliyetçilik ve devletçilik gibi diğer ilke ve ideallerle birlikte Türkiye Cumhuriyeti'nin temel değerleri arasında yer almıştır.

Halkçılık, toplumsal adaleti sağlamak, eşitlikçi bir toplum yapısı oluşturmak ve halkın katılımını teşvik etmek amacıyla devletin politikalarını ve kurumlarını şekillendirmiştir. Atatürk'ün halkçılık anlayışı, devletin yönetiminde halkın aktif katılımını vurgular. Halkın eğitimi, bilinçlendirilmesi ve demokratik süreçlere katılımının teşvik edilmesi, halkçılık prensiplerinin bir parçasıdır. Atatürk, halkın iradesinin yönetime yansması için demokratik kurumları güçlendirmiş ve halkın siyasi, ekonomik ve sosyal hayata etkin bir şekilde katılmasını sağlamıştır. Atatürk'ün halkçılık anlayışı, Türkiye'nin modernleşme sürecinde önemli bir rol oynamış ve devlet politikalarının temelini oluşturmuştur. Halkçılık, Türk toplumunun refahını ve gelişimini sağlamak amacıyla devletin halka hizmet etmesi gerektiğini vurgulayan bir ideolojidir.

Atatürk'ün halkçılık anlayışı, kuramsal düzeyde bir görüş olmayıp, toplum yaşamını her kesitinde ve en somut bir şekilde uygulanması gereken bir ilke durumundadır. O'nun halkçılık ilkesine göre, iktidarın kaynağı doğrudan halkın kendisindedir ki bu zaten Kurtuluş Savaşı'nın örgütlenmiş biçiminde ve hemen hemen toplumun bütün kesimlerinin ulusal cepheye katılışında kendini açıkça ortaya koymuştur. O'nun bu düşüncesi, ulusun özgürlüğünü, eşitliğini amaçlıyordu ki bu da aslında kendisinin demokratik bir sisteme olan inancını ortaya koymuştur. Sadece farklı işlevleriyle birbirlerini tamamlayan zümrelerden oluşan bir toplum yapısını yeterli görmeyen Atatürk'e göre böyle bir yapı halkın egemen olduğu özgürlükçü ve eşitlikçi bir siyasi rejimle desteklenmeliydi. Mustafa Kemal Atatürk'ün Cumhuriyet'in ilk günlerinden ölümüne kadar geçen suredeki uygulamaları incelenecek olursa, O'nun halkla

hiçbir zaman ters düşmediği; gerek davranış, gerekse düşünceleriyle halka karşı olanlarla da savaştığı görülecektir(Özdemir, 1977: 121).

Atatürk'ün Halkçılık ilkesi ve halkçılık anlayışının bir sonucu olarak ortaya çıkan halk eğitimiyle Türk halkı, okur yazar oldu, devlet yönetimini, Türk devrimini konuşmaya, tartışmaya yöneldi; sorunları, açmazları, çarpıklıkları belgeledi; yüzyıllardır susan, susturulan halk, çözümler, cabalar, atılımlar ve yapıcı eylemler ortaya koyabildi. Böylece, aydınlık kamuoyu oluşmaya, halk yönetimi olan demokrasiyi daha çok benimseme ve yorumlamaya başladı. Halk eğitimi ile Türk insanı, bir bakıma insan olmanın, demokrasiye uyabilmenin ülke kalkınmanın ve ulusça uyanmanın yolunu öğrendi. Kalkınmış batıya ulaşabilmek için batının kültürel, sosyal, siyasal kurum ve davranışlarına inanan Mustafa Kemal Atatürk, 'doğulu' olan bünyeyi 'batılı' yapmak için halkı eğitmenin zorunlu olduğuna inandı ve bütün cabaları buna yönelik oldu(İlgazi, 2002: 18).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HALK GAZETESİNİN İÇERİĞİ

3.1. Araştırmanın Amacı

Millî Mücadele döneminde ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında İstanbul basınının merkezi otoriteyle çatışmaları, basında farklı çözümlerin önerilmesi, yönetici kadro tarafından muhalefetin destekleyicisi olarak nitelendirilmiş ve engellenmişti. Yeni bir yapılanmanın olduğu ülkede, iktidarın almış olduğu kararların dışına çıkan bir gazetenin yaşaması güçtü. Basın organlarının büyük bölümünün İstanbul'da olmasına karşın siyasetin Ankara'dan yürütülmesi, gazetelerin haberleri vermesinde büyük sorunlar meydana getirmiş, bu durum karşısında Mustafa Kemal, Anadolu'nun haklı davasını bütün dünyaya anlatmak için Halide Edip ve Yunus Nadi tarafından bir ajansın kurulması çalışmalarını başlatmasını istemiştir. Bu ajansın kurulma gerekçesi, Türk kamuoyunu yanlış yollara sürükleyecek, milli birliği tehlikeye düşürecek iç ve dış yayınlara karşı milleti uyarmak, ulusal bağımsızlık savaşını başarıya götürecek karar ve hareketleri, alınan kararları günü gününe halka ulaştırmak, hükümet ile halk arasındaki bağlantıyı sağlamaktan kaynaklanmış, bu düşünceyle Anadolu Ajansı kurulmuştur. İktidar, rejim aleyhinde yayın yapan, olaylar hakkında halkı yanlış yönlendiren medya organlarına karşı bir takım önleyici tedbirler almış ve bu amaçla TBMM tarafından Hıyanet-i Vataniye Kanunu çıkarılmıştır. Ayrıca Millî Mücadelenin başlamasıyla birlikte yurt içinde ve yurt dışında propaganda faaliyetleri yapmak ve bilgi toplamak suretiyle istihbarat faaliyetlerinde bulunmak için 7 Haziran 1920'de de Matbuat ve İstihbarat Umum Müdürlüğü oluşturulmuştur (Tekeli, 2005: 23).

Ülkedeki rejim sisteminin değişmesi, özellikle eski rejim taraftarı muhalif basın organlarının mevcut hükümete karşı büyük bir tepki göstermesine neden olmuştur. Basın ve yayın organlarında, bu değişikliklerle ilgili olarak eleştirel yazılar yazılmış ve bu noktada hükümet ağır suçlamalara tabii tutulmuştur. Bu suçlamalar, hükümet tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Rejim değişikliğinin ardından hükümet, halifelik sisteminin kaldırılması noktasında bazı çalışmalar içerisine girmişti. Halifeliğin kaldırılması, hükümete karşı meclis içinde ve dışında tepkilerin oluşmasına yol açmıştır. Bu noktada sistemi destekleyen basın organlarından istifade etme yoluna gidilirken aynı zamanda bu konuda halkı yanlış yönlendirecek muhalif basın organlarına karşı bazı tedbirler alma yoluna gidilmiştir (Kopar, 2016: 40, 117-135).

Ulusal Bağımsızlık Savaşı sırasında Türk kamuoyunun oluşmasında ve bir birlik oluşturulmasında basının önemli rolü olmuştur. Ulusal Bağımsızlık Savaşı boyunca,

kamuoyunun aydınlatılmasında, milli birliğin oluşturulmasında basının oynayacağı önemli rolü baştan beri bilen Mustafa Kemal Paşa, basın konusunda çok hassas davranmış basın ile iş birliği yaparak örgütlenmenin hızlanması ve güçlenmesini bu yolla da sağlamaya çalışmıştır. Anadolu Ajansı'nı kurduğunun nedeni, Türk kamuoyunu yanlış yollara sürükleyecek, milli birliği tehlikeye düşürecek iç ve dış yayınlara karşı milleti uyarmak, ulusal bağımsızlık savaşını başarıya götürecek karar ve hareketleri, alınan kararları günü gününe halka ulaştırmak, hükümetle halk arasındaki bağlantıyı sağlamaktan kaynaklanmıştı. İrade-i Milliye, Hakimiyet-i Milliye gazetelerini de bu amaçlarla çıkarttırmış, Anadolu basını sürekli desteklemiş, İstanbul basını ile ilişki kurma yoluna girmiş, basın mensupları ile buluşmak yolunda çalışmalar yapmıştı (Özkaya, 1989: 1).

Anadolu'da Millî Mücadele'nin doğup gelişmesinin yanı sıra bir de Milli Mücadele Basını doğup gelişmiştir. Gazetelerde o zamanlar en basit baskı araçları kullanılmıştır. Baskı makineleri at ve öküz arabaları ile ilden ile taşınmış gazeteler en ilkel koşullar altında yayınlanmıştır. Bu yıllar Türk basın tarihinin kahramanlıklarla dolu dönemlerinden biri sayılır. Milli Mücadele döneminin devamı niteliğinde olan erken dönem cumhuriyet gazeteciliği diye de adlandırılan zamanlarda Cumhuriyetin kuruluş aşamasında Kütahya'da Dava Vekili Hakkı tarafından çıkarılan Halk Gazetesi de bu döneme ışık tutacak önemli bir eserdir.

Bu çalışmamızda, Cumhuriyet'in kuruluşundan altı ay önce Anadolu'nun önemli vilayetlerinden olan Kütahya'da yayınlanmaya başlayan ve bir yıl boyunca toplamda elli sayı olarak Arap Alfabesi ve Osmanlı Türkçesi ile çıkartılan Kütahya Halk Gazetesi'nin transkripsiyonunu yapıp incelenmiştir. Çalışmamızın amacı, kritik bir dönemde 1923-1924 arası yayınlanan Halk Gazetesi, sosyal bilimlerde araştırma yöntemlerinden olan belge tarama yöntemi ve karma araştırma yöntemleri kullanılarak sürecin gazeteğe yansıdığı kadarıyla siyasal, sosyal ve ekonomik koşulları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Halk Gazetesi Kütahya'da yayınlanmasına ve sadece bir yıl çıkarılmasına rağmen basın tarihimizi yakından ilgilendiren önemli bilgilerde sunmaktadır.

Basının toplum hayatında, toplumun bilinçlenmesinde büyük önemi olduğu açıktır. Nitekim, Ulusal Bağımsızlık Savaşının Kazanılmasında, özellikle Anadolu Basınının büyük rol oynadığını bilmekteyiz. Mustafa Kemal, Samsun'a ayak bastığı andan bu yana yapmış olduğu hareketlerini, basın yolu ile halka iletmenin önemini anlamış, basına büyük önem vermiş, ulusal savaş boyunca milli bir basın oluşmasına gayret göstermiş, bunda da başarılı olmuştur. Halihazırda basının gücü ile alakalı bu kadar olumlu bilgi varken cumhuriyetin kuruluş safhasında Mustafa Kemal Paşa'nın basının bu gücünden yararlanacağı aşikardır. Biz bu çalışmamızda Halk Gazetesi'nin Ankara Hükümeti ile olan ilişkisini, Mustafa Kemal'in

desteklerini ve isminin neden ‘‘Halk’’ olduğunu gözler önüne serip basın tarihi çalışmalarına ve literatüre kazandırmaya çalıştık.

3.2. Araştırmanın Önemi

Basın tarihi çalışmalarında birçok kez eski gazeteler ele alınmış olsa da yapılan çalışmalar genellikle iletişim alanında çalışma yapanlar tarafından değil de tarih ve edebiyat gibi farklı bölümlerde eğitim alan öğrenciler ve akademisyenler tarafından yapılmıştır. Yapılan çalışmalar ise genellikle Arap alfabesi ile yayınlanan eski gazeteler, sadece transkripsiyonu yapıp çeviri şeklinde tez haline getirilmiştir, edebiyat bölümü öğrencileri tarafından yapılan çalışmalar ise gazetenin taraması yapıp hangi dönemde yayınladı ise sadece o dönemin sosyal siyasi ve kültürel hayatından bilgi edinmek için tez haline getirilmiştir. Türkiye’de yayınlanan halk gazetelerinden Muğla Halk Gazetesi ve Trabzon Halk Gazetesi, edebiyat bölümü öğrencileri tarafından çalışılmış olup sadece dönemin sosyal, kültürel ve siyasal hayatından bilgi aktarmışlardır. Kilis Yevmi Halk Gazetesi, Kilis Yevmi Halk Gazetesi 2 ve Kilis Yevmi Halk Gazetesi 3 olarak yapılan çalışmalar ise tarih bölümü öğrencileri tarafından çalışılmış olup gazetelerin transkripsiyonu yapıp çeviri olarak tez haline getirilmiştir. Bu çalışma ile benzerliği olan sadece tek bir çalışma vardır o da 2008 yılında Profesör Doktor Hakan Aydın tarafından yayınlanan Halk (1923) Konya’da Yayınlanan Kemalist Bir Gazete adlı kitaptır. Fakat bu çalışmada ise gazetenin yayınlanan bütün sayıları transkript edilmemiştir, sadece belli sayıları örneklem alınıp çalışma tamamlanmıştır. Bizim çalışmamızda ise Kütahya’nın arşivlerine ulaşılan ilk gazetesi olan Kütahya Halk Gazetesi bir iletişim fakültesi gazetecilik bölümü yüksek lisans öğrencisi tarafından bir gazeteci gözüyle bütün sayıları transkript edilip, derinlemesine incelenmiş olup, cumhuriyetin ilk yıllarında Anadolu’da çıkarılan halk gazetelerinin hangi amaçla ve kimler tarafından çıkarıldığı anlaşılmıştır, dönemin gazetecilik anlayışı ve felsefesi günümüze aktarılmıştır. Ayrıca Basın Tarihi çalışmalarında incelenmiş olan Millî Mücadele Dönemi ve erken Cumhuriyet dönemi basın tarihi çalışmalarında literatür eksikliği olan Anadolu basınında önemli bir yere sahip Anadolu’nun önemli kentlerinden Kütahya’dan bahsedilmemektedir. Tezimizin başarı ile sonuçlanması durumunda cumhuriyetin ilk yıllarında Anadolu’da çıkarılan halk gazetelerinin amacını, dönemin gazetecilik anlayışı ve literatür taramasında incelenmiş olup o dönem ile alakalı yapılan çalışmalarda hiç bahsi geçmeyen Kütahya basını ve tarihi eksik parçaları ile literatüre kazandırılacaktır.

3.3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmamızın başlıca kaynağını Kütahya Halk Gazetesi oluşturmaktadır. Bu çalışmada sosyal bilimlerde araştırma yöntemlerinden olan, belge tarama metodu ve karma

araştırma yöntemleri kullanılarak Kütahya Halk Gazetesi transkripsiyonu yapılarak incelenmiş olup, çalışmada ayrıca arşiv belgelerinden ve konuyla ilgili bilgiler veren ikinci el kaynaklardan da istifade edilmiştir. İlk olarak Kütahya Halk Gazetesi'ne ait nüshaların arşiv ve künye çalışması yapılmış olup ulaşılan Halk Gazetesi nüshaları belirlenen başlıklar altında incelenmiştir. İlgili döneme ait tarih kitapları, konuyla alakadar yüksek lisans ve doktora tezleri, antropolojik ve halk bilimsel kaynaklar taranmıştır. Bu çalışmada karşılaşılan başlıca problem Kütahya Halk Gazetesi nüshalarının özenle saklanamaması ve 24 ve 26'nci sayıların eksik olmasıdır.

3.4. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Bu tez çalışmasının konusu, Kütahya'da yayınlanıp arşivlerine ulaşılan ilk gazete olma özelliği taşıyan Kütahya Halk Gazetesi'nin yayınlanan bütün sayılarını arşiv taramalarında; Milli Kütüphane, Meclis Arşivi, Kütahya Mustafa Yeşil Halk Kütüphanesi ve bütün online araştırmalar dahil maalesef bulunamayan kayıp nüshaları olan 24 ve 26'nci sayılar hariç toplamda 48 sayıyı derinlemesine inceleyerek, cumhuriyetin ilk yılında Anadolu'nun önemli bir şehri olan Kütahya'yı sosyal, kültürel ve siyasi anlamda tanımak ve bu gazeteyi bir gazeteci perspektifinden yorumlayarak, o dönemde ülkenin farklı şehirlerinde çıkarılan halk gazetelerinin hangi amaçla yayınlandığını anlamak, Mustafa Kemal'in Anadolu Basınına verdiği önemi ortaya çıkarmaktadır. Bu çalışmanın kapsamı, 13 Mayıs 1923 ile 20 Mayıs 1924 yılları arasında toplamda 50 sayı olarak çıkarılan sadece 24 ve 26'nci sayıları hariç Kütahya Halk Gazetesi'nin bütün sayıları ile sınırlıdır.

3.5. Araştırmanın Bulguları ve Yorumları

3.5.1. Halk'ın İrade-i Milliye ve Hakimiyet-i Milliye Gazeteleri ile Benzer ve Farklı Yönleri

İrade-i Milliye ve Hakimiyet-i Milliye gazeteleri doğrudan Mustafa Kemal ve Ankara Hükûmeti tarafından yayınlanmış ve tamamen yeni kurulacak ve sonrasında kurulmuş olan Türkiye Cumhuriyeti'nin çıkarlarına hizmet etmiştir. Halk gazetesi de bu doğrultuda bu görüşü destekler yayınlar yaparak bu iki gazete gibi doğrudan Mustafa Kemal ve Ankara Hükûmeti ile bağlantısı olmasa bile benzer şekilde Kütahya genelinde aynı görüş ve düşüncelere hizmet etmiştir. Halk gazetesini Hakimiyet-i Milliye ve İrade-i Milliye gazetelerinden ayıran en önemli özellik ise, ulusal bir gazete olmaması ve bu doğrultuda diğer iki gazetede olmayan yerel halkın sorunları ve yayımlandıkları bölgeler özelinde köylülerin haberlerine yer verilmemesi probleminin Halk gazetesinde olmamasıdır. Halk gazetesi hem ulusu ilgilendiren haberlere yer

verirken aynı zamanda Kütahya halkının ve köylülerinin sorunlarına, dertlerine yayınlarında birçok kez yer vererek yerel bir gazetenin sorumluluklarını da yerine getirmiştir.

3.5.2. Halkta Yayınlanan Haberlerin İçeriğine Göre Bölümleri ve Sayıları

Tablo 3.1 Halk Gazetesinde Yayınlanan Haber Türleri ve Sayıları

HABER İÇERİKLERİ	SAYISI
ULUSAL HABERLER	86
ULUSLARARASI HABERLER	48
YEREL HABERLER	25
SIYASI HABERLER	38
TELGRAF HABERLERİ	92
KÜLTÜR VE SANAT HABERLERİ	13
TOPLUMSAL CİNSİYET HABERLERİ	11
SAGLIK HABERLERİ	3
EGITIM HABERLERİ	15
TARIM SANAYI VE EKONOMI HABERLERİ	32

Tablo 3.1’de görüldüğü üzere Kütahya Halk gazetesinde yayınlanan toplam 326 haberin 92 tanesini telgraf haberleri ve 86 tanesini ulusal haberler oluşturmaktadır, buradan yola çıkarak gazetenin başlıca haber kaynağının Ankara, İstanbul ve İzmir’de bulunan telgraf ajansları ile ulusal haber ajansı olan Anadolu Ajansı oluşturmaktadır diyebiliriz. Yine tablo 1’den yola çıkarak gazetede yayınlanan 326 haberin 226’u ulusal, uluslararası ve telgraf haberlerinden oluşmaktadır, bu da bize gazetenin yayın politikasının ne yönde olduğunu doğrudan göstermektedir. Ankara Hükümeti’nin kontrolü altında olan telgraf ajansları ve Anadolu Ajansı’nın gönderdiği haberler Halk gazetesinin yayınlarının üçte ikisini oluşturmaktadır, bu da demek oluyor ki Halk gazetesi genellikle Ankara Hükümeti’ni destekleyen yazılara kendi yayınlarında yer vererek yayın politikasının Ankara Hükümetini destekler yönde olduğunu bizlere göstermektedir.

Anadolu Ajansı ve Telgraf haberleri dışında çok sayıda sağlıktan, eğitime, tarım sanayi ve ekonomiden kültür sanata kadar birçok alanda haberler yayınlayan Halk gazetesi, yerel halkın bilinçlenmesi ve eğitilmesi adına adeta bir sosyal sorumluluk projesi de yürütmüş diyebiliriz. Genel olarak siyasi haberlerin yer aldığı gazete, hemen hemen her sayısında yerel halkı sağlık, eğitim, kültür, sanat, ekonomi, sanayi, ziraat, toplumsal cinsiyet alanında kadınların hakları gibi birçok konuda yayınladığı haberlerle bilinçlendirmeye çalışmıştır.

3.5.3. Haber Kaynakları

Gazetenin haber kaynaklarını İstanbul, Ankara ve İzmir'den gelen telgraf haberleri ve Kütahya ili içerisinde bulunan devlet memurlarının uzmanlık alanlarında yazdıkları yazılar oluşturmaktadır. Kütahya'da ikamet eden eğitimli kişiler ve devlet memurları çalıştıkları kurumlarda uzman olduğu alanlarda yazılar yazarak Kütahya halkını bilinçlendirmeye çalışmaktadır. Bunun dışında basta haber ajansları olmak üzere farklı illerde bulunan muhabirler yayınlanmasını istedikleri haberleri mektup yazarak gazete merkezine gönderir ve haberin yayınlanmasını sağlarlar. Genel olarak İstanbul ve Ankara da bulunan muhabirlerden mektup gelse de az da olsa Anadolu'nun diğer illerinden gelen haberler gazetede yayınlanmıştır. İlk sayılarında telgraf haberlerini ayrı bir kategoride yayınlayan gazete Anadolu Ajansının İstanbul, Ankara ve İzmir telgraflarını gazetede birçok kez yayınlamıştır. İlerleyen süreçte Muhabir ve haber ağının gelişmesi üzerine sadece önemli telgraf haberlerine yer veren gazete daha fazla özel haber yapmaya başlamıştır.

3.5.4. 1923 Kütahya'sının Genel Durumu

Kurtuluş savaşının en çetin mücadelecinin geçtiği yerlerden olan Kütahya'da dolayısıyla savaştan en çok etkilenen vilayetlerden birisi durumundadır. Halk, ekonomik olarak zor zamanlardan geçmektedir. Yeni kurulan Cumhuriyetin yöneticileri tarafından yapılan bilgilendirmeler ve destekler sayesinde yeniden toparlanma sürecine giren Kütahya halkı, hükûmet tarafından belirlenen politikalarla hangi alanlarda tarım, ticaret ve küçük sanayi işleri yaparlarsa daha hızlı refaha kavuşabilirler gibi konularda gazetede yayınlanan duyurularla sürekli bilgilendirilerek doğru adımların atılması sağlanmaya çalışılıyor.

Bununla beraber halkın büyük çoğunluğunun köylerde yaşamasından dolayı hükûmet, köylüler için yapacakları destek programlarını tek tek özel olarak açıklayarak halkın köylülerin unutulmadığını aksine önem verildiğinin üzerinde duruluyor. Halk gazetesi de bu gelişmeleri ve yayınlanan bütün bildirimlere doğrudan gazetede yer vererek halkın haber alma hakkını en hızlı bir şekilde yerine getirmeye çalışıyor.

3.5.5. Kütahya'da Sosyal ve Ekonomik Yaşam

Halkın sosyal ve ekonomik yaşamını rahatlatmak ve ileriye taşımak adına Halk gazetesinde, dönemin Kütahya'sında halkın hangi alanlarda tarım, ticaret ve hayvancılık yaparlarsa daha verimli daha kârlı hale gelebileceklerini okurlarına aktaran gazete, bu konulara ele alınmış birçok makale yayınlayarak bölge halkını bilinçlendirmeye çalışmıştır. O dönemde Kütahya'da yaşayan yerel halkın büyük bir çoğunluğunun tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlamasından dolayı gazetede, ziraat ve sanayi basta olmak üzere başka birçok farklı alanda

haberler yayınlamıştır. Yanlış bilinenlerin doğrusunu ve nasıl düzeltilmesi gerektiğini Halk gazetesi aracılığıyla kaleme alan yazarlar, Kütahya’da daha verimli daha kalkınmış bir hayatın mümkün olabileceğini okurlarına bildiriyor.

Hamdi Pasa Oğullarından Hamdi Halid’in ``Memleketimizin hayati iktisadisi ne merkezdedir? `` başlığıyla gazetede yayınlanan bir makale, kurtuluş savaşı sonrası Kütahya’sının sosyal ve ekonomik yaşamının nasıl bir durumda olduğunu gözeler önüne sermektedir. Yayınlanan haberde savaş sonrası Kütahya iktisadisi hakkında hemen hemen hiçbir şey yazılmamış olmasından dolayı aslında çok geniş bir alanda ele alınması gereken böyle önemli bir konunun hem gazetenin hacminden hem de haftada bir defa yayınlanmasından dolayı kısa bir özet olarak kaleme almak zorunda olduğunu belirten yazar, önemli istatistikler paylaşarak durumun vahametini dile getirmiştir. Memleketin en önemli gelir kaynağının ihracat olduğunu dile getiren yazar, bu kaynakların en önemlilerinin de tiftik ve afyon olduğunu belirtmiştir. Kütahya’nın uzun ve zorlu gecen birinci dünya savaşı yıllarından sonra dahi bu zamana kadar senede yaklaşık 500-600 bin kıyye tiftik ihraç ederken bu sayının hatırı sayılır bir biçimde düştüğünü dile getiren yazar, bunun sebebi olarak ise en büyük etkenin, Yunanlıların bütün işgal ettikleri bölgelerde uyguladıkları (Türk servet-i millisini yıkmak) sistemin devamı olarak Kütahya’da da ele geçirdikleri tiftik ve yapağıyı diğer mal ve eşyalar gibi yakıp dağıtmışlardır. Yaklaşık olarak bir milyon kıyyeyi gecen bir zararın olduğunu söyleyen yazar bu miktarın Kütahya sanayisi için oldukça büyük bir etki yaptığını belirtmektedir. Ayrıca Yunanlılar tarafından yapılan yağma ve talan sırasında Kütahya küçükbaş hayvancılığını oluşturan sayının yaklaşık olarak yüzde doksanının talan edilmiş olduğunu söyleyen yazar kaldı ise ancak yüzde onunun sağ kaldığını bildirmektedir bu da tiftik ticaretinin neredeyse sonu geldiği anlamını taşımaktadır. Bu büyük ve feci hadise sonrası normalde yılda yaklaşık 500-600 bin kıyye olan tiftik ithalatının, bu sene sadece 45-50 bin kıyye de kaldığını belirten yazar, yaşanan durumun ehemmiyetini gözler önüne sermektedir.

Küçükbaş hayvanların yani sıra büyükbaş hayvanlarında büyük bir yağmaya uğradığı belirtilen yazıda resmi olarak bir rakamın ellerinde olmamasına rağmen yaklaşık tahmini olarak Kütahya ve köylerinde bulunan sığırların yüzde sekseninin talan edildiği belirtilmektedir. Sadece et ve sut ihtiyacının karşılanması adına değil bu hayvanların derilerinin de Kütahya ekonomisine ne kadar büyük etki ettiğini söyleyen yazar, dericilik adına büyük bir kapasiteye sahip olan Kütahya’da diğer şehirlere kıyasen çok az sayıda dikiş ustası bulunmaktadır, bütün bir bölgeye yetebilecek ayakkabı ve kösele derisi imal kapasitesi olan Kütahya’da neden deri dikiş ustaları ya da büyük bir deri imalathanesi bulunmamasının büyük bir eksiklik olduğunu öncelikle deri ustalarına ve sonrasında okurlarına aktarmaktadır. Son olarak afyon hasılatı ile

alakalı olarak düşmanın (Yunanlıların) bu konuda bir girişimi olmamasına rağmen halkın kaygılarından dolayı kimi çiftçilerin afyonlarını çizmediğini kimilerinin ise hiç ekmediğini dile getiren yazar bu yüzden afyon hasılatının da oldukça düştüğünü belirtmektedir.

“Terakki-i Ziraat Anonim Şirketi” başlığıyla gazetede yayınlanan bir haberde ise Uşak’ta kurulması planlanan şeker fabrikasıyla alakalı halka ve yatırımcılara bilgi veren gazete, şirketin müdürü ile gazetenin Uşak muhabiri arasında gerçekleşen röportajı olduğu gibi yayınlamıştır. Şehre gelerek şirketin yapmak istediği yatırımlar hakkında ziraat ve ticaret insanlarıyla görüşen Terakki Ziraat Anonim Şirketi Müdürü Nuri Efendi, röportajında şunları dile getirmiştir;

“1910 yılında kurulan fakat cihan harbi sebebiyle herhangi bir is yapma fırsatı olmayan şirketimiz nihayet 19 Nisan 1923’te hükûmetimiz tarafından onaylanarak ruhsatı verilmiştir. Hisse senedimizin fiyatı en fakir bir adamın bile iştirak ve istifade edebilmesi için ikişer lira veya buna mukabil bir kile buğday kıymetindedir. Şirketin sermayesi 150 bin hisseye karşılık olması itibarıyla 300 bin liraya denk gelmektedir. Bu sermayeyi şimdilik yeterli görüyoruz yetişmediği taktirde bir misli daha arttırma hakkımız var bu da kâfi gelmezse ihtisas vekaletinden bir daha arttırma talebinde bulunabileceğiz. Bu şekilde Avrupalıların parasına ihtiyaç duymayacağız. Şirketimiz doğrudan doğruya bir Türk ve İslam şirkettir. İçerisine hiçbir şekilde yabancı parası girmeyecektir. Esasen maksadımız Avrupa’ya paramızı kaptırmamak, memleketimizi soydurmamak olduğundan şirkete yabancı kabul etmek maksattan vazgeçmek demektir. Şimdiye kadar birkaç Avrupalı sermayedar müracaat etti. Reddedildi. Hatta bu defa Ankara’da bir İtalyan şirketi mümessiliyle görüştim. Büyük miktarda bir para ile iştirak talebinde bulundu. Kabul etmedim.”

Kurulacak olan seker fabrikasının bir hissesinin ne kadar olduğundan başlayarak her kesimi bu iştirake ortak etmek adına bir kilogram buğday fiyatına halkı hisse sahibi yapmak istediklerini ve toplamda 150 hisse vererek 300 bin liranın bu fabrika için yeterli olduğunu amaçlarının sadece Türk İslam yatırımları ile ekonomiyi Avrupa’nın ve yabancıların elinden bir nebze dahi olsa kurtarmak olduğunu bunun için Avrupalı yatırımcılardan gelen büyük meblağları reddettiklerine değinen şirket müdürü, çalışanların dahi hepsinin Türk ve Müslüman olacağını gerektiği ve eksik görüldüğü takdirde Avrupa’da fabrikalarda çalışan Türk ve Müslümanlara eğitim vererek seker üretiminde uzman olmalarını sağlayarak Avrupalı uzmanlara ihtiyaç kalmamasını sağlayacaklarını dile getirmiştir. Bu da bizlere gösteriyor ki ulusal bağımsızlığın ve egemenliğin sadece siyasi ve savaş alanlarında değil sosyal, ekonomik, sanayi ve zirai yani içinde bulunduğumuz her alanda ihtiyacımız vardır.

Şirketin amacının, Uşak’ta şeker fabrikaları inşa ederek Avrupa’ya kaptırdığımız milyonların hiç olmazsa kısmen memleketimizde kalmasını temin için şeker imal ve ticaretine ait her türlü iktisadi, zirai ve ticari girişimi yapmak ve ileride ihtiyaç hissedilirse Türkiye’nin diğer illerinde ve Avrupa’da şube şubeler açmak olduğunu dile getiren Mudur Bey ayrıca seker üretimi için gerekli olan hammaddenin pancar olduğunu ve bu ürününde memleketimizde yetiştirmenin oldukça uygun olduğunu dile getirmektedir. Hatta Avrupa ve Ankara’dan

getirilen mühendis ve kimyagerlerin test sonuçlarına göre Kütahya bölgesinde yetişen pancarın Avrupa’da yetişen pancarlarda yüzde dört oranında daha fazla seker olduğunu ve bir pancardan yüzde yirmi oranında şeker elde edilebileceğini söylemektedir.

Kütahya yatırım için hevesli mi sorusunu sitemkar bir şekilde yanıtlayan şirket müdürü, Şirketin yalnızca Uşak halkının iştikakıyla faaliyete başlayarak maksadına ulaşabilir olduğunu çünkü halkta büyük arzu ve talebin olduğunu, birçok insanın propaganda ve müracaat olmadığı halde memleketin en uzak köylerinden bile akın akın gelerek iştirak ettiklerini, hatta dul kadınların bile kocasından baba veya anasından kalan altın, eşya gibi şeylerini satarak hisse senedi aldıklarını, fakat buna Kütahya, Gediz, Simav gibi civar bölgelerin hatta Türkiye’nin herhangi bir yerinden arzu eden Türk ve İslam kardeşlerimizin de iştirak etmesini münasip gördükleri için Kütahya’ya geldiklerini belirtiyor. Fakat temas edebildiği bazı kişileri hevesiz bulduğunu, şirket hakkında kendilerine verdiği bilgileri adeta masal dinler gibi gönülsüz dinlediklerini soyluyor. Gözlemlediği kadarıyla Kütahya’da daha önce bazı şirketler yatırım yapmak istemiş paralar toplanmış fakat şimdiye kadar hiçbir şey yapılmadığı gibi paraların nereye gittiği de belli değil diyen mudur bey, şirketleri hakkında görüştüğü kişilerin soğuk davranmaların sebebinin de bu olabileceğini savunmaktadır. Kabahatin yine halkta bulunduğunu belirten Nuri Mudur, halkın sessiz kalmalarına hayret ediyor ve her şeyin bir mercii olduğunu, halkın iktisat vekaletine müracaat etmeleri gerektiğini bir avukat tutmalarını, bu kişinin olayı araştırmalı ve parayı ortaya çıkarması gerektiğini belirtiyor. Bu da bizlere gösteriyor ki halkın o dönemde haklarını aramaktan aciz olduklarını mağdur olduklarında ne yapmaları gerektiğini bilmediklerini ve dolayısıyla eğitim seviyelerinin düşük olduğunu ortaya çıkarıyor. İlave olarak şirketlerinin bunun gibi bir şirket olmadığını, Uşak’ta şimdiye kadar kurulmuş birçok şirket olduğunu ve hepsinin de çalıştığını belirten Mudur, şirketlerinin teminatlı olduğunu ve işin başındaki kişilerin de memleketin en becerikli ve gayet namuslu kimselerinden olduğunu dolayısıyla tehlikeli hiçbir durumun mevcut olmadığına değinmektedir. 1925-1926 yılı devlet salnamelerine göre Terakki-i Ziraat Anonim Şirketi 600.000 lira semaiye ile Kütahya il sınırları içerisinde bulunan en yüksek sermayeli şirket olarak gözükmektedir. İkinci sırada bulunan Kütahya Cini İşleri Türk Anonim Şirketi’nin sermayesi ise sadece 100.000 liradır.

3.5.6. Kütahya’da Eğitim ve Öğretim

Halk gazetesi eğitim ile alakalı birçok habere yer vererek, her fırsatta eğitim ve öğretimin ne denli önemli olduğunu okuyucularına özellikle gençlere duyurmaya çalışıyor. ``Mekteplerimiz`` başlıklı bir makale yayınlayan gazete, o dönem Kütahya’nın içinde bulunduğu eğitim öğretim imkânlarının o tarihten on, on beş sene öncesine nazaran çok daha

iyi olduğunu belirtmektedir. İlde bulunan iki okullardan ikisi olan Kazım Karabekir Mektebi ve Mal Hatun Enas Mektebi'nden özellikle bahseden yazar, Kazım Karabekir Mektebi'nin küçük bir müzesi, kütüphanesi ve zamanın şartlarına göre gayet iyi dersliklerinin olduğunu belirtmektedir.

1923'te Kütahya'nın Eğitim hayatı ile alakalı olarak bizlere en yakın bilgiyi gazetede yayınlanan ``Muallimler Derneği`` başlıklı haber vermektedir. Donemin Kütahya'sında öğretmenlerin içinde bulunduğu maddi ve manevi sıkıntıları doğrudan bizlere aktaran gazete, Kütahya'da bulunan öğretmenlerin, bir araya gelerek bir dernek kurduklarını ve bu dernek çatısı altında gündüzleri çocuklara aksamaları ise yasları on ile kırk arasında değişen okuma imkânı olmayan yetimlere, kadın erkek ayırt etmeksizin hevesli olan kişilere ders vermektedirler. Haberin devamı ise şu şekildedir;

“Dernek azasından ve mekteplerimizin gayret ve muvaffakiyetle tanımış müdürlerinden Geylan Bey'in delaletiyle bu hafta gece mekteplerinden birini ziyaret ettim: Balıklı Köprüsünü geçtikten sonra karanlık bir cadde üzerindeki mektep binasına takarrüb ettiğimiz zaman kapalı bulunan kapı önünde küçük büyük talebeden mürekkep kesif bir halk kitlesine tesadüf ettik. Kapılar vakitlice açılarak talebenin sokakta bekletilmemesi icap ettiği için kış gecesi bu manzaranın fena bir te'sir ihdâs edeceğini düşünen müdür-i muhterem kapıya doğru gelirken şu izahatı veriyordu:

Bunlar kaydolmak üzere bu akşam müracaat edenlerdir. Şimdi göreceksiniz ki içerisi de hıncahınç doludur!

Filhakika mektebe girdiğimiz zaman derslere başlanılmıştı. Dershaneler ondan kırka kadar muhtelif yaşlarda yüzlerce tâlibîn ile lebâbeb! Gündüzleri akşama kadar küçüklerin talim ve terbiyesiyle meşgul olan muallim beyler gecelerini de büyüklerin vücutları çalışarak kazanmaya muhtaç fakir ve kimsesiz çocukların tenvîrine vakf eylemekten mütevellid bî-hudut bir zevk-i manevî içinde çalışıyorlar. Bu fedakarâne mesai karşısındaki sufûf talebe arasında göze çarpan şeylerde hürmet ve tevkîr, dikkat ve itinadan ibaret bütün bu esbâb-ı mahzûziyet içinde muallim beyleri dilgîr eden bir nokta varsa o da halkımızın tenevvür yolunda gösterdikleri şu tehâlûk-i azîme karşı belediyece pek lâkayd davranılması; vâki müracaatların nazar-ı dikkate alınmaması memleketin irfanı için mütemadin milletler nezdinde belediyelere tevcih eden vezâîfin takaddür edilmemekte olmasıdır. Mektepte mevcut lambaları muallim beyler kendi hanelerinden getirdiği şeyler, gaz masrafını da keselerinden te'diye mecburiyetinde bulunuyorlarmış. Bu maddî külfetlere de tahammül eyledikleri halde biri mektebin bahçesine diğeri kapıya ta'lik edilmek üzere iki büyük fener hakkında belediyeye vuku bulan müracaatlarının tervîc olunmamasına müteessirdirler. Mahsus ihtiyaca nazaran gece dersleri için daha bir iki mektep küşâdı zarûrî iki lambasızlık yüzünden ve masraf sebebiyle muvaffak olmadığı söyleniyor. Bu pek acıklı bir haldir. Ümit ederiz ki gerek belediyeye ve gerek hamiyetmendân ağniyâ mütehassî olur da derneğin mesaisini teshile himmet buyururlar”.

Eğitim ile alakalı birçok konuda okurlarına genel kültür bilgisi veren gazete kimi zaman hayvanat dersleri başlığı altında hayvanlar hakkında okuyucularını bilgilendiren, kimi zamanda yeni teknolojilerle beraber gelişen makinalara ve araçlara dair haberler yayınlamıştır. ``Şimendifere Dair`` başlıklı yayınladığı bir makalede tren ve demiryolları hakkında genel

kültür bilgisi veren gazete, haberin içeriğinde ilk demir yolunun 1882’de İngiltere’de kullanılmaya başladığının Anadolu’da ise 1871’de ilk olarak Haydarpasa ile İzmit hattı arasında başladığının ve Kütahya’ya ilk hattın 1892 yılında geldiğinden bahsetmektedir. Ayrıca dünyadaki toplam demir yolları ağının uzunluğunun 905695 km olduğunu söyleyen gazete, en uzun demir yolu ağına sahip ülkenin de Amerika Birleşik Devletleri olduğunu belirtmektedir. Dünyanın en büyük tren istasyonunun da bu ülkede bulunan New York şehrindeki istasyon olduğunun altını çizen gazete, istasyonun adını belirtmemiştir. Haberi okuduktan sonra daha önce bu istasyonda bulunmuş birisi olarak, buranın New York’ta Park Avenue ve 42 ile 45’inci caddeler arasında bulunan Grand Central Terminal olduğu kanısına varmaktayım. Grand Central istasyonu ile alakalı hayranlık duyarcasına bilgiler veren yazar, ayrıca yeni teknolojilerle beraber insanların seyahatleri sırasındaki kolaylıklardan da bahsettiği haber şu şekildedir;

“Dünyanın en büyük şimendifer istasyonu (Newyork)ta yeni inşa edilen istasyondur. Gar dâhilinde (52) kilometreli demir yolu vardır. İstasyon dâhilinde (1149) vagon tevakkuf edebilir. İstasyona girildiği zaman üst üste iki demir yolları nazara çarpar. Yukarıdaki hat, yakın yerlere gidecek trenlere, aşağıdaki hat uzak seferlere çıkacak katarlara mahsustur. Aşağıda uzak seferler katında (42) yukarıda (17) hat vardır. Bu muazzam istasyondan günde laakal bir milyon yolcu geçmektedir. İstasyona gelen bir tren yolcular indikten sonra derhal üzeri örtülü bir mahalle geçer, bagajlar asansörlerle derhal koli salonuna kaldırılır. Bu ameliyeden sonra tren diğer bir mahalle vasıl olur. Orada bir taraftan vagonlar temizlenirken diğer taraftan elektrik bataryalarının, lokomotifin levazımı verilir, lokanta vagonlarına yiyecek vaz’ olunur. Ve tren kısa bir zaman içinde derhal yeni bir seferi icraya hazır bir hale gelir. Bu kadar büyük ve kalabalık bir istasyonda herkesin birbirini kaybetmesi, istikbâl ve teşyî’ a gelenlerin şaşırması için bütün hatların methaline nâzır büyük bir balkon inşa edilmiştir. Bu balkondan herkes aradığı adamı görebilir. Biz, zamanın kıymetini o kadar bilmeyiz, çünkü memleketimizde tam manasıyla (iş) yoktur. Amerika’da Avrupa’da, bir tüccar, tren seyahati esnasında işinin başından birkaç gün, hatta birkaç saat ayrıldığı zaman bazen müthiş ziyaretlere düşûr oluyor. Büyük vapurlardaki telsiz telgraflar vasıtasıyla yolcular her tarafla muhabere edebiliyorlar, hatta vapurdan telsizlerle adamlarına verdiği emirlerle alışveriş yapan bir Amerika tüccarı yüz binlerce dolar kazanabiliyor. Tren yolcularının da muhabere edebilmesi için trenlere telefon vaazı çoktan beri düşünülüyordu. Nihayet bir Alman bu müşkülü halletmiş ve zamanımızda trenler, müthiş bir süratle ovaların, dağların üzerinden uçup giderken içindeki yolcuların telefonla istediği yerle konuşabilmesi imkân dairesine girmiştir. Bu icat, makinist ve kondüktörlere istasyonlarla konuşabilmek ve icabında bir kazayı haber verebilmek imkânı bahsetmektedir. ”

Eğitici ve öğretici haberler dışında okulların düzenlediği sınavlar hakkında da okuyucularını haberdar eden Halk gazetesi, Ankara Mıntıka-i Ziraat Mektebi’nin yapacağı sınav hakkında su bilgileri vermektedir; Sınav tarihi 15 Eylül 1923 Pazartesi, 14-18 yaş arası Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olanlar, doktordan alacakları sağlık raporu ile yanlarında nüfus cüzdanlarını ve 2 adet vesikalık fotoğraflarını bulundurmaları gerekmektedir. Bir diğer haber ise “Şoför Mektebi” başlığıyla yayınlanmış olup Afyonkarahisar’da açılacak olan şoför okulu hakkında bilgi vermektedir. Habere göre, 3 ay sürecek olan bu kurs haftada 3 gün ve günde 2

saat olacak şekilde öğrencilere; traktörlerin, otomobillerin bilumum gaz motorlarının ve ziraat aletlerinin nasıl çalıştığını ve kullanıldığını öğretecektir.

“Eskiden milletimiz çok rahat ve mesuttu. Çünkü şimdiki gibi yediği ekmeğin önüne varıncaya kadar hâriçten satın almıyordu. Sarf ve istihlâk ettiği şeylerin hemen hepsini kendisi yapıyordu derken Avrupa’da iktisadi bir inkılap oldu. İşlerini insan pazusu ve hayvan kuvvetiyle çeviren Avrupa yeni bir şey meydana çıkardı: (Makine!) makine ile yapılan iş insan eli ve hayvan kuvveti ile yapılan işe benzemiyordu. Hem daha çok iş yapıyor hem daha ucuza mâl ediliyordu. Avrupa ve Amerika’da makine devri başlayınca bütün cihan pazarlarına olduğu gibi bizim memleketimize de bol bol eşya ve müstasilât göndermeye başladılar. Yegâne istihsâlât sahamız ziraatken, ta Amerika’dan koca denizlerin ötesinden memleketimize buğday ve un göndermeye başladılar. Çünkü onlar bizim gibi cılız öküzlerle değil makine ile ekiyorlardı”.

Sanayi inkılabından sonra makine gücünün ne kadar önemli olduğuna değinen yazar, artık okuyucularından insan ve hayvan gücünü ağır işlerde kullanmaktan vazgeçip, yeni teknolojiyle hayatımıza giren makine gücünü öğrenmelerini istemektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği adına kız çocuklarının etime katılımını destekleyici yazılara sütunlarında sık sık yer veren Halk gazetesi, “Tahsili İptida-i” başlıklı bir haberinde, “Türkiye’de okuyup yazmak herkesin boynunun borcudur, bu iste kadın ve erkek diye bir ayırım yoktur herkes bu iste eşittir” diyerek okuma, yazmanın önemine ve kadın erkek eşitliğine vurgu yapmaktadır. Askerlikle ilgili yayınlanan bir makalede ise iki yıl süren askerliğin Türk milleti için fazla olduğunu bundan sonra eğitilmiş olan vatandaşların daha kısa süreli askerlik yapacağını vurguluyor. Sadece okuma yazma bilenlerin bile bilmeyenlerden daha kısa askerlik yapacağı belirtilen yazıda, eğitim ve öğretimin dikkati çekilerek, hükûmet yardımıyla vatandaşları okuma yazma öğrenmeye teşvik etmektedirler. Ayrıca kız çocuklarını okula göndermeye teşvik etmek amacıyla gazetede haberler ve mektuplar yayınlanıyor.

3.5.7. Kütahya’da Halk Sağlığı

Devlet salnamelerinde yer alan bilgiye göre 1923 yılında Kütahya’da sağlık kurulumu olarak 1 tane 50 yataklı Guruba Hastanesi ve 1 tane de eczane bulunmaktadır. Halk gazetesinde donemin Kütahya’sında halk sağlığı haberi olarak kızamık hastalığıyla alakalı bir haber yayınlanmakta ve bu hastalığın dikkat edilmezse ölümcül sonuçlar doğurabileceğinden bahsedilmektedir. “Kütahya’da Kızamık Var” başlığı ile yayınlanan haberde yazar kızamık hastalığını iki paragrafta açıklamıştır, birinci paragrafta hastalığın ne kadar tehlikeli olduğundan “Memlekette kızamık hastalığı çıkmıştır. Bu hastalık bulaşıcı olduğundan evvelce kızamık geçirmemiş olan büyük küçük herkese sirayet eder. Hastalığın önüne geçilmezse pek çabuk yayılır ve hastalara da iyi bakılmazsa öldürür. Hastalık Kütahya’da çoğalmıştır. Hemen her hanede var denecek kadar tevsî’etmiştir.” ikinci paragrafta ise hastalığın nasıl bulaştığından “Kızamık sağlam insanlara bizzat hasta olanlardan geçer. Kızamığa tutulan hastalar evvela on

gün kadar aksırarak, öksürerek ayakta gezerek sağlam insanlarla temas ederler. Aksırıp öksürürken hastaların ağzından burnundan sıçrayan küçük tükürük damlaları ele, elbisesine, mendiline bulaştığı gibi karşısındaki sağlam insanların da yüzüne vesair mahallerine sıçrar bulaşır veyahut sağlam insan hasta olanlarla el ele tutuşur. İşte hastalık böyle bulaşıp yayıldığı gibi sağlam insanlar hasta yatağına yattıktan sonra ziyaret için hanesine gelenlerde hastalığa kapılabilir`` bahsetmiştir.

Donemin halk sağlığı merkezinden gönderilen bir mektubu hiç değiştirmeden haber olarak yayınlayan Halk gazetesi o dönemde tehlikeli bir hastalık olan kızamığa dikkat edilmesi gerektiğini okuyucularına bildiriyor. Kızamıkla ilgili bilgilerin yer aldığı haberde nerelere dikkat edilmesi gerektiğinin de altı çiziliyor. Bunun dışında sağlıklı alakalı halk arasında kulaktan duyma yanlış bilinen konular doktorların yaptığı açıklamalara dayanılarak hikâye şeklinde anlatılarak halkın doğru bilgilendirilmesi sağlanıyor. ``Kiraz`` başlığıyla yayınlanan bir haberde ise kiraz çekirdeği yiyenin apandis rahatsızlığı olur gibi kulaktan dolma gerçek dışı bir bilgiyi gittiği doktorla arasında geçen komik bir olayı anlatan bir hastanın ağzından komik hikâye olarak gazetede yayınlanan haberde, aslında öyle bir durumun olmadığını, kiraz çekirdeği yiyenin apandis problemi olmayacağını okurlarına bildirmektedir.

Bir başka haberde ise ``Soğuğa Karşı Aşı`` başlığıyla İngiltere'den Daily Mail gazetesinin haberini aktaran Halk gazetesi, okuyucularını soğuk algınlığına karşı asi konusunda bilgilendirmektedir. Yayınlanan haberin tamamı şu şekildedir;

“Daily Mail” yazıyor: Doktorlardan birçoğu ihtimal ekserisi soğuğa karşı kendilerini aşılamaktadır. Londra etibbasından bir zat her kış kendisini ve ailesi efradını aşıladığı ve bunun netâyic-i fevkaladesini gördüğünü beyan eylemiştir. Doktor bu işin her türlü soğuk algınlıklarına karşı bir zaman-ı kat ‘î olmamakla beraber birçoklarına karşı vaki bulunduğunu söylemiştir.

Malumdur ki soğuk algınlığı muhtelif altı yahut yedi mikroptan neşet etmektedir. Binaenaleyh aşı da muhtelif mikropardan terkip edilmektedir ki bunlarda teşebbüs ve idare vardır.

Londra’da Saint Mari hastanesinde bu aşı herkese tatbik edilmekte ve her gün burada (70 ila 80) kişi aşılanmaktadır. Aşılananlardan bazıları bunu hevesle itiyat etmişlerdir”.

3.5.8. Türkiye Haberleri

Genel olarak İstanbul ve Ankara’daki siyasi haberleri konu alan gazetede az da olsa Anadolu’nun farklı illerinden muhabirler ve ajanslar vasıtasıyla ulaştırılan siyasi, sosyal ve ilginç haberlerde gazetede yayınlanıyor. İstanbul ile alakalı haberleri İstanbul Mektupları adı altında yayınlayan gazete donemin siyasi ve sosyal hayatını bu mektuplar sayesinde okuyucularına ulaştırıyor. Ankara ile alakalı genelde hükûmetin almış olduğu kararları yayınlanan bildirileri okuyucusuna aktaran gazete, İzmir, Bursa, Adana gibi diğer büyük vilayetlerdeki gelişmelerden de okuyucusunu haberdar ediyor.

Halk gazetesi, özellikle İstanbul haberlerine ayrı bir önem vermektedir. Osmanlı dağıldıktan sonra başkent olma özelliğini kaybeden, fakat ülkenin hala en büyük şehri olma özelliğini devam ettiren ve birçok siyasi olaya ev sahipliği yapan İstanbul'a, gazete ayrı bir önem vermektedir. İstanbul Muhabiri Rahmi Ömer'in yazdığı mektupları İstanbul Mektupları başlığı altında yayınlayan gazete, Kütahya halkının bu mektuplar sayesinde İstanbul'da ve dolayısıyla ülkede neler olup bittiğini anlamalarını sağlamaya çalışmaktadır. Yayınlanan ilk mektupta kendinden gazete için İstanbul mektupları yazmasının istendiğini söyleyen Rahmi Ömer, *''Kimsenin duyunu Umumiye'nin faiz kararlarını belirten telgraf haberlerinden başka öğrenmek istediği bir şey yok ama ben size yine de şuradan buradan yazayım''* deyip İstanbul mektuplarının ilkinin kaleme almıştır. Özellikle İstanbul'da yaşayan Rumlara değinen Rahmi Ömer, yönetimin ortadan kalkması ile beraber İstanbul'da bir boşluk oluştuğunu ve Rumların bunu fırsat bilerek kendi çıkarları doğrultusunda kullandığını söyleyip bu durumdan hissettiği rahatsızlığı dile getirmiştir.

''İstanbul: İçinde kalan bir sürü kadro hârici gayr-ı faal memurların maiyet yüzünden çektikleri ızdırıp her tarafta mebzulen görülüyor; şu, yedi tepe üzerine kurulan koca şehir modanın yüksek zarafet meşherlerinin de birincisi sayılabilir. Vapurlarda, tramvaylarda, köprüde, pazarda nazarları gezdiren bir merhamet hasebiyle çarpacak zavallı, pejmürde insanlar ve kıyafetler yanında en modern, en zarif bir kostümü lâbis insanlar, mu'attar kadınlar da görürsünüz. Fakat bu süs, bu şatafat kâfileleri karşısında yürekleri sızlatan, hayatı tırmalayıcı zaruret levhaları olmasa burası belki de dünyanın en bahtiyar bir köşesi olur. Olur ama beşeriyet, tesânüd ve te'âvün hususunda o kadar semih ve mütekâmil düşünmüyor ki!

Hata ettim beşeriyetten mütekâmil bir düşünce temenni ettim: Asrın, bilhassa yaşadığımız günlerin emrettiği, telkin ettiği yaşayış gibi oluyorum. Yüreğimin sızıntısı daha açık söyleyeyim: İstanbul'un bu bedbaht veya bahtiyar insan kâfileleri arasında-maalesef ırkımıza candan kandan düşman bir Rum sürüsü de var. Meş'um mütarekenin ilk zamanlarında ansızın ve nâmerdâne iren işgal kuvvetlerine ve bu kuvvetlerin telkin ettiği Türkün bir daha dirilemeyeceği zihniyetine, kanaatine istinaden bize, İstanbul'un şu pak Müslüman halkına yapmadıkları hakaret, etmedikleri fenalık kalmayan şu Yunan bozuntularının bu günlerde İstanbul'da, öyle riyakâr mütebasbıs dolaşmalarını bir görseniz! Türkün yüzüne gülüp onu arkasından vurmaya onu iktisaden boğmaya ezelden and etmiş, "Etniki Eterya"nın İstanbul efrâdı bilhassa bu intihap günlerinde siyaseti değiştirmek lüzumunu hissettiler. Mahkeme önünde cürümlerinin fecâ'ati karşısında titreyip, susan, korkan bir mücrim, bir canı gibi bazılarını başları önünde susmuş görmek bazılarının da pis cibilliyetinin riyâkâr tecellisini gösteren bir tavırla biz öteden beri öz Osmanlıyız demelerini duymak bir Türke ne kadar ağır geliyor bilseniz!?

Türkün uluvvü cenabı, müsamahası yüzünden bir zamanlar İstanbul'un en büyük, en memur caddelerinde mükemmel ve muazzam ticarethaneler inşa eden bu nankör nesil bundan böyle burada yine Türkün ekmeğiyle, kanyla, canıyla ta'ayyüş etmek istiyor! Yakın bir mazide Beyoğlu caddelerini, evlerini, parklarını mavi ve beyaza boyayan, gark eden, ve Venizelos e'azze-i nasârâ kabilinden takdis dip tasavvuru üstünde kandiller yakan bu habis ırk... Yine bizi aldatmak istiyor. Yalakanıp köpekler gibi ayaklarımıza sürünüp yine cebimizi, kesemizi almak, bizi boğmak, açlıktan, sefaletten öldürmek istiyor.

Büyük te'essür ve te'essüflerle söyleyeyim ki bütün duyduklarımıza gördüklerimize, çektiklerimize rağmen bugün bile yine İstanbul'da Rumlarla alışveriş eden menfaatperest, belki de fazla saf Müslümanlar, hele

hele çokça kadınlar var. Beyoğlu Rum ticarethanelerinden sarf-ı nazar, İstanbul'un Haçupolu, Şişman Bako gibi bir zamanlar buradaki Yunan neferlerini, Giritli jandarmaları, fistanlı efsunları, Rum müdafaa-i milliye komitesini besleyen, doyuran Rum tacirlerinin ticarethaneleri önünde biraz dinlenmek, kapılarına bakmak suretiyle oralara girenler içinde ne kadar zavallı Müslüman bulunduğunu büyük bir nefret ve ızdırıp ile görürüz.

Milletimizi uyandıracak, ona artık dostunu düşmanını iyice anlatıp, öğretecek içtimai tertibata, ciddî teşkilata, bilhassa şu İstanbul'da pek ihtiyaç var.

Şimdi siz söyleyiniz, netice olarak ah işgal mi diyeyim yoksa ihmal mi?''

Yayınladığı bu mektup ile İstanbul'un içinde bulunduğu durumu gözler önüne seren Rahmi Ömer, yaklaşan secimler öncesi tehlikenin çok büyük olduğunu ve bunun aslında işgalden değil de aslında kendi ihmallerimizden kaynaklandığını belirtmektedir.

İstanbul mektuplarının ikincisinde Fener Rum patriğinin kahraman Türk askerlerinin bütün ülkede kurtuluş adına aldıkları zaferlerden sonra sessiz sedasız İstanbul'u terk etmesine değinen muhabir Rahmi Ömer, bu durumdan duyduğu keyfi mektubunda açık bir şekilde dile getirmiştir.

''Sahte patrik geçen hafta hiçbir merasimsiz adeta tezlice İstanbul'u terk edip kaçtı gitti. Onun buraya gelişiyle, bu gidişini mukayese edince insan gözlerine inanmayacağı geliyor. İki sene evvel Miletys Amerika'dan bir Yunan transatlantik vapuruyla Galata rıhtımına çıkınca İstanbul'un köhne Bizans'tan müdevver bütün Yunan ruhlu Rumluğunu mavi beyaz bayraklarla karşısında bir heyecan bulmuştu. Tecelliye bakın ki istikbaline nazaran teşyi 'pek sade ve vaz 'oldu. Ne izci Rum kopilleri ne de mavilere bürümüş Rum dilberleri zeytin dallarıyla ortalığı gürültüye veremediler. Yalnız patrikhane iskelesi önünde toplanan bir sürü Rum başpapazın motora bineceği sırada üzerine koşuştular, elini öptüler. Bu dakikada bir Ohluk'un bir de Miletys'un hali görülmeye pek değerdi; Bizans imparatorlarına taç giydirmeye, Ayasofya'yı kiliseye tahvile ve güya yarıda kalan ibadeti itmama memur olan şu hain herifo kadar me'yûs ve nümîd idi ki ağlamamak için adeta cebr-i nefis ediyordu. Bugünü hiçbir zaman akıllarına getirmeyen fener Rumları da Mityus'tan halen hayır dua dileniyorlardı. Bu manzara karşısında milletimize büyük zaferimizi ihsan eden tanrıya amd-ü sena ettim, Anadolu Mehmetçığının kahramanlığı önünde de hürmetle ve derin şükranla eğildim''

Aynı mektupta İstanbul Ticaret Mektebinin mezuniyetine de değinen muhabir, bu durumun ne kadar güzel bir olay olduğunu yerli ve milli şirketlerimizde bu mezun olan Türklerin en azından bazılarının is bulabileceğini ayrıca yabancı şirketlerinde bu mezunlara is vermesi gerektiğini dile getirmektedir. Zira yabancı şirketlerde üst düzey makamlarda çalışanların birçoğunun Rum, Ermeni ve Musevilerden oluştuğunu söyleyen muhabir, bu ecnebi şirketlerinde çalışan Türklerin sayılarının çok az olduğunu, bu okul sayesinde sayılarının giderek artabileceğini belirtmektedir.

Türkiye haberlerinde İstanbul dışında Ankara, İzmir haberlerine ve yakın olmasından dolayı Karahisar haberlerine sıkça gazetede yer verilmiştir. Bunların dışında Bursa, Adana, Eskişehir, Antalya, Samsun, Ordu, Isparta, Manisa, Erzurum ve Aydın gibi ülkenin farklı illerinden muhabirler ve ajanslar aracılığıyla gelen haberler halk gazetesinde yayınlanmıştır.

Yayınlanan bu haberlerin büyük bir çoğunluğu siyasi haberlerdir, siyasi haberlerin dışında ticari, sanayi, ekonomi, ziraat, gündelik olaylar ve sanat haberleri de gazetede yer almaktadır.

3.5.9. Dünyadaki Gelişmeler

Gazetede uluslararası haberler dünyadaki gelişmeler ve dünya şunu başlığı adı altında verilmektedir. Dünya da olup biten gelişmeleri okuyucularına aktaran gazete, bu haberleri yayınlarken belli bir düzen içerisinde bulunmamaktadır. Ajanlardan gelen haberleri sayfanın büyüklüğüne göre gazete içerisine yerleştirerek okuyucularına aktarmaktadır. Dünyadaki gelişmeler adı altında yayınlanan haberler genelde siyasi ve diplomatik haberlerdir, bu haberler ciddi bir dille kaleme alınarak okuyuculara aktarılmıştır. Dünya şunu adı altında yayınlanan haberler ise sosyal içerikli komik ve bilgilendirici haberlerdir bu haberler ise gazetede belli bir düzen altında değil, sayfanın müsaitliğine göre uygun yerlere konulmuştur. Dünyadaki gelişmeleri okuyucularına aktaran Halk gazetesi, bu haberlerde özellikle İngiltere'ye ayrı bir yer vermiştir, gazetede en çok habere konu olan ülke bu sebepten dolayı İngiltere'dir. İngiltere'den sonra gazetede en çok Fransa ve Amerika Birleşik Devletleri ile alakalı haberler yayınlanmıştır. İngiltere ve Fransa gibi Avrupa ülkeleri genellikle siyasi haberlerle on plana çıkarken, Amerika Birleşik Devletleri, sosyal, kültürel, teknoloji ve ilginç haberler ile gazetede yer almıştır. Yunanistan ise savaş sonrası mübadele haberleri ile gazetede yer almaktadır. Güneydoğu sınırımızda yer alan Suriye ise genellikle Musul meselesinden dolayı haberlere konu olmuştur. Bu ülkelerin dışında Rusya, Almaya, Hindistan, Mısır, İtalya, Fas, Lübnan, Umman, Kuveyt, Malezya, İsveç, Japonya ve Bulgaristan hakkında da haberler Halk gazetesinde yayınlanmıştır.

Halk gazetesinde yayınlanan ve ``Avrupa'nın siyasi manzarası`` başlığıyla verilen bir haberde, yazar Avrupa'nın savaş sonrası görünümünü çok net bir şekilde gözler önüne sermiştir. Aslında ittifak olanların itilaf olabileceğini itilaf gibi gözükkenlerinde bir gün ittifak olabileceğini söyleyen yazar, bu dünya savaşından galip ayrılanların bile mağlup olduğunu bütün Avrupa halklarının artık yorulduğunu ve savaş istemediğini fakat içinde bulundukları yönetimlerinin tehlikeli siyasi oyunları yüzünden bu günlerin tekrar yaşanabileceğini öngörmüştür. Gazetede yayınlanan makale ise su şekildedir;

``Harpten evvel Avrupa'da siyasi bir muvazene vardı. Menfaatleri yekdiğeriyle birleşmeye saik olan devletler tedâfi'i, ticarî muahedeler ahd etmişler, karşılıklı iki manzume teşkil etmişlerdi: (İttifak) ve (İtilaf) devletleri bu iki manzumenin kuvvetleri müsavat teşkiline bakındı, onun içindir ki umumi harp senelerce devam etti. Harpten çıkan Avrupa hala muvâzenet haline girmiş addedilemez. Bir defa eski mü 'teliflerin (İngiltere-Fransa-İtalya) arasındaki itilaf bağları, harpten sonra çözüldü. Artık bu itilaf tarihin malıdır. Almanya ebedi bir düşman gibi görünen İngiltere (Versay) muahedesi imza edilirken en ağır şartları zorla kabul ettirdikten sonra, bu şerâitin kağıt üzerinde kalmasını arzu etmeye başladı. Tatbikat esnasında Fransa'ya muzaheret etmedi. Belki

Almanya'ya doğu temayül etti. İtalya Başvekili Mussolini'nin son beyanatı, bu hükümetin de Fransa'ya karşı ne gibi hisler beslediğini vâzihan gösteriyor velhâsıl bugün Fransa her nasılsa ellerini bağladığı ve arzusuna münkâd etmek istediği kendisinden büyük, iri yarı hazzının ipleri kopararak intikam almasından korkan bir genç vaziyetindedir. İngiltere siyaseti, Fransa-Almanya meselesine karşı fiilî olmasa da az çok vâzih bir nokta-i nazara malik ise de umumi siyasette mütereddit ve muntazır mevkiindedir. Bugün İngilizler en çok, harpten sarsılmış bir halde çıkan iktisadi işlerinin tanzim ve ıslahını düşünüyorlar. Diğer taraftan Avrupa'da yeni ittifaklar akdi hususunda mahsus bir cereyan var: Fransa'nın, umumi harpten sonra oldukça büyük ve ehemmiyetli bir hükümet olarak meydana çıkan Yugoslavya (Eski Sırbistan ile ittifakına mukabil bir İngiliz- İtalyan tesânüdü ve bir İtalyan-İspanya ittifakı temayülleri mevcuttur. Rusya, Avrupa'nın karışık ve muvazenesiz vaziyeti karşısında münferit ve başlı başına bir siyasî mevcudiyettir. (Bolşevizm) gayelerine kendi memleketi dâhilinde bile iremeyen Rusya'nın bu gidişiyle ne gibi vekâyi'a sahne olacağı meraklı bir temaşaya mevzu teşkil ediyor. (J.H.Ruzeni) isminde bir Fransız muharriri birkaç ay evvel (İllüstrasyon) ile neşir ettiği mühim bir makalede Avrupa'nın harpten sonraki siyasi manzarasını beraber tetkik ettikten sonra diyor idi ki. [Görülüyor ki bugünkü Avrupa muvazene halinde değildir. Her tarafta tehditler, hırslar, talep ve iddialar.] Fransız muharriri bundan sonra ihtilafların güzelliğe, müsâlemetkârâne bir surette halledilip edilemeyeceğini, yeni bir şiddet ve imha devrinin gelip gelmeyeceğini kendi kendine soruyor ve diyor ki: [Bunu ne diplomatlar ne de içtimaiyat âlemleri bize te'min edemez.] Son harp, Avrupa'da meşum bir hatıra bırakmıştır. Mağlupları bir tarafa bırakarak iddia edebiliriz ki harp galipler için bile bir afet olmuştur, galipler bile harpten ziyanla olarak çıkmışlardır: İşte memleketini dâhilinde işsizlik ve iktisadi buhran hüküm süren İngiltere işte şimaldeki harap kasaba ve köyleriyle Fransa, işte harbin neticesinden beklediği emelleri tatmin edilemeyen İtalya. Herhalde bugün cihan efkâr-ı Umumiyesinde harbe karşı bir ihtiraz hissi mevcuttur. Ve bu hasettir ki, intikam ve garaz islerinin ihtirasların pek şiddetli ve taşkın olmayacağına delildir''

Gazetede tuhaf haberler bölümünde ``Sakin zengin olmak istemeyiniz`` başlığıyla yayınlanan bir haberde ise dünyanın en zengin ailelerinden birisi olan Rothschild ailesinin başından gecen bazı kötü olaylara değinerek zenginliğin aslında çok da iyi bir şey olmadığını okuyucularına aktarmaya çalışmıştır. Yayınlanan haberin tamamı şu şekildedir;

``Evet sakın böyle bir arzuya kapılmayınız. İntihar eden Amerika milyonerlerini düşünerek ibret alınız. (Rothschild)in ismini elbette işitmişsinizdir. Bu adam dünyanın en meşhur zengini idi. Kasasındaki banknotları yiyerek açlığından öldü. Geçen gün Rothschild'ın ikinci oğlu Şarl, pederinden tevarüs ettiği büyük serveti hazmedememiş, asabî bir hastalığa duçar olarak Londra'da bir otelin banyo odasında ustura ile damarlarını kesmek suretiyle intihar etmiştir. İnsanlar, dünyada arzu ve emelle yaşıyorlar. Servete, mevkiye nail olanlar hayatta bekledikleri bir şey kalmayınca intihardan başka çare göremiyorlar``

3.5.10. Halk Gazetesinin Okuyucu Kitlesi ve Basın

Halk gazetesinin okuyucu kitlesini kadın, erkek ve gençler olmak üzere neredeyse şehrin her kesimini ilgilendiren yazılar yazıldığı için bütün bu kişiler oluşturuyor diyebiliriz. Kadın haklarına ve kadının ailedeki önemine ayrı bir yer veren gazete, buna ``İslam'da Kadınların Yeri`` başlığı adi altında gazetede farklı sayılarda farklı konulara değinerek yer vermiştir. Gençlerle alakalı onların ilgi alanlarına giren spor, askerlik, eğitim gibi konularda birçok bilgilendirici yazılar yazan gazete bunun dışında okuyucularını teşvik etmek için

gazetenin satırlarının herkese açık olduğu, isteyenin istediği konuda yazılar yazıp gazeteye gönderebileceğini belirtmiştir. Bu sayede okuyucu kitlesini arttırmayı hedeflemektedir. O dönemde Kütahya’da başka bir basın yayın organının olmayışı Halk gazetesini tek iletişim aracı haline getiriyor ve Türkiye ve dünya ile Kütahya halkının iletişimi adına Halk gazetesi, büyük bir görev üstlenmektedir diyebiliriz.

SONUÇ

Mustafa Kemal'in Anadolu basınına verdiği önem sayesinde önce Sivas'ta çıkarılan İrade-i Milliye ve sonrasında Ankara'da çıkarılan Hakimiyet-i Milliye gazetelerinin daha küçük ölçekli Kütahya bölgesine ait olan ama aynı milli iradeyi savunan Kütahya Halk Gazetesi 12 Mayıs 1923'te çıkarılmaya başlanmıştır. Mustafa Kemal ve eşi Latife Hanim, Ulusal Kurtuluş Savaşı'nda önemli bir yere sahip olan Anadolu'nun güzide vilayetlerinden birisi olan Kütahya'ya, 24 Mart 1923 günü bir ziyarette bulunmuşlardır. Bu ziyaretten bir buçuk ay sonra 12 Mayıs 1923 günü Halk Gazetesi ilk sayısı ile yayın hayatına başlamıştır. Mustafa Kemal'in yeni kurulmuş olan Türkiye Cumhuriyeti'ni oluşturan ve genellikle kırsalda yaşayan halkı bilinçlendirmek, milli mücadelenin artık cephede tamamlandığını fakat sosyal ve ekonomik yaşamdaki mücadelenin devam ettiğini ve bu mücadeleyi kazanmanın tek yolunun halkı doğru yönlendirip bilgilendirmekten, eğitmekten geçtiğini çok iyi bildiği için, Kütahya'da bu doğrultuda bir gazete çıkarılmasını sağlamıştır.

Kütahya'da yaşayan halkın Türkiye ve dünya ile ilgili haberleri doğru yerden almalarını sağlamak ve yabancı kaynaklar aracılığıyla oluşabilecek provokasyonların önüne geçmek adına Ankara hükûmetini destekleyen ve milli iradeye sahip çıkılmasını vurgulayan birçok haber gazetede yayınlanmıştır. İlk çıktığı tarihten (12 Mayıs 1923) son yayınlandığı tarihe (20 Mayıs 1924) kadar tarih, coğrafya, bilim, sanat, din, ticaret, sanayi, ziraat, hukuk, siyaset, eğitim, sağlık, politika, iç ve dış basından haberler olmak üzere birçok alanda haber yayınlayan Halk Gazetesi, kurtuluşun, bağımsızlığın ve cumhuriyet tarzı yönetimin önemi, halkın yönetimdeki etkin rolü, sosyal ve ekonomik bağımsızlığının önemi, milli mücadelenin önemi gibi birçok konuda yazı ve makale yayınlarak bu konuların önemi üzerinde durmuştur. Atatürk'ün aslında milli mücadelenin ilk günlerinden beri aklında olan ve Amasya genelgesinden başlamak üzere devam eden bütün önemli kararlarda "milletin istiklalini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır" görüşü hakim olmuş ve bu doğrultuda Türkiye Cumhuriyeti'ni oluşturan halk ile Ankara hükûmeti arasındaki samimiyeti artırmak halkın yönetimde etkin rol almasını sağlamak amacıyla devletin yönetimi ve geleceği ile alakalı alınan bütün kararlar halka en doğru haliyle hızlı bir şekilde ulaştırılmıştır. İşte Kütahya Halk Gazetesi de bu doğrultuda Anadolu'nun diğer vilayetlerinde çıkarılan Milli Mücadele Basını gazeteleri gibi halkı yeni kurulan cumhuriyetin çıkarları doğrultusunda bilinçlendirmeye çalışmıştır.

Eski yönetim ile yeni yönetimin ne gibi farklılıkları olduğunu ve bu doğrultuda halkın memleketin en ücra köyünde yaşayan bireyine kadar doğru bilgilendirilip eğitilmesi adına

birçok alanda haberler yayınlayan Halk Gazetesi, 50 sayı çıkarıldıktan sonra 20 Mayıs 1924 tarihinde yayın hayatına son vermiştir. Tam olarak hangi sebepten yayın hayatının sonlandığı bilinmeyen Halk Gazetesi, son sayısında sadece kısa bir yazı ile su şekilde; ‘‘Ellinci sayısı ile birinci senesini tamamlayan gazetemiz bundan sonra zaruret halinde yayınlanacaktır’’ yayın hayatının neden sona erdiğini açıklamıştır. Bu açıklamadan da anlaşılacağı üzere gazete bir amaç doğrultusunda çıkarılmış ve kapatılmıştır. Kütahya halkı olabildiğince yeni yönetim ve ileriye yönelik atılması gereken adımlar doğrultusunda bilgilendirilmeye çalışılmış ve zaruret olması durumunda gazetenin tekrar yayınlanabileceği vurgulanmıştır fakat ilerleyen yıllarda Kütahya Halk Gazetesi adına herhangi bir sayı yayınlanmamıştır. Kütahya Halk Gazetesi cumhuriyetin ilk yılında savaştan yeni çıkmış ve savaşın en şiddetli anlarının yaşandığı bölgedeki insanları, yeni yönetimin politikalarını ve savaş sonrası sosyal, ekonomik ve siyasal yaşamı en net şekilde görmemizi sağlayan ve cumhuriyet ve basın tarihine dönemin içinde bulunduğu durumu yansıtan bir yayın organı olma özelliği taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Abaza, H. (2013). *Konya Basınına Katkı*. Selçuk Es ve Dönemi Üzerine Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Aydın, H. (2008). *Halk (1923) Konya'da Yayınlanan Kemalist Bir Gazete*. İletişim Yayınları, Ankara.
- Akşin, S. (2000). *Türkiye Tarihi 4 Çağdaş Türkiye 1908-1980*. Cem Yayınevi, 6. Baskı, İstanbul.
- Alpay, M. “*Halk Eğitiminin Önemi*”. Türk Kütüphaneler Bülteni, XIX, 1970.
- Arabacı, C., Ayhan, B., Demirsoy, A., Aydın, H. (2009). *Konya Basın Tarihi*. Palet Yayınları, Konya.
- Arar, I. (1963). *Atatürk'ün Halkçılık Programı ve Halkçılık Anlayışı ve Halkçılık İlkesinin Tarihçesi*, İstanbul.
- (1959). *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri II*. Türk tarih Kurumu Yayınları, Ankara
- Atatürk, K. (1972). *Nutuk (1920-1927) II*, İstanbul.
- (1923). *Atatürk'ün Bütün Eserleri*, Cilt 15. Kaynak Yayınları, İstanbul 2005.
- Atay, F. (1969). *Çankaya*. İstanbul.
- Avcıoğlu, D. (1979). *Türkiye'nin Düzeni*. Cilt, Ankara.
- Aydemir, Ş. (1999). *Tek Adam: Mustafa Kemal 1922- 1938*. Cilt 3, 16. Baskı, Remzi Kitapevi, İstanbul.
- Berkes, N. (1965). *Batıcılık, Ulusçuluk ve Toplumsal Devrimler*. İstanbul.
- Benli, H. (2022). *Milli Mücadele ve Cumhuriyetin İlanı Arasındaki Dönemin Adlandırılması Sorunu*. ASEAD, Cilt 9, (1), 267-285.
- Bülbül, A. R. (2000). *Genel Gazetecilik Bilgileri*. Nobel Yayın, 2. Baskı, Ankara.
- Cemil, S. (1929). *Millet Mektepleri Alfabetesi*. İstanbul.
- (1931). *C.H.P Üçüncü Büyük Kongre Zabıtları*. 10-18 Mayıs, İstanbul.
- Çakır, H. (2002). *Osmanlıda Basın İktidar İlişkileri (Azınlık Basını, Türkçe Basın, Dış Basın)*. Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Çandar, T. (1992). “*Halkevleri*”. Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, Cilt:IV, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Çeçen, A. (1974). “*Atatürk'ün Kurduğu Halkevleri*”. Atatürk ve Halkevleri, Ankara.
- Çelik, M. (2008). *Milli Şef Döneminde Aydın'da Basın-Yayın Hayatı (1939–1950)*. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın.
- Çetinkaya, N. (2011). *Matbaanın Osmanlı Eğitim Tarihindeki Yer Ve Önemi*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Develioğlu, F., Kılıçkın, N. (1975). *En Yeni Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul.

- Dinç, S. (2004). *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi*. Nobel Kitabevi Yayınları, Adana.
- Erdoğan, İ. (2007). *Türkiye’de Gazetecilik ve Bilim İletişimi Yapısal Özellikler Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi, Kırkıncı Yıl Kitaplığı, 1. Baskı, Ankara.
- Er, T. (2003). *Türkiye’de Basın Yayın Ve Tanıtma*. Ümit Yayıncılık, Ankara.
- Feyzoğlu, O.G. (1982). *Atatürk İlkeleri ve İnkılabımız*. Milli Eğitim Basım Evi, İstanbul.
- Gevgilili, A. (1990). *Türkiye’de Yenileşme Düşüncesi, Sivil Toplum, Basın Ve Atatürk*. Bağlam Yayıncılık, İstanbul.
- Girgin, A. (2001). *Türk Basın Tarihinde Yerel Gazetecilik*. İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- Giritli, İ. (1991). *Günümüzde Atatürkçülük*. Der Yayınları, İstanbul.
- Güneş, I. (1997). *Birinci TBMM’nin Düşünce Yapısı (1920-1923)*. Ankara.
- Güven, F. C. (1974). “*Halkevlerinin Kuruluş Nedeni*”, *Atatürk ve Halkevleri*. Ankara.
- Gündüz, M. (1996). *Basın ve Terör*. Saray Kitabevi, 1. Baskı, İzmir.
- Güz, N. (1991). *Türkiye’de Basın İktidar İlişkileri (1920-1927)*. Gazi Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu Matbaası, Ankara.
- Haytoğlu, E. (2010). *Denizli Basın Tarihi (1909-2009)*. Pamukkale Üniversitesi Yayınları, Denizli.
- Hanioğlu, S. (1981). *Abdullah Cevdet ve Dönemi*. İstanbul.
- Hilmi, I. (1931). *Millet Mekteplerine ve Halka Mahsus Yurt Bilgisi*, İstanbul.
- Ildemir, U. (1974). “*Halkevleri ve Halkodaları*”, *Atatürk ve Halkevleri*. Ankara.
- İlgürel, M. (1981). *Millet Mektepleri*, İstanbul.
- İlgazi, A. (2002). *Atatürk’ün Halkçılık Anlayışının Türkiye’nin Çağdaşlaşmasındaki rolü ve Önemi*, SBE Dergisi, 8.
- İçel, K. (2001). *Kitle Haberleşme Hukuku (Basın, Radyo-Televizyon, Sinema, İnternet)*. Beta Basım, 5. Baskı, İstanbul.
- İnuğur, M. N. (1982). *Basın Ve Yayın Tarihi*. Çağlayan Kitapevi, 2. Baskı, İstanbul.
- Kabacalı, A. (1987). *Türk Yayın Tarihi*. Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, İstanbul.
- Kabacalı, A. (2000). *Başlangıcından Günümüze Türkiye’de Matbaa Basın ve Yayın*. Literatür Yayınları, İstanbul.
- Kabacalı, A. (1999). *Türk Basınında Demokrasi*. T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Kansu, M. M. (1966). *Erzurum’dan Ölümüne Kadar Atatürk’le Beraber*. Cilt:I, Ankara.
- Kaplan, K. (1974). “*Halkevleri* ” *Atatürk ve Halkevleri*. Ankara.
- Kili, S. (1998). *Atatürk Devrimi, Bir Çağdaşlaşma Modeli*. İş Bankası Yayınları, Ankara.
- Kocatürk, U. (1999). *Atatürk Fikir ve Düşünceleri*. Ankara.
- Lewis, B. (1999). *Modern Türkiye’nin Doğuşu*. Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

- Koloğlu, O. (1992). *Osmanlıdan Günümüze Türkiye’de Basın*. İletişim Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.
- Koloğlu, O. (2006). *Osmanlı’dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*. Pozitif Yayınları, İstanbul.
- Kopar, M. (2016). *Cumhuriyetin İlk Yıllarında Basın İktidar İlişkisi (1920-1925)*. Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 40 (1), 117-135.
- Mütercimler, E. (2008). *Fikrimizin Rehberi Gazi Mustafa Kemal*. Alfa Yayınları, 5. Baskı, İstanbul.
- Özdemir, E. (1977). *Halkçı Atatürk*, Ilgaz Dergisi, 17, 194.
- Özsever, A. (2004). *Tekelci Medyada Örgütsüz Gazeteci*. İmge Kitabevi, Ankara.
- Özkaya, Y. (1989). *Milli Mücadele’de Atatürk Ve Basın (1919-1921)*. Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.
- Öztoprak, I. (1989). *Türk ve Batı Kamuoyunda Milli Mücadele*. Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Pancar, E., Öğredik, A. (2013). “*Demokrat Parti Döneminde Diyarbakır’da Yerel Basın*”. Tarih’in Peşinde Dergisi, S.10, Konya.
- Shaw, S. (1983). *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye*. II. Cilt, e Yayınları, İstanbul.
- Şapolya, E. B. (1969). *Türk Gazetecilik Tarihi ve Her Yönüyle Basın*. Güven Matbaası, Ankara.
- Tanış, C. (2011). *Şarki Rumeli Türklerinin Sesi Emniyet Gazetesi*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Tekeli, S. (2002). *Atatürk ve Anadolu Ajansı*. Anadolu Ajansı Yayınları, Ankara.
- Tütengil, C. O. (1985). “*Yeni Osmanlılar*” dan Bu Yana İngiltere’de Türk Gazeteciliği (1867-1967). Belge Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.
- Topuz, H. (2003). *II.Mahmut’tan Holdinglere Türk Basın Tarihi*. Remzi Kitabevi, 2. Baskı, İstanbul.
- (2010). *TBMM Albümü 1920-2010*. TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları No:1, Ankara.
- Tunaya, T. Z. (1952). *Türkiye’de Siyasi Partiler 1859 – 1952*). İstanbul.
- Yücel, Y. (1988). *Atatürk İlkeleri* Türk Tarih Kurumu Belleten Dergisi, Cilt 52 (204), 810-824.
- Yırsutimur, D. (2008). *Zonguldak Basın Tarihi (1923-2007)*. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
- YÖK, (1986). *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi II, Atatürkçülük*. Ankara.

Sürelî Yayınlar

Kütahya Halk Gazetesi (12 Mayıs 1923-20 Mayıs 1924)

İnternet Kaynakları

<http://www.kutahya.gov.tr>

<https://dergipark.org.tr/tr/>

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

<https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ataturk-ilkeleri>

EKLER

EK 1. HALK'TA YAYINLANAN HABERLER

Meslek

Yeni intişâr eden her gazetenin birinci numarasında takip olunack mesleğe dair îzâhât ve âtîye ait bazı vaatler bulunur. Gazeteciler bu îzâhât ve vaatlerinde daima aynı derecede samimi olmamakla beraber kuturât ve inkılâbât-ı zamanın îcâbâtına inkıyâd bir zaruret-i hayâtiye şeklini iktisâb edince ta'assub-ı meslekîde ifrâta varmış olanların da tebdîl-i makâm eyledikleri görülmektedir.

Matbûât şu'ûn ve mülâhazâta bir ma'kes teşkîl etmek itibarıyla hem kârî'leri tenvîre hem de efkâr ve hissiyât-ı umûmiyeye tercüman olmaya hâdim bulunduğu için hâdisât-ı azîme-i târihiye mahsulü olan inkılâbât-ı fikriye te'sirinden âzâde kalmasına imkan yoktur. Binâenaleyh bi'l-farz saltanat-ı müstebide devrinden intikâlen yaşamakta olan yahut saltanat-ı meşrûtanın vaktiyle bir lisân-ı resmîsi gibi telakkî edilmiş bulunan gazetelerin daha mesut, daha ahrârâne inkılâbâtı müteâkip "Hürriyetperver" veya "Cumhuriyetçi" gibi vasıflar takınmalarını çok görmemek icap eder.

Bu aralık kadîme-i havâdis miyânına zâde-i inkılâb olarak karışan yeni gazetelere gelince bunların mesleklerinin de hayatları gibi o inkılaba merbûtiyetinde şüphe olunamaz, bugün ilk defa olarak Kütahya'da intişâra başlayan "Halk" da bu son zümreye dâhildir ki büyük milletimizin üç seneden beri ihtiyâr eylediği azîm fedakarlıklar mukâbilinde ihrâz olunan istiklal ve hâkimiyet-i milliye sayesinde doğuyor ve onunla birlikte yaşamaya âzim bulunuyor.

Mısır, Irak gibi düçâr-ı esaret olan zavallı memleketlerde devlet-i mütesallîta en emin bir âlet-i nüfûz ve tahakküm olmak üzere hiç yoktan sultanlar icat ve tevvüc, saraylar bina ederken hür, zü-şeref ve şuurlu bir millet sıfatıyla ve en elîm bir tecrübeden sonra bu vâkıa-i mühlikeden tahallüsü te'min eden halkımızın izhâr-ı âmâline müdafaa-i hukukuna hasr-ı hizmeti "Halk" bir vazife-i mukaddese telakkî eyler.

Gazetemiz şimdilik haftada bir defa intişâr edeceği için hâdisât-ı umûmiye hakkında haftalık bir icmâl ile son telgraf haberlerini ihtivâ edecek ve daha ziyâde Kütahya livâsına ait mesâil ve ihtiyâcâtan bâhis olacaktı.

Köylerimizin vaziyet-i hâzırasına nazaran fikrî, hissî, terbiyevî, tekâmülü teshîl için sahib-i ihtisas zevâtın muâvenet-i tahrîriyeleri te'min edileceği gibi gerek merkez-i livâ ve gerek mülhakatı alakadar edebilecek bir surette ticarî, zirâî ve sanâî malumat ve mütâlaât

te'miniyle umumun muhtelif şu'ubât-ı esasiyesine dair tedkîkât-ı serîayı ihzâr hususunda da "Halk" sabir bir rol oynamaya çalışacaktır.

Menâfi-i memlekete müte'allık olarak mülhakâttan vürûd edecek âsâra "Halk" sütunları açıktır: Herkes en sahib-i nüfuz ricâlinden köylerin en aciz rençberlerine kadar bu livâyâ mensup her fert kendi ızdırap ve refahıyla "Halk"ı alakadar bilmelidir.

Gazetemiz bir dilsiz şahsın defteri olabilir. Merâkiz-i livâda neşr edilmekte olan cerâid sütunları taşranın umûr-ı husûsiyesini takibe müsait değildir. "Halk"ın intişârı (sılık) Türkiye'nin mühim bir livâsını teşkîl eden Kütahyamızın bu ihtiyâc-ı müberrâtını da tayin maksadına ma'tuftur.

Şimdilik Kaahisar matbaasında bastırmak mecburiyetinde bulunduğumuz "Halk" için âtiyen livâız merkeznde bir matbaa te'sis-i müyesser olursa ifâ edilecek hidemât da bittabi kolaylaşacak ve vüs'at bulacaktır ve minallâhi't-tevfik.

Telgraf Haberleri

Ecnebilerin Emvâl ve Menâfi'i

Ankara 8 minhu- (A.A) Bordo telsizden: Lozan'da iktisat komitesi pazartesi sabahı İtalya murahhası Montagna riyâseti altında içtima ederek ecnebilerin emvâl ve menâfi'ine ve muhtelif muhâkemelere ait maddeleri kabul etmiştir. her iki taraftan bazı kuyûd-ı ihtirâziye dermiyân olunmuştur.

İstiklale Layıkız

İstanbul 6 Mayıs- (A.A) Lozan'dan bildiriliyor. İtalyan Başmuraahhası Mösyö Montagna kapitülasyonlar meselesi hakkında Vatan muhabirine şu beyânâtta bulunmuştur: Türkler istihsâli için kalarını döktükleri istiklale layıktırlar. Müffetiklerin teklifiyle Türkiye tarafından kabul edilen formulün ortasında bir sûret-i tesviye bulunmak için sarf-ı mesai etmekteyim. Yakında bir itilaf hâsıl olacağından eminim. Herhalde müzâkerâtın inkıtâ'ı imkansızdır.

Rusya'nın Protestosu

İstanbul 7 Mayıs- (A.A) Paris'ten bildiriliyor: Rusya Sovyet hükümeti Lozn konferansına adem-i kabulünden dolayı konferansa iştirâk eden devletler nezdinde protestoda bulunmuştur.

Fransız Hükümetinin Kabahatları

İstanbul 7 Mayıs- (A.A) Klod Farmer De Konvansiyon gazetesine gönderdiği bir mektupta diyor ki Türkleri i'tidâle davet ettiğim doğrudur, fakat Türkler i'tidâli bıraktılarsa bunun mes'uliyeti zekada ârî bir Fransa hükümetiyle salâhiyetinden mahrum Fransa matbûâtına mürettebdir. Eğer vaktiyle birinci Lozan konferansındaki hey'et-i Murahhasamız Fransa'yı bu kadar elîm bir vaziyete koymamı ve Lord Curzon'un emri üzerine mevâdd-ı âtiyede Fransa'nın Türkiye'ye verdiği sözü inkâr etmemiş olsaydı ben ve dostlarım Türkiye'ye serzeniş etmek mecburiyetinde kalmazdık.

Araları Açılmış

Ankara-Mayıs- (A.A) Lozan'dan bildirildiğine göre müttefikîn başmurahhasları arasında zuhûr eden ihtilâf hasebiyle İsmet Paşa nezdine müşterek bir teşebbüs icrasından sarf-ı nazar etmişlerdir. İtalyanlar adlî mesâile mutavassıt bir tarz-ı taharrîsinde berdevamdırlar.

İngiltere Kralı Seyahatte

Ankara 8 Minhu- (A.A) İngiltere kralı ve kraliçesi Roma'ya hareket etmiştir. bu münasebetle İtalyan pâytahı donatılmıştır.

Lord Balfor'un Avdeti

Ankara: (A.A) Bir müddetten beri Kan şehrinde bulunan Lord Balfor Londra'ya avdet etmiştir.

Anzavar'ın Oğlu

Ankara 8 Mayıs- (A.A) Yunanlılar tarafından adalarda teslîh edilerek Anadolu sahillerine çıkarılan çetelerden Çerkes Anzavar'ın oğlu Kadri'nin çetesi Çanakkale havalisine jandarmalarımız tarafından tamamen teşkil edilmiş çete reisi Kadri mecrûhan ve yirmi kadar avenesi hayyen ve meyten istîsâl olunmuştur.

Çeşme'de Bir Şenâ'at

Ankara 8 Mayıs- Çeşme'nin Uzun İmam kırsalında Kızılağaç yolu arasında o civardaki kıta'âtımıza mensup bir nefer başı, burnu, kulakları kesilmek suretiyle şehit edilmiştir. Merkûmun yanında Yamuli İstiklal komitasına ait fesat âmiz döry beyannâme bulunmuş ve ta'kîbât icrâsı için askerî müfrezeler sevk olunmuştur.

Kuleli Burgaz-Edirne Şimendiferi

İstanbul 6 Mayıs- (A.A) Lozan'dan 5 tarihiyle bildiriliyor. Araz komitesi bugün Kuleli Burgaz-Edirne hattı hakkında müzâkerâtta bulunmuştur. Bu hattın cemiyet-i akvâm tarafından intihâb edilecek bir direktörün riyâseti altında işlemesi direktörün bir Türk ve bir Yunan muâvini olması takarrur etmiştir. türkler bu hattın pasaport istihâl etmeksizin geçebileceklerdir. Yalnız eşya nakliyâtı hakkında bazı tahdîdât yapılmıştır.

Bir Yunan Bankasının Seddi

İstanbul 6 Mayıs- (A.A) Atina bankasının İstanbul'daki merkezi ve iki şubesi de dâhil olmak üzere dün seddedilmiş kasaları hükümet tarafından temhîr olunmuştur.

Mehmet Emin Bey'in Millete Hitâbı

Ankara 8 Mayıs-(A.A) Şair Mehmet Emin Bey Hâkimiyet-i Milliye gazetesiyle Türke hitâben neşrettiği ikinci makâlede milletimizin mücâdele-i hâzıradaki fedakarlıklarını ta'dâd ederek diyor ki bu sefer taç ve taht için değil hak ve hürriyet için harp ettik. Bütün dünyaya anlattık ki hak ve hürriyetin ya kahramanı veyahut kurbanı olmak için and içmiş bir neslin evladısın. Dün sefalet ve felaketlerine ağladığın memleket ve hayatın talihi bugün senin elindedir. Vebali ve mes'uliyeti senin boynundadır. Bil ki senin sa'yin, senin arzun onun yeni mukadderâtını, yeni hayatını vücuda getirecek. Düne kadar sen padişahların ve hükümetlerinin arkasından gitmiştin. Bunlar senin itimadını tahkîr ederek seni şariat namına kanun namına aldatmışlardır. Lakin bugün sen hiç kimsenin arkasında değilsin. Kendi yolunda yürüyeceksin. Kendi mukadderâtının kendi yolcusu olacaksın.

Sen şimdi o meb'usları seçip göndermelisin ki senin vatanını faziletin, namus ve şerefî kanun ve hakkâniyetin bir memleketi yapsın ve sana yeni Türkiye'nin hür ve mesut evladı diyebilsin.

Akka Ahalisi ve Şehit Çocukları

Ankara 8 Mayıs-(A.A) Anadolu evlad-ı şühedâsının talim ve terbiyeleri için Akka ahalisi tarafından derc ve teberru olunan bin iki yüz on dokuz kûsur lira Akka belediye reisi Abdülfettah Sa'di Bey delaletiyle Gazi Başkumandan Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine gönderilmiştir.

Paşa Hazretleri bu parayı Ankara Himâye-i Etfâl Merkezine tevdi buyurmuşlardır.

Kazım Paşa İzmir'de

İzmir 7 Mayıs-(A.A) Müdafaa-i Milliye Vekili Kazım Paşa hazretleri İzmir'e gelmiş ve Basmahane istasyonunda mebuslarla kumandan paşalar vali bey, asker ve polis müfrezeleri mızıka tarafından istikbâl edilmişlerdir.

Hilâl-i Ahmerin Cami ve Bayram Günleri

Hilâl-i Ahmer, salîb-i ahmerler ve diğer bütün müessesât-ı hayriye gibi, yalnız erbâb-ı hayr ve hasenâtın muavenât-ı maddiye ve maneviyeleriyle yaşar ve inkişaf eder. Muavenet ya doğrudan doğru ashâb-ı hayr ve hasenât tarafından yahut müessesât-ı hayriye tarafından suret-i münâsebede istihsâl olunur.

Harb-i umûmî esnasında te'âvün kuvvetlerini pek ziyade yüklenen salîb-i ahmerler vâidât-ı menâbi'î bulak için muhtelif vasıtalarla müracaat etmişlerdir. Bu vasıtlardan biri de cemâhir-i müttefika-i Amerika'da ve İngiltere'de kilise günü tabir olunandır. Ve iki memleketin salîb-i ahmer cemiyetleri senenin birkaç mu'ayyen gününde bütün kiliselerde para toplamak usulünü tatbik eylemek suretiyle pek parlak muvaffakiyetler elde etmişlerdir. Amerika ve İngiliz salîb-i ahmerlerinin vâridât fasıllarından en mühimmini teşkil eden kısmını kilise günü bu iki cemiyet te'min ediyor.

Türk Hilâ-i Ahmeri de geçen sene ramazan, kurban bayramlarının ilk günlerini cami ve bayram günleri ittihâz etti. Buiki mübarek günde bayram namazına giden her Müslüman, cami-i şerife konacak bir kutu veya tepsiye Hilal-i Ahmer için gönlünden ne kopar ise atar. Bu adet-i müstahsene Türkiye'nin her tarafında, en küçük köylerin cami ve mescitlerine kadar teşmîl edilemez mi? Bu surtle her Müslüman ve Türk ramazan ve kurban bayramlarının ilk günlerinde, bayram namazının edasından sonra Hilâl-i Ahmeri yani yaralı askerleri, şehit askerlerimizin eytâm ve ârâmını, harîkzedegânı, fukarâ ve muhâcirleri düşünmek fırsatını elde etmiş olur. Avrupa ve Amerika'da din kardeşlerimizin bulundukları yerlerde cami olmadığından bunlar da bayramlaşmak için toplandıkları yerlerden istifade ederler.

Resmî Tebliğ

6 Mayıs 39 tarihli resmî tebliğdir: Çanakkale mıntıkasında 4-5-39'da şimâlden gelen motor Yabburnu'nun şarkında İncirli mevkiine takarrüb etmek istemiş ise de postalarımızın ateşleriyle tard edilmişlerdir.

2- İzmir mıntıkasında 4-5-39'da Sisam istikâmetinden gelen motorla müteharrik bulunan beş kayık kalı ada sahillerine yaklaşmış ve postalarımızın ateşleriyle tard edilmişlerdir.

7-5-39 tarihli resmî tebliğde Kocaeli mıntıkasında iki İngiliz tayyaresinin hatt-ı fâsıl üzerinde ve garbında dolaştığı görülmüştür.

2- İzmit mıntıkasında Değirmendere cenûbunda Tuzla burnuna yaklaşmak isteyen bir motor postalarımızın ateşleriyle tard edilmiştir.

Kimleri İntihâb Edeceğiz?

Meb‘us namzetlerinin kesreti itibarıyla Kütahya livâsı İzmit sancağı kadar mazhar-ı feyz ve bereket olmamakla beraber sûret-i resmîyede müracaatta bulunan zevât hâricindeki husûsî faaliyetler de nazar-ı dikkate alınırca bu sahada müteşebbisîn adedinin otuzu tecâvüz etmekte olduğu görülür.

Şimdiye kadar kendiliklerinden namzetliklerini vaz‘ ile isimleri gazetemizle neşr edilmiş olanlar on dörde bâliğ olmuştur. Bunlardan baka bir kısmı bugünkü meb‘uslarımızdan ibaret olan diğer bir zümre müdafaa-i hukukça namzetlikleri ilan edileceğine itimatla resmî müracaatlardan ictinâb etmektedir. Mahsus propagandalara nazaran bu zümreye mensup zevât adeden hadd-i lâzımı tecâvüz etmekte olduğundan müdafaa-i hukukun namzedleri irâ‘e dilinceye kadar bu yoldaki işâ‘âtı her hlde kayd-ı ihtiyatla karşılamak icap eder.

Kütahya’dan altı meb‘us intihâb olunacaktır. Halbuki Bursa Valisi Hilmi, meb‘uslarımızdan Cevdet, Seyfi, Ragıp, Besim Atalay, Ankara Vali-i esbakı Nuri, Büyük Millet Meclisi Başkâtibi Recep, Paris mümessilimiz Ferid Beylerle erkân-ı harbiye mirlivâlarından Asım Paşa gibi Müdafaa-i Hukuk namzetleri diye dillede dolaştırılan zevât aded-i mu‘ayyenin za‘afına bâliğ olacak bir derecede meyyal tezâyüd eder.

Husûsî faaliyetlerin bir kısım-ı diğeri de Müdafaa-i Hukuk teşkilatına istinaddan ziyâde maziden hale ihrâz ve idâme olunmuş nüfuzdan isti‘âneye ma‘tûf olarak teveccüh-i umûmîye rabt-ı ümit eden bazı müttehizânın eseridir. Gerek merkez-i livâ ve gerek kazalarda müte‘addid sîmâları tecessüm ettiren bu mesaide kâbil-i ihtimaldir. Şayet memleketimizde bazı akîdelere tabi hiçbir zümre-i siyâsiye intihâbâtı tanzîm edilebilecek hiçbir teşkilat mevcut olmasaydı bu namzet yolluğunda ne kadar müşkülata maruz kalır ve ne acı dalaletlere düşerdik! O vakit re‘yler tabiatıyla dağılır ve erbâb-ı iktidar ve liyakattan ziyade her vasıtaya müracaatı mübah sayan manevracılar te‘min-i muvaffakiyet eylerdi bütün livâ dahilinde üç yüz müntehib-i sâni vücudu farz olunursa on on beş re‘y ile ihrâz-ı ekresiyet imkan dahilinde girer ve bi’n-netice bütün ahalinin ancak yüzde dördünün re‘yini kazanan mütebâkî yüzde doksan altının da vekili, meb‘usu addeolunurdu. Bu tarzda intihâb olunan meb‘uslardan müteşekkil bir kitleye “Millet Meclisi” namı izade edebilmek kabil midir? Halkın bir cüz-i nâçizini temsil edebilen böyle bir meclisin bütün milletçe metâ-ı kanunlar yapmasını ve onları tatbik etmesini şeklen değil fakat hakikaten meşru saymak için tamamıyla saygısız, hesapsız olmak lazımdır. Zaten aralarında bir günâ râbîta-i fikriye mevcut olmayan ve birbirleriyle anlaşabilmek için başlı

başına bir devre-i intihâbiyeye muhtaç bulunan bu kabîl meb'uslardan bir iş, bir kanun beklemek de abes değildir.

Bu gülünç fakat acı neticeden bizi sıyânet edebilecek teşkilata şükürler olsun ki malınız başında Gazi Paşa'mız gibi mahsûd a'dâ bir fitrat-ı fevkaladeye sahip olan müdafaa-i hukuk teşkilatı kısım-ı mahsusumuzda neşr edilen umdeleriyle siyasete intihâbâtı kuvvetli bir projektör gibi tenvîr eylemiştir. Bugün her namzet üzerine bu projektör röntgen şu'ââtına ma'rûziyet netcâyici irâ'e etmektedir. Yazın meb'us intihâbâtı arefesinde de bütün talipler mazileri, irfanları umdelere derece-i merbûtiyetleri, daire-i intihâbiyelerinde mazhar oldukları muhabbet ve teveccüh itibarıyla tasnif edilerek en fazla evsâf-ı liyâkatı cami olanlar bi't-ta'yin Müdafaa-i Hukuk merkez-i umûmîliğince namzet gösterilecektir.

O dakikada her müntehib-i sâniye teveccüh eden vazife-i vataniye kendilerine mukaddes bir emanet halinde mevdû' olan re'yi bu namzetler lehinde isti'mâl eylemektir. Bunun aksine iltizâm ile şahsî kanaat ve itimatlarına göre re'y dağıtmak daire-i intihâbiyesine sebep olacağı gibi hiçbir müntehib-i sâniye keyfine göre tevzî' ettiği re'ylere nedir. Muntazır neticeyi bulamayarak beki asla arzu etmediği kimselerin muvaffakiyetini te'min eylemiş olmaktan mütevellid adab ve medâniye ma'ruz kalacaktır. Sonra böyle bir âkıbet ve hayme karşısında eczâ-i saire-i vatandan livâmıza teveccüh edecek enzâr-ı ıstibâhta amelimizin çirkin bir neticesi olarak daima bizi tazyik ve iz'âc edecektir.

Bir de unutulmaması lazım gelen pek mühim bir nokta vardır ki o da henüz hal-i harbin hitâm bulmamış olmasıdır. Düşmanlarımız son ümitlerini intihâbâtın muhtemelü'z-zuhur olan karışık netâyicine rabt eyeldiler. Türkler bu defa da aynı salâbet-i re'y ve fikir ile aynı gayeleri te'yid edebilirlerse -ki bunda şüpe edilmemelidir- düşmanlar da tam bir inkisâr-ı hayâl ile son bir inhizâ-ı manevîye uğrayacaklardır. Bu takdirde sulhun takarruruna ve Türkiye'nin bu saha-i selamette yeni bir şahrâh-ı terakkî ve saadete duhûlüne bir mani kalmaz.

Her halde bu yeni devletin o eski esaslar dahilinde idaresine imkan ve ihtimal mevcut olmadığına kanaat etmeyen yoktur zannındayız. Fakat munkarız Osmanlı imparatorluğu dahilinde bu müstakil bina-yı devleti ikâmeye muktedir olanlardır ki bu hükümeti yeni prensiplere teb'an tensîk ve ıslaha, bu mülkü istiklâl-i tam dahilinde ihyâya muvaffak olacaklardır.

Maziden ayrılmak istemeyenler onu bütün teferruat ve netâyiciyle gözleri önüne getirirlerse tüyleri ürperir. Hâricî düşmanları mahv ve tenkîl için azm ve imanla işe başlayanların nusret-i ilahiye mü'ebbedi oldu. Şimdi fakr ve sefalet, su-i ahlak ve cehalet gibi a'dâ-yı dâhiliyeyi kahr ve tedmîr yolunda da va'adlerini sıdk ve hulûsla ifâ edenleri te'ydi edelim. Bu din ve milletini seven her ferde farz-ı ayındır.

Sulhun haziranın on beşine kadar akd olunabileceği tahmin olunuyor. Murahhaslarımız mu'allak meselelerin sür'atle halledilmesini temennî etmişlerdir. Yunanlılar Türklerden aldıkları emvâl ve eşya ve serveti geri verecekler. Pille müttetikîn serayesiyle teşekkül etmiş Osmanlı şirketlerinin zarar ve ziyanlarının tazmini için ısrar ediyor.

Yunanlıların Kabul Ettikleri Maddeler

İstanbul: 28 (A.A) Lozan'dan bildiriliyor: Yunanlılar ile vuku bulan itilaf yalnız Karaağaç'ın bize iadesiyle hudut tashihâtına ve Mondros mütârekesinden sonra tevkîf olunan gemilerimizin iadesine münhasır kalmamıştır. Yunanlılar Anadolu'da tahrip ettikleri topraklara at şu üç esası da kabul etmişlerdir.

- 1- Yunanlılar bu arazide harp olan demir yollarını tamir edeceklerdir.
- 2- Yunanlılar bu arazide ecnebilerin uğradığı zarar ve ziyânı tazmin edeceklerdir.
- 3- Yunanlılar Türk teba'asına ait olup tekâlif-i harbiye suretiyle alınan emval ve eşya ve serveti iade edeceklerdir.

Karaağaç'tan Başka Ne Veriyorlar

İstanbul: 28 Mayıs (A.A)- Lozan'dan: Türklerle Yunanlılar arasında husûle gelen itilafnâmenin metni henüz aynen neşr edilmedi. Ma'amâfih Türklere Karaağaç şehri iade edildikten ma'adâ hudut tahayyüc edilerek asgarî sekiz kiloetre genişliğinde bir arazi parçası da verildiği te'yid ediyor. Türkler diğer muğlak meselelerin de sür'atle halli lüzumunda ısrar ediyorlar. Müttetikîn murahhasları İsmet Paşa'ya mali meselelerin halli esnasında en büyük suhûlerleri vaad ettikleri için bu meselenin münâkaşasına faal bir surette yarın başanacaktır. Konferansın mesaisine mani olan Haziranın on beşine kadar imza edilecektir. Bu takdirde Lord Gürzon bizzat Lozan'a gelecektir. Rum Polid konferansının mevkiinden şüpheyne mahal olmadığını gazetecilere söylemiştir.

Konferansın Mesaisi Bilfiil Nihayet Bulmuş

Ankara: (A.A)- Lozan'dan: Mali komite General Belle'nin riyâseti altında içtimâ etmiştir. (Tan) gazetesine göre konferansın mesaisi bilfiil nihayet bulmuştur. Müttetikler muahedenin elli yedinci addesi mucibince Türkiye'den talep ettikleri on üç milyon altın tamirat bedelinden sarf-ı nazar edeceklerdir. Ma'amâfih General Belle emvâlin iadesinde ve müttetiklerin sermayeleriyle müteşekkil Osmanlı şirketlerinin düşar oldukları zarar ve ziyanlarının tazmininde ısrar etmiştir. Türk murahhası, Türkiye'nin yaptığı fedakarlıklardan bahsederek bu mesele hakkında ta'ahhüd altına giremeyeceğini bildirmekle General Belle

mütehassıslara havalesi kayd-ı ihtiyâtisini dermiyân etti. İsmet Paşa Yunan ordusu tarafından zabt ve müsâdere olunan eşya bedelinin te'diyesi icap edeceğini bildirmiş ve cumartesi günü meselenin halledilmiş olduğunu söylemiş olduğundan mütehassıslara havale olunmuştur. Bulgar murahhasının Adalar Denizi mahrec meselesi hakkındaki ifâdâtı istimâ edilecektir.

Yunanlılar ve Anadolu Şimendiferleri

Lozan: 28 Mayıs (A.A)- Mali komite elli yedinci maddeyi münakaşa ve Türk hey'et-i murahhasası tarafından teklif edilen şekilde kabul etmiştir. müttefikler ecnebî sermayeli imtiyaz sahibi şirketlerle anonim şirketlerin düçar olduğu zarar ve ziyan için olan bölümlerini (57)nci maddeye gayrı dahil nazarıyla bakıyorlar. İsmet Paşa bu suret-i hal ile bilumum tamirat mesâilinin tamamen hal ve tesviye edildiğini kayd eylemiştir. Anara mükâlemeyi bir netice verdiği takdirde bu mesele bertaraf edilmiş olacak aksi takdirde müttefikler bu hususta münakaşa icrası hakkını muhafaza edeceklerdir. Ma'amâfih İsmet Paşa Türklerin herhangi bir tazminat fikrini ortadan kaldırmak hususunda ısrar eylemiş ve Yunanlılar zarar ve ziyan gören Anadolu'daki demiryol şirketlerinin zararlarının tamirini kabul etmişlerdir. İsmet Paşa müsâdere senelerinin şahs-ı mutazarrıraya karşı borç olduğu nazarıyla bakarak bunların Türk Yunan itilafnâmesinin haricinde kalmasını talep etmiştir. mütehassıslar Karaağaç vasıtasıyla vuku bulacak transit ve Adalar Denizi'nde mahreç meseleleri tedkik ediyorlar. (Rumbold) ikinci maddenin yeniden tahrîriyle meşgul bulunan komitede Bulgar delegesinin bulunmasını istemiştir.

Türkler Dünyaya Kahramanlık Dersi Verdiler

Ankara (A.A)- 29 Mayıs İngiliz kotasını protesto için 17-18 Mayıs'ta Batum'da komünistler asker amele ve esnaf cemiyetleri ve civar köylerden gelen halk tarafından akd edilen mitingler Türkiye Büyük Millet Meclisi şebenderhanesi önünde pek büyük tezâhürâtta bulunulmuş res-i komünistleri irâd ettikleri nutukta Türklerin dünyaya kahramanlık dersi verdiğiden bahsetmiştir.

Yunanlıların Tazmin Edeceği Zararlar

İstanbul: 28 (A.A): Mali komite Türk itilafının metnini tanzim etmektedirler. Yunanlılar bu itilaf mucibince arazi-i meşgulede Türk şirketler ile ecnebi sermayesinin uğramış olduğu zarar ve ziyanın tazyikini deruhde eylemişlerdir.

Haftalık İcmal

Vaziyet-i umûmiye:

İngiliz Başvekili Mister (Bunarlov)un boğazındaki hastalık ağırlaştığı için Londra'da bir hastahaneye yatarak ameliyatı yaptırılmış ve istifanamesini de krala göndermiştir. Mûmâileyhin yerine Maliye Nazırı (Baldovin) tayin kılınarak diğer nâzırlar mevkilerini muhafaza etmişlerdir. İngiltere hükümetindeki şu tebeddül sırf esbâb-ı sıhhiyeden ibtî'âs ettiği cihetle siyasi hiçbir tahavvülü mucip olmasına ihtimal verilmemekte ise de sulh yolunda âtiyen daha metin ve müsbet hareketlere intizâr ümidini tevlîd eylemektedir.

Yunanistan Türkiye hududunda sekiz fırka kadar asker tahşîd etmiştir. bu harekâtı mukâbil bir tedbir mahiyetinde göstermek için Yunanlılar Gelibolu ve Bolayır havalisinde Türklerin tahşîdât icra ettiklerini inâ'a ile protestoda bulunmuşlarsa da bu haber İstanbul'daki müttetikîn mümessilleri tarafından tekzib olunduğu gibi Atina hükümeti nezdinde mahallî müttetikîn süferâsı teşebbüsâtta bulunup münferid harekâta tasaddî olunmamasını ve mu'tedilâta hareket-i lüzûmunu beyan etmişlerdir. Yağmurlar esnasında sâ'ika isabetiyle harap olan Edirne köprüsünün inhidâna askerî bir mana vermek isteyen Yunanlılar âhiren donanmalarının Çanakkale havalisine takarrübü hakkında şayi olan rivâyâtı tekzib ediyorlar.

Türkiye'deki Yunan tahşîdâtı haberlerinin Bulgaristan'da askerî bazı tedâbiri tahrik eylediği ve buna mukabil Romanyalılarla Sırpaların Balkanlardaki bugünkü vaziyete Bulgarların müdahalesini men için ledyü'l-hâce fiilen müdahâlâtta bulunmayı takarrur ettirdikleri hakkında bazı rivâyât deverân etmektedir. (Tan) gazetesi bir harp vukû'u halinde Türk ordularının Trakya'ya geçmeleri men olunamayacağını yazıyor. Çayda, denizde ıslana ıslana şaşkınlamış kargalar alayına benzeyen kırık dökük Yunan sürülerinin huduttaki bu toplanışları Türkiye'de ve bi'n-netice sulh konferansında bir te'sir icra ederek sulhu ta'cîl maksadına ma'tûf olduğu söyleniyor. Filhakîka sâbık Yunan erkân-ı harbiyesi reisi General (Minaknas)ın seri bir sulhun muzafferâne bir harbe merci olduğunu beyan etmesine nazaran Yunanlılar ordularının bugünkü vaziyette bile muhafazasına muktedir olmadıkları için sulha vusûlü te'mînen ne yapacaklarını bilmiyorlar demektir. Çünkü Türklerde gayrı riâdî bir tebessüm uyandıran bütün bu tahşîdât haberleri murahhaslarımıza daha sarîh ve kat'î bir lisnala (İstediklerimizi kabul ediniz de sulh te'min olunsun!) dedirtmekten başka bir şeye yaramayacaktır. Şayet Yunanlılar inhizâm vadisindeki harikulade sür'atlerinden bir cüz'e kalpli mağlubiyetin avâkıb-ı tabi'iyesini tahammül hususunda da isti'mâl edilmek üzre tasarruf etmişlerdir.

Müntehib-i sâniler ifsâdât ve telakkiyâtına karşı uyanık bulunsular Gazi Paşa Hazretlerinin mühim bir Ta'mimi!

Ankara: 6 Haziran (A.A)- Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Reisi Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretleri âtîdeki ta'mîmi neşr buyurmuşlardı: Anadolu ve Rumeli Müdâfa'a-i Hukuk Cemiyeti'nin Halk Fırkası'nın müntehibât faaliyetine nakîsa îrâs etmek maksadıyla menfî emeller takip eden bazı eşhâs taraflarından bedhâhâne işâ'ât çıkarılmaktadır. Ezcümle henüz hiçbir yerde meb'us intihâbâtına başlanmamış olduğu halde şu veya bu livâda Müdafaa-i Hukuk namzedlerinin kaybettiği hakkında memleketin muhtelif menâtıkında propagandalar başlamıştır. Henüz merkezden namzedleri gösterilmeyen bazı yerlerde listelere hariçten isim sokulmuştur. Yeni vücuda gelecek Türkiye Büyük Müllet Meclisi istikbâl-i memleket üzerinde kat'î ve hayatî bir te'sir ve ehemmiyeti hâiz bulunduğundan bilumum vatandaşların bu ve bu gibi te'sîrât ve telakkiyât muvâcehesinde müteyakkız bulunmalarını te'minen bu izâhâtı arz ediyorum. Artık memleketin bütün aksâmında intihâbâtın kat'î devre-i fa'aliyeti hulûl etmekte olduğundan aksâmında intihâbâtın kat'î devre-i fa'aliyeti hulûl etmekte olduğundan salâhiyeti intihâbı müntehib-i evvellerden uhde-i mes'uliyetlerine el-ân müntehibet-i sâni arkadaşlarının da vatanın halâs-ı mutlakı ve te'âlî-i müstakbelini te'min eden yol üzerinde hareket edeceklerine tamamen mutma'in olduğumu bi'l-müâsebe ilâve eylerim.

Anadolu Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Reisi Gazi Mustafa Kemal

Müzâkereler daha pek ziyâde devâm edebilecek mi? İstanbul'un tahliyesi meselesi

İstanbul 6 (A.A)- Lozan'dan beş tarihli Fransızca İstanbul gazetesine bildiriliyor. İsmet Paşa Türk gazetecilerini kabul etmiş ve ecnebi muhabirlerinin mülâkât talebini reddetmiştir, İsmet Paşa Türk gazetecilerine beyânâtında Kopun meselesinde Fransız nokta-i nazarıyla Türk nokta-i nazarı arasındaki farkın pek büyük olduğunu ve müzâkerelerin daha pek ziyâde devam edebileceğini söyledi. İsmet Paşa faizlerin altınla te'diye edilmesi için ta'ahhüdâta girişmediğini ve hâl-i hazırda bu mesele hakkında Fransa hükümetinin cevabına intizâr ettiğini imtiyazların şerâit-i hâzıraya tevfiği meselesinin uzun münâkaşalara sebep olabileceğini beyan etti.

Türk başmurahtası, müttefikîn murahtalarının İstanbul'un tahliyesi hususunda hüsn-i niyet îbrâz ettiklerini fakat tahliye hakkında sarîh hiçbir ta'ahhüdde bulunmadıklarını ve tahliyenin sulhun imzasına tabi olduğunu söylemiş ve müzâkerelerin uzamasına rağmen Lozan'da sulh imza edileceği ümidinde bulunduğunu ilave etmiştir.

Konferans Yine Atâlet Devresi Geçiriyor

İstanbul: 6 Haziran (A.A)- Lozan'dan 6 Haziran tarihli Fransızca İstanbul gazetesine bildiriliyor: Konferans tekrar bir atâlet devresine girmiştir. İmtiyâzât hakkında müttefiklerle

İsmet Paşa arasındaki husûsî içtimadan hiçbir netice çıkmadı. İsmet Paşa Ankara’da şirketlerle doğrudan doğruya müzâkerât cereyân ederek Lozan’da imtiyazlar meselesini görüşmeye salâhiyeti olmadığını söyledi. Müttefikler tarafından ileri sürülen prensip meselesini kabulden ictinâb ile Ankara’dan talimat istedi. Gerek Kopunlar gerek imtiyazlar için hiçbir yeni içtima mukarrer değildir.

Karaağaç’ın Tahliyesi Şerâiti

İstanbul 6 (A.A)- Londra’dan 5 tarihiyle Stefani Ajansı’na bildiriliyor. Müttefikler Lozan’dan tamirata mukâbil Türkiye’ye terk edilen arazinin Yunan ordu makâmâtı tarafından tahliye şerâitini tespit etmişlerdir. Bu taliye beyne’l-müttefikîn komisyonun kontrolü altında vuku bulacaktır.

Trikopis Ne Alemde?

Ankara 7 (A.A)- Haber aldığımızı nazaran esir Yunan generali Trikopis’in sıhhati hakkında yanlış ve esassız şâyi’alar çıkarılmıştır. Yunan generali tâmü’s-sıhha olarak Kayseri’de hayât-ı esareti rahatça geçirmekte olan icra vasıtasıyla mütemadiyen ve muntazaman ailesiyle mektuplaşmaktadır.

Simav’da Tarihi Bir Gün

Kazada öteden beri mevdut uyuşukluğun ve bilhassa işgal-i meşbû’umun devamı müddetçe maalesef tezâyüd etmiş olan ihmal ve lâkaydiliğin izâesi milliyet-i hasenenin uyandırılmasına, gençliği terakkî ve te’âlîsine hizmet etmek gibi bi emel-i vatanperverâne ile yirmi gün akdem “Simav gençler çalıştırmıyordu” namıyla millir bir dernek vücuda getirilmiştir: Yurt, teşkilinin ilk haftasında elli sene gibi bir müddet-i kalîle zarfında iki defa kâmilin ve birkaç kere de kısmen mübeddel remâd olan mebânî ve mesâcidimizin bu gibi âfâtan vikâyesi için şiddetle muhtaç olduğu vesâit-i itfâiyenin te’min ve tedârikine medâr olmak üzere ıyd-i sa’îd-i fitrın üçüncü günü “Leylek Köyü” nam mahalde bir müsâmere tertip ve ihzâr ve muvâfakatıyla intâc etmiştir. gerek eşraf ve me’mûrîn-i hükümet ve ahali-i hamiyetmendânın iştirak ve ibrâz ettikleri fedakarlıkla [beş yüz lira gibi] bir meblağ-ı mühim te’min edilmiştir.

Simav’a ve tahsis-i diğer kazalara numune-i imtisâl olan Simav dabbağ esnafı şirketin ibrâz ettikleri, hamiyte, muâvenet her türü sitâyîşin farkındadır. Muhterem şirket, nakdî fedakarlıklarından başka Avrupa ma’mûlâtı oskarlara olan ihtiyaçtan bizi âzâde kılacak derecede mükemmel ma’mûlâtlarından olmak üzere şanlı hilali muhtevî fevkalade zarif ve metin

ve muhtelifü’r-renk “iki” deriyi idâ suretiyle bu emr-i âhire şâyân-ı tebcîl bir hubb-ı millî ile iştirâk etmişlerdir.

Mezkur deriler müsâmere mahallinde müzâyedeye vaz edilerek doksan beş lira da Gediz eşrâfıdan Hacı Mehmet Bey uhdesine takarrur eylemiştir. Livâmızın muhterem mutasarrıfı Fevzi ve Kütahya Türk ocağı reisi sıhhiye müdür-i gayyuru Hüseyin Enver Jandarma Tabur Kumandanı Fahreddin Beyfendilerin Simavımıza teşrifleri münasebet-i şerefbahşâsıyla yurttan fevkalade bir içtimâ akd edilmiş ve hey’et-i umumiyenin ittihâz ettiği karar üzerine yurt “Türk Ocağına” inkılap etmiştir.

Muhterem misafirleriizi huzurlarında icra edilen hey’et-i idare intihabında fazıl ve mücâhid muhterem müderris Hafız Rasih Efendi riyâsete ve şube inzibat ve sevk zâbiti Mülâzım-ı Evvel Mehmet Hilmi Efendi murahhaslığa ve muhâcirezâde Kamil Efendi katipliğe muhasebe-i hazır Sıhhiye Memuru Salim eFendi muhasibliğe Eytâm Müdürü Nuri, Jandarma Takım Kumandanı Halil İbrahim ve mektep muallimlerinden Celaledin Efendiler de azalığa intihâb edilmişlerdir.

Simav: 6-5-29 Vatahiye Mehmet Hilmi

İslamda Kadınların Hukuku^[*]

“Dük Darkur”a reddiye olarak dört sene evvel neşrettiğim Fransızca kitapta mücemmelen tesettürden bahsetmiş ve başlıca meziyetlerini zikr ve beyan eylemişim. Lakin estürün ne olduğu ve ne olması lazım geleceği mezkur kitapta tasrîh ve tayin edilmediğinden burada bu mühim meseleye ait birkaç söz söylemek isterim:

Belki vehle-i evlâda tesettürün def’aten kaldırılmasına lüzum gördüğüm tevehhüm olunur lakin hakikate böyle değildir. Ben çarşafı müdafaa ve onu muhafazası lazım usul-i edepten biri olarak itibarda musırrım. Ancak isterim ki ahkâm-ı şer’iyyeye tamamen muâbık olsun. Halkımızın hâl-i hazırda alıştığı şekil değil şeri’a-u İslamiyeye muhalif olup ahkâ-ı şer’iyye ile amel zannederek ihtiyatta mübâlağa ve hasb-i makâlât neticesi hudud-ı şeri’at tecavüz edilmiş ve menâfi-i millet ızrar olunmuştur.

Bu mevzuda görüyorum ki Avrupalılar kadınlar için açıklığı, kadının şehvî ta’arruzâtan masûn kalmasını eşkâl edecek bir dereceye kadar ibâhe ve tecvîz eylemişlerdir. Bu hale muktaziyât-ı haya da razı olmaz. Biz isteriz ve erkeklerden kaçmak hususunda o derece ifrat ve mübâlağaya vardık ki kadını adeta istifade edilen bir meta yahut ale’l-ade bir alet derekesine indirerek fitrat-ı beşeriyenin kendisine hazırladığı aklî ve edebî bilcümle mezâyâdan

ahrîm ettik. Bu iki taraf beyninde bir vasat vardır ki o da şeriatın emr ettiği tesettürden ibaret olup bu risale ile izaha ve halkı onunla davete ibtidar edeceğiz.

Hissediyorum ki kadının terbiye ve terakkîsini te'min yolunda beni bu noktaya kadar takip eden kârî'i tesettür hususunda hadd-i şer'îye rücû talebine mukâvemet ve bugünkü adeti müdafa'a için bütün kuvvetlerini toplamaya, zihninde uzun asırların terâküm ettirdiği evhâmdan istifadeye çalışacaktır. Fakat bu adeti muhafazası için ne kadar cehd edilse ve ne derece kuvâ-yı müdafaa cem olunsa yine uzun müddet ibkâsına imkan v ihtimal yoktur.

Esası sarsılmış, eczası inhilâle uğramış, her sene kendi kendisine bir kısmı mahvolacak derecede mudmahil bir hale gelmiş, hilâf-ı mesâil bir binanın muhafazasına masrûbât neye yarar, bütün bunlar sahih tesettürü muhafaza edeceği malum ve muhakkak değı mi? Birçok aile tesviye-i umûr için çarşıya çıktıkları, beylerle muamelatta bulundukları, tenezzüh mahallerinde dolaştıkları el-yevm meşhudatımız olan ahvalden değil midir? Bugün gördüklerimizle uzak bir zamana ait ahvâli kadının sokağa çıkmadan boyunu posunu başka bir erkeğe göstermekten ihtirâz ettiği, yolculuk icap edince kimseye görünmemek için geceleyin seyhati ihtiyar hususunda ihtimam gösterdiği, babası kardeşi v eoğlu ile bir sofrada bulunmaktan utandığı zamanlar beytinde bir mukâyese yapılsa fevka's-şeri'a te'sis etmiş olan bu adâtın kendisine zevâl bulmakta olduğu anlaşılır.

Tarihe âşinâ olanlar bilirlir ki tesettür kadınlık hayatında edvâr-ı tarihiyeden bir devirdir. (Larus)un rivayetine göre vaktiyle Yunan kadınları da bir nev örtü isti'mâl ederek bir kenarıyla yüzlerini kapıyorlardı. Hristiyanlık bu örtüyü muhafaza etmişti. Kadınlar sokağa çıktıkları ve ibadet ettikleri zaman tesettür ederlerdi. Kadınların kurûn-ı vustâda bilhassa dokuzuncu asırda isti'mâl eyledikleri örtü omuzlarını ihâta ederek yere kadar iniyordu. Bu hal on üçüncü asra kadar devam etti. Ondan sonra yüzlerini toz ve soğuktan muhafazaya kâfi ince bir kumaş haline ikılâba başladı ki bu hal bir hayli zaman İspanya ile o vakit taht-ı tâbi'îyette bulunan Amerika'da payidâr oldu.

Bu tafsilattan anlaşılıyor ki mevcut olan tesettür bize mahsus ve münhasır olmadığı gibi ihdâs edenler de müslümanlar değildir. Belki bu takrîben her millet arasında ma'rûf bir adet halinde idi. Ve terakkiyât-ı mütevâliye te'ân tebdîl-i hal ve şekl ediyordu. Binaenaleyh biz bu tesettür mesele-i mühimmesini de hem dini hem de içtimai nokta-i nazardan tedkik edeceğiz.

Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Kütahya Livâsı Namzedleri

Büyük Millet Meclisi Başkatibi Recep Bey, Paris Mümessili Ferid Bey, Vali-i Esbak Nuri Bey, Meb'ularımızdan Seyfî, Cevdet Ragıp Beyler.

Resmi Tebliğ

6 Haziran 39 tarili resmî tebliğdir: Cephelerde şâyân-ı iş‘âr bir şey yoktur.

Müstakbel Meb‘uslarımız

Bu hafta (silik) son devresini teşkîl etmekle beraber geçirdiğimiz haftalara nispetle daha az heyecanlı ve daha az endişelidir. Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ve Halk Fırkası’nın namzetlerini tayin etmeden evvel ale’l-ıtlk her namzet bir ümîd-i muvaffakiyet besliyor ve kendisine rakip gördüğü diğer bir namzedi Halk Fırkası nazarından düşürmek için hafî, celî çalışıyordu. Mevkilerinden en ziyâde emin görünenler de bu mesai haricinde kalamadıkları için fart-ı hâsiyete uğrayarak tabir-i ma‘rûfuyla buluttan nem kapıyorlar, mütezzî oluyorlar ve hulasa bütün namzetler endişeler içinde bir ömr-i bî-huzur geçiriyorlardı.

Müdafaa-i Hukuk riyâset-i celîlesinin namzetlerini tayin ve tespit eden telgrafnâmesi bu dağınık ümit bulutlarını mahdûd zirveler üstünde toplamak için kat‘iyyü’t-te’sir bir âmil elektrik hizmetini gördü. Artık etâr-ı ârâtın o bulutlardan kesîf bir bârân-ı rahmet halinde bu zirvelere nüzûlü tayakkun edilmeye başladı. Ufk-ı intihâbâtın bu seyyâle-i berkıyye iânesiyle birdenbire tenevvüründen sonra meşhûd olan şey bir tarafta inkisâr ve nümîdi, diğer tarafta da ne’e ve itmi’nân ve her iki tarafın seyyânen nasîbedâr olduğu nimet de huzûr ve sükûn idi.

Niçin böyle oldu? Henüz müntehib-i sâni intihâbâtı bie ikmâl olunmadığı ve meb‘us intihâbâtına başlanılmadığı halde namzetlerin ruhlarına ve hatta rûşlarına ârız olan bu renk tehâlûf nâ-be mevsim değil midir? Meb‘uslukla vatana hizmet için saha-i intihâbâta atılan her ferd müntehâya kadar sebatkârâne yürümek lazım gelmez mi idi? Bu lüzûmu ihmal-i intihâbâtın serbesti-i hürriyâtı hakkında bizzat namzedlerin sû-i zanlarını ifhâm etmiyor mu?

Hayır! Çünkü evvel emirde namzetler umûmiyetle muhîtimize vâkıf, âmâl ve efkâr-ı umûmiyeye laıkiyla muttali oldukları için halkımızın hemen bi’l-ittifak müdafa‘a-i hukuk namzetlerini iltidâm edeceğini pekala biliyorlardı. Mebdede henüz müdafaa-i hukuk namzetlerinin ta‘ininde mukaddem o nama teşebbüs eden ve yoluyla propaganda yapmayı bilen diğer her namzedin bu muhitte az çok müsâdif olduğunu âsâr-ı teşvik, telgrafnâmenin vürûdunu müteâkip birdenbire kesilmiş, müteferrik bir halde bulunan takdîr ve iltizâm bir araya toplanarak çelik bir sütun halinde Gazi Paşa namzetlerine teveccüh eylemişti. Efkâr-ı umûmiyede bu vahdet-i istikâmetin niyetleri haricinde kalanları pek tabîî bir inkisâr-ı hayale, tam bir nümîdi dehal etti.

(Bu satır silik) için cereyan-ı efkârı takiben Müdafaa-i Hukuk zaferini temine çalışacaklarını vaad ve taahhüd etmişlerdi. Binanaleyh müdafaa-i hukukun namzetleri tayin ettikten sonra a muâkesâta ibtidârla ahd-şikenlik ihtiyar edilecek veyahut vaad ve taahhüde

sadakatla muâriz bir vaziyet ihrâzından ictinâb ounacaktı. Akl-ı selîmin her sahib-i idrâke bu ikinci tarîki irâ'e etmesndendir ki bugün meşhûdumuz olan sükûnetin sevâikini aramalıyız.

Temâyülât-ı umûmiyeye layıkıyla muttali olanlar bu hakâiki kabulde bir lahza treddüt etmezler. Halk bugün muvaffakiyetle işleyen hükümet makinesini değiştirek, bozmak istemediği gibi onu tesadüfün tayin edeceği meçhul ellere tevdî'den de mazinin acı tecrübeleri karşısında tamamen müctenibdir. İntihâbâta hakim olan bu fikr-i umûmînin ne bir mu'ârazadan pervâsı ne de herhangi bir memurun müzâheretine ihtiyacı vardır. Bu bâbda bir zann-ı ma'kûs tevlîdi için merdûd ve nâ meşru işgüzarlık tarîkine saplananlara acırız. Vaziyeti bu suretle izah ettikten sonra müstakbel meb'uslarımız hakkında da düşündüklerimizi muhtasaran kaydedelim:

Gazi Paşa hazretlerinin telgrafnamelerinde hüviyetleri tasarruh edilmiş olan namzetlerden dördü Büyük Millet Meclisi azasındandır. Ve muhitimizce tamamen ma'rufturlar. Bunlardan Seyfi Efendi'yle Ragıp ve cevdet Beyler Kütahya, Ahmet Ferit Bey de İstanbul meb'usu sıfatıyla meclis müşârünileyhe dahil bulunuyorlardı. Ahmet ferit Bey İttihat ve Terakkî'nin ilk meclis-i meb'ûsânında Kütahya meb'usu idi. Ve hükümet-i milliye'nin Paris memleketinde bulundu. Biz müşârünileyhimin Büyük Millet Meclisi azasından olduklarını söylemekle onların müebbeden bâis-i şeref olan tarihçe-i hayatlarının serlevha-i ibtihâcına işaret etmiş oluyoruz. Bu tarihçe bütün milletin ve bâhusus Kütahya gibi memâik-i müstahlasamız halkının hafıza-i şükrânında itina ile menkûş olduğundan bir kelime bile ilavesini zâid görürüz.

Diğer iki namzedimiz Adana esbak vali ve kumandanı Nureddin ve Meclis-i Millî Başkâtibi Recep Beylerdir. Şerefli mazilerine ilaveten istihlâs-ı vatan bulunduğu hidemât-ı bergüzîdeleriyle halaskârân arasında kıymetli mevkiler ihrâzına muvaffak olan bu iki mümtaz sîmâ hakkında istihsâl eylediğimiz malumatı kısm-ı mahsusumuza derc ettik.

Müdafaa-i Hukuk merkez-i umûmîliği bu intihâb-ı musibetten Kütaya livâsını da bu mazhariyet-i mesûdesinden dolayı şayan-ı tebrik buluruz.

Telgraf Haberleri

Her Yerde Müdafaa-i Hukuk Namzedleri Kazanmaktadır

Müntehib-i Sâni İntihâbâtı

Ankara: 13 (A.A)- İstanbul vilayetinin Beykoz kazasında Edirne'nin Kavaklı Konya'nın Seyideli ve Seydişehir Bursa'nın Kermesti kazalarında ve İzmir vilayetinin merkez-i livâsına merbût kazaları Tekfurdağı livâsının Malkara Çatalca'nın Silivri İzmit'in Yalova Geyve Karamürsel, İznik Hendek kazalarında Çorum livâsının Sungurlu İskilip kazalarında Çorum

kasabasında müntehib-i sâni intihâbâtı hitâm bulmuş ve cümlesinde Anadolu Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ve Halk Fırkası namzetleri ihrâz-ı ekseriyet eylemişlerdir.

Fransızlar, Türk Toprağından Çekilecek Olan İngiliz ve Fransız Askerlerinin Aynı Zamanda Gitmesini İstiyorlarmış

İstanbul: 12 (A.A)- (Daily Telgraf) Gazetesinin yazdığına nazaran Fransızlar Türk toprağından son olarak çekilecek olan Fransız ve İngiliz kıta'âtının aynı günde müfârakat etmesini istiyorlar.

Necip Dostumuz Piyer Loti'nin Oğluna

Matbûât Müdiriyyet-i Umûmiyesi Tarafından Keşide Olunan Telgraf Sureti

Ankara 13 (A.A)- Büyük dostumuz Mösyö Piyer Loti'nin vefatı münasebetiyle matbûât ve istihbârât müdiriyyet-i umûmiyesi tarafından Rosenford'da Piyer Loti'nin mahdûmu Mösyö Samuil Olviye âtîdeki telgrafnâme keşide edilmiştir.

“Muhterem pederiniz edîb-i lâ-yemût Piyer Loti'nin vefatı haber-i elîmi derin bir te'essürle aldık: Türk dostluğunu son dakikasına kadar temiz ve lekesiz bir muhabbetle idare eden müşârünileyhin aybûbet-i ebediyesi kendisine nâ kâbil-i tezelzül revâbıt-ı sünnet ve muhabbetle merbût olan bütün Türkiye halk ve matbûâtını garîk-i mâtem etmiştir. Ziyâ-ı vâkiden mütevellid te'essürâtınıza bütün kalbimizle iştirâk ve aile-i muhteremenize beyan-ı tefrit eyler. İlk ve âlîcenâblığın meftûn ve perestîşkârı olan Türk milletinin Piyer Loti'yi hafiza-i ihtirâmında ilelebed yaşatacağını arz ve te'min eyleriz.

Matbûât ve İstihbârât Müdiriyyet-i Umûmiyesi

Bulgar İhtilâlile Dair Yeni Haberler

Ankara: 13 (A.A)- İstanbulski tarafından hapis ve tevkîf edilmiş olan eski Bulgar nâzırları ve Makedonya komitesi azaları darbe-i hükümet üzerine tahliye edilmiştir. Mukâbil ihtilâle imkan ve ihtima verilmediği Sofya'dan bildiriliyor. Balkan hükûmâtı Bulgar hâdisâtını büyük bir alaa ile takip etmektedirler. Yeni Başvekil Zankof Lozan'daki Bulgar murahhaslarına talimat göndermiştir. Hükümet sulh siyaseti takip edeceğini neşr ve ilan eylemektedir.

Ankara'dan Murahhaslarımıza

Son Giden Talimat

İstanbul 11 (A.A)- Türkler son dakikada Ankara'dan talimat almışlardır. İsmet Paşa memleketin menâfi'ini sonuna kadar müdafaa ettiği ve sulha mani olan İngilizleri ortadan

kaldırmaya uğraştığını beyan etmiştir. vaziyet sür'atle inkişâf edecektir. Türk ve müttefikîn nokta-i nazarı bundan teferruâtıyla ortaya konmuştur. Bu hafta kat'î haftadır.

Sulh Kongresinde Son Vaziyet

Bu haftanın kat'î hafta olduğu söyleniyor.

Sulh konferansı artık haddinden fazla uzadı. Bu hal herkeste bir sabırsızlık tevlid etti ve murahhaslarımız artık kat'î bir netice istihsâl etmek için lazım gelen teşebbüslerde bulundular. Lozan'dan bildirildiğine göre müttefikler duyûn-ı umûmiye hâmillerine hitâben yazılacak beyannâmede Türkiye'nin müşkilât-ı mâliyesinden dolayı te'diyâtın tenzîlât ile icra edileceği hususunun zikr ve kayd edilmesine muvâfakat ettiler. Müttefikler hâmillerle müzâkerât icrâsı lüzûmundan bahsediyorlar hey'et-i murahhasamız bilhassa kambiyo farkı zâil oluncaya kadar vereceğimiz faizler yekûnunu anlamakta ısrar ediyor.

Namzedlerimiz Hakkında Malumat

Yeni intihâbâtta livâmızın meb'us namzetleri olarak Anadolu ve Rumeli Müdâfaa-i Hukuk Cemiyeti ve Halk Fırkası tarafından gösterilmiş zevâtan Cevdet ve ragıp Beylerle Şeyh Suphi Efendi halen dahi livâmızın meb'usları olaak bizce ma'rufturlar.

Maliye vekîli esbak ve İstanbul Meb'usu Ferid Bey dahi daha evvelki intihâbların birinde livâmızın meb'usu olmak üzere bizce malumdur.

Yeni meb'us namzedlerimizden Nuri ve recep Beyler hakkında kârî'imiz, ber vech-i âtî malumat i'tâsını faideli gördük:

Nuri Bey: 318 senesi mekteb-i harbiyeden mülâzım-ı sânilikle erkân-ı harbiye sınıflarına geçmiş ve 321'de Mümtaz Yüzbaşı olarak neş'et etmiş ise de bilâhere bi'l-imtihan erkân-ı harbiye yüzbaşısı olmuştur.

Nuri Bey harb-i umûmî bidâyetine kadar bölük ve tabur ve alay kumandanlıklarında ve fırka ve kolordu erkân-ı harbiye reisliklerinde vârid ve erkân-ı harbiyesi talim ve terbiye ve manevra şubesinde ve küçük zâbit mektebi müdürlüğünde ve İtalya muharebesi esnasında da Afrika'da Bingazi kuvvetleri erkân-ı harbiye riyâsetinde îfâ-yı vazife etmiş ve birçok eşkıya takibâtında bulunmuştur. 31 Mart hadise-i irticâ'iyesinde hareket ordusunda tabur kumandanlığı etmiş ve bu ordunun erkân-ı harbiyesinde bulunmuştur.

Balkan harbinde Gelibolu cerrârı muharebâtında zidinden ağır yaralanarak berâ-yı tedavi Almanya'ya gitmiştir. Harb-i umûmîye alay kumandanı olarak girmiştir.

Bidâyette alayıyla Suriye ve Filistin cephesine gitmiş ise de İngilizler ve Fransızlarla başlayan Çanakkale muharebâtı üzerine bu muharebelere iştirâk etmiş ve Gelibolu şibh-i

cezîresinde meşhur Conkbayırı hücumlarında başından mecruh olmuş ve ba'de tedavi alayının mesup olduğu sekizinci fırka kumandanlığına nasb ve tayin ve rütbesi terfî olunarak düşmanın şibh-i cezîreden ihracına kadar fırkasıyla Anafartalar Grubu'nda Conk Bayırı'nda muharebelere devam etmiştir.

Bundan sonra kolordusuyla beraber müddet Kırkkilise havâlisinde hâl-i istirahatte kalrak ikmâl-i nevâkısı müteâkip fırkasıyla Kafkas Rus cephesinde yeni teşekkül eden ikinci ordu mıntikasına dahil olmuş v eMuş cephesine memur edilmiştir. Bu cephelerde bir sene kadar müte'addid muharebâtta hayli muvaffakiyetler te'min ettikten sonra birkaç ay tebdîl-i hava ile İstanbul'a gelmiş ve mütârekeden bir sene kadar evvel Lahey'e atışemiliter olarak gönderilmiştir.

Kafkas cephesi muharebâtından dolayı terfî'i inhâ edilmiş olduğu halde muamelât-ı zâtiyece kıdemine iki sene kıdem zammı suretiyle taltîf edilmiştir.

Fransız hey'et- murahhasası reisi General Pelle evvelce kendi rızasıyla teklif edilmiş olan bir düsturu kabulden rücû etti bununla beraber Sir Horas Rumbold'un fikrinci müzâkerât hafta içinde nihayet bulacaktır.

Telgraf Haberleri

Kendi Aralarında İhtilaf

General Pelle'nin kendi rızasıyla teklif ettiği bir düsturdan rücû'u

İstanbul 19 (A.A)- Lozan 19 tarihiyle Akşam'a bildiriliyor: Beş gün evvel Sir Horas Rumbold kuponlar hakkında hâmillerin te'diye akçesindeki kuyûd-ı ihtirâziyeyi muhtevî bir şekil teklif etmiştir. bu şekil hal bizi memnun ediyordu. Bunun üzerine herkes kuponlar meselesini bilkuvve halledilmiş addediordu. Bugün müttefikîn murahhasları tarafından akd edilen bir celsede General Pelle evvelce kendi rızasıyla teklif edilmiş olan bu düsturdan rücu etmiş ve bu düsturun hükümetin talimatı hududunu tecavüz ettiğini söylemiştir. Bu suretle müttefikîn murahhasları arasında yenir ihtilaf zuhûr etmiştir.

Mösyö Montanya Kuponlar Meselesine Nihayet Verilmek Lazım Geldiğini

Söylüyor

Müttefikler arasında hararetli müzâkerât

İstanbul: 19 (A.A)- Lozan'dan Akşam'a bildiriliyor: Sir Rumbeld ve Mösyö Montanya artık bu kuponlar meselesine bir nihayet verilmesi lazım geldiğini ve kabul edilmiş esaslardan rücû edilemeyeceğini söylemişlerdir. Müttefikler arasındaki münakaşa pek hararetli olmuştur.

Müttefikler kendi aralarında itilaf edemediklerini anlayarak Londra, Paris ve Roma'ya iş'âr-ı keyfiyet etmişlerdir. Ma'amâfih İngiliz maliye mütehassısları akşamüzeri İsmet Paşa'nın nezdine gelerek muvakkat kupon te'diyâtı hakkında teferruatı münakaşa etmişlerdir.

Eğer Reddederlerse Vaziyet Fenalaşacak

İstanbul: 19 (A.A)- Akşam'a bildiriliyor: Eğer Mösyö Puankara General Pelle'nin rıza ve muvâfakatı ile yapılmış olan bu teklifi reddeder ise vaziyet içinden çıkılmaz bir hale gelecektir. Gayet salâhiyettâr bir İngiliz racül-i siyâsîsi Fransa hükümetinin bu teklifi reddetmesi gayrı muhteme olduğunu beyan etmiştir.

Nikbîn Mütâlaalar

Ay nihâyetinden evvel muâhedenin imzası kâbil olacak mı?

İstanbul 19 (A.A)- Lozan'dan İstiafi ajansına bildiriliyor. Husûsî müzâkerât bugün faal bir surette devam etmiştir. esaslı hiçbir itilaf husûle gelmemekle beraber müttefikîn mehâfilinde konferans mesaisinin neticesi hakkında daha ziyade itimat gösterilmektedir. Sir Horas Rumbold'un fikrinde müzâkerât hafta içinde nihayet bulacaktır. Bu millet-i muayyene kat'î şekil vermeye ve ay nihâyetinden evvel muâhedenin imza edilmesine müsait bulunacaktır.

Yeni Bulgar Hükümeti İle Yunanistan Arasında

İstanbul: 19 (A.A)-Atina'dan bildiriliyor. Gazeteler Yunan hükümetinin diğer devletlerle bi'l-tilaf Sofya'daki Yunan (silik) Bulgar hükümeti ile münasebâtta bulunması için talimat verdiğini yazıyorlar.

İran Kabinesinde Tebeddül

Ankara: 20 Haziran (A.A)- Yeni İran kabinesi (Müşîrüddevle)nin riyaseti altında teşekkül etmiştir.

Garbî Trakya'daki Yunan Mezâlimi Hakkında

İstanbul: 19 Haziran (A.A)- Lozan'da Hanus Rutire bildiriliyor: İsmet Paşa garbî Trakya'da icra edilen tazyîkâtan dolayı Venizelos ile görüşmüldür. Venizelos, vaki olan şikayetlerden Atina'yı haberdar edeceğini vaad etmiştir.

Yunanlılarla Sulh-i Münferid Meselesi

Fransızlar Yunan notasını tekzîb ediyorlar.

İstanbul: 19 (A.A)- Lozan'dan 19 tarihiyle Akşam'a bildiriliyor. Fransız hey'et-i Murahhasası (Venizelos)un Türklerle sulh-i müfred akdi hakkında bir nota vermiş olduğu cevabını takip diğer hey'et-i Murahhasalar ise bunu te'yid ediyorlar.

İslamda Kadınların Hukuku

Cihet-i Diniye

Şeriat-ı İslamiyede tesettürün bugün bazı müslümanlar arasında ma'ruf olduğu şekli iktiza eden emr-i sarîh bulunsa yedi bahsten ictinâb etmek icap eylerdi. Zahiren ne kadar muzır görünürse görünsün o evâmire muhalif bir harf bile yazamazdım. Çünkü evâmîr-i ilâhiyye bahs ve münâkaşa edilmeden kabul olunmak lazımdır. Lakin şeriat-ı İslamiyede tesettürü bu ma'hud şekilde icap edecek bir nass-ı sarîh mevcut değildir. Bu adet bazı milletlerle ihtilât neticesinde alınarak dini bir çarşaf gibi telakkî olunmuştur. Lakin din bu ekâl-i garbiyeden biridir. Bunun için bu şekl-i tesettürden bahste bir mani görmediğimiz gibi bu bâbda hükm-i şeriatın yolunda ihtiyâc-ı nâsın beyanını da vacip görürüz.

Şu fevârid olan [Kul lil mü'minîne bagduva'l-âye kul lil mü'minâte bagzun... ilâ âye) ayet-i kerimeleriyle şeriat-ı İslamiye kadının vücudundan bazı aksâmını mehârimden gayrı erkeklere de izhâr etmesini tecvîz etmişse de aksâm ve mevâzi'-i mezkûreyi tayin ve tasrîh eylememiştir. Ulemâ gösterilmesi caiz olan bu mevâzi'in vakt-i hitaptaki adete tevffîkan tayini icap edeceğini beyan ve eimmede bu zavallıların izhârındaki cevazı bi'l-ittifak kabul eylemişler ve kollarla ayakların görünmesi caiz olup olamadığı noktasında ihtilâfa düşmüşlerdir. İbni Abidin hâşiyesinde diyor ki: (Kol mercûh üzre kollar ve kol raciḥ üzre savt ve kol mu'temed üzre yüz, eller ve ayaklardan ma'adâ saçları da dahil olduğu halde kadınların cemi bedeni kol esah üzre görünmemek lazımdır. Genç bir kadının yüzü göstermemesi bunun örtülmesi icap ettiğinden değil belki okşanmak gibi sarkıntılık vukuu korkusuyladır... Kadın yüzüne şehvetle bakmak haram ise de bedûnu'ş-şehve kadın güzel bile olsa bakmak caizdir.)

Kitâbu'r-ravz'da mezheb-i Şâfiîden naklen sarkıntılıktan eniyet suretinde kadının erkek ve erkeğin kadın yüz ve ellerine bakması caiz olduğu gibi muamelât-ı rûzmerrenin ifasında ve şehadeti muhammil olarak ispat-ı vücut ettiği zamanda kadın yüzüne bakmanın cevazı ve edâ-yı şehadet zamanında kadının yüzünü açmakla mükellef bulunacağı) zikr olunur.

Osman Bin Ali Zeyl'î Kenzü'd-Dekâik şerh-i tebeyyünü'l-hakâikinde diyor ki: Kadının yüz ve el ve ayaklarından ma'adâ bütün vücudunu kaplaması lazımdır. Çünkü [vela bidine zinetehunne illa ... ilâ âye] buyurulmuştur. (Muhtasar)da kadın vücudundan azâ-yı selâse istisna edilmiştir. Çünkü bunların izhârında mecburiyet vardır. Saniyen Fahr-i Kâinat Efendimiz ihramlı bir kadını eldiven giymekten ve peçe kullanmaktan men etmiştir. yüz ve ellerin

gösterilmemesi icap etseydi onların setri men edilmezdi. (Ayaklar) hakkındaki iki rivayetten esah olan izhârında mecburiyet bulunduğu cihetle onun da kapanmamasıdır) Malîkî ve Hanbelî mezheplerinde de böylece ma'ruftur. Bu iki mezhebin temessük etmekte olduğu nusûsun nakliyle sözü uzatmak istemiyoruz.

Seyyid Muhammed Sıddık Hasan Han Bahadır'ın Hüsnü'l-Üsve nam kitabında kadının eşya alıp vermesinde elleri görülmesi zaruri ve bilhassa muhakeme ve şehâdet ve izdivaç hususlarında yüzünün keşfine ihtiyaç olduğundan ve bir de kadın yollarda yürümeye ve ayaklarını izhâr etmeye muztar olup hususiyle fakir kadınlarda bu ıztırar daha ziyade bulunduğu kadın hakkında şeriat bunların keşfine müsaade etmiştir diyor.

Şeriat-ı mutahharanın erkeklere bahşetmiş olduğu hukuku kadınlarda hâiz olduğundan evâzım ve emvâlini bizzat idare ve tasarruf hakkına onlar da maliktirler. Şu halde yüzünü görmeksizin ve şahsını- kendisince tahakkuk etmeksizin bir kadın ile akd-i muamele etmek bir erkek için nasıl mümkün olur?

Tepeden tırnağa burkiler içinde veya perde veya kapı arkasında bir kadın hazır olup da erkeğe işte filan kadın olup evini sana satmak veya te'ehhül hususunda seni vekil etmek istiyor denesini müteâkip kadının sattım veya vekil ettim demesi ve işbu bey' ve tevkîle akrabadan veya gayrisından iki şahidin şehadetiyle iktifa olunması kadının hüviyet-i şahsiyesini tayin hususunda tevessül edien şâyân-ı hayret vesâildendir.

Köylülerimiz Okusunlar

Kütahya Livâsı Orman Müdiriyetinden

Baltalık kanunundaki tevazudan dolayı meclis-i millîe takdim kılınan lâyiha-i kanuniyenin tasdikine değin ahali-i karânın ihtiyaçları tazyik edilmemek üzere:

1- Baltalıkları henüz tefrik edilmemiş veya tefrik edilip de tefvîz-i muamelesi icra kılınmamış olan.

2- Tefrik edilen baltalıklarında mebânî inşâ ve tamirine ve âlât-ı zirâiye imali için muktazi kerestelik icarı bulunmayan

3- Yazın yaylalara göçmeyi i'tiyâd eden karâ ahalisinin yaylalardaki hanelerinin inşâ ve tamiri için baltalıklarından eşcâr nakli mümkün olmayan karâ ahalisinin mücâvir-i mîrî ormanlarından ihtiyaçları nispetinde ruhsatnâme ile meccânen kerestelik eşcâr ve mahrûkât verdirilmesi:

Harpten mütevellid zaruret ve ihtiyaçlarının tehvini için karâ ahalisinden ma'îşetini odunculukla te'min edenlere orman talimatının on birinci maddesi mucibince tarifte muharrer

fıyatlarla be her şahsa yüzer katar odun ve kömür için bilâ ilan ruhsatnâme verilecek ve köylü odun ve kömürlerini istedikleri yerlerde satabileceklerdir.

Kiraz

“İsparta refikimizden”:

On beş sene kadar evvel burada muktedir bir doktor ve operatör var idi. Memurlardan acele acele yiyen bir zat dört taneyi birden sapından kavrayıp ağzına götürmüş ve çekirdeklerini sofrada tabağına ağzından bırakırken üç tane olduğunu görüp birini yutmuş olduğuna ve bu hain çekrideğin karnına kaçtığına kani olarak düşünceye dalmış. Çekirdek artık zeyl-i dūdīye gidecek “müthiş iltiaba sebebiyet verecek.” Apandisit yapmasını alacak. Eyvah ameliyat asaları parlak neşterler, filokrum şişeleri, beyaz gömlekler ile zengin kasaplara benzeyen operatörlerin nim mer‘î gölgeleri hayaline geliyor. Gece sabaha kadar sol kasığının üzerinde şiddetli bir acı fakat ne çabuk, aman yarabbi! Sabahleyin karnını biraz şiş gibi görür ağrı var, hala devam ediyor. Doktora.. demiş hemen gitmiş doktor evinde, önüne koca bir tabak ev Gürüldere mahallesinin Honaz Kirazı’da kopmuş mufassal yiyorken tesadüf etmiş. Bu zavallı doğru yanına grierek “Ah doktor size çok ihtiyacım var, derken doktor, oturunuz, şunu bitireyim, muayene ederim der. Başka bir bahs açarak kirazlarını yemeye devam eder. Hastalık vehmiyle giden zâir görür ki doktor o vecihle kirazları beceriyor ve iç çekirdeğini çıkarmıyor.

Koca tabak biter, hemen bir arkadan ziyade ma‘ahaza yarım okkadan fazlada doktorun karnında çekirdeğin tedâhülünü gören zair şöylece lakırdıyı açar:

- Sevgili doktor! Kirazarınızın çekirdeklerini ne yaptınız?

Ooo monşer... yuttum!

Kirazın çekirdeğini çıkarırsam iç lezzetini anlamam. Küçüklüğümden böyle alışmışım.

- İyi ama ya ne apandistten korkmuyor musunuz?

- Ne apandisti? Azizim o eski nazariye. Hiç kiraz çekirdeğinden apandist olur mu?

Vaktiyle öyle zannedilmiş. Artık tamamıyla anlaşıldı ki lihâb-ı zeyl-i dūdīye sebebiyet veren şey çekirdek, saire değildir!

Bir doktor bu nazariyatın tahliline girişerek ve hem hastasına tafsilat erer. Lakayd doktorun o kadar kat‘iyetle söylediği bu sözleri çürütmek için hasta ızdırabını söylemek üzre ayağa kalkarak...

Fakat tuhaf şey. Birdenbire karnımızın fevkalade acıktığını, pantolon kemerinin bollaştığını ve sol kasığın üzerinde hiçbir ağrı sızı kalmadığını hissediyorum. Aman doktor bir tabak kiraz da bana! Der getirtir. Yemeye başlar. İşte kiraz çekirdekli çekirdeksiz yenecek yenmeyecek gürültülerinin bu vaka bir numunesidir.

Çok Yazıktır Kesmeyiniz

Kütahya'nın üç dört saat mesafesinde suyu kırk iki derece-i ararete çinili bir kaplıcası var. Her sene haziran ayından itibaren Kütahya'dan, Eskişehir'den, Bilecik'ten, Bozüyük'ten hatta daha uzak mahallerden binlerce halk buraya gelir ve sağlamı, hastası bir ay iki ay burada oturur her gün banyo yaparlar. Banyonun hangi hastalıklar için fadli, hangi hastalıklar için zararlı olduğunu halk tahkik ve tedkik lüzum ve ihtiyacını hissetmediğinden maatteessüf bazı hastalar banyo içinde ani olarak bazıları da dışında br iki gün zarfında vefat ediyorlar. Bunu ılıcanın civarındaki kabristanın mevcudiyeti âşikâr bir surette ispat ediyor. Bu banyonun su-i isti'mâl derecesinde verem, kalp hastalıkları gbi ve daha bazı hastalıklara pek mazarratı olduğundan banyoya gitmezden evvel her halde bir doktora muayene olunarak banyonun müfîd veya muzır olduğunun ve nasıl ve ne kadar banyoda kalınması lazım geldiğinin tahkîk edilmesini halkımıza ehemmiyetle tavsiye ederim. Asıl maksada gelelim:

Ilıcaya gelen halkın bir kısmı çadırlarda br kısmı da beldeye ve eşâs-ı saire tarafından yaptırılmış mebânîde ikâmet ediyorlar. Hemen her çadır ve hane önlerinde gögelik olarak çam ağaç ve dallarından yapılmış tavla tabir ettikleri çardaklar vardır. Bu tavla ve çardak yüzünden her sene kim bilir kaç yüz veya kaç bn çam ağacı mahv ve harap oluyor. Hesabını Allah bilir! Zaten kaplıcayı muhît el-ân arazi ve tepelerde sarâhaten gösteriyor ki etraf kâmilten zümrüt gibi yeşil çam ağaçlarıyla muhât ve müzeyyen imiş. Senelerden belki de asırlardan beri buranın züvvârı tarafından bî-rahmâne kesile kesile o kıymettar çamlarla mesut ve müzeyyen el-yevm ancak bir tepecik kalmış bu gidişle onun da bir iki sene zarfında arkadaşlarının âkıbetine uğrayarak ba'demâ ılıcanın kadirşinas zâirlerine kuru ve çıplak olarak arz-ı dîdâr edeceği muhakkaktır.

Bu suretle güzel ılıca çirkleşerek kıymetten düşecek ve binnetice mürûr-ı zamanla mebzûl ve zengin müşterilerinin ziyaret ve iltifatından mahrum kalacaktır. Bundan tabiatıyla Kütahya da mutazarrır ve müteessir olacaktır. Çamların manzara ve letâfetinden sarf-ı nazar hayat ve sıhhat üzerine olan te'sîr-i şifa bahşâsı haydi diyelim halk tarafından takdir olunmuyor. Elllerinde kanun-ı mahsûsunu taşıyan alakadârân niçin susuyor. Böyle mükemmel bir ormanın tahrîfine hangi kanun ve idrak müsaade eder. Kollarına hayatla sıhhat ve inşirâ bahşeden şu nimet-i uzmâ-yı rabbâniye bakıyesinin bundan sonra olsun muhafaza edilmesini kat'iyen bir dal bile kestirilmemesi için her sene ılıca mevsiminde orada husûsî bir bekçi bulundurulmasını alâkadârânın ehemmiyetle nazar-ı dikkatlerine arz halkımızdan da şu bî-emtâ ihsân-ılâhiyeye karşı kadir nâ-şinasi olmamalarını istirhâm eylerim pek ibtidâî bir halde olan bu ılıcanın şu asırda imkan nispetinde ne şekilde konması lazım geldiğinden ikinci makalemd bahsedeceğim.

Simav Mebus İntihâbâtı

Simav'da mebus intihâbâtı için tayin edilen Fî 18 Haziran 39 Pazartesi günü Simav muhitinde hükümrân olan mefkûrenin bilfiil izhârına cidden güzel bir vesile oldu. O gün kazanın yetmiş sekiz zattan ibaret olan müntehib-i sânileri belediye dairesinde müdafaa-i hukuk ve belediye reisi eşrafından Halil İbrahim Efendi'yle hali ticaretten Sadık ve Abbas Efendiler tarafından Simav ma'mûlâtından gayet kıymettar halılarla tefrîş ve câbecâ Türk bayraklarıyla tezyîn edilen salona kamilen gelmişler di. Her nahiye-i intihâbiye müntehib-i sânilerine bie mevki tahsis edilmiş idi. Memleketin birinci derecede mümessilleri olan bu zevâtın ne samîmî hislerle mütehasıs oldukları tamamıyla sîmâlarından okunuyor idi. Bir iki dakika içide muhteşem salonun sakin havasını hararetli ve vatanî mübâhaseler doldurdu. Herkes Simav'ın bir sene evvelki esaret hayatıyla bugünkü saadet günlerini birbirine mukâyese ederek büyük halaskârlarımızı tes'îd ediyordu. O derece ki müntehib-i sânilerin umûmuna hakim olan hissiyâta bakarak intihâbâtın neticesini derhal tayin etmek mümkün idi. Filhakika müftü efendinin belîğ bir duasını müteakip intihab varakaarını elân her müntehib-i sâni vahdet-i vicdâniyeye çekilerek elindeki kalemle vicdanının en kutsî ilhâmâtını kağıda tespit ediyor ve kendisine bir vedî'a-i îâhiye olan bu emânî sandığa vaz' ederken bütün mukadderâtını en emin ellere tevdi etmiş olmaktan mütevellid hatt-ı derûnîsini muvaffakiyet dualarıyla tenvîc ediyordu. Artık vazife hitam bulmuş idi herkes neticeyi sabırsızlıkla bekliyor idi. Hey'et-i teftîşiyeye yapılan tasnif ârâ neticesinde bütün re'ylerin müttefikan ve bilâ istisna büyük halaskâr ve müneccîmiz Gazi Paşa'mızın reisi bulunduğu müdafaa-i hukuk cemiyeti ve halk fırkası namzetlerine re'y verildiği anlaşılması üzerine mukaddes bir fikir etrafında bu kadar metin rabitalarla merbut bulunduklarını fiilen ispat eden bütün müntehib-i sâniler gayrı kâbil-i tasvîr bir beşâşetle yekdiğerini tebrik ve tebşîr ettiler. Bundan sonra belediye tarafından suret-i mahsûsada ihzâr edile yemekler müstesna bir samimiyetle ve başta kaza kaymakamı olduğu halde bidâyet hâkimi ve malmüdü müstantık gibi müntehib-i sâni olarak intihab edile kaza rüesâ-yı me'mûrîni de intiab edildikleri daire-i intihâbiye müntehib-i sânileriyle birlikte aynı seferlerde tenâvül edilerek işbu tarihî ve millî ictimâyâ nihayt verildi.

Simav Türk Ocağı Azasından Halil İbrahim

İslamda Kadınların Hukuku

Cihet-i Diniye

Kadınların böyle kapı ve perde arkasından idare eyledikleri muamelelerinde su-i isti'mâl vücûda getirmek ekseriyetle pek kolay olduğu için bilmeden tezevvüc etmiş, haberi olmadan emlakı icara verilmiş hatta büsbütün elinden çıkmış birçok kadınlar tanırız. Bütün bu

su-i isti'mâlât en ciddi işlerde bile kadınlara saklambaç oynatılmasından ve bazı bî-lüzum erkeklerin araya girmesinden neş'et etmektedir.

Bu yolda saklanmaya mecbur edilen bir kadın fakir olduğu takdirde yaşamak için sanat ve ticaret icrasına nasıl muktedir olur? Kadın bir tacir erkekler arasında ticareti nasıl idare eder? Kadın bir çiftçinin toprağını sürmesi ve mahsulünü toplaması nasıl mümkün olur? Ameleden bir kadın bi'l-farz bir ev inşasında nasıl çalışabilir? Kezâlik bir hizmetçi içinde erkek bulunan bir hanede nasıl ifâ-yı hizmet edebilir?

Hulasa Cenabı Hak bu âlemi yarattı ve menâfi'inden istifade için insanları halk ederek kuvâ-yı âzîme ile techiz etti. Ve o alemde tasarruf için de hukûkî bazı hudutlar vaz' eyledi menâfi-i mezkûreden istifade yolunda erkekle kadını müsâvî kıldı. Mükevvinâtı bu iki kısım arasında taksim etmedi. Arzı kısmen kadınlara kısmen de erkeklere tahsis ile bu iki cinsi yekdiğerinden tefrik eylemedi. Belki menâfi-i hayatiyeyi bu iki sınıf arasında müşâbi'an müşterek kıldı. Şu halde muhadiminden biri bulunmadıkça erkekler arasında muamelâtta bulunmaktan men edilen bir kadın Allahın bahşeylediği hukuktan tamamen nasıl istifade eder? Şüpe yoktur ki kadın için bu yolda bir memnu'iyet ihdâsına şeriat müsaade etmediği gibi akıl da buna müsâmaha eyleyemez. Bunun içindir ki hizmetçi, amele ve köylü kadınlarda gördüğümüz gibi vasatî ve hatta yüksek tabakalarda da bu adet-i sakîmeye veda eden bir cereyan başlamıştır.

Mahkeme huzurunda şahit veya davacı sıfatıyla ispat-ı vücut eden bir kadının yüzü örtülü bulunmasına nasıl cevaz verilebilir? Bu kadar zaman geçtiği halde bizzat hâkimler bile bu meseleye layık olduğu ehemmiyeti vermekten gaflet ederek yüzü açtırmak hususundaki vecîbeye riâyete müsâmahakâr bulunmaktadırlar. Fasl-ı davaya memur olan hükkâm şahit veya davacı sıfatıyla yüzü örtülü kadınları huzuruna kabul etmektedirler ki bu hâl-i âdiye fart-ı itbâ' yüzünden hukâmın müptela olduğu mühim bir kusurdur. Devamına imkan bulunmayan bu âdet-i bâtıla bu müsâmahanın zararlarını düşünmek icap eder. Yüzü örtülü bir şahsın lehine veya aleyine i'tâ-yı hükkâm etmek veya şait olarak onu istimâ' eylemek hakim için kâbil-i tecvîz bir hareket olmayacağı şüphesizdir. Bilhassa cinayette şehâdet veya husûmet mevkiinde bulunan bir şahsın yüzü görülmek adem vecâibden sayılır. Şayet böyle olmasa huzur-ı mahkemede ispat-ı vücut eden şahıstan şeriat veya kanun namına evvel emirde isim ve sanat ve mahall-i velâdet sormakta ne mana kalır; bir kimse daha evvel şahsı ile tanınmadıkça kendisine teveccğh edilen şu suallerden ne faideçikar?

Şeriat-ı garrânın kadını edâ-yı şehâdet halinde yüzünü açık bulundurmaya mecbur tutmasındaki hikmet zâhirdir. Edâ-yı şehâdet eden bir kadının yüzündeki tezâhürât hâkimin kanaat-i vicdâniyesine müessir olur.

Evlenmek isteyen bir erkeğin alacağı kadını görmesi caiz ve hata amelen mendup olduğu beyne'l-eimme müttetekun aleyhtir. Ensardan izdivaç etmek isteyen bir zata Fahr-i Kâinât Efendimiz (kadını gördün mü) diye sormuş ve (hayır) cevabını alınca gidip bakmasını emir buyurmuştur.

Bu nasuh-ı Kur'aniye ve ehâdis ile efvâl-i fukahâ hepsi vâzıhan gösteriyor ki Cenabı Hak kadına yüzünü ve ellerini kapamayıcı emr etmemiştir. Bundaki hikmeti idrak akıllı olan hiçbir ferde güç değildir.

Şeriat-ı İslamiyenin hükmü daima kolalık olup ne erkeklere ne de kadınlara hiçbir zaman güçlük göstermemiştir. Bu iki sınıf arasında muamelâtı, te'min-i maişet esbabına tevessülü, hürriyet-i amali işkal edecek hiçbir hâl idhâs edilmemiştir.

Bu tarz tesettürün âdâb-ı nisvâniyeden olduğu hakkındaki iddia da tamamen merduttur. Filhakîka edep ile yüz açıp örtmek arasında ne münasebet olabilir? Ve hangi kaideye binaen ve kadınla erkek arası tefrik olunacaktır. Hakikat-i halde edep erkeklerle kadınlarda bir mevzuu da eşkal ve mülâbis olmayıp âmâl ve makâsıd değil midir?

Tesettür meselesindeki yazıların takrîben hemen her satırında dolaştığını gördüğümüz sarkıntılıkkorkusuna gelince: Bu mesele nefislerine itimat edemeyen erkeklerin kalbine ta'alluk eden bir meseledir. Kadınlar bu noktayı düşünmekle mükellef olamazlar. Sarkıntılığa saptıktan korkan bir erkeğin vazifesi gözlerini kapamak kadın yüzüne bakmamaktır. Kezâlik herhangi bir kadın da erkeklere sarkıntılık yapmaktan men-i nefis edemeyecğini anlarsa o da bi'l-mukâbele gözünü kapamalıdır. Kadınlardan tecavüz vukuu ihtimaline karşı erkekler nasıl yüzlerini kapamak mecburiyetine tabi tutulamazsa erkeklerin sarkıntılığı vehmiyle de kadınlar yüzlerini kapamaya icbâr edilemezler. Göz hakkında âyet-i kerîmede şerefvârid olan emirler kadın ve erkeklere şebânen tevcih edilmiştir. Bununla da sabittir ki kadınlar yüzlerini açıp kapamak hususunda erkeklerle tamamen müsâvîdirler.

Mütercimi İlhami Hakkı

Adana'da Bir Hadise

Millî Vahdeti Bozmak İsteyenler

Perşembe günü icra edilen intihâbât şimdiye kadar emsaline pek az tesadüf edebilecek bir mükemmeliyet dairesinde cereyan etmişti. Halkımız büyük bir sükûnet ve şevkle halk devresinin ilk intihâbına iştirâk etmiş ve er tarafta büyük bir ekseriyetle müdafaa-i hukuk kazanmıştı. Yalnız Türklerle Arapların muhtelit olduğu "Döşeme" daire-i intihâbiyesine Saylanzâde ve rüfekâsının parmağı karışmış, intihab icra edilmez bir hale geldiği için hey'et-i teftîşîye bir zabıt varakası yaparak sandığı terk etmişti.

İki gün sonra Türk ve Arap maalleleri birbirinden ayrılmış, müdafaa-i hukuk tarafından namzetler gösterilmişti. İntihab evvelisi gün tekrar icra olunmuştur. (Halk) varakasının ve (Teceddüd) gazetesinin sahipleri işe karışarak sandık muayene edilmedi diye ortaya bir yaygara çıkarılmış bilhassa etrafına birtakım serseriler toplayan “Halk” varakasının muharriri Muhammed rasim işe bir de fuzuli olarak Türklük Araplık meselesi sokarak muhalefeti bir nümâyîş ve isyan şekline sokmuş, etraftan topladığı işsizlerle Türk hey’et-i teftîşiyesini bulunduğu daireye hücum ederek birtakım tahkîrâtan sonra sandığı odadan almış ve kaçtırmıştır. Bunun üzerine bir arbede zuhûr ederek müdafaa-i hukuklara mensup kimselee hücumlar yapılmış, hakarete ve yumruklara maruz kalanlar her şeye rağmen sükûnet ve i’tidallerini muhafaza edebilmişlerdir. Tahrîkattan sarf-ı nazar etmeyen ve şimdiye kadar kimlerin hesabına çalıştığı belli olmayan bu adamlar işi mühlik bir raddeye getirmişlerdir.

Bir zamanlar Gazi Paşa’nın, müdafaa-i hukukların taraftarıyız diyen, memleketin birçok namuslu kimselerini rencide eden bu şerirler o gün en büyük, en çirkin mümâna‘ata saparak hükümetin nüfuz ve haysiyetiyle oynamışlardır. Bu mütecâvizler polis ve jandarmalarımıza da hücumları unutmamışlardır. Mehmet rasim etrafa topladığı adamlara müte‘addid defa “vurunuz” diye haykırmıştır. Bu küstah ve rûfekâsı dün yaptıkları cinayetten dolayı tevkif edilmişlerdir. Bu husustaki madde-i kanuniye pek ağırdır. Biz bu husuta yalnız mücâvirleri değil, hükümetin kanunlarıyla istihzâ eden müşevviklerin şiddetle tecziye olunmalarını hükümet-i milliyemizden bekleriz.

Tashih v eitizar- Geçen nüshamızda neşr edilen tercümenin birinci sütununda “bu bâbda hükm-i şer‘înin ve tebdîl-i âdet yolunda ihtiyac-ı nâsın beyânını vacip görürüz. Cümlesi sehven “Bu babda hükm-i şer‘înin tebdîli yolunda... ilâ âhir” yazılmış olduğundan ma‘al-itizar tashih eyleriz.

Memleketimiz Hayat-ı İktisâdîsi Ne Merkezdedir?

Kütahya iktisâdiyatı hakkında şimdiye kadar hemen hiçbir şey yazılmamış olduğundan bu hususta yürütülecek kalemin genişçe bir sahada dolaşması zarûrî ise de gerek gazetenin hacmi ve gerek haftada bir defa intişârı sebepleriyle muhterem kâri’lerimi mâkablını tefekkür ve mâba‘dii intizar zarûretinde bırakmamak için mümkün olduğu kadar muhtasar yazmak mecburiyeti muvâcehesinde bulunuyorum.

Memleketimiz servetinin tezâyüdü avâmilinden beri ve belki de birincisi mevâdd-ı ibtidâiye ihrâcâtıdır ki bunlarınd a başlıcalarını tiftik ve afyon teşkil eder. Kütahya pek uzun süren harb-i umûmî senelerinin bütün safahâtını geçridikten sonra yine senevî 500-600 bin

kıyye tiftik ihraç ediyordu. Halbuki bu miktar bu sene şâyân-ı te'emmül bir dereceye tenezzül etmiştir.

Yunanlılar bütü işgal sahasında tatbik edegelmekte oldukları (Türk servet-i millîsini yıkmak!) gayesini Kütahya'da da tatbik ederek şu mühim servet-i millîmize de el uzatmışlar, tiftik veya yapağıdan ele geçirebildiklerini de diğer eşya ve emvâl gibi müsâdemeye başlamışlardı. Nefs-i Kütahya kasabsından Yunanlıların yed-i gadabına geçen tiftik miktarı bir milyon kıyyeye karîbdir ki Kütahya için bu sanâyi pek elîm bir darbe-i iktisâdî mâhiyetindedir.

Tiftik hâsılâtını men'ba'ından kurutmakta idi. Kütahya merkez kazasının ufak hayvânâtının yüzde doksanı gasp edilmiş ancak yüzde on belki daha az bir miktarı elde kalabilmiştir. Bu hâdisât-ı fecî'anın acı neticelerini alakadârân bu sene hissetmişlerdir ki her sene 500-600 bin kıyye miktarında tiftik ihraç eden Kütahya kazasının bu seneki tiftik hâsılâtı Yunan müsâderesinden masûn kalabilen sinîn-i sâbika mallarıyla beraber ancak 45-50 bin kıyyeye bâliğ olabilmıştır. Şu erkâm vaziyet-i iktisâdiyemize ettirilen darbânın derece-i ehemmiyetini izaha kâfidir zannındayım.

Harb-i umûmî ve Yunan işgalinden mukaddem oldukça mühim bir yeküne bâliğ olan koyunlarımızdan istihsâl edilen fevâid ihmâl edilemeyecek bir derecede olmakla beraber tüyler de nazar-ı dikkate alınacak nokta incelik olduğuna nazaran bu nahiye yün ve yapağısının bir taraftan İzmir'e, diğer taraftan Afyonkarahisar, Akşehir, Konya ve havâlisine hatta Ankara'dan Erzurum'a kadar koyun yetiştirmekle meşhur menâtıkın kâffesinde istihsâl edilen yapağıların incelik ve nefâset itibarıyla kat kat fevkinde olduğu vâreste-i izahtır. Akşehir'in Sultan Dağlarında otlayan dağlıç sütlerinden yapılan kaşar peynirleri nefâsetiyle meşhur oluyor ve ufak hayvan yetiştirmey her erden daha müsait olan Kütahya yaylasının koyun peynirleri onlardan daha nefis olamaz mı acaba? Sulta Dağları kadar Kütahya yaylası hayvan yetiştiremez mi? Tabî, Kütahya o menâtıkta bu hususta da tefevvük kabiliyetindedir. Ve yetiştireceği hayvanın sütünden hâsıl olacak peynir de tabiatın yardımıyla belki Anadolu'nun en birinci peyniri olabilecektir.

Mevâdd-ı ibtidâiyemiz cümlesinden olup yağma hadisesinden kezâlik müessir olan sığırlarımızın ne miktarı elde kalabildiği anlamak için resmi hiçbir vesika mevcut değilse de el-yevm köylerimizde koşum hayvânâtın yüzde seksen nispetinde bir tenâkusa uğradığı tahmin olunabilir. Memleketin et ihtiyacını her ne kadar kısmen hâriçten gelen muvâşî ve sığırlar te'min etmekte ise de yerli hayvânâtımızın da ihmal olunmayacak bir derecede zibh olunduğunu unutmamak icap eder.

Bunlardan başka sığır ve muvâşînin derileri de bilhassa Kütahya için mühim bir metâ teşkil eylediği halde layıkıyla istifade olunamaması da mûcib-i te'essürdür. Civar şehirlerle

nispet kabul etmeyecek derece dikici esnafı vardır. Hatta 400 tezgah bulunduğu mervîdir. Kütahya bir taraftan Afyon, Akşehir, Konya diğer taraftan Eskişehir ve Ankara'ya kadar ayakkabı ihraç ettiği halde esnafımıza vakete, kösele, sahtiyân vesaire yetiştirebilecek dabbağlarımızın ve kâbil-i istifâde bir dabbağhânemizin bile mevcut bulunmaması şehrimiz için büyük bir noksan-ı iktisâdî değil midir? Bu hususu da dikici esnafımızın nazar-ı dikkatine arzı bir vecîbe telakkî ederim.

Afyon hâsılâtımız düşman tarafından müsâdere edilmemiş ise de halk bunun da âkîbetinden şüphe ederek bazı mahallerde haşhaşlarını çizmeye gitmemişler, bazı yerlerde de gönderilmemişlerdir. Bu sebeple bu hususta da zâyîâtımız mühim bir yekûn teşkil eylemektedir.

Hamdi Paşa oğullarından Hamdi Halid

Tavzih

Kütahya üzerinden ve maden müdiriyetinden:

[Çok Yazıktır Gitmeyiniz] serlevhası altında 3 Temmuz 31 Tarihli nüshada senelerden beri devam etmekte olan adet-i sakîmeye teb'an kat ve tahrip edilmekte olan ılıca çamlarının lüzum-ı muhafazası pek haklı bir şikâyetnâmede [Çamin hayat ve sıhhat üzerine olan te'sir (silik) haydi diyelim halk tarafından takdir olunmuyor. Ya ellerinde kanun-ı mahsusunu taşıyan alakadar niçin susuyor böyle mükemmel bir ormanın tahribine hangi kanun ve idrak müsaade eder] denilmektedir. Cemiyet-i beşerîyye te'min ettiği menâfî-i maddiyeden ma'adâ ciyâdet-i ava dolayısıyla sıhhat-i umumiyeye derece-i te'siri malum olan çam ormanlarının tahrip değil teksîr ve tevkîri lüzumunu müdrik olan orman dairesi daha evvel ormanların mahvını intâc edecek olan bu gibi yolsuz kat'iyâtta haberdar olarak mahallinde bizzat icra ettiği tahkîkâtta kat'iyât her ne kadar dal ve budaklara inhisâr etmekte ise de bu suretle gölgelikten mahrum tohumdan yetişecek fidanlar te'sirât-ı hevâiyeden müteessir olarak tebezzür-i tabîiye vasıtasıyla ormanın nesl-i âtîsi te'min edilemeyeceği mülâhaza-i fenniyesine binaen kat'iyât men ettirileek mütecâsirleri hakkında takibât-ı kanuniye icrası me'mûrîn-i aidesine tebliğ ve âdât-ı sakîmeden bulunan talvarların te'sisine müsaade olunmak üzere maall-i mezkûre ayrıca bir muhafaza memuru ikâme etmek suretiyle vazifeyi ifa eylemekte olduğundan ahali-i muhtereme tarafından dahi esnâ-yı vazifed memurlarımıza muâvenet ve muzâheret edileceği kanaatiyle tavzih-i keyfiyet olunur.

Komünistlik Cereyanları

Samsun'da elli kişi tevkif olundu.

Geçenlerde komünistlikle alakadar bazı şahısların tevkif olunduğu malumdur. Harekât-ı milliyenin ilk zamanlarında komünistlik cereyanları ihdâsına çalışan bazılarının da bu sıralarda Ankara’da muhakemeleri icra edilecektir. Son posta ile gelen Samsun’da münteşir (Ahali) gazetesi mezkur şehirde elliye yakın eşhâsın komünistlikle alakadar oldukları için tevkif olunduklarını yazıyor. Ahali refikimiz tevkîf edilenlerin kimler olduğu meselenin kat’iyyen kesb-i muvazâından sonra bildirileceğini de ilave etmektedir.

İstanbul Mektupları

-1-

Gazete için benden İstanbul mektupları istiyorsunuz. Duyûn-ı umûmiye faizlerinin ne türlü para ile te’diye olunacağı hakkında her tarafta dönen dolaşan telgaf havâdislerinden başka, kimsenin bir dinleyeceği yok ama ben yine size şuradan buradan yazayım:

İstanbul, alım: İçinde kala bir sürü kadro hârici gayr-ı faal memurların maişet yüzünden çektikleri ızdırap her tarafta mebzûlen görülüyor; şu, yedi tepe üzerine kurulan koca şehir modanın yüksek zarafet meşherlerinin de birincisi sayılabilir. Vapurlarda, tramvaylarda, köprüde, pazarda nazarları gezdiren bir merhamet hasebiyle çarpacak zavallı, pejmürde insanlar ve kıyafetler yanında en modern, en zarif bir kostümü lâbis insanlar, mu’attar kadınlar da görürsünüz. Fakat bu süs, bu şatafat kabileleri karşısında yürekleri sızlatan, hayatı tırmalayıcı zaruret levhaları olmasa burası belki de düyanın en bahtiyar bir köşesi olur. Olur ama beşeriyet, tesânüd ve te’âvün hususunda o kadar semih ve mütekâmil düşünmüyor ki!

Hata ettim beşeriyetten mütekâmil bir düşünce temennî ettim: Asrın, bilhassa yaşadığımız günlerin emrettiği, telkin ettiği yaşayış (bu satır katlanmış) gibi oluyorum. Yüreğimin sızıntısı daha açık söyleyeyim: İstanbul’un bu bedbht veya bahtiyar insan kabileleri arasında-maalesef ırkımıza candan kandan düşman bir Rum sürüsü de var. Meş’um mütâekenin ilk zamanlarında ansızın ve nâmerdâne iren işgal kuvvetlerine ve bu kuvvetlerin telkin ettiği Türkün bir daa dirilemeyeceği zihniyetine, kanaatine istinaden bize, İstanbul’un şu pak müslüman halkına yapmadıkları hakaret, etmedikleri fenalık kalmayan şu Yunan bozuntularının bu günlerde İstanbul’da, öyle riyâkâr mütebasbıs dolaşmalarını bir görseniz! Türkün yüzüne gülüp onu arkasından vurmaya onu iktisâden boğmaya ezelden ahd etmiş, “Etniki Eteryâ”nın İstanbul efrâdı bilhassa bu intihab günlerinde siyaseti değiştirmek lüzumunu hissettiler. Mahkeme önünde cürmlerinin feca’ati karşısında titreyip, susan, korkan bir mücrim, bir cânî gibi bazılarını başları önünde susmuş görmek bazılarının da pis cibilliyetinin riyâkâr tecellîsini gösteren bir tavırla -biz öteden beri öz Osmanlıyız- demelerini duymak bir Türke ne kadar ağır geliyor bilseniz!?

Türkün uluvvü cenâbı, müsâmahası yüzünden bir zamanlar İstanbul'un en büyük, en memmer caddelerind mükemmel ve muazzam ticarethâneler inşa eden bu nankör nesil bundan böyle burada yine Türkün ekmeğiyle, kanıyla, canıyla ta'ayyüş etmek istiyor! Yakın bir mazide Beyoğlu caddelerini, evlerini, parklarını mavi ve beyaza boyayan, gark eden, ve Venizelos e'azze-i nasârâ kabîlinden takdis dip tasavvuru üstünde kandiller yakan bu habis ırk... Yine bizi aldatmak istiyor. Yalaklanıp köpekler gibi ayaklarımıza sürünüp yine cebimizi, kesemizi almak, bizi boğmak, açlıktan, sefâletten öldürmek istiyor.

Büyük te'essür ve te'essüflerle söyleyeyim ki bütün duyduklarımıza gördüklerimize, çektiklerimize rağmen -bugün bile- yine İstanbul'da Rumlarla alış veriş eden menfaatperest, belki de fazla saf müslümanlar, hele hele çokça kadınlar var. Beyoğlu Rum ticarethanelerinden sarf-ı nazar, İstanbul'un Haçupolu, Şişman Bako gibi bir zamanlar buradaki Yuan neferlerini, Giritli jandarmaları, fistanlı efunları, Rum müdafaa-i milliye komitesini besleyen, doyuran Rum tâcirlerinin ticarethâneleri önünde biraz dinlenmek, kapılarına bakmak suretiyle oralara girenler içinde ne kadar zavallı müslüman bulunduğunu büyük bir nefret ve ızdırıp ile görürüz.

Milletimizi uyandıracak, ona artık dostunu düşmanını iyice anlatıp, öğretecek ictimâî tertibâta, ciddî teşkilata, bilassa şu İstanbul'da pek ihtiyaç var.

Şimdi siz söyleyiniz, netice olarak ah işgal mi diyeyim yoksa ihmal mi?

İstanbul: 28 Haziran 339 Rahmi Ömer

Sulha Dair

Bu günlerde kat'î bir neticeye itizâr olunmalıdır

Lozan'daki murahhaslar epeyce uzun bir zamandan beri boş oturuyorlar. Avrupa murahhasları ne arzularımızın kabul edilecek sulh akd edilebileceğini söylüyorlar. Ne de banka türlü kestirme bir cevap veriyorlar. İçki âlemleriyle ve yarı çıplak kadınlarla dans etmekle vakit geçiren mösyölere tabî bu hal hiç de ahayyülsüz gelmiyor. Hey'et-i murahhasamız bu vaziyetin karşısında mükerrer müracaatlarla muallak meselelerin çabuk halledilmesini ve konferansa kat'î bir netice verilmesini istedi. Her halde bu vaziyet uzun boylu devam edemez. Avrupalılar nihayet kat'î bir cevap vermeye mecbur olacaklardır. Bu günlerde konferanstan mühim haberler gelmesine intizar olunabilir.

Adana'da Beynelmillel Bir Sergi

İktisat vekaletinin teşebbüsüyle 339 senesi Teşrîn-i Sânisinde Adana'da bir beynelmillel ziraat satış sergisi küşâd olunacaktır. Sergide memleketimizin bilumum mahsulat ve masnû'ât-ı zirâiyesiyle, hayvânât, ziraat ve sanayi-i zirâiye istihsâl vasıtaları teşhir olunacak ve satış

yapılacaktır. Sergiye ecnebiler de âlât ve edevât-ı zirâiye ve hayvânât eşhiri surtiyle iştirak edecektir.

Darülfünuna Girmek İsteyenlere

Bu sene darülfünûn şû'ubâtıyla dışçı ve eczacı mekteplerine sultânî mezunları imtihansız sultânîlerin on birinci sınıfını ikmâl etmiş olanlar imtihan ile kabul olunacak ve daha dün tahsil görenler kabul edilmeyecektir. Bu şerâiti hâiz bulunmayan gençlere beyhude zahmet ve masraf ihtiyar ettirilmesi ma'ârif vekâletinden tebliğ edilmiştir.

Alât-ı Zirâiye Satışı

Ziraat bankaları depolarında mevcut bilcümle âlât ve edevât-ı zirâiyenin çiftçilere peşinen veya ikrâz suretiyle ve azamî kolaylık gösterilerek verilmesi hakkında bilumum Ziraat Bankaları şube ve sandıklarına emir verilmiştir.

Çekirge Afeti

Karahisar'ın Bostanlı, Selimiye köylerinde çekirge mevcuttur. Bu köylerde çekirge mücadelesinde isti'mâl olunacak sair levvâzım gönderilmiştir.

Cünha Mürtekiblerinin Tahliyesi

Hasat ve zer'iyât mevsimi olduğu iktisat vekâletinden irâ'e edilecek mahallerde erbâb-ı ziraatten cünha ile mahkum olanlar hasat mevsiminde iki ay nadas mevsiminde bir ay müddetle tahliye edileceklerdir. Mahkum olanlardan henüz hapsedilmeyenlerin cezaları da mezkur müddetler zarfında te'cil edilecektir.

Konferansta münâziunfih kalan iki mesele yüzünden müttetikîn murahhasları tekrar hükümetlerine müracaat etmişlerdir. Yine talimat bekleniyor. Sulhun ne zaman imza edileceği henüz tespit edilmemiştir. İngilizlerle aramızda ihtilaf vardır.

İktisâd-ı Zirâî

Ziraat şirketleri ve terakkî-i memlekete hizmetleri

Gerek Avrupa ve gerek Amerika'da icrâyı hükm eden faaliyet ve terakkiyât-ı iktisâdiyenin en büyük sâiki, en birinci âmili şüphesiz şirketlerdir. Memâlik-i mütemeddeninin terakkî-i ma'mûriyetine, tezâüd-i servetine hizmet eden esbabdan en birincisi olmak üzere büyük küçük ziraat tahâret ev sanayi şirket ve sendikaları gösterilebilir. Malumdur ki itihhat her şeyde büyük kuvvet teşkil eder. Birçok küçük sermayelerin, muhtelif fikirlerin, müte'addid sa'y ve

amellerin bir araya gelmesiyle teşekkül eden büyük kuvvet bu iki kişinin hakkında gelemeyeceği teşebbüsât-ı azîmeti meydana getirir. Memleketi istihsâl-i servet hususunda pek ziyade müstefîd eder. Bugün gördüğümüz şimendiferler; büyük vapurlar, birçok fabrikalar, bankalar; cesîm ticarethaneler hulâsa bütün imâlât-ı cesîme hep şirketlerin sa'y ve sermayeleri mahsulü değil midir? İlân-ı meşrûtiyetten sonra bizde şirketlerin kıymet ve ehemmiyeti takdir olunmaya başlayarak memleketimizin her tarafında küçük büyük şirketlerin teşkiline teşebbüs edildi. Muhtelif şube-i ticarete çalışmak üzere te'sis olunan ve anonim; kolektif ve kooperatif gibi muhtelif şekl-i kanûnî altında bulunan şirketlerden birçoğu işe mübâşeret etti ve az zaman içinde oldukça muvaffakiyetler görüldü.

Vâkıâ bu şirketlerin miktarı memleketimizde saha-i iktisâdiyâtın vüs'atine nazaran hiç mertebesinde ve vücuda getirilen âsâr henüz pek cüz'î ise de birkaç buhrân-ı dâhilî ve hâricî ile karışık geçen şu son senelerde halkımızdan daha büyük teşebbüsât ve icraat bekleyerek ve yapılan her şey inkar ve istihfâf ederek bedbinlik göstermek doğru değildir. Şimdiye kadar fikrini; sa'yini hükûmete satan ve bütün esbâb-ı maişeti memuriyette zanneden bizle için bu tedricî teşebbüsât-ı şahsiyede şâyân-ı şükrandır. Yukarıda ahalimizde fikr-i ticaret ve ziraatin az çok uyanmaya başladığına delil-i bâhirdir. İnşaaallah bundan sonra ahalimizden bu teşebbüslerin bu faaliyetlerin daha çokları ve daha büyükleri beklenir. Memleketimizin muhît-i iktisâdiyesinde en geniş cevelân, ziraat meydanında olduğu ve vatanımızın ikbâl ve istikbâli mücerred emr-i ehem ziraatin teceddüd ve terakkîsine ma'tûf bulunduğu cihetle ziraat umûruna asr-ı fikr ve sermaye edecek şirketlerin vazife ve hizmetleri pek büyüktür.

Milyarlarca dönüm gayrı mezru araziye, hayvanat beslemek için pek geniş meraları muhtevî olan ve arazinin iskâsı, nakliyât icrası fabrikalar inşası için pek çok nehir ve çayları ve dünyanın her ne iklim ve nebâtâtı havi bulunan memleketimizde usûl-i ziraat acınacak bir halde ve itibar-ı zirâ'ı hemen yok mertebesinde olduğundan ziraatın terakkîsi ve memleketin te'âlîsi yüzlerce ziraat şirketlerine muhtaç olduğu bedîhîdir.

Ziraat şirketleri ucuz faizle zira'a para ikrâz etmek, az ticaretle ve çok vade ile erbâb-ı ziraate sabanlar, makineler, tahtalar tedarik eylemek, fen dairesinde (Silinmiş) işleterek süthaneler, böcekhaneler, tavuk çiftikleri, konserve imalathaneleri vesaire te'sis ederek ahaliye numuneleri göstermek.

Telgraf Haberleri

Duyûn-ı Umûmiye Meselesinin Halli

Ankara 14 Temmuz (A.A)- Lozan'dan 12 tarihle İkdâm'a bildiriliyor. Bu saba akdedilen husûsî celsede murahhaslar münâzi'unfih meselelerin tasfiyesine devamla bazı maddelere

hukûkî bir şekil verdiler. Duyûn-ı umûmiye rehinleri meselesi halledilmiştir. İsmet Paşa bir mektupla duyûn-ı umûmiyenin eski şeklini muhafaza edeceğini beyan eyeyecektir. Duyûn-ı umûmiye meselesinin teferruatı münakaşa olunacaktır.

Kabotaj Hakkı Kime Verildi?

Ankara 14 Temmuz (!!)- Kabotaj hakkı dokuz şirkete verilmiştir. Bu şirketler üçer üçer büyük devletler teba'asıdır.

Sulha Mani Olan Meseleler

Ankara 14 (A.A)- Şimdi münâzi'unfîh bu iki mesele kalıyor. Evvela müttefikler boğazlar mukâvelesinin tasdikine kadar Türk sularında ikişer zırhlı bırakmak istiyorlar; sâniyen müttefikler rejî general için istedikleri on sene hak yerine şimdi beş sene ile iktifâ ediyorlar. İsmet Paşa bu teklifi eda ederek evvelce Türkiye'nin şark vilayetlerinde aynı şekilde hakk-ı tereccühât verdiğini ve bi'n-netice bugün nasıl on vilayetimizin şimendiferden mahrum kaldığını hatırlatmıştır.

İmza Günü Ne Zaman Tespit Edilecek?

Ankara: 14 (A.A)- Öğleden sonra mütehassıslar saat beşte murahhaslar husûsî surette içtimâ ile umûmî meseleler bir daha gözden geçirilecektir. Bir netice elde edildiği takdirde cumartesi günü umûmî bir celse akd olunarak gelecek hafta imzanın hangi gün icra olunacağı tespit edilecektir.

Neticesiz Kalan Bir Celse

Lozan: 13 (A.A) Türk müttefikîn murahhasları öğleden sonra içtimâ ederek imtiyaz protokolü münâkaşa etmişler. Müttefiklerin metâlibi Türk nokta-i nazarıyla te'lif olmadığından celseden bir netice istihsâl edilememeksiniz hitam bulmuştur. Türk hey'eti vaziyeti sükûnetle telakkî ediyor.

Bu Defa Da İngilizlerle uyuşamıyoruz

Konferansta müzâkerâtın inkıtâ'a uğramasına İngilizler sebep olmuştur. Fransızlar bu hale memnun oluyorlarmış.

İstanbul: 14 (A.A) ozan'dan 13 tarihiyle ileriye bildiriliyor: Müzâkerâtın inkıtâ'a uğramasına vaziyette ehâdis olan tevafuka İnizlerin hodbinlik ve itilafgirizliği sebebiyet

vermiş olduğundan doğrudan doğruya İngiizlerle aramızda hasıl olan ihtilaftan dolayı Fransızlar izhâr-ı memnuniyet etmektedirler.

Konferansta Yine Gaz Pazarlığı Başladı

Mesele Musul Petrollerinin Başında

İstanbul 14 minhu (A.A) Lozan'dan 13 tarihiyle ileriye bildiriliyor. İngilizlerle âhiren hâdis olan ihtilâfın sebebi şudur: İngilizler Musul petrolleri hakkında İngiliz şirketine ait hukukun bilâ kayd ve şart tanınması üzerinde ısrar etmektedirler. Bu husustaki Türk nokta-i nazarı ise bir hküm hey'eti marifetiyle şirketin hakkı olup olmadığının tayinini talep etmektedir. İngiliz nokta-i nazarının kabulü halinde Armster ile aramızda bir itilaf hâdis olacaktır.

Vaziyet

Yeni ihtilaflara rağmen ümitbahıştır

Koyunlar ve tahliye meselelerinin halli herkese sulhu olmuş bitmiş bir emr-i vaki şeklinde telakkî ettirmişti. Maalesef konferansta sonradan yine birtakım pürüzler çıktı. Bu pürüzlerin Avrupa'nın iktisâdî ihtirasları yüzünden hudûsu bilhassa şâyân-ı te'essüftür. Hey'et-i murahasamız gerek iktisâdî istiklalimizi münhal bu gibi teklifleri gerke donanmanın daha bir müddet İstanbul'da kalması gibi tahliye kararı ile tevâfuk etmeyen ısrarları kabul etmemek hususunda büyük bir isabet göstermiştir. Vaziyetin bu şekline rağmen Avrupalıların gayrı muhik mütâla'alarında ısrar etmeyerek sulhun tahakkukuna nikbinâne intizâr olunabilir.

Mekteplerimiz

Kütahya'da yaşayanlar i'yâd ve diğer münasebetle icra edien merasimi uzaktan yakındna temâşa ve tedkîk edenler ra'nâ bilirler ki bu kasaba için bâdî-i iftihâr olabilecek bir zümre-i münevverân ve bunların dest-i terbiyetlerine mevdû bir ketebiyeye-i meshûf ilm-i irfan günden güne, seneden seneye muntazam ve metin hatvelerle kesb-i i'tilâ eylemektedir. Bu, en basit bir müteahhidin bile nazarından kaçmayacak kadar celî bir hakikat olduğu için hiçbir kâriimizin bu satırları tereddütle karşılamayacağına kâni'iz. Bi'l-farz on beş sene evvel bu kasaba ne halde idi? Kaç mektebe? Kaç muallime ve kaç talebeye malikti? Bugün ise mektepleri muallimleri ve talebesi itibarıyla ne derecededir! Bu yalnız kemiyete ait bir fark olsaydı belki o kadar bâis-i tefâhurumuz olamazdı. Fakat keyfiyeten de her nazar-ı nâfiz bu azamî farklar muvâcehesinde hisseylediğimiz gurur ve mefharını pek becâ bulsa gerektir.

Mektep ve me'mûriyet hayatıyla tam on sene imtidâd eden bir gaybûbetten sonra memleketime avdet eder ben hayaen güya gün yenilikler tasavvur eylemiyor, ve bu

teceddüdlerle karşı pek yabancı kalacağımı zannediyordum. Geldim ve gördüm. Kasaba hep o şehir-i kadîm idi. Yeni olarak ne bir bina, ne bir ağaç. Hatta ne de bir kaldırım taşı! (Silinmiş) bir istikâmet-i rücû'ye takdir eylemişti. Bu ye'sâver manzara-i tevakkuf karşısında bizi müteselsil eden, zengin ümitlere müstağrak kılan şey yalnız mekteplerimiz ve mekteplilerimiz oldu. Bazı merâsim fırsatlarıyla inşirâh etmiş zevâhirini bir zevk-i bî-hudut içinde seyreylediğimiz bu kavâfil-i nûr-ı irfandan bazılarının bu sene imtihanlarında bulunduk. Bu vesile ile de mekteplerini, taksim ve terakkiyatını, vesâit-i mütenevvi'a talim ve terbiyelerini gördük. Küçük müzesi, kütüphanesi, dershanelerinin nezâfet ve intizâmı itibarıyla Kazım Karabekir Paşa Mektebi bir numûne-i bedî'a halinde idi.

Mal Hatun Enâs Mektebi de zâirlerine bu muhît haricinde her vecihle mütereffî bir memlekette bulunduğu zehâbını tevîd edebilecek bir mertebe-i mükemeliyette bulunuyordu. Talebe ve tâlibâtın seviye-i marifetleri te'min-i terakkîlerine masrûf mesainin de aynı nizam ve ihtimâma mukâreneti gösteriyordu.

Bu kasvetli devirlerden on iki üç yaşında çocuklar (silik) mazhar-ı takdir olan eserlerinden bazısını gelecek nüshamızda derc-i sütun iftihar edecektir.

Rus Altınları

Mevki-i Tedâvülden Kalkıyor

Maliye vekâlet-i celîlesinden âtîdeki telgrafnâme vârid olmuştur:

On rublelik Rus lirasına evrak-ı nakdiyemizle 750 kuruş fiyat takdir edilmiş ve el-yevm fiyat-ı mezkûr üzerinden tedâvül ettirilmekte bulunulmuş ise de ol zaman ilcâ-yı maslahatla takdir edilen fiyatın gün be gün evrak-ı nakdiyemizin kıymeti tenzîl eylemiş ve hâl-i hazırda vaziyet-i maliyemizin inkişâfı karar-ı mezkûrun devam-ı muhafazasına sebep bırakmış olmasına mebnî hâillerin ziyâ-ı hukukuna mahal kalmamak ve zerre tarih-i ilanından itibaren on beş gün zarfında mal sandıklarınca fiyat-ı mezkûrla kabulü ve müddet-i mezkûrenin inkızâsından sonra mezkur altın rublelerin hiçbir kıymet-i resmiyesi olmadığı ve meskûk ve külçe halinde her nev altın ihracının memnû'iyeti halindeki kaun ahkâmı kemâkâr bâkî kalmak üzere dahil-i memleketin meta-ı ticârî misillü altın satılması icra vekilleri hey'et-i celîlesince takarrur ettirilmiş olduğundan bu cihetin sûr-ı münâsebe ile halka ilanı ve tarih-i ilanının iş'ârı.

İstanbul Mektupları

-2-

Muhabir-i mahsusumuzdan:

Sahte patrik geçen hafta hiçbir merâsimsiz adeta tezlice İstanbul'u terk edip kaçtı gitti. Onun buraya gelişiyle, bu gidişini mukâyese edince insan gözlerine inanmayacağı geliyor. İki sene evvel Miletys Amerika'dan bir Yunan transatlantik vapuruyla Galata rıhtımına çıkınca İstanbul'un köhne Bizanstan müdevvir bütün Yunan ruhlu Rumluğunu mavi beyaz bayraklarla karşısında bir heyecan bulmuştu. Tecellîye bakın ki istikbaline nazaran teşyî' pek sade ve vaz' oldu. Ne izci Rum kopilleri, ne de mavilere bürümüş Rum dilberleri zeytin dallarıyla ortalığı gürültüye veremediler. Yalnız patrikhane iskelesi önünde toplanan bir sürü Rum başpapazın motora bineceği sırada üzerine koşuştular, elini öptüler. Bu dakikada bir Ohluk'un bir de Miletys'un hali görümeye pek değerdi; Bizans imparatorlarına taç giydirmeye, Ayasofya'yı kiliseye tahvile ve güya yarıda kalan ibadeti itmâma memur olan şu hain herif o kadar me'yûs ve nümîd idi ki ağlamamak için adeta cebr-i nefis ediyordu. Bugünü hiçbir zaman akıllarına getirmeyen fener Rumları da Mityus'tan halen hayır dua dileniyorlardı. Bu manzara karşısında milletimize büyük zaferimizi ihsan eden tanrıya amd ü sena ettim, Anadolu Mehmetçiğinin kahramanlığı önünde de hürmetle ve derin şükranla eğildim.

Geçende İstanbul ticaret mekteb-i âlîsinde -gayrı faal memurînden- ticaet ve muhasebe derslerine devam edenlerin şehâdetnâmelerinin tevzî'î merasimi icra edildi. Bu merasimde vilayet ekâbir me'mûrîniyle muallimleri ve şirket komitemizi bulundular, nutuklar îrâd edildi, üç dört aylık bir tahsilde iktisâb edilen malumattan bahsedildi. Bunlar, çok hoş, pek güzel şeyler, bu kadar cehd ve emek sarf eden bu mezun memurların bir an evvel şirketlere yerleştirilmesine gayret etmek icap eder. Millî şirketlerimizde bu memurlarımızdan bir kısmına olsun birer yer bulabileceğiz, lakin ecnebî şirketlerin de istihdamları her halde o müesseseler üzerinde kuvvetli bir tazyikten sonra mümkün olabilecektir. Buradaki gayrı millî, ecnebî kumpanyalarından herhangi birisini tedkik edersek edelim göreceğiz ki memurlarının emen hemen hepsi evvela Rum, sâniyen Ermenî, üçüncü derecede de Mûsevîdir. Türkler adeta parmakla gösterilebilir. Sayılabilir derecede az olduğu gibi ekseriyetle de hidemât-ı sefilede istihdam edilmektedirler, demir yolları tramvay, telefon, su şirketlerinin sicil me'mûrîn Mûsevîleri tedkik edersek müstahdimînin ekseriyet-i azîmesinin (bu satır silik) bunların arasında elyevm ecnebî tâbiyetini iktisâ etmiş Rumlar da maalesef mevcuttur.

İstanbul'daki ecnebî şirketleriyle hükümet-i milliyemiz arasında akd edilen itilafnâmelerin ve bilhassa bu gibi müessesâtta münhasıran Türklerin istihdâmına dair olan maddenin tatbikine intizâr edelim. Ancak bu suretle buradaki mağdur, zavallı me'mûrîn terfîh edilebilecektir. Bunu da unutmayalım ki ve şirketler itilafnâme ile değil ancak hükümetin pek kuvvetli bir azmi ve tazyîk ile memurlarını tebdîl eder, yoksa yine eski tas eski amam kalacaklarına emin olalım.

Günün mühim hâdiselerinden birini de âhiren polisimizce keşfedilen kundakçı, yangıncı kumpanyası teşkil ediyor, tahkikât yapıldıkça yeni yeni esrar meydana çıkıyor, bu şerîr kumpanyanın başında Türk-Ermenî Te'âlî Cemiyeti azasından birini görmek de insanı pek me'yûs ediyor ve düşündürüyor. Memleketi ateşe verecek böyle bir kumpanyanın keşfinden dolayı polisimizi takdîr etmemek pek kadîrnâşinaslık olur değil mi?

Validebağ dârüleytâm müdürü Kazım Nâmi Bey'in tebdîli İstanbul ayat-ı irfânında adeta bir mesele haline girdi, bu vesile ile muallimlerimiz hiç lüzumsuz bir zamanda bir İstanbul-Anadolu muallimliği meselesini üzerine çıkardılar, bu müzâkere ve münâkaşada her gün bilâ inkıtâ devam ediyor. Muallimânımızın böyle dedikodu denebilecek br sahaya düşmesini insanın idrak ve havsalası pek teessüfle kabul ediyor. Gönül bu manasız münakaşaların biran evvel kesilerek muhterem irfan ordusunun sınırlarına akim olmasını temennî ediyor...

İstanbul: 17 Temmuz 339

Rahmi Ömer

Sinekler

Evlerimizin mini mini kuşlarıdır. Odalarımızın sofalarımızın boşluğu onlar için geniş bir kazasır oralarda keman cızırtısına müşâbih bir surette tegannî ederek dolaşırlar. Ben bu mini mini mahlukları ebnâ-yı nev'imizden bir kısmına pek çok benzetirim. Evsâfını beyan ederken belki siz de aynı müşâbehet evsâmını beyan ederken belki siz de aynı müşâbehet alakasıyla bazı kimseleri tahattur edeceksiniz.

Sinekler tabîî kâselislerdir. Nerede nimet kııntısı görürlerse koşarlar ve meşru olan haklarını tasarruf ediyorlarmış gibi teklif ve teklife lüzum görmeksizin hemen saldırırlar?

Gâyeler kâselislik olduğu için bu uğurda fedâ-yı hayatı bile göze aldırırlar. Galiba bu uğurda ölüm kendileri için makbul bir mertebe olmalı ki bu hususta adeta tehâlûk gösterirler. Muvaffâkiyetlerini arsızlıklarına borçludurlar. Bizde dilencili-i sanat ittihâz edenler bu mahluklardan örnek alsalar biri var. Halbuki biz yine birbirimize dilenci nazarıyla bakmayız ve çok zaman nefret etmek hatırımıza bile gelmez. Senin elinde bir nimet varken birçoğu üşüşür, sen lakayd kovarsın; kaçır gibi, fakat bir amlede geri döner, sinekler, (silik) dolaşır sağ tarafınızdan gelir, üçüncü de solundan zuhûr eder. Başın, gözün, kulağın burnun ağzın onlar içi emin ve müserih bir devrin mahallidir. Oralara konup da hafiften rahatsız etmeye başladığını hissederek etmez ellerini kuyruk gibi- çünkü hayvanlar da bu makamda kuyruklarını isti'mâl ederler- salarsın. Hâsılı, hiç eemmiye vermediğin o mini mini mahluk sana ister istemez birçok hareketler icra ettirir.

Eline üştüğü zaman ilk defa merhamet edersin:

Adam sen de, zavallı mahluk. Şunun yediğinden ne olur? Gibi bir hisle lâkayd kalırsın. Onlar yüz bulur. Küme küme toplanırlar. İstiskalden anlamazlar, hiddet edersen, aldırılmazlar, nefret edersen, onlara vız gelir... Sonrasının, rızkınla mütena‘aim oldukları için filan hiç minnettarlık duymazlar. Bu kabîl mahluklarda minnet issi asla yer tutmamıştır. Boş ve kuru yerlere hiç uğramazlar. Nereyi daha ballı, şekerli görürlerse oraya göç ederler. Cemiyet hesâbâtından çok defa bunlar da zevk alırlar. Birisi bir yere musallat oldu mu beş yüzü birden oraya toplanırlar. Onlar için canlarını besleyen her şey müsâvîdir bala karşı gösterdikleri tehâlûk ve incizâbı cîfeye karşı da gösterirler.

Zâhiren ne kadar temiz mahluklardır. (bu satır silik) ile rabt edilmiş gibi duran kırmızı müterakkî başlarıyla insan hiçbir nefret ve tehâşî hissi duymaksızın bütün mevcudiyetlerini onların ayakları altına serer. Halbuki onların önümüzde görünen elleri ve ayaklarına kadar cifenin necisin, müzahrafâtın bakâyâsıyla âlûdedir. Ve onlar sana karşı hiçbir husûmet beslemedikleri halde bütün levnlerini senin üzerine saçarlar. İnsanlar arasında birçok insani emrâzın vesait-i nakliyesi oldukları halde herkes hala onlara mini mini bir kuş gibi lâkayd nazarla bakar, fakat işte hep bu eemmiyet vermediğimiz mahuklardır ki bizim hayatımıza daima levs ve zehir taşırlar fitrat onları böyle yaratmıştır. Onlar yalnız mevcudiyetleriyle sana düşmandırlar.

Gayeleri yalnız tenâsüle ve mevcudiyetlerinin bekâsına hizmet etmektir. Bütün çalışıp çabaladıkları bunun içindir. Başka faideli bir şey aramayınız. Sineklerden pek çok nefret ederim. Çünkü onlar aynı zamanda ebnâ-yı nev‘imizden birçoğuna pek benzerler.

Namdar Rahmi

Sulh Muâhedenâesi Bugün İmzalanacaktır

İki Muâhedenin Farkı

24 Temmuz 339

Lozan’da Büyük Millet Meclisi murahhaslarının muâhedeyi imzası

10 Ağustos 336

Sevr muâhedenâmesinin Bâb-ı Âlî murahhasları tarafından facia-i imzası

[10 Ağustos 36] [24 Temmuz 39]

İstikbalin müverrihleri bu iki günden bahsederken hiç şüphesiz kalemleri biraz duracak, yazdıkları hâdisâtın azamet ve dehşeti önünde irkilecekler ve Türkün şu son senelerde gösterdiği mucizeyi taih sahifeleri üzerine tespit edebilecek kelime bulamayacaklardır. Bu iki tarih arasında üç seneden daha az bir zaman var. Fakat (Sevr) ile (Lozan) muâhedenâmeleri

arasındaki fark o kadar büyük ki Türkten başka hiçbir millet yoktur kısa bir zaman içinde aleyhine verilen idam hükmünü yırtıp yaşamaya olan hakkını tasdik ettiremezdi.

İlk Sevr konferansı, serbest münâkaşa usullerini kabul eden bir sulh konferansı değil vereceği hükmü daha muhâkemededen evvel, maznunları dinlemeden evvel ihzâr etmiş gaddar, zalim bir mahkeme idi. Ve bu mahkemeye Türk milletinin hakk-ı vekâletini hâiz olmayan birkaç şahıs güya onu müdafaa için gitmişler ve aleyhimizdeki idam kararını, hiç tereddüt etmeden, elleri titremeden imza etmişlerdi.

Evet, Sevr muâhedesini imalamaya giden murahhaslar, Türk milletinin değil İstanbul'da bulunan kalîl bir zümrenin murahhasları idi. Bu zümre memleketin kapılarını müstevlîlere açmak ve onların sâdık hizmetkârı olarak yine saraylarında, konaklarında rahat oturabilmekten başka bir şey düşünmeyen ve milletle alakası ancak bir hiç olan hodperestler ve alçaklar zümresi idi. Türk milletine sormadan Türk milleti namına kara bir muâhedeye imza vaz' ediyorlardı.

(Sevr) de mükellef ve muhteşem bir salonda böyle bir muâhedeye imza vaz' edilirken Türk milleti çoktan silahına sarılmış hakkını müdafaaya başlamış bulunuyordu. Milletın azm ve sebâtı sayesinde nihayet ite bugün idamımıza hükmeden, istiklâlimize nihayet veren bir muâhedeye değil şeref ve haysiyetiizi istiklalimizi mahal olmayan bir muâhedeye imza vaz' edilecektir. Ve bugün millet namına Lozan'da sulh muâhedenâmesini imzalayacak olanlar (Bâb-ı Âlî)nin ve (Saray)ın değil (Türkiye Büyük Millet Meclisi)nin murahhaslarıdır. Milletın menfaatine mugâyir olan iktisâdî esâretimizi, bi'n-netice ölümümüzü hazırlayan, birçok kıymetli topraklarımızı bizden ayıran, Anadolu'nun garbını (Güzel İzmir)imizi Yunana peşkeş çeken bir muâhedeyi (millet) imzalayamazdı. Olsa olsa (Saray) imzalırdı. Çünkü o topraklar (Saray)ın değildi ve saray vatanın eczâ-yı mevcûdiyetinden parçalar koparken acı duymayacaktı.

(Sevr muâhedesini) (Lozan muâhedenâmesi)ne kalb eden esrarengiz kuvvet, saray saltanatını yıkan millî hâkimiyetin kuvvetidir.

Dört Bin Üçyüz Lira

İhtilas Etmiş

Karahisar posta takbih memuru iken dört yüz otuz beş bin dört yüz doksan dokuz kuruş ihtilâs ile firar eden kale-i sultâniye ahalisinden Münevver Bin İzzet hakkında livâ me'mûrîn encümenince cinayetle lüzum-ı muhâkemesine karar verilmiş ve karnâmenin bir suret-i musaddakası dîvanhâneye ta'lik olunmuştur.

Karahisar'da Osmanlı Bankası Şubesi

Afyonkarahisar'da Osmanlı Bankasının şubesi elyevm açık bulunmadığından, bu halin ise mahallî iktisâdiyâta fena te'sirleri bulunduğundan bir an evvel küşâd edilmesi için lazım gelen teşebbüsâtta bulunulması lüzumu makâm-ı mutasarrıfiden iktisat vekâletine iş'âr edilmiştir.

Köylülerin Nazar-ı Dikkatine

Karahisar orman müdiriyeti, ormanlar civarında köylülerin dikkatsizliği yüzünden infilak eden bombalar te'siriyle yangınlar vuku bulduğundan bahisle bu kabîl hâdisât zuhurunda civar köyler ahalisinin mes'ul olacağının ilan edilmesini makâm-ı mutasarrıfiden rica eylemiştir.

İktisâd-ı Zirâî

Ziraat İştirakleri

Şu son beş on sene içinde hayât-ı zirâiye'nin en celî terakkiyâtı (İştirâk-ı zirâî)lerin tevsi' ve tekâmülünde meşhuddur. Ale'l-infirad muvaffak olamayacağımız büyük işlere iştirâk-i muvaffakiyet hâsıl olması ve aynı maksada çalışan aynı ihtiyaç ve şerâit tahtında bulunan eşhâs-ı müte'addidenin bi'n-nisbe daha az kuvvet sarfıyla daha az fedakarlıkla istihsâl maksat ve istifâ-yı ihtiyaç edebilmesi kuvâ-yı münferide-i şahsiyenin fevkinde, haricinde başka bir kuvvetin semeresidir. Bunu iştirâk kuvveti namıyla yâd edebiiyiz. Esasen iştirak ve ittiha insanların en tabî bir meyl ve ihtiyacından ma'düddur. İşte (İştirak-ı zirâîler) iştirâk-i kuvvetin ziraatine de tatbikinden ibarettir.

İştirâk kuvveti topluca yaşayan efrâd arasında dağınık yaşayanlardan daha suhûletle kâbil-i tatbik ve istifade olduğu için şehirlerde ve şehirlere mahsus olan şuubât-ı istisâliyede yani sanayide daha evvel meydana gelmiş ve mesâbının ve vesâit-i istihsâliye-i sanâiye'nin gittikçe bir araya toplanmasına, büyük büyük merâkiz-i istisâliye şekli almasına, her nev ittihatların, sendikaların te'sis etmesine sebep olmuştur. İştirâk kuvvetinin sanayide böyle vâsi mikyasta tatbiki gerek mevâdd-ı ibtidâiye müstahsillerini yani erbâb-ı ziraati, gerek mevâdd-ı ma'mûle müstehlekelerini yani bütün halkı erbâb-ı sanâyi'in her türlü arzusuna inkıyâd ettirecek bir vaziyet-i tehditkârâne demek olduğundan şimdiye kadar müktesebi kalan bu işirak kuvvetinden ziraatte de istifade edilmeye ihtiyaç hâsıl olmuş ve esbâb-ı saire miyânında bunun da te'siriyle son beş on sene zarfında yapılan tecârüb, terakkiyât-ı zirâiye için meydana büsbütün yeni bir âmil çıkarmıştır.

Bu yeni âmilin yani iştirak-ı zirâînin çiftçi için müstahil olan birtakım menâfi'i mümkün kılmak, erbâb-ı ihtikârın elinden kurtarmak, sa'yinden en fazla surette istifadesini te'min etmek,

terakkiyât-ı fenniyeden her sınıfa zirâ'ın istifadesine imkan hâsıl eylemek, sâ'î-i zirâiyyeyi bir istikamet-i muayyeneye tevcih etmek, ücret-i sa'yi kıymet-i hakîkiyesine yaklaştırmak, müsabaka-i iktisâdiyede muvaffakiyetini hazırlamak, müdafaa-i menâfi'a muktedir ve hatırı sayılacak iktisâdî, siyâsî bir kuvvet meydana çıkarmak suretiyle te'min edeceği maddî menfaatlerden başka ahvâl-i maneviye ve rûhiyesince mühim te'sirâtı olur. Bu iştirak sayesinde efrâd arasında fikr-i zaman muzâhert uyanır; faaliyet ve kuvve-i teşebbüsiyyeyi artırır; sefâhet ve atâleti ve serseriliği ortadan kaldırır. Elhasıl kabiliyet-i içtimâiyesini yükseltir. Mahdut ve mahsur bir hayat süren zirâ'ı ikaz etmek, cereyan-ı terakkiyâta kaptırmak için yegâne çare iştiraklerdir. Tarlasında münzevî ve hodpesend yaşayan çiftçi bu sayede muhitine bir nazar-ı istiknâh anmaya alışır. Aynı maksat ve aynı ihtiyaç uğrunda çalışmaktan mütevellid menâfi'i takdir eder ve o zamana kadar nefsinde vücudunu zannetmediği bir kuvvetin semerâtını iktitâfla zevkyâb olur. Muhitindekilere hürmet, haklarına riâyet fikri, sözünde sebat ve hemcinsine muâvenet i'tiyâdî âsıl olur. Bu netâyic, ki ulûm-ı içtimâiye erbâbının yegâne intizâr ettiği şeylerdir, ancak iştirak sayesinde meydana gelebilir.

Ziraat Müdürü Fuat

Gazetecileri Takdir ve Tebrik

Matbûât Müdür-i Umûmîsi Ağa oğlu Ahmet Bey millî gayelerimiz için çalışmaktan biraz hâlî kalmayan matbûâtımızı takdir ve tebrik etmektedir.

Ankara 24 Temmuz- Kahraman ordumuzun anavatan topraklarında kazandığı kat'î ve kâhîr muzafferiyât ile tahakkuk eden millî gayelerimiz aylarca süren uzun müzâkerelerden sonra bugün Lozan'da beynelmilel uhûd ile te'yid ve tevsik olunuyor. Üç sene evvel Osmanlı imparatorluğunun manzara-i izmihlâlini gurur ve hande ile temâşâ eylediler bugün hayât-ı hürriyet hakkımızın lâyezâl varlığı önünde hayretle, hürmetle anılıyorlar. Türk tarihine bu güzel günleri takdim edenler müşkül zamanlarda ifa eylediği kıymettar hizmetlerinden dolayı matbûâtımızı şükrân ve minnetle yâd edecektir. Bizi esir ve yurdumuzu müstemleke yapmak isteyen imtilâ orduları bütün bir cihanın muzâheretiyle üzerimize saldırılırken millî iman ve azminden başka istifâdegâhı olmayan ve hür ve müstakil yaşamak hususundaki kat'î iradesinin tahakkukuna çalışmaktan bir dakika ferâgat etmeyen fedakar milletimiz bu çetin mücadelesinde vicdan ve heyecanına en sadık bir lisan olan matbûâtımızı daima beraber ve rehber mevkiinde bulmuştur. Son üç mücadele senesinde halkımızın arzularına sesizdıraplarına ma'kes oldular. Fikr-i farklarını bir tarafa bırakarak metin ve müttehid bir şüphe ile müşteek gayeye doğru yürüdünüz. Muvaffak hamlelerle istibdâd ve hayatını yeniniz. Efkâr-ı umûmiyemizi muzır propagandalardan ve düşman telkilerinden sıyânet ederken davamızın ma'nen ve mâhiyetini

dahilde ve hariçte neşr ve ta'mîm için mümkün olan her şeyi yaptınız. Gerek düşman işgâl-i tazyiki altında gerek mutlak vesâitsizlik ve mahrumiyet içinde fütursuz, menfaat nâ-endiş bir aşk ve hâhişle ifasına muvaffak olduğunuz yüksek hidemâtı ensâl-i âtiye unutmayacaktır. Hayât-ı milliye ve târihiyemizin bu pek mühim merhalesinde istihsâl edilen parlak netâyicde büyük bir hisse-i fahr ve şerefi olan bütün meslektaşlarıma arz-ı şükrân ve tebrîkât eyler ve önümüzdeki mesut devre-i sulh ve mesaide dahi aynı ahenk-i vifâk ile mazhar-ı muvaffakiyât olmalarını temennî ederim efendim.

Matbûât ve İstihbârât Müdür-i Umûmîsi

Ağa oğlu Ahmet

Sulh Muâhedesinin Metni

Bir taraftan İngiltere imparatorluğu, Fransa, İtalya, Japonya, Yunanistan, Romanya, Sırp-Hırvat Slav devleti ve diğer taraftan Türkiye 1914 senesinden beri şarkın sükûnunu ihlal eden hâl-i harbe kat'î surette hâtime vermek arzu-yı mütekâbiliyle mütehassıs olarak ve kendi milletlerinin müşterek refah ve sadeti için elzem olan dostâne ve ticarî münâsebâtı beynlerinde te'sis etmek emelinde bulunarak ve bu münâsebâtın devlerlerin istiklal ve hâkimiyetine hürmet esasına müstenid olması vücudunu mülâhaza ederek, bu maksatla bir muâhede akdine karar vermişler ve murahhas olarak... zatı tayin etmişlerdir. Müşârünileyhim makbul ve muteber tanılan salâhiyet emellerini ibrâzdan sonra âtîdeki mevâddı kararlaştırmışlardır.

Madde 1

İşbu muâhedenin mevki-i mer'iyete vaz'ı tarihinden itibaren bir taraftan İngiltere imparatorluğu Fransa, İtalya, Japonya, Yunanistan, Romanya, Sırp-Hırvat-Slav devleti ve diğer taraftan Türkiye arasında ve kezâik tarafeyn tebaaları beyninde hâl-i sulh suret-i kat'iyede tekrar te'sis edecektir.

Tarafeyn arasında münâsebât-ı rsmiye vücut bulacak ve tarafeynin arazileri dahilinde siyâsî ve şehbenderî me'mûrîn, akd olunabilecek itilafât-ı husûsiyeyi haleldâr etmemek şartıyla ukuk-ı düvel esasât-ı umûmiyesiyle tayin edilmiş olan muameleye mazhar olacaklardır.

Madde 2

Bahr-i Siyah'tan Adalar Denizi'ne kadar Türkiye'nin hudutları ber vech-i zîr tespit edilmiştir.

(Merbut bir numaralı haritaya müracaat)

1 Bulgaristan ile: Rezua mansıbından Meriç'in sol sahilinde kâin Türkiye Bulgaristan Yunanistan hudutlarının nokta-i iltisâkına kadar:

Bulgaristan'ın cenûb hudûdu el-yevm tahdîd edilmiş olduğu şekilde.

2- Yunanistan ile: "Bulgar hududundan ara ile Meriç nehrinin iltisâk noktasına kadar Meriç nehri mecrâsı oradan Arda nehrinin mecrâ-yı ulyâsına doğru bu şehir üzerinde Çürük köyü yanında bir nokta tespit olunacaktır. Müteâkıben Arda nehri mecrası oradan cenû-ı şarkî istikâmetinde Bosna köyünün 1 kilometre cenûbunda Meriç neri üzerinde kâin bir noktaya kadar hatt-ı müstakîm denilebilecek ve Bosna köyü Türkiye'de bırakacak bir hatt-ı resm olunacaktır.

Çürük köy, 5'inci madde mucibince teşekkül edecek komisyon tarafında ahalisinin ekseriyetinin Türk veya Yunanlı olduğu hakkında verilecek hükme göre Türkiye'ye veya Yunanistan'a verilecektir. Bu köye 1922 senesi 11 Teşrîn-i Evvelinden muahhir olarak hicret etmiş olan ahali ekseriyetin ta'yininde nazar-ı itibara alınmayacaktır.

Bu hattın Adalar Denizi'ne kadar Meriç nehri mecrâsı.

Madde 3

Bahr-i Sefîd'den Ayvan hududuna kadar Türkiye'nin hududu ber vech-i zîr tespit edilmiştir:

1- Suriye: 10 Teşrîn-i Evvel 1921 senesinde akd olunan Fransa-Türkiye itilafnâmesinin 8'inci maddesinde musarrah ve muayyen hudut.

2- Irak ile: Türkiye ile Irak arasındaki hudut işbu muâhedenin mevki-i mer'iyete vaz'ı tarihinden itibaren dokuz ay zarfında Türkiye ile İngiltere arasında dostâne bir surette tayin edilecektir. İtilaf hâsıl olamadığı takdirde ihtilaf cemiyet-i akvâm meclisine havale olunacaktır. Türkiye ve İngiltere hükümetleri hudut hattı tayin edilinceye kadar hiçbir askerî hareket veya âfîsi verilecek karara göre tayin edecek olan arazide herhangi bir neticeyi intâc edecek harekâtta bulunmamayı mütekâbilen ta'ahhüd ederler.

Madde 4

İşbu muâhededeki zikr edilen hudutlar işbu muâhedeyle merbut bulunan 1.000.000 mikyasındaki haritalar üzerinde tesrî edilmiştir. Muâhede metni ile haritalar arasında ihtilaf vukuunda muahede metni muteber olacaktır.

Madde 5

İkinci maddede muharrer ve henüz çizimemiş olan udutları arazi üzerinde çizmeye tahdid-i hudut komisyonları memur edilecektir. Bu komisyonlar alakadar em-hudut devletler murahhaslarından rehber devlet için bir murahhas ve mezkur murahhaslar tarafından bir devlet-i sâlise tebaası miyânından müntehib bir reis bulunmak şartıyla terekküb edecektir.

Mezkur komisyonlar idarî cetvelleri ve mahallî menâfi-i iktisâdiyeyi mümkün olduğu kadar nazar-ı dikkate alarak muâhedelerdeki ta'rîfât ve ta'yînâtı her halde ve kârda yakından takip etmeye cehd ve gayret edeceklerdir.

Komisyonların mukarrerâtı ekseriyet ârâ ile ittihâz edilecek ve mukarrerât-ı mezkûre alakadar taraflar için mecburi'l-ifa olacaktır.

Tahdîd-i hudut komisyonlarının masârifi alakadar devletler tarafından mütesâviyen deruhde edilecektir.

Madde 6

Biz nehir veya ırmağın sahilleriyle tayin olunmayıp da mecralarıyla tayin edilen udutlara gelince işbu muâhedenâmede isti'mâl edilen mecra ve makal tabirleri bir taraftan seyr ü sefere gayrı müsait olan nehirlerde su mecrasının veyahut başlıca kolunun diğer taraftan, seyr ü sefere müsaid olan nehirlerde başlıca seyr ü sefer kanalının mutavassıt hattı manasını ifade eder.

Maahaza hatt-ı hududun muhtemel olan tebeddülâtında hatt-ı hududun bu suretle tayin edilen mecra veya kanalını takip edeceğini veyahut mezkur mecra ve kanalın işbu muâhedename mevki-i mer'iyete vaz edildiği anda hâiz bulunduğu vaziyette mi suret-i kat'îyede tayin edileceğini tasrih etmek işbu muahedenâmede mezkur tahdid komisyonlarına ait olacaktır.

İşbu muâhede hilâfına bir kayıt olmadıkça hudud-ı bahriye sahilden üç milden dûn mesafede kain ada ve adacıkları ihtivâ eder.

Madde 7

Alakadar olan muhtelif devletler komisyonlara vazifeleri için lazım gelen her tülrü vesâiki bilhassa hudud-ı hazır müsabakanın tahdîdine müteallık zabıtnâmelerin suret-i musaddakalarını mevcut büyük mikyastaki bütün haritaları müsahaya müte'allık vatan.

Meb'us-ı Muhterem Recep Beyefendi'nin Kadirşinas Halkımıza Teşekkürâtı

Kütahya'da muhterem Halk gazetesine

Uhde-i âcizâeme galiben, vekâlet-i milliyelerini tevcîh buyuran muhterem Kütahya livâsı halkını ziyaret ederek hakkımda gösterdikleri yüksek teveccüâtın veche-i şükrünü etmek, aynı zamanda meclisteki vazifeme başlayan ol livâyı terkip eden kanallarla mülhakâtı görerek menba-i (silik)kuvvet almak maksadıyla seyahate çıkmıştım. Bu siyaseti pek kıymetli tettebbuât ile kemâl etmiş bulunuyor, ve Ankara'ya dönüyorum. Esnâ-yı ziyaretimde hakkımda pek samîmî bir muhabbet göstermiş olan merkez-i livâ ile bütün kazalar ve mülhakâtı ahali-i muhteremesine teşekkürât-ı mahsûsamı tekaddüm eylediği ödenmesi zaruri bir borç bildim. Ve bu vazifenin ifasını Halk gazetesinin delâetine tevdi eyledim efendim.

Kütahya Mebusu Recep

23-7-39

Hükümet Merkezimiz Neresi Olacak?

Muhtelif Arzu ve Kanaatler

İstanbul, Ankara, Sivas, Konya ve Bursa Mevzu Bahs Olmaktadır

Sulhun tahakkuku yine hükümet merkezimiz neresi olmak lazım geleceği meselesini ortaya çıkardı. Filan veya fian şerin idare merkezi olması hususunda serd edilen fikirler ve yalnız millî ve vatanî düşünceler değil, merkez olacak şehrin maddî ve manevî istifadeleri düşünülerek husûsî arzular da sebep olmaktadır. Geçenlerde İsmail Canpolat Bey (İstanbul'un merkez olması fikrini tervîc etmiş ve Büyük Millet Meclisinde bu husus için çalışacağını söylemişti. (Sivas) ve (Konya) matbûâtında da ta eskiden mezkur şehirlerin merkez olmasına dair neşriyat yapılmıştı. Son zamanda (Bursa) için de bir cereyan hâsıl olmuştur. Bu münâsebetle Bursa'da intişâr eden (Ertuğrul) refikimizin bir makalesini aynen derc ediyoruz:

“Vatan” refik-i muhteremimiz “İdare Merkezimiz serlevhasıyla neşr eylediği bir ba makalesinde ne Ankara'nın ve ne de İstanbul'un idare merkezimiz için müsait olmadığı hakkındaki esbâb ve delâili zikr ve ta'dâd eyledikten sonra bu husus için en müsait şehrin Bursa olduğunu yazmakta ve: “Bursalılar bu işi ellerine almalı ve Bursa'nın merkez-i idare haline konulmaya layık olduğunu Büyük Millet Meclisi azasına ve bütün millete ispat için azami gayretler sarf etmelidirler, her halde mantık Bursa'nın çok lehindedir.” Cümleleriyle makalesine nihayet vermektedir. Çoktan beri Bursalılarca tasavvur ve temennî edilmekte olan bu mühim meseleyi bu kere ilk evvel matbûât sütunlarında mevzu bahs ve münakaşa eden muhterem refikimize Bursamız namına bilhassa teşekkürü vecîbe telakkî eyleriz.

Filhakîka ispat-ı müddeâ ve istikâk-ı ak için pek çok tarihî ve mantikî vesâik ve delâile mâlik bulunan tarihî Bursa yeni Türkiye'mizin idare merkezi için en müsait bir şehrimiz

şehirlerimiz içinde herhangi noktadan tedkîk ve mütâla‘a edilirse edilsin en muvâfık bir belдемizdir.

Meseleye yabancı olmayan ve bu hususta pek çok temenniyât ve mütâlebât dinlemiş olan muhterem meb‘uslarımızın Bursa’nın bu kuvvetli hakkı için millet meclisimiz kürsüsünden lazım gelen beyânât ve iddialarda bulunacakları ve bütün Bursa’nın da bu en kuvvetli hakkı için her türlü mesaiden geri kalmayacağı tabîdir.

Bursa için bir şereften ziyâde umrân, terakkî, te‘âlî demek olan idare merkezi meselesi biz yalnız Bursa’yı düşünerek, yalnız Bursa’nın teakkî ve te‘âlîsi, umrân ve serveti nokta-i nazarından muhâkeme ederek mütâlebâta kalkışmak hodgamlığını göstermiyoruz. Bursa; muhterem refikimizin de serd ve beyan eylediği vecihle “Askerî merkez Ankara’da veya diğer bir yerde olmak şartıyla idare merkezi şerâitini en mükemmel surette cami olan” bir şehirdir. Bursamız bir idare merkezi için matlûb olan her türlü şerâiti câmidir. Garba ve denize yakın olduğu kadar Anadolu’nun da merkezine yakındır. Bugünkü, ebniye, müessesât vesaire itibarıyla olan ihtiyaçları tatmin edecek kadar vesâite mâlikiyetiyle beraber ikişâf ve terakkîye de fevkalade müsaittir. Bilhassa geniş ufak bir himmetle bitip tükenmez bir hazine olmak istidadını hâizdir. İdare merkezinin birkaç sene Bursa’da bulunması Bursa’yı Avrupa’nın en mükemmel şehirlerine gıpta bahş olabilecek bir mazhariyete nâil edebilir.

Ankara’yı Türklüğümüzü mabedi olarak refikimizin serd ve beyan eylediği gibi âbideler vücuda getirerek muhtelif müesseseler ihdâ ederek belki de askerî merkez haline koyarak tarihî merbûtiyetlerimizi te’yid etmei ve idare merkezimizi her hususça en müsait ve en muvâfık olan Bursa’ya getirmeliyiz.

Büyük Millet Meclisimiz de bu hususta yapılacak müzâkerât ve münâkaşatta bilumum meb‘uslarımızın bu kuvvetli hak ve mantika zahîr olacaklarını ve bugünkü Türkiye’mizi doğuran dünkü imparatorluğun ehdi, Türk istiklal ve hâkimiyetinin en kuvvetli bir temel taşı olmuş olan Bursa’nın en müsait bir merkez olduğu hak ve hakikatini müdafaa ve talep edeceklerini ümit eyleriz.

Mümtaz Şükrü

İslamda Kadınların Hukuku

Cihet-i Dîniyeden

Çünkü bu sayede kadınlar birçok kusurlarını maharetle ihfâ ve güzelliklerini de izhâra muvaffak oluyorlar. O derecede ki artık peçeler birer vâsıta-i tesettür olmaktan ziyâde rağbet ve istiyâkı câlib birer süs haline geçiyor. Açık bir kadın yüzüne o derece alaka ile bakılmaz ve

tesadüfen nazar-ı in'itâf etse bile ekseriya bedûnu't-tevakkuf avdet ede. Fakat kapalı yüzlere bakılırken bu lakaydı muhafaza olunamıyor.

Bi'l-etraf te'emmül edilirse sarkıntılık, takip vesair münasebetsizliklerin sebeb-i hudûsu kadın gözünün görülmesi olmayıp onun yürürken bakarken izhâr edeceği temâyülât-ı nefsâniye âsârı olduğu anlaşılır, peçeler kadına bu yolda en mahrem birer mu'în teşkil etmektedirler. Çünkü yüzü açık bir kadın başkaları tarafından hiss olunmak sür'atle tanınmak korkusuyla izhâr-ı temâyülâta ve mesela herhangi bir erkeğe bâriz bir surette nasb enzâr-ı iştîyak eylemeye muktedir olamaz. Hafîyyen icrasına imkan bulunamayan menhiyâtı ihtiyardan hemen daima ferâgat edildiğini unutmamalıdır.

Hulâsa, yüz örtmek peçelenmek ne ibadet ve ne de edep itibarıyla meşruat-ı İslamiye cümlesinden değildir. Bunlar İslamdan evvel mevcut âdât-ı bâtilanın temâdisinden ibaret olup el-yevm gayrı müslim birçok şark milletleri nezdinde cârî olduğu halde milel-i İslâmiyenin bir kısm-ı mühimmince de tamamen meçhuldür.

Şimdiye kadar verdiğimiz izahat yüz ve ellerin açık bulundurulması husûsâtına mütedâirdi. Kadınların evlerine çekilerek erkeklerle ihtilâttan ictinablarını icap eden manada tesettür yani erkekten kaçmak; gizlenmek meselesinde evâmir-i şer'îye ikiye ayrılır.

Bunların bir kısmı zât-ı hazreti peygamberînin zevcelerine mahsus, diğer kısmı da sair nisvân-ı müslimîne râci'dir.

Birinci kısım hakkında: (Yâ eyyühellerine âmenû lâ tedhulû... ilâ âyet) ve (Yâ nisâ'ennebiyyi lestunne keahadin...) âyet-i kerîmeleri şeref nâzil olmuştur ki bunlarla erkeklerin bilâ me'zuniyet peygamberimiz efendimizin nelerine duhulleri ve kendilerinden sonra zevcelerini taht-ı nikaha almaları men olduğu ve ezvâc-ı nebîden bir şey isteneceği zaman perde arkasından talep edilmesi emir buyurulduğu gibi ezvâc müşâürnileyhâya hitaben de kendilerinin diğer müslim kadınlara kabil-i kıyâs olmadıkları ve binaenaleyh seslerini yükseltmemeleri, kavî-i ma'rûf ile hitap etmeleri ve hanelerinde karargâr olarak cahiliyet evlâdaki tarzda zînet ve güzelliğini erkeklere göstermemeleri tebliğ buyurulmuştur.

Bu nasûhu şer'îyetin ezvâc-ı peygamberîye mahsus olduğu akkında bütün mezâhibin fıkıh ve tefsir kitaplarında hiçbir ihtilâfa tesadüf olunamaz. Cenabı Hak ezvâc müşâürnileyhâya erkeklerden tam manasıyla kaçmayı emr eylemiş ve sebebini de beyan buyurmuştur: Çünkü onlar hiçbir Müslim kadına kâbil-i kıyas değildirler, bu emr-i şer'î Resûlullâh Efendimizin zevcelerine mahsus ve esbâb-ı nüzûlü onlara münhasır bulunduğu için diğer kadınlar hakkında tatbik olunamaz. Binaenaleyh bu madana erkekten kaçmak nisvân-ı saie-i İslamiyeden hiçbirine farz yahut vacip değildir.^[1]

İkinci kısım ki ezvâc-ı nebînin gayrı İslam kadınlarına râcî'dir. Bu hususta kütüb-i fıkhiyede mevcut nukûlun mesned-i ileyhi bir hadis-i şeriften ibaret olup bununla bir kadının yabancı bir erkekle (halvet) halinde bulunması nehy edilmiştir. (İbni Abidin) yabancı bir erkekle halvetin bir kavle göre haram, diğer bir kavle gre kerâhet-i tahrîmiye ile mekruh ve Ebi Yusuf hazretlerine nazaran da sadece mekruh olup bir gûnâ hürmet bulunmadığını zikr etmekte ve bu (halvet) halinin diğer bir kadının veya mehârimden bir erkeğin vücuduyla zâil olacağını ve ancak ikinci yabancı bir erkeğin vücuduyla da zevâl-i halvet hakkında bir gûnâ rivayete müsâdîf olmadığını beyan eylemektedir.

Nisâ-i nebîye farz kılınan kaçmak hususuna diğer İslam kadınlarının da ittiba'ları müstahap olacağı zannolunursa buna karşı da diyebiliriz ki: (Siz başka bir kadın gibi değilsiniz) nasb celîli ile hüküm-i mezkûr hakkında müsâvât ilzâm olunmadığına işaret edilmekte ve bütün kadınların bu suretle erkekten kaçmaya mecbur tutulmamalarında da birçok hikmetler mündemic bulunmaktadır ki bize layık olan şey o hikmetlere hürmet ve itibardır. Mücerred nisa-i nebîyi taklit arzusıyla nassın, emrin tatil ve tevsî'i bittabi doğru olamaz. Nitekim şayet bu taklit ve bu ittiba matlub olsaydı hulefâ-i râşidîn hazerâtından şiddet-i takvâsı vüs'ate fart-ı irtibâ'ı ile meşhur olan bir zatın zevcesini yabancı erkeklerden kaçırmadığını görmek mümkün olmazdı. Bu vadide hadise-i âtiyeyi bir misal olarak zikr edemiyoruz.

(Lem'a İbni Kays) vukuat-ı harbiye hakkında, malumat i'tâsı için kabilesini ricâlinden birini Ömer İbnü'l-Hattab Radiyallahu Anh hazretlerine gönderir bu zat Hazreti Ömer'in hanesine muvâsalatla ba'de'l-müsaade içeriye girdiği zaman müşârünileyhi meşinden ma'mul ve içi lif ile dolu iki yastığa müttekî bir halde oturuyor bulur. Hazreti Ömer bu yastıklardan birini bu zata verir bu misafir oturur. Biraz mükâlemeden sonra Hazreti Ömer zevcesine hitâben (Ümmü Gülsüm yemek getiriniz) der. Ümmü Gülsüm de bir ekmek biraz zeytinyağı ve bir miktar tuzdan ibaret bir sofraya getirir. Ve Hazreti Ömer'le aralarında şu muhâvere cereyân eder.

Hazreti Ömer- Gelip bizimle birlikte yemek yemez misiniz?

Ümmü Gülsüm- Yanınızda yabancı erkek var.

Hazreti Ömer-Evet buralı değildir.

Ümmü gülsüm- Benim yabancı erkekle oturmamı arzu etseydin İbni Cafer'in, Taha'nın zevcelerine giydirdikleri elbiseler gibi sen de beni giydiris, kuşatırdın!

Hazreti Ömer- Sana Ali İbni Ebi Talib'in kızı ve emîrü'l-mü'minîn Ömer'in zevcesi demek şerefi yetişmez mi?

Bunun üzerine Hazreti Ömer misafire hitâben- (Buyurunuz, yiyeceksiniz. Ümmü Gülsüm'ün hatırı hoş olsaydı daha güzel yemekler çıkarırdı) buyurmuşlardır.^[2]

Hulâsa bildiğimiz tarzda erkekten kaçmayı kadınların hayat-ı umûmiyeden tecrîdiyle yalnız matbah veya karyola levâzından âdî bir şey derekesine tenzîlini şeri‘at-ı garrâ hiçbir vecihle icap ve iltizâm etmiş olmamasına ilaveten bu kaçış faideden de bilküllîye ârî ve hatta mazarrât-ı adîdeyi dâî bulunmaktadır.

Mütercimi

Mehami Hakkı

Sevimsiz Bir Misafir

Doe şehrinde Brla meydanında icrâ-yı sanat eden Peri Cambaz kumpanyasının deniz aygırı kalın demir parmaklıklı hücresinde fena halde sıkılmış ve memleketi dolaşmak canı istediğinden parmaklıkları kırmaya muvaffak olup sokağa fırlamıştır. Bütün yolda tesadüf edenler büyük bir korku ile bu korkunç hırvânî temâşaya dalmışlar.

Kumpanya müdürü bin müşkülâta augırı kafesine getirebilmiştir.

Bebekler Müsabakası

İngiltere’de son zamanlarda bir müsabaka ilan edilmiştir. Bu müsabakaya sekiz yaşından küçük çocuklar iştirâk edip tayin edilen bir mesafe dahilinde koşacaklar ve birinci gelene hakem hey’eti muhtelif hediyeler tevzi‘ edilecek imiş. Meselenin garibi bu yaştaki çocuklar verilen emirlere tabi olup olmamasıdır galiba bu gidişle İngiltere’nin etrafını beş yaşındaki çocukların devrettiğini işiteceğiz.

Yeni Adana

Yeni Büyük Millet Meclisi

İstanbul’daki ecnebî kuvvetlerinin sulh muâhedenâmesinin Büyük Millet Meclisi tarafından tasdikini müteâkip tahliyeye başlamaları meselesi Büyük Millet Meclisinin içtimâını ta‘cîle sebep olmaktadır.

Memleketin bazı mıntıkalarında intihâbân gecikmesi ve muhtelif yerlerde bulunan mebus beylerin Ankara’da toplanabilmeleri için geçmesi zaruri olan müddet dolayısıyla yeni meclis henüz ictima edemedi. Fakat önümüzdeki hafta sonunda ictima etmesi muhakkaktır.

Büyük Millet Meclisi bu defa mesaisi için “umdeler” gibi bir programa mâlik bulunuyor. Mebuslarımızın hepsi de “umdeler”i kabul ile intiab edilmişlerdir. Şidiye kadar memleket ve milletin terakkî ve tekâmülü için icrası icap eden her teşebbüsü.

- Hele bir kere sulh olsun da diyerek sulhun ferdasına bırakarak.

“Sulh”un tahakkuk etmesiyle birçok vaadlerin infâz edilmesi zamanı gelmiştir. İnsanlar görülmesi müşkül işlerini daima âtiye bırakırlar şahsî işlerimizi karışık, muhtac-ı tanzim ve ıslah görürsek daima (Filan şeyden sonra)ya veya (Önümüzdeki haftadan sonra)ya atarız. Milleti saadet ve refaa îsâl edecek işleri de şimdiye kadar (sulhtan sonra) diyerek üzerimize yük etmek istemedik. İnşaallah şimdiden sonra ciddi mesai ile memleket ve vatanın ihtiyaçları birer birer te'min edilecek ve pek yakında kabil-i temas birtakım terakkiyât idrâ edeceğiz.

Bir Rüya

Afyonkarahisar'da Seyahat

Şehrin hiç intizâr etmediğim mamur ve medenî manzarası beni o kadar cezb etmiş idi ki karnımın acıktığını bile unutarak gezmeye başladım. Çarşıda, eski ahşap ve basık dükkanlar yerine birçok kargir mağazalar kâim olmuşlar. Otuz sene içinde memâlikin iktisâdî ve ticâî hayatının büyük bir inkişâfa mazhar olduğu besbelli idi. En çok memnun olduğum cihet şehirde gece hayatının eski infirâd ve inzivâ yerine kesîf bir içtimâî hayatın başlamış bulunması idi.

Elektrik ziyalarıyla yazılmış (Muallimler Kulübü), (Türk Ocağı), (İdman Yurdu), (Çiftçiler Cemiyeti), Tücar Kulübü) vesaire gibi kapı levhaları bu içtimâî hayat temâyülü ve muhabbeti ispat ediyordu. Siyâsî fırkaların içtima'ahları içinde (Halk Fırkası Kulübü) en şâyân-ı dikkati muazzam bir binayı işgal eden bu kulübün penceelerinden halkın uhtelif sınıflarından hoca, tüccar, rençber, sanatkar kalpaklı büyük bir kalabalık görünüyordu.

Birçok (ibret yerleri), (sinemalar) nazara çarpıyordu.

Hep halka fennî ve ahlâkî dersler, telkinler icra edebilecek faideli piysler ve kurdelalar.

Masalarının üzeri kitaplar ve gazetelerle dolu olan bir (kıra'athane)nin önünde eski bir arkadaşşıma tesadüf ettim. Tanışınca sarmaş dolaş olduk. Otuz seneden beri hayatın bin türlü gâileleri içinde birbirimiz unutmuştuk. Hararetle konuşmaya başladık. Arkadaşıma dedim ki:

- Karahisar'ın terakkî ve inkişâfına ayret ediyorum. O kanaattem ki şehrin bu müreffeh, mesut ve mamur hale gelmesine iktisâdî inkişâfı çok yardım etmiştir.

- Evet, dedi. Her şeyi vücuda getiren (para) ve (servet)tir. Bugün Karahisar ve Karahisarlılar otuz sene evvelkinden çok zengindir. Zincirimiz fazla istisâlâtta bulunuyor. Buğday, arpa ihrâcâtı eskisinin tamam beş mislidir. Eskiden istihsâlâtın azlığından dolayı pek az ihraç edilen birçok şeyler. Şimdi memleketimize vâsi mikyasta para getiriyor. Avrupa'ya kutular içinde (bal, meyve ve sebze konserveleri). Sütçülük tavukçuluk hâsılâtı vesair birçok şeyler ihraç ediyor. İhrâcât eşyamız (100) kaleme yaklaşıyor. Artık (tiftik), (yapağı) kendi fabrikalarımız elbise olunur. Tepemizden tırnağımıza kadar giydiğimiz endi mallarımıza (Çay)daki maden kömürü vâsi mikyasta işletiliyor (Çay) (Afyon) arasını bu kömürden istifade

ile açılmış birçok fabrikalarla dolu eski (kağnı)lardan hiç kalmadı. Şimdi bütün köylümüz araba kullanıyor. Artık yük öküzün boynuna değil göğsüne biniyor. Dağ yolları için iki tekerlekli küçük arabalar var.

(Afyon)u yalnız tabîî halinde değil eczâ-yı kimyeviyye halinde vasi mikyasta ihraç ediyoruz. Karahisar azîm miktada morfin ampulleri, lavudnon, kodein vesair ihraç ediyoruz. Kırılarımızda yetişen nebâtâtta kaplıca ve maden sularından birçok ecza ve ilaç istihsâl ediyoruz velhasıl azîzim, cihan piyasasını Türkçe etiketli kutular, şişeer sandıklarla doldurduk. Sokaklarımızda fakir kıyafetli bir tek kişiye tesadüf edemezsiniz. Hiç kimse siz efendi Allah rızası için beş on para. Ekmek alacağım. Diye taciz etmez. Hayat kargaşasında çarpışılacak sakat ve ma'lul kimselerin imdadına yetişmek için hayır cemiyetleri, muâvenet-i içtimâiye vasıtaları birbiriyle rekabet ediyor.

(silik) muhtelif yerlerde konferanslar vardı. Fakirlikten kurtulan Karahisar güzîde ilim adamları yetiştirmiş, fikrî hayat da küşâyış ve incilâl bulmuştu. Sabahları her gün intişâr eden üç yevmî gazeteden başka bir de Akşam gazetesi çıkıyordu. Birçok ilmî, edebî ve daha çok meslekî mecmualar intişâr ediyordu. Âlî dereceli mektepleriyle açılmıştı. Arkadaşım ertesi gün bana tramvayla (matlab) ve (giyecek) kadar bir tenezzüh teklif ediyordu.

- Bak diyordu oralarını ne kadar değişmiş, ne kadar kalabalık, ne kadar şenlikli göreceksin.

Derken yanı başımdan bir gürültü işittim. Meğer yatakta imişim. Gördüğüm şeyler hep rüya imiş. Bizim tekir fare tutayım derken billur sürahiyi kırmış ve beni uyandırmış. Gözlerimi oğuşturarak açtım. Pencereden çorak damlı basık evlere toz toprak kabileleri uçuşan sokaklara istemeye istemeye baktım. Pazar olmak münasebetiyle şehre gelen kağnıların boğuk ve melâl âver gıcirtısı sanki gördüğüm rüya ile istihzâ ediyordu.

Satılmayan Aşar

Hakkında hey'et-i vekîlenin bir kararı

Hey'et-i vekîle âhiren âtîdeki kararı ittiâz etmiştir.

Bazı yerlerde isimlerin tedennîsi ve birçok mültezimlerin sâbıkâ aşarından elyevm zinetar bulunmaları ve bazı mahallerde bedel-i sâbıkından dûn fiyatla iltizam için mültezimlerin ittifak ederek vaz' etmemesi yüzünden sene-i haliye aşarının ekser yerlerde ihale edilememekte olduğu me'mûrîn-i maliye tarafından bildirilmekte ve tahmin veya tetyib suretiyle hayat-ı asra müsaade olunması teklif edilmekte olduğu ve gerçi aşarı ihale edilemeyen mahallin îâneten idare suretiyle muamele-i ifâsı nizamnâme ahkâmından ise de bu şekl-i cebâbet her tarafta iyi neticeler vermediği gibi mü'dî olduğu masârif-i kesîreye rağmen muktazî

ehil memurların tedârikinde de müşkülata bâis olduğu ve bu sebepten bu usulden tevki edildiği ve ancak dermiyân olunan esbâb-ı ilcâsıyla veya talib-i zuhûr etmekle beraber hadd-i layıkın elde edilememesi yüzünden olup ihaleye imkan hâsıl olamayınca sair bir tarîk-i cebâyet taharrîsi zaruri olup bu hususta tahmin ve tespit usullerinden birinin ihtiyârı vârid-i hatır olduğu ve vâkıâ son senelerde mevki-i tatbika vaz' edilen kavânîn-i mahsûsa ile bu sene-i maliyeye mahsus olmak üzere bu yeni usul tatbik edilmiş ise de elde mevcut olup 26 Nisan 330 tarihli (silik) ile beş sene daha temdîd-i mer'îsi kabul olunan 8 Temmuz 330 tarihli kanun-ı aşarın usul-i tarh ve tahsilinde tecrübeler icrasına maliye vekaleti zaten me'zun kılınmasına ve işbu kanunun müddeti 1340 senesi temmuzunda hitama ereceğine nazaran bundan bi'l-istifâde sene-i hâliyede dahi bu suretle aşarını ihâleye muvaffak olamayan mahaller için tahmin ve tespit usullerinden hazinenin menfaatine en muvâfık olacak şeklin ihtiyarını vilâyât ve elviye mecâis idaresinin takdirine terki tasvîb olunacak herhangi bir şeyin bâ mazbata vekaletine işârî münâsîp görüldüğü ve ancak tespit halinde son üç senede aynen ihale kılınan karyeler aşar-ı bedelât-ı ayniyesinin ve emâneten idare olunan mahallin ta'sîr defterlerindeki miktâr-ı ta'sîrâtın tespiti ile mezkur senelerin zehâiri fiyatı meclis-i belediye ve ticaret odalarınca bâ mazbata alınacak eylül râyici üzerinden hesap edilmeli ve sinîn-i mezkûrede ayrıca da ihale edilmiş göğeri aşarı var ise bunlar da ait olduğu senelere zam olunmak suretiyle hâmilinden bedelinin takarrur ettirilmesi ve maahaza işbu aşarından dîn olmamasına itina edilmesinin ve tahmin tarikiyle idare halinde mahallî meclis idarelerince müntehib bir varakaya veya mahalle hey'et-i ihtiyâriyesince müntehib iki azadan mürekkep hey'et marifetiyle bi't-tahmin ihale karâyâ zimmet kaydıyla gerek tespit ve gerek tahmin bedelinin beşer taksitte sigası hakkında maliye vekaletinin 15 Temmuz 339 tarihli tezkeresi icra vekilleri hey'etin içtimâında müzâkere edilerek maliye nezaretinin zaruri gördüğü mahallerde nakden veya aynen tahsili zımında meclis idarelere salâhiyet i'tâsı takarrur etmiştir.

.... Makinesi Getirmek İsteyenlere Müjde

Ziraatın, traktör ve emsali mihânigî vesâitte istihlâl edeceği [mâyiât-ı mahrûfenin] benzin, petrol ve bunlara müteferri yağarın istilâk ve gümrük resmlerine ait tatbik edilememekte bulunan muafiyet kanunu en son iktisat ve maliye vekâletleri beyinde hâsıl olan itilaf neticesi mevki-i mer'iyete geçmiştir. Bu cümleden olmak üzere Ziraat Bankasının İstanbul'da mübâyâ'a ettiği külliyyetli miktarda petrol benzin ve bunlara müteferri yağların lüzum-ı zirâ'ı nispetinde icap eden mahallere sevk edilebilmesi için me'zuniyet verildiğine dair maliye vekaletinden rûsumât müdiriyyet-i umûmiyesine tebligatta bulunduğu da ayrıca müstahberdir.

Alakadar zevât gaz yağının be her tenekesi fiyatının bu muafiyet dolayısıyla iki lira kadar ucuz tedarik edilebileceğini hesap etmektedirler.

Türk Çiniciliği

Türk mimarisinin asıl güzelliği içinde ilkbaharın sevimli çiçekleri gibi ruhnevâz latif renkleriyle kalbimizde bir heyecan sanat dimağlarımızda pür hisse-i takdir uyandıran çiniler ve Türk çiniciliği bugün mühim ve mesut bir vaka karşısında bulunuyor.

Türkün bu millî sanatı hâdisât ve edvâr-ı tarihiye içinde bazen bir güneş gibi parlamış bazen de fırtınalı havaların sönük yıldızları gibi sanatın bî-nihâye karanlıkları içinde titremiştir.

Asırlarca evvel İznik, Kütahya, Sivas, Çanakkale gibi şehirler en ince ruhlardan doğmuş güzel tezyînâtı çini satırları üzerine aksettirirlerken o zamanki Türk mimarları da eser-i sanat ve dehâları olan âsâr ev âbidâtı bunlarla süslüyorlardı. Eski binalarımızda bugün heyecanla seyr ettiğimiz o lale bahçelerini sümbül demetlerini andıran güzel çiniler Türk milletinin Türk yavrularının sevimli ellerinden çıkıyordu.

Eski koleksiyonlar tedkîk edilirse görülür ki:

Bugün en kaba bir su testisini imalde müşkülât çeken Çanakkale şimdiki sanatkarları hayret ve takdirlere gark eden vazoları fincan ve zarfları imal ediyordu.

El-yevm tuğla bile imal edemeyen zavallı İznik şehri için Evliya Çelebi [kâşiden kâseleri, tabakları, ırmakları değerlidir. Diyar-ı Osmânîde ne kadar müfettiş kâşili ebniye varsa kâşileri hep bu İznik şehrinde işlendiğinden şehrin bir adı da Çin Maçın-i Rum'dur. İcaznümâ bukalemun nakışlı öyle kâşiler işlenir ki vafında lisan kâsırdır] diyor.

Sakarya Muzafferiyeti İntibâ'âtından

Geçen sonbaharın yağmurlu, fırtınalı bir günü idi. Pencerenin önünde oturmuş, şâhikalarını sis ve duman kaplamış olan çamlığın temâşâsına dalmıştım. Birkaç gündn beri şiddetle vüzân olan fırtına akşama doğru kesb-i hiffet etmiş ve yağmur bütün bütün kesilmişti. Âfâkı kaplayan siyah bulutlar yavaş yavaş parçalanmaya ve semanın esrâr âlûd köşelerine doğru sıyrılıp kaybolmaya başladı. Parçalanan eshâb arasından güneşin renklerinin tüllerle müzeyyen bir haleye benzettiği garp tarafı kasvetle dolan kalbime başka bir inbisât verdi. Ahali-i belde paltolarının yakalarını kaldırmış ber mu'tad mesleklerine yetişmek için istibcâl gösteriyorlar ve mektepten avdet eden çocuklar koşuyorlardı. Herkes soğuktan kaçmakta iken uzaktan adeta tenezzühten avdet ediyormuşçasına betâetle yürüyen bir insan kümesi gözüme ilişti. Buna hayret ettim; ve gelenlerin kim olduklarına bakmaya başladım. Bu, yaklaşanlar: Birkaç gün evvel Ankara'dan gelen şanlı mecruhlarımız, düşmanın zehirli kurşunlarıyla

kollarını bacaklarını kaybeden fakat kurtulan gazilerimiz, hunhar düşmanın Anadolu'dan tardı uğrunda çalışan milletin hamiyetli evlatları idi. Yirmi kadar olan bu fedakar askerler hastahaneyegidiyorlardı. İlk sırayı teşkil edenler birbirleriyle koşuyorlar ve kahramânâne yürüyorlardı. Arkadakilerin bazılarının birçok Yunan alçağı ademe gönderen kolları boyunlarına bağlı, bir kısmının hiç yoktu. En nihayetinde birkaç kişi pek müşkülâtle yürüyorlar ve kendilerini ancak destekle getirebilirdi. Çehreleri solgun fakat gözlerinde şecaat ve cesaret nümâyân oluyordu. Bu manzaranın ulviyeti karşısında benliğimi unuttum. Gayrı ihtiyârî ayağa kalkarak ırkımın ırkımın bu necib evlatlarına karşı hürmetle eğildim. Ve yaşınsın garp canavarlarını titreten muzaffer ordumuz. Galip gazilerimiz dedim. Kalbim din ve millet ve istiklal mücâhededinde ölen şühedâmıza atihalar ihdâ derken güneş de kaybolmuş ve kainatı Yunanlıların âkıbeti gibi derin bir zulmet kaplamıştı.

Yozgat

Meliha Fuat

Terakkî-i Ziraat Anonim Şirketi

Uşak'ta teşekkülünü memnuniyetle istihbar eylediğimiz terakkî-i ziraat Türk anonim şirketi müessis ve müdürü Nuri Efendi âhiren şehrimize gelmiş ve şirkete ait husûsât hakkında başlıca erbâb-ı ziraat ve ticaretimizle görüşmüştür.

Maksad-ı seyahati ve şirketin suret-i teşekkül ve gayeleri hakkında malumat almak üzere kendisine müracaat eden bir muharririmize mûmâileyh Nuri Efendi jandarma kumandanımız Fahreddin Bey'in hayırhâh ve cemilekârlığından bir lisan-ı sitâyîşle bahsettikten sonra ber vech-i âtî beyânâtta bulunmuştur.

- Teşkilî 326 senesinden beri mutasavver olan şirketimiz için ahvâl-ı harbiye ilcâsıyla istihlâsa kadar bir teşebbüste bulunmak kabil olamamıştı. Adanın tardıyla memleketimizin tahlîsinden sonra ilk işimiz bu oldu. Ve nihayet Fî 19 Nisan 39 tarihinde şirketin resmiyeti hükümetimizce tasdik kılınarak ruhsatnâmesi i'tâ edildi: Hisse senedimizin beheri en fakir bir adamın bile iştirak ve istifade edebilmesi için ikişer lira veya buna mukâbil bir kile buğday kıymetidedir. Şirketin sermayesi yüz elli bin hisseye munkasım olması itibarıyla üç yüz bin liraya bâliğ olmaktadır. Bu sermayeyi şimdilik hadd-i kifâyede görüyoruz. Yetişmediği surette bir misli daha tezyîde salâhiyetimiz vardır, o da kâfi gelmezse iktisat vekâletinden mezuniyet istihsâl etmek şartıyla daha tezyîd edebileceğiz. Şu suretle Avrupalının Parisine arz-ı ihtiyaç ve iftikar etmeyeceğiz.

Şirketimiz doğrudan doğruya bir Türk ve İslam şirkettir. İçerisine kat'iiyen ecnebî parası girmeyecektir. Esasen maksadımız Avrupa'ya paramızı kaptırmamak, memleketimizi

soydurmamak olduğundan şirkete ecnebî kabul etmek maksattan inhirâf etmek demektir. Şimdiye kadar birkaç Avrupalı sermayedar müracaat etti. Reddedildi. Hatta bu defa Ankara’da bir İtalyan şirketi mümessiliyle görüştüm. Külliyyetli para ile iştiâk talebinde bulundu. Kabul etmedim.

Şirketin maksad-ı teşekkülüne gelince:

Uşak’ta şeker fabrikaları inşa ve küşâd ederek Avrupa’ya kaptırdığımız milyonların hiç olmazsa kısmen memleketimizde kalmasını te’mîn için şeker imal ve ticaetine ait her türlü iktisâdî, zirâî ticârî muamelâtla iştigâl edeceğiz. Âtiyen ihtiyaç hissedilirse Türkiye’nin sair ir mahalde ve memâlik-i ecnebiyede şube açmaya salâiyetdâr olduğumuzdan bittabi lüzumunda münasip mahallerde şubeler küşâd edebilecektir.

- Şeker hangi mevâdd-ı ibtidâiyeden istihsâl olunacaktır?

- Memleketimizde pancar mebzûlen ve bi’t-tecrûbe şeker imaline elverişli bir surette yetiştirebilir. Ve yetiştiren miktar fabrikanın ihtiyacını da bâliğan mâ balığ te’mîn edebilecektir. 326 senesi Macaristan’dan bir mütehassıs geldi. Muhitimizin pancar yetiştirmek için müsait olduğunu ve yetişen pancarların tedkik ve tahlilinde Macaristan vesair Avrupa memleketlerinde yetişen pancarlardan yüzde dört fazla mevâdd-ı ekeriyeyi hâvî olduğunu gördü. Bu defa da Ankara etibbâsından Kimyager Azmi Bey yaptığı tahlil neticesinde bu pancarlardan yüzde yirmi nispetinde şeker istisâl olunacağına rapor verdi.

- Kütahya’da iştirak arzusu ne derecedir?

- Şirket yalnız Uşak halkının iştirâkıyla saha-i faaliyete atılarak maksadına vâsıl olabilir. Çünkü halkta büyük arzu ve hâhiş meşhuddur. Bir gûnâ propaganda ve müracaat vuku bulmadığı halde memleketin en uzak köylerinden bile akın akın gelerek iştirak ediyorlar. Hatta dul kadınlar bile kocasından baba veya anasından kalan altın, eşya gibi şeylerini satarak tehâlûkle müracaat ve hisse senedi alıyorlar, fakat biz buna Kütahya, Gediz; Simav gibi civar vesair Türkiye’nin herhangi bir memleketinden arzu eden Türk ve İslam kardeşlerimizin de iştirak ve müstefîd olmasını münasip gördük. Kütahya’ya bu maksatla geldim. Temas edebildiğim bazı zevâtı pek lâkayd buldum. Şirket hakkında kendilerine verdiğim izahat ve tafsîlâtı adeta masal telakkî ederek gönülsüz dinlediklerini gördüm. Pek müteessir ve müteessif oldum. Sırası gelmiş iken söyleyeyim.

Mesmûâtıma göre burada evvelce bazı şirketler teşekkül etmiş ve imtiyazları istisâl edilmiş, para toplanmış fakat şimdiye kadar hiçbir iş yapılmadığı gibi paraların nereye gittiği de belli değilmiş zannıma göre şirketimiz hakkında görüştüğüm zevâtın soğuk bulunması da bundan tevellüd ediyor. Halbuki ben kabahati yine halkta bulurum. Sükût etmelerine hayret ediyorum. Her şeyin bir merci’i var, iktisat vekaletine müracaat etmeli, bir tahkik memuru celb

ettirmeli, araştırmalı, parayı meydana çıkarmalıdır. Bizim şirketimiz bununla kıyas edilemez. Uşak'ta şimdiye kadar teşekkül etmiş birçok şirketler vardır ki muvaffakiyetle işliyorlar. Bizim şirketimiz de teminatlıdır. İş başındaki zevât da memleketin en ma'ruf ve gayet namuskâr kimseleridir.

Tehlike namına hiçbir şey mevcut değildir.

- Fabrika ve amele mesâili halledilmiştir?

- Fabrika inşaallah gelecek sene ilkbaharda inşâ olunacak ve eylül gâyesine kadar itâm ve ikmâl edilerek faaliyete, imlalatına başlayacaktır. Şimdiden Avrupa ile makine vesair âlât ve edevât için muhabere etmekte biz iki ay sonra iktisat vekâletinin terfîk edeceği mütehassısla bunları getirmek üzere Avrupa'ya gideceğiz.

Ameleyi de şekl-i imalini bilen sanat erbâbından ve Türkiye'de, Avrupa fabrikalarında müstahde vesair suretle oralarda bulunan Türk ve İslamlar arasında layıkıyla arayacağız. Bu, şiddetle arzu ettiğimiz bir keyfiyettir. Kat'ıyyen bulmak imkanı olamazsa o zaman Avrupa'dan mütehassısı celb ve istihdam edeceğiz ki bu da muvakkattır. Çünkü fabrikalarımız mevcut olduğundan fabrikacılıktan, makinistlikten anlar, tamirat yapabilir Uşak'ta hayli genç vardır. Avrupa'da bulunan bu gibi erbâb-ı fen ve sanattan da müracaat eden Türk ve İslam gençler, mevcut; bunlardan birkaçını mütehassıs nezdine veririz. İki sene zarfında şekerin suret-i imalini öğrenirler. Ondan sonra işi ellerine alırlar Avrupalı mütehassısı da ihtiyacımız kalmaz.

Biliyorsunuz ki bugün memleketimiz düşmanın elinden her şeyden ziyade kat'î bir azm ve sebat sayesinde kurtarılmıştır. Bizim d düsturumuz budur. Her zaman müteşebbis ve fedakarlığıyla ihrâz-ı şeref eden memleketim inşaallah bunda da muvaffak olarak şerefini artıracaktır.

Sizden bir ricam bugün Uşak'a gidiyorum. Vardığımda nizamnâmenin bir nüshasını takdim ederim bunu neşr etmekle beraber halkı bu hususta tenvire çalışmanızdı. Çünkü kısm-ı azamımız er şeyde muhtac-ı tenvir ve irşadız.

Yeni Harp Yeni Cepheler

Ancak üç, beş senelik değil yüzlerce senelik bir harbin sulhuna kavuşmuş gibiyiz. Anadolu Türklüğünün tarihi mütemâdî harplerin tarihidir. İnşaallah şimdiden sonra da yüzlerce senelik sulh devresi yaşarız. Fakat hiçbir zaman hayat ve istiklalimiz, namus ve haysiyetimiz için beki yeni bir muharebeye daha atılmak mecburiyetinde kalacağımızı unutmamalıyız. Gazi Paşa hazretleri son nutkunda bu hakikate işaret buyurarak uyanık bulunmak lüzumunu derhatır ettirmiştir.

Serlevhamızla böyle müstakbel bir harp ihtimalinden bahsetmek istemedik. Esasen milletimiz için bugünkü yeni devrede bir harp ve cidâl devresi değil midir? Bu sulh devresinde de harp usulleri ile, harp zamanına mahsus ciddiyet ve hummâlî faaliyetlerle çalışmak mecburiyetinde değil miyiz?

Evet milletler sırasında kendimize iyi bir mevki te'min edebilmekliğimiz, tehlikede olan hayat ve istiklalimizi kurtarabilmekliğimiz için gayesi Türkiye'nin temeddün ve terakkîsi refah ve saadeti olan yeni bir muharebeye başlayacağız. Bu yeni muharebede (ma'ârif), (iktisat), (nafia), (adliye), (idari ıslahat) vesaire cephelerinde çarpışacağız. Fikrimizce bu yeni harbin merkez-i sıkleti iktisat cephesindeki harbin kazanılmasını te'min-i gayesiye idare edilmelidir. Çünkü parasız ne mükemmel mekteplere sahip olabilir, ne memleketimizi imar edebilir, ne adliyesini ve mülkî idaremesini ıslah edebiliriz.

Elbette iktisâdî terakkî ve tekâmülümüze yani milletimizin zenginleşmesine, hükümet makinesindeki ıslahatın ma'ârif ve nafia işlerimizin te'siri olacaktır. Yani bu ıslahat ve bu işleri iktisatçı nokta-i nazarından da ihmal edemeyiz. Yalnız idarî ve adlî ıslahat yapılırken en çok bu ıslahatın iktisadiyatımıza hüsn-i te'sir edecek cihetleri düşünölmeli mekteplerimiz işçi zihniyetli, müteşebbis ve iradeli, şeadetnâmesini alınca derhal kendisine iktisâdî hayatta faal bir mevki te'min etmeye muktedir gençler yetiştirilecek bir hale getirilmelidir. Esasen vazifesi iktisâdiyatımıza hizmet olan nafia teşkilatımız en lüzumlu ve e işlek olmaya namzet yolları ilk defa yapmalı. Şimendifer idarelerinin tüccara azamî teshîlât göstermesini te'min etmeli velasıl kendi cephesinde ifa edeceği mesaide daima iktisat cephesindeki harbin kazanılmasını düşünmelidir.

Yeni Bir İcat

Mekteplerin idaresi mültezilere verilse acaba nasıl olur?

Samsun'da çıkan "ahali" refikimizi yeni bir icat serlevhasıyla neşr ettiğı bir makaede mekteplerin idaresini mültezimlere ihale etmeyi tensîb ediyor. Makalenin muarriri Kemal Emin Bey diyor ki:

"Avrupa'nın her türlü usul-i tedrisinde müracaat ettik fakat yine cahil yetiştirmekten kurtulamadık. Buna bir çare bulmak, bize kabil-i tatbik olmayan bu tedris tarzlarından sarf-ı nazar ederek kendimize göre bir usul-i keşf ve icat etmek mecburiyetinde kaldığımız erbâb-ı ukûlden pek çoğunun nazar-ı dikkatini celb edecek derecede bâriz bir şekil aldı."

Kemal Emin Bey bulduğu bu yeni usul "intizam" usulüdür. Bu usule göre her şerin ma'ârifî mesela aşar ihalesi gibi ilan edilerek ihale edilecektir. Mültezim mesela (2500) çocuğı beş sene içinde okur yazar ve kendi ekmeğini kazanmasını öğrenmiş bir halde yetiştirmeyi

ta'ahhüd edecektir, eğer beş sene içinde bugünden daha budala, daha kudretsiz beş çocuk görülürse mültezim bütün masârif-i tadrîsiyeyi tazmin edecek ve menkul ve gayrı menkul bütün emvâli hacz olunacaktır.

Makalenin sonunda deniliyor ki: (Şu ibdâ'ı şimdi gülenler belki ileride haksız olduklarını anlarlar.)

Acaba refikimiz o makaleyi şaka olsun diye mi yazdı? Yoksa hakikaten bu usul yabana atılmayacak bir usul müdür? Buralarını tdkîke vakit bulamadık. Artık kâri'lerimiz hükümlerini versinler.

Maliye Müfettişleri

Maliye müfettişlerinin teftiş edecekleri mahalle ansızın gelmeleri ve derhal teftişata başlamaları mukteziddir. Binaenaleyh müfettiş beylerin seyahatleri esnasında yolsuzlar tarafından nereye gidecekleri sorulmaması, lazım gelenlere tebliğ edilmiştir.

14 İhtiyat Zâbiti

Konya isyanına iştirak eden on dört ihtiyat zâbiti af kanunundan istifade ederek tahliye olunmuşlar ise de rütbelerinin nez'i ve hizmet-i devlette kullanılmamaları karargâr olmuştur.

Şimendifer Kazası

Birkaç mecruh, bir vefat

İzmir şimendiferhattında bir iki gün evvel bir şimendifer kazası olmuştur. Yolcuların ifâdâtına nazaran kaza, Gemlik istasyonundan köprüye müteveccihen gelen trenin lokomotifi ile aksi cihetinden kendi kendine gelen demir hamûleli bir vagonun musâdemesinden hâsıl olmuştur. Hafif birkaç mecrûhiyetten ma'adâ insanca zâyîât yoktur. Yalnız müsâdemededen evvel sür'atle yol almış olan vagon atlı bir yolcuya çarpmış ve atıyla beraber vefatına sebebiyet vermiştir.

İslamda Kadınların Hukuku

Cemiyet-i İctimâiye

Tesettürün tahfifi, şeriat-ı İslamiye ahkâmı dairesne ircâ'ı hususundaki talebimizin garp milletleri karşısında bir meyl-i taklit veya ale'l-ıtlak bir heves-i teceddüd mahsulü olmadığı izahat-ı ânife ile anlaşılmış olacaktır. Avâid-i İslâmiyeye merbûtiyet ve ihtiram milletimizin bekası için bir şart-ı esas olduğundan talebimizin bütün manası da göreneğimizi ahkâm-ı şer'iyeye tamamen tevfiten ibarettir.

Tesettürün asıl şer'isine ırcâ'ı hayat-ı içtimâiyemizde bir te'sir-i azîm idâs eyleyecektir. Biz işi zevke mülâyemet yahut münâfereti itibarıyla tahsin veya takbih etmiyoruz. Beki kadın hayatının ve bi'n-netîce hayat-ı umûmiye-i milliyenin şiddetle alakadar olduğu bir mevzu üzerindeyiz.

Şimdi soruyoruz; bize hayat lazım mıdır, yaşamal mıyız? Yoksa nefsimizi ifnâ ile ölmeli miyiz? Etrafımızda bütün milletler, tarîk-i terakkîde bizi geçerek saadet, refah ve kuvvet menâbi'ine doğru mütesâbıkâne ilerlerken biz babalarımızdan bulduğumuz halde mi kalmalı, mevkiimizden haberdar olmayarak o milletleri uzaktan seyr ile mi iktifâ etmeliyiz. Yoksa diğer akvâmın nasıl tekaddüm edip kuvvet ve saadet bulduklarını ve bizim neden te'hir ederek düşâr-ı zaaf ve sefâlet olduğumuzu tedkik ettikten sonra nazarımızı bir kere de dîn-i mübînimize çevirerek eslâf-ı sâlihînimizin ne olda hareket ettiklerini görüp onlara iktidâ ile batıl adetlerimizde kurtulmak ve bu sayede tarîk-i terakkî ve saadette diğer milletlerle birlikte yürümek lazım mıdır. Nazarımızı dikkatle, ihtimamla tevcîhe mecbur olduğumuz emr-i eem budur.

Tesettür meselesi hayat-ı millette haiz olduğu ehemmiyet-i azîme itibarıyla bu vadide en evvel düşünülmesi icap eden bir meseledir. Kâri'lerimizde görüyoruz ki terk-i nefis edenler şekl-i hâzî tesettür pek güzel görünür çünkü küçükten beri alışmışlardır. Çarşafli kadınlar içinde doğmuş, yaşamış ve bi'n-netice bu adete tamamen ülfet eylemişlerdir. Bundan başka baba ve dedelerinden mevrûs olduğu için bu şekli istiğrâb etmezler. Belki bir meyl-i azîz ile ona merbuturlar. Bunda haflık te'sirini arama abestir. Bu meyl, bu irtibat alalade bir hareket-i mütehâlikiyeden başka bir şey olamaz. Şayet bir lahza görünenin varisi te'sirinden tecerrüd edilerek (silik) görülecektir ki kadın nefesine tamamen malik olmadıkça şariat ve fitratın kendisine bahş ettiği hürriyete bi temâmihâ istifade etmedikçe, memleket mevcudunu mümkün usul olan derece-i asliye kadar (bu satır silinmiş) gördüğümüz alıştığımız şekl-i tesettür, kadınla terakkîsi arasında ve bi'n-netice kitle-i umûmiye-i millette te'âlî ve tekaddümü beyninde en müthiş bir hâil halindedir.

Diğer bir eserimizde kadınların talim v eterbiyesi lüzûmundan bahsederken bu terbiyenin kadın hissiyât-ı şahsiye, aile ve içtimâiyesindeki te'sîrât-ı hasene ve mezâyâ-yı cemîlesini beyan etmiş ve bir milletin en büyük sebeb-i za'afî kadın mesaisinden, kadın faaliyetinden mahrumiyeti olduğunu zikr etmiştik. Bir çocuğun tam terbiye olması validesinin müterebî olmasına mütevakkıftır. Kız olsun erkek olsun çocuklar sıhhati, hasleti melekâtı ve akli iki vasıttan alırlar.

Birincisi verâ'et, ikincisi terbiye. Bir çocuk pederinden olduğu kadar validesinden d birçok şeyler tevârûs eder. Çocuğun velâdetinden sonra terbiye hususunda validenin te'siri her

halde pederin te'sirinden daha büyüktür. Çocuklarla validesi arasındaki bu irtibat-ı azîm eser-i mezkûrda bi'l-etraf tavzîh olunmuştu. Burada da sarâhaten beyan edelim ki bizzat validelerin tam terbiye olabilmeleri şekl-i hazır tesettürde devam edildikçe adîmü'l-imkandır. Sâilin yekdiğeriyle irtibâtı ve en büyüğünün en küçüğüne mütevakkıf bulunduğu bu kitabımızın itmâm-ı kıraetinden sonra pek güzel anlaşılacaktır.

İhtiyat Zâbitân Kongresi

Cümlesinin maksat ve hedefi terfîh-i hal ve te'mîn-i istikbal kaygısından ibaret olan bilumum ihtiyat zâbitânının bir merkez etrafında toplanarak müttehiden hareketi te'min maksat için pek elzem görüldüğünden her memlekette gelecek murahhasların içtimâıyla mukadderâtımızın metin bir esasa rabtı te'emmül edilmiş ve bunun için gerek derdest-i terhis ve azîmet olan arkadaşlarımıza mevki'an bir suhûlet olmak ve erek nispeten erkez-i ticaret ve sanayi olup şimdiden üç yüzü mütecâviz ihtiyat zâbitânına daimî bir mecma' teşkil etmek itibarıyla mezkur kongrenin İzmir'de Fî 10 Eylül 39'da akdi ve kongre müzâkerâtının netâyicine kadar İzmir'in merkez-i umûmî olarak tanınması takarrur etmiştir.

İşbu kongre ihtiyat zâbitleri için bir mesele-i hayatiye olduğundan bilumum şehir ve kasabalardaki ihtiyat arkadaşlarımızdan bu kongreye birer ikişer murahhaslar iştirakleri kendileri için bir vazife-i vicdaniyedir.

İşbu beyannamenin cerîde-i ferîdelerinin neşr ve ilanına delalet buyurmanızı hürmetlerime terdîfen arz eylerim efendim.

İstiklal harbi ihtiyat zâbitânı te'âvün cemiyeti İzmir hey'et-i merkeziye reisi

Ziraat Hakkında Birkaç Söz

Anadolu'nun hemen er tarafı gibi güzel yeşil beldemiz Kütahya da bir ziraat memleketidir. Topraklarımız lâ yefnâ bir altın hazinesidir. Deriz, deriz de pek çoklarımız bu sözün medlûlünü yanlış telakkî ederiz. Topraklarımızın altında medfûn pek vasi olan servet, yılan gözü gibi parlayan sarı maden parçası değil çiftçilikle elde edilebilen mahsûlât-ı zirâiyedir.

İnsan ve hayvanların hayatî ihtiyaçlarını defe hâdim olan mevâdd-ı ibtidâiyenin ancak ziraat sayesinde elde edilebileceği düşünülürse bu sanat-ı celîlin derece-i himmeti tezahür eder. Yalnız fen ziraat bazı memleket ahalisinin zannettiği gibi sadece ekip biçmekten ve hasıl olan mahsulatı toplamaktan ibaret olmayıp layıkıyla bir çiftçi olabilmek için diğer bazı ulûm ve fûnûnun bilinmesi icap eder. Yani fenn-i ziraat başlı başına bir sanat değildir. Birtakım ulûm

ve fûnûnun tatbikatıyla yardımla meydana gelmiştir. Bunlar da ilm-i kimya, ilm-i nebâtât fenn-i muvâşî baytarî, hikmet, alâim-i cevviye vesaire.

Toprağa atılan bir tohum intâş edip büyüyebilmesi için hararet, rutubet mevâdd-ı gıdâiye ve ziya lazımdır. Bunlardan bilhassa mevâdd-ı gıdâiye tohum, topraktan kökleri vasıtasıyla alır. Mevâdd-ı gıdâiye ise toprakta ya esasen mevcuttur veyahut gübre namıyla hariçten atılır. Her iki surette de nebat veya tohumun topraktaki mevâdd-ı gıdâiye kökleri vasıtasıyla alabilmesi için birtakım ameliyat-ı zirâiye ihtiyacı vardır ki bunlardan en mühimmi hafriyatdır.

Hafriyat

Hafriyat toprağı kazmak ve ufak zerrelere taksim etmektir. Bir tarlanın kuvve-i inbâtiyesi ne kadar çok olursa olsun iyi işlenmedikçe iyi sürülmedikçe bereketli hâsılât alınamaz. Hatta mevâdd-ı münbitece pek zengin olmayan topraklardan, çok işlemek çok sürmek sayesinde oldukça bereketli hâsılât almak kabildir. Hafriyattaki maksat ve faideleri birer birer gözden geçirelim de bizim sabanların bu maksat ve fevâidi te'min edip edemeyeceğini görelim.

Evvela, hafriyatla toprağın alt kısmı, üste getirilir. Bu sayede de şu faideler te'min edilir.

[1] Alt tabakadaki çiğın mevâdd-ı gıdâiye (silik) te'sirine maruz kalır ve neticede çiftçi tabiriyle (silik) kökleri tarafından ekilebilir.

[2] Bâlâdaki muzır nebâtât kökleri açıkta kalır ve kuruyarak tarla bu nebattan kurtarılır.

Nebâtâtın birçok aksâmına hücum eden haşarâtın toprak içinde bulunan yumurtaları meydana çıkararak sağrak ve yağmurların te'siriyle telef olur. Sâniyen toprağı yumuşatmak için hafriyat yapılır. Bu maksattan da şu faideler te'min edilir: (1) Nebâtâtın kökleri kendisine lazım olan mevâdd-ı gıdâiye alabilmek için toprağın en drin noktalarına kadar dalabilir. (2) Hava hararet ve rutubete karşı toprağın kabil-i nüfûz olması te'min edilir. (3) Yağar yağmur suları sert topraklarda toprağın sathında kalır eğer tarla da milli ise sel gibi tarladan dışarı akıp gider. Halbuki hafriyatla yumuşatılmış topraklar yağar yağmur sularını sünger gibi çekerek alt tabakalarına kadar geçirerek orada bir depo halinde biriktirir. Ve kurak zamanlarda biriken bu su yukarıya çıkarak nebâtât susuzluktan mutazarrır olmaz. Sâlisen bazı toprakların üst tabakaları kireçli veyahut killi olur da alt tabakası mahzursuz olur. İşte iyi bir hafriyat bu mahzuru da izâle eder. Toprağın üst tabakası bu sayede ıslah edilir.

Râbian toprağa atılan mevâdd-ı müsbiteden mevâdd-ı musliha (Kireç, kum, maden) hafriyatla toprağa karıştırılır.

En sonra da toprağa atılan nebâtâ tohumlarının kuşlar tarafından yenmeden şerâit-i intâş olan hava ve rutubet ve hararetin üçünün de bulunduğu derinlikte toprağa gömmemek hafriyat icrasıyla hasıl olur.

Merkez Ziraat Memuru Sıtkı

Üç adet köprünün tamiratı 3 Eylül 39 Pazartesi gününe kadar münâkasaya vaz' olunup talib-i zuhûr bir bedeli hadd-i layık görülürse tarih-i mezkûrdan Fî 9 Eylül 39 Pazar günü saat ona kadar askıya alınacağından taliplerinin encümen-i livâya müracaat eylemeleri.

Şehit ve fakir çocukları sünnet ettirilecektir. Velilerinin Türk ocağına müracaatları.

Yâd-ı Zafer

Karahisar'ın Sene-i Devriye-i İstihlâsı Münasebetiyle

Ağladık zulmle tam on dört ay
Ayların her gününü bir sene say
Beşerin alçağı vahşî Yunan
Şu güze belde tutmuştu mekan
Elimiz bağlı onun süngüsü var
Hık desek süngüyü saplar hunhâr
Ne yesek zehir, ne içsek zakkum
Şen bir çehre mi var? Hep mef'um
Geceler ta be sabah ağlaşırız
Erimekteydi yürekler cız cız
En yakın komşuya gitmek memnu'
Sefer etmek düğün etmek memnu'
Güç imiş kafirin istilası
Âdeme dar geliyor dünyası
Anladık ki hepimiz mahvedecek
Âkıbet şehri yakıp da gidecek
Irz ve can tehlikede her saat
Gam değil gitse de mal ve nimet
İte on dört ay edip böylece ah
Bir seher vakti yetişti Allah
Merhamet eyledi feryadımıza
Ordumuz yolladı imdadımıza

Düşmanı titreten heybetli sadâ
 Bize tahlîs için eylerdi nidâ
 Doğru âfâkımıza şanlı hilal
 Sardı küffârı bütün ye's ü melal
 Başladı şehirde bir cûş u hurûş
 Cümlesi içmeden oldu sarhoş
 Sû be sû tane-i şarapnel yağıyor
 Şanlı Türk askeri mermi sağıyor
 Bu ta'arruz iki gün etti devam
 Geldi Yunana fena bir encâm
 Bir taraftan tutulup Dumlupınar
 Düşmana kalmadı bir râh-ı firâr
 Hâsılı öyle şaşırdı küffâr
 Cülesi kelb-i akûr oldu salar
 Kimisi şapkasın ters giymiş
 Kimi şaşmış diyor aftus bu ne iş
 Kimi Kostantin'e bin küfr eyler
 Kimi Venizelos'a lanet söyler
 Tuttular böylece râh-ı ademi
 Zulm edip sonra selamet gide mi?
 Mebde-i feth ve zafer oldu bugün
 Kalplere zevk ü sürûr doldu bugün
 İleri emri verilmişti bugün
 Şühedâ cüle dirilmişti bugün
 Düşmanın bağı delinmişti bugün
 Şehrimiz işte alınmıştı bugün
 Ugün İslama selamet günüdür
 Türklerin şa ve şehâmet günüdür
 Bu günün işte ikindi üzeri
 Buldu öz Türk yine öz Türkleri
 Koca Gazi bizi kurtardı hemen
 Koştı İzmir'e kadar bir galeyan
 Hazreti İsmet, Fevzi, Re'fet
 Her biri şîr-i şehâmet haslet

Yaşasın cümleten erkân-ı cünûd
 Onlar etti bizi böyle mesut
 Erdirip ümlemizi şanlı güne
 Kara gün münkalib oldu düğüne
 Kabil olmaz bu günün tarifi
 Yetişir Avrupa'nın tavsîfi
 Ahd ü mîsâkımıza şaştı cihan
 Azmimize hedef oldu Yunan
 Hasta adam derilip kalktı yine
 Düşmanı Akdeniz'e (kaktı)^[1] yine
 Kurtarıp sulh ile istiklali
 Nura gark eyledi istikbali
 Vehbi

Zaferden Sonra

İssız ve karanlık vadiyi istila eden kesîf siyahlık şedid bir yıldırımın korkunç sadmesiyle parçalanmış gibi dağıldı, ufukları örten ulu dağların verdiği dar geçitten fiillerinin şakırtısı ahenkli bir aks-i sadâ ile ortalığı çatlayan, rüzgarları arkada bırakırcasına koşup gelen kır atı üzerinde bir süvari görüldü. Biraz evvelki zulmet içinde belki cesîm bir mezar taşı denilebilecek sibir bir kayanın kovuğunda güçlûkle nefes alan ihtiyar ninenin ölgün nazarlarında nâgihânî bir sevinç şulesi parladı. Gözlerini gittikçe yaklaşan bu nurlu yolcudan ayırmaksızın titrek bacakları üzerinde doğruldu. Genç süvari geldi. Vakur bir tebessümle dünyayı selamladı. Sağ elinde istiklal sancağının parlak güneşi, sol elinde istihlâs kılıcının alevli yıldırımlarını taşıyan bir dleikanlının erkek çehresi etrafında cennetin ışıklarından örülmüş bir hale vardı. İhtiyar nine zabtedemediği meserret hıçkırıkları arasında heyecanlı ve ihtizazlı bir sesle bağırdı:

- Nereden geliyorsun oğul?

Süvari:

- Nereden mi? Dedi. Kurtuluş güneşinin doğduğu illerden, yaşamak yıldızının parladığı yerlerden.

- Oralarını nasıl buldun?

Delikanlı tasvri mahal-i munis ve mühîb bir şive ile cevap verdi:

- Yırtıcılar ülkemizi sarar, canavarlar pençesini salarken? Sultan bana kemendini atar, zindanların kapısını açarken, maksatlar merkadleri eştirir, hak kitabın hükmünü değiştirirken ben kalbimde sönmeyen ümit kıvılcımını alevlendirmek için iman rüzgarının estiği yerlere gittim. Orada, Türkün bu ebediyyen duracak emel mabedinin kutsi mihrabında şükran secdesi ettim. Bu mukaddes zâviyenin nur çehreli pîri bana cür'et ve azm şerabından sundu. Kıvılcım alevlendi, damarlarımda akmaya başlayan intikam ateşi, kararan gözlerim önünde necat yolunu işitti, bana gösterdi. Yürüdü, tesadüf ettiğim düşmana göğsümü gerdim. Gökler gürledi, bulutlar saikalarını iade etti, güneş yakıcı alevini verdi, yıldızlar delici ateşlerini gönderdi, yuruğumun her darbesinde cihan titredi. Önümde her mani ezildi, mel'un cesetler serildi. Bazılarını çiğnedim geçtim. Muzaffer illerie eriştim. İşte nie orada kurtuluş güneşi doğru. Hayat yıldızı belirdi. Semanın kahramanı sağ elime bu istiklal sancağını verdi, Türklerin dilber kızı onu sulh çelengiyle süsledi. Ben de kılıcımı sol elime aldım. Hemen koşarak sana geldim yine. Senin elini öpmeye geldim.

İtiyar nine elini uzattı. Türk genci onu hürmetle öptü. Birkaç saniye sükûnetle geçti. Nine minnettarlıkla Allaha teveccüh etti. Sonra sesinde sevinç ve te'essür, şükran ve huşu dolu ahenkle:

- Var ol oğlum, dedi, hakkın yardımıyla kazadın, bu muhakkak. (Titrek eliye karşısındaki viraneleri göstererek) lakin baktık, yurdun ne kadar harap, haydi yavrum, onu yeniden yap!

Mahir Karaağaoğlu

İslamda Kadınların Hukuku

Cihet-i İçtimâiye

Erkek çocukların mekâtib-i ibtidâiyede öğrendikleri şeyleri kıza ta'allüm ettikten ahlak-ı hamîde ile terbiye eyledikten sonra onun saha-i hayatını hânesi dahiline hasr ederek erkeklerle ihtilâtını men edersek hiç şüphe yoktur ki kız yavaş yavaş bütün öğrendiklerini unuttur ve farkına varmaksızın ahlakını tağyîr eder ve az bir müddet mürûruyla kendisinin asla okumamış, terbiye görmemiş bir kızıdan farkı kalmaz çünkü sabâvette iktisab edilen ma'ârif dekâik ve menâşiiyle iâta edilemeyeceğinden ilm-i nam sayılmaz. Bunun tamamını sen lazıme vusûl ve talime devamla kabil-i istihsaldir. Çocuklar maânînin fehminden ziyâde eşyanın isimlerini öğrenirler ve bu devirde talimden elde edilen en büyük istifade habb-ı istitlâ' hakâyık, i'tiyâd sa'yi zevk-i tedristen ibaret kalır. Bu sebeple küçük yaşta seyr-i ta'allüm tevkîf olunursa malumat-ı müstahsele mudmahil olur, zihninden tadrîcen silinir ve ta'lim için sarf edilen vakitlerde beyhude izâ'a edilmiş olur.

Kızların erkeklerden kaçmaya başladıkları sen ki ekseriyetle on üç ile on dördüncü yaş beynindedir. Çocukluktan kurtuluş senelerinin başlangıcını teşkil ettiği erkekler gibi kadınların da dünyayı; hayat ve muktaziyâtını anlamak ihtiyacını duyduğu, melekât ve müyûnlun tezâhür eylediği, mekteplerde öğretilmiş ve insanlarla itilat; ahlaklarını tedkik ve tecrübe ile tahsil edilen ilm-i hayatın ta'allüm olduğu ve insanın kavmini, milletini, vatani, dînini hükümetini bilmeye başladığı, amâl-i muhtelifeye karşı isti'dad-ı şasiyenin tezâhür eylediği birisin, (silik) âmâl olduğu için kızlar o yaşta kaçırılır ve o zamana kadar içinde yaşadığı alemden tecrid olunursa numuları tevakkuf eder. Hatta bir rüc'at-i kahkariye başlar. Nefsini tezyîn eden mehâsini izâ'a eder, bildiklerini unuttur. Mesaisi heder olur, kendi âmâliyle birlikte ona ma'tûf âmâl-i halk da mahv olur, söner: Bu zavallı âciz kızların günahları yoktur. Bir adet onları terakkî ve tekemmülünden bir cereyân-ı müebbedle mahrum eylemiştir.

Kadınların talim ve terbiyelerinin hanelerinde itmâmı mümkün olduğunu zannetmekte bir vehm-i bâtıldır. Çünkü iktisâb-ı malumat arzusu, ahvâl-i âleme ıttıla şevki istikşâf-ı hakayık muhabehti halasa insanı mütâla'a ve tettebbu'a sevk eden esbâb böyle kapalı kadınlar nezdinde teveffür edemez: Kaçmak kadınlıkla âlem-i hakîkî hayatını birbirinden ayırarak kadını dar bir daire dahilinde apsediyor. Ve artık kendi avalisinde tahaddüs eden vekâyî-i âdiyeden başka bir şey görülür, işitmiyor, bilmiyor cian fikir ve hareketten kendisine vâsıl olabilen bazı malumat da ya muharref, ya maklub!

Halbuki kadınların âlem-i hâricî ile muvâsalası böyle en mühim bir çağda kat olunmasa onlar temas, müşâhede, ihtilat ve bütün hadisât-ı hayatiyeye iştirâk sayesinde ne azîm fevâid-i maneviye te'min eylerler bu vadide kendilerinin mekâtib-i ibtidâiyede öğrendikleri malumat kâfi bir muîn teşkil eder. Hatta fitraten bir istidad-ı mümtaze mazhar olanlar bu tahassül-i ibtidâiyeden bile müstağni kalarak o en güzel mektep olan (mekteb-i âlem)de iktisâb-ı feyz eyleyebilirler.

Kadınların hanelerinde kitap mütâla'asıyla noksanlarını ikmâle muvaffak olacakları farz edilse tecrübe ve amel ile te'kid etmeyen bütün mütâla'âtın hayâlât kabîinden addolunabileceğine şüphe yoktur. Hatta kız çocuklarımıza reva gördüğümüz muameleyi erkek çocuklarımız hakkında tatbik etsek yine aynı netice karşısında kalacağımız gibi kırk yaşında bir adamı da alemden kaçırarak dört duvar.

Bir Propaganda Münâsebetiyle

Ertuğrul refikimizden:

İşittik ve işitiyoruz ki: Ötede beride kim bilir ne gibi gizli ve sefil âmâl ve makâsıd peşinde koşan bazı kimseler tam bir ittihat ve şuur içinde bir kitle-i vâhide-i âhenîn olan

mukaddes milletimizin arkasına inhilâl ve tefrika tahammülleri ekmek ve bundan istifade için baykuşlar gibi karanlıkta gizli gizli çalışıyorlar.

İşittik ve işitiyoruz ki: Kim bilir ne gibi iğfâlât ve tahrikâtla bir kukla gibi oynatılan, iplerinin ucunu başkalarına vermiş bazı zavallılar başkaları hesaplarına birtakım hezeyannâmeleri gizli gizli tevzi' ediyorlar.

İşittik ve işitiyoruz ki: Erzurum Erzurumlularındır Kars Karşlılarındır gibi umûmî vatan duygusunu mukadde vatan aşkını zaaf ve inhilâle uğratmak isteyen hamleler ve rûh-ı millî intibah-ı millî serdarlar saltanatı gibi serlevhalarla beyannâmeler tarzında tab edilmiş hezeyannâmelerini bütün cihanı azm ve ittihâdı önünde engüşt bir dehân-ı hayret ve zânû be zemîn niyaz bırakılan mukaddes ve yüce milletimin harîmine saçıp onunla oynamak istiyorlar.

Fakat bu efendiler emin olsunlar ki bu sa'yleri beyhûdedir ve Türk arz soğuyuncaya, kıyametler kopuncaya kadar bir kitle-i vâhide-i âhenîndir kendisine uzanmak isteyen kolları her zaman kırarak uzanmak isteyen dilleri her zaman koparacaktır. Türk için vatan şanlı, sancağının mevcelendiği her yerdir. Erzurum Erzurumlularındır. Bursa Bursalılarındır. Gibi cümleler hezeyandır. Cahiliyettir. Ve Türkün kulağı buna hiçbir zaman ma'kes olamaz!

Vatanın her zerre-i hâki yalnız ve yalnız Türklerindir. O Türkler ki büyük şu'ur-ı milîsini büyük intibah-ı millîsiyle mücehhez ve münevver, bu gibi sefil fısıldaşanlara, gizli yılan ısıklarına yalnız istihfâf ile ya güler ve ... kırar koparır, kahr ve mahveder.

O efendilere bir kere daha tavsiye ederiz. Propagandaları için başka zemin başka iklim arayanlar Türk diyarı onlar için tehlikeli olduğu kadar da müsait değildir, ve emekleri beyhûddir. Biz ne komünist, ne Bolşevik ve ne de Münşevik... Bilmeyiz vatanımızı Türklüğümüzü ise onlardan çok iyi biliriz. Akıl hocalığını başka yerlerde cahil ve şurusuz milletlere yapsınlar. Bizim buna hiç ihtiyacımız yoktur. Türk olanların bildiğini zannettiği, ümitlendiği gibi değildir.

“İştiyak”

Gönlünde hayalin dolaşır girye yapardı
 Ruhu sana bir aşk ile, bir aşk-ı müebbedle tapardı
 Andıkça seni... leblerinin rengi solardı
 Hasret yaşayan dideleri kanla dolardı
 Müştak geçirip ömrünü... mahvoldu refahı
 Üç yıl yaşadı kan sızarak yetti penâhı
 En son bu büyük aşkını hiç etti ecel âh
 Hicran ile, hüsrân ile bak bitti emel âh

Şimdi o geçen günlerinin aşkı karardı
 Ömrü bitiyor Handeleri soldu sarardı
 Nesr adın ile nevzâdına sevgili yavru derdin
 Ya! Gül, gibi behzâdını kimlere verdin,
 Behzad o küçük mülkü kilere verdin
 Ruhum, emelim, nazlı gülüm gel bana derdin
 Müşfik br baba bunları görsün de dayansın
 Layık mı siyah saçları hasretle ağarsın
 Ey pençe-i âmâli olan çehre-i gülgün
 Söyle ne için ruh-ı azîzin ona küskün
 Bunca senelik ömründe onun arzusu sendin
 Gülzâr-ı hayatında onun, nazlı çemndin
 Kalbinde yara açtıracak söyle ne yaptı
 Bir âbid zahid gibi on iki yol tam sana taptı
 Taptı bu büyük aşkında günah işlemeden
 Şahid mi değil her dem akan dîdelerinden
 Affet ki melek kalbi onun olmaya pür hûn
 Tam on iki yıl aşk taşıyan sîne-i meftûn
 Bak.. Bak ki hazan illerinin glgesi sardı
 Efsûs ki siyah saçları uğrunda ağardı
 Güzîde Dürdane

Hint Müslümanları ve Yeni Arap Muaedesi Hilâfet Cemiyetinin İlannâmesi

Ankara'da münteşir 27 Zilhicce 1341 tarihli ve (1024) numaralı (El-Ahbâr) cerîdesinde okunmuştur.

(Celile-i Hindiyye) mahallesinden nakl olunmuştur. Yeni Arap muahedesi haberleri Hidistan'da her yerde su-i te'sir hâsıl etmiştir. hint Müslümanları bu muahedeyi büyük bir hüznün ve elemle telakkî etmişler ve ye's-i küllîye düçâr olmuşlardır. Şerif Hüseyin'in ve hanedânının İslamlara ve İslamlığa ar ve zarar îrâs etmekten gayrı maksatları olmadığı itikadının bütün kuvveti ile kanlarında yerleşmiştir. Onun âmâl-i uzırrasını ve makâsıd-ı hâinânesini kesr ve def etmekten başka âlem-i İslama bir vazife-i esasiye terettüb etmedği ve piyasadaki umum Müslümanların onuna her hususta kat-ı aaka ve münasebet etmeleri vacip olduğu neşr ve beyan etmektedirler.

Hindistan'da münteşir bilumum evrak-ı havâdis ve risaleler muahede-i mezkûreyi Arap istiklalini hedm etmek kastıyla akd edilmiş addediyorlar. Efkâr-ı umûmiye, âlem-i İslamın bi'l-ittihat ve mümkün olduğu kadar sür'atle Şerif Hüseyin'e söylenilmesi lazım gelen kelimeyi tebliğ eylemeleri zamanı geldiği kanaatindedir.

Bu meş'um muâhedenin adem-i kabulü ve ilgâsı yolunda bi'l-ittihat fevz ve vefik vâsıl oluncaya kadar tarîk-i müstakîmde fedakarâne çalışmak hususunda Filistin rüesâsının akd eyledikleri Filistin müsmerinde vermiş oldukları karar ise Hindistan'ın umum beldelerinde tebrikler ve memnuniyetlerle telakkî edilmiştir.

Hidnistan Müslümanları Arap meselesinin ve Cezîretü'l-Arapla emâkin-i mukaddese-i İslamiyenin selameti hususunun icâbının terfii işine vaz edilmesini mesle-i dîniyelerine kat'iiyen muvâfık bulamıyor ve ol babda Şerif Hüseyin'in kendi re'y ve tedbir-i mücerredine istifâ'en İngiltere ile veyahut âhir devletlerle gayrı meşru ve gayrı kâbil-i kabul muâhedât akd etmiş olmasının nazar-ı hafî ve kanunda mesned-i makbuliyeti olmadığı itikadında bulunuyor. Bu sebeple âhiren Hint hilafet cemiyet-i merkezîyesi (silik) şehrinde istima ederek akd ettiği müddet celselerden sonra geçen 8 Temmuzda Hindistan Müslümanları namına bütün âlem-i İslama neşr ve irsâl olunmak üzere âfide sureti münderic kararı ilan etmiştir.

Madde 1- Cezîretü'l-Arapın herhangi bir suretle olursa olsun (silik) bütün âlem-i İslamdaki her Müslimin sûret-i kat'iyede bir gâye-i kavmiyeti ve vazife-i diniyesi addolunacaktır. Bu sebeple bu kavmi ve dini maksadın min külli'l-vücûh itmâm husûlüne Hint Müslümanları ve mesâil-i mümkünenin kâffesini isti'mâl ederek sarf-ı mesaiye muvâzabet eyleyecektir.

Madde 2- Cezîretü'l-Arap aslen hürriyet ve istiklalini hâiz ve oradaki ecnebî istilası ta'dî-i sarh gasb zahirden ibaret olup bu istiklali celb ve icap edenler ise hain ve hunhar bazı ümerâ-yı mahalliyedir. Bu itibarla İngiltere düvel-i saire tarafından Arap istiklali itiraf ve tasdik edilmedikçe Hint Müslümanlarının sükût etmeleri muhaldir.

Madde 3- Cezîretü'l-Arap imkan-ı şer'îye mucibince bir merkez-i kavmî olmakla beraber bütün âlem-i İslamın kaide-i diniyesi olduğundan ve mezâhib-i erba'a-i İslamiyenin en büyük rüknü bu kıt'a-i mukaddesede bulunduklarından bilâd-ı mezkûrda üzerinde icrâ-yı te'sir edecek muahede akdine ümerâ-yı Araptan hiçbirinin hak ve salâhiyeti olamaz bu hak ancak bütün âlem-i İslamdan ve bütün Müslümanların halifesinden gayrısına teveccüh ve ta'alluk edemez. Eğer (Şerif) böyle bir muahede akd etti ise haddini tecavüz ve hukuk-ı aile-i müslimîne ta'addî etmekten başka bir şey yapmamıştır ki bunu kabul muha ender muhaldir.

Madde 4- Hint Müslümanları, ümmet-i Arabiyeden İslamiyet ve Araplık şerefi namına memleketlerinin ve komitelerinin istiklali ve idaresinin sıyaneti ve bu ukaddes vatanlarının

harîkini istirdâd ile bütün Müsümanların şerefînin muhafazası zımnında bir kavm-i müttehid olarak kıyâm etmelerini temennî e enzâr eyler.

Kurtuluş Bayramı

Yevm-i istihlâsını, parlak bir surette teşciye etmiştir. Bu kısım bulanık ve silik çıkmış) mektebinde mezkur ocak tarafından verilen müsamerenin hâsılatı ve bazı erbâb-ı mürüvvetin teberruatıyla seksen şeit yavrusunun sünnetleri icra ve muazzez şehitlerimizin ruhları şâd edilmiştir.

Türk ocağı, bu meşkur hizmetini çocukları ilbâs, it'âm ve mini minileri eğlendirmek için oyunlar tertip ve Kütahya'da güzel bir gece imrârına vesile olmakla tetevvüc etmiştir.

Kurtuluş günü olan Fî 1 Eylül tarihinde merasime iştirâk edecek zevâtla mektepler talebesi Türk ocağında ictima ederek ihdas edilecek olan (silik) evvelce imza edilmiş olanlarda olduğu halde belediye dairesi önüne getirilecekti.

Dükkanlar kâmilten kapanmış ve her taraf bayraklarla tezyîn olunmuş, halk belediye önünde ictima etmişti. Kırmızı entarileri vaz'-ı masumaneleri ile şehit yavruları manzaraya bir ulviyet bahşediyordu. Bunlara karşı herkeste şefkatle muvafık bir hiss-i hürmetin mevcut olduğu görülüyordu.

Mutasarrıf beyefendi ile me'mûrin-i hükümet dahi hazır olduğu halde merasime ibtidâr edildi. (Silik) Mektep talebeleri tarafından dahi vatanî manzûmeler inşâd edildi. Halk pek çok tezâhürât-ı vatanperverânede bulundu.

Müftü efendinin veciz bir duasıyla merasim hitâma erdirilmiş vatan ve milletin saadet ve selameti tazarru edilmiştir.

Çocuklar önlerinde davullar olduğu halde ehir dahilinde (silik) ile gezdirilmiş ve tekrar Türk ocağına getirilerek derhal sanatları icra edilmiştir.

İki üç yaşlarında olanlar akd edildikten sonra ailelerine teslim edilerek diğerleri ihzâr ve itinâ-yı mahsusla temizlettirmiş olan karyolalara yatırılmıştır. Gece Türk ocağında bu sevimli yavrular şerefine eğlenceler tertip edilmiş ve halk büyük bir şetâretle bu tatlı sürura iştirak eylemiştir.

Heveskârândan mürekkep bir ince saz takımı dahi ahenkli ve latif parçalar çalarak ruhları tehzîz etmiştir.

Kütahya meş'um günlerin ref'i hatırına hafî Türk celâdetinin lâ yemût eserini tebcîl etmekle bahtiyar olmuştur.

Biz faydalandığımız muvaffakiyetin derecesini belki layıkıyla takdir edemiyoruz. (Nere Fraye Press) gazetesi geçen nüshalarından birinde diyordu ki:

“Versay sulhu büyük bir milletin vesika-i esaretini Lozan muahedenâmesi de birkaç sene evvel mahv ve karz olmuş telakkî edilen bir memleketin tekrar hayata doğmasını tazammun etmektedir. Tarih böyle garip bir hadiseyi nadiren kaydeder bundan dört sen evvel ihtiyar bir vezir söyleyeceği birkaç sözü dinletmek için Paris’te adeta tese’ül etmiş niayet kimseye meram anlatamayınca hâib ve hâsir İstanbul’a dönmüştü.

Boyuna esaret zincirleri vurulmak isteyen bir kavmin bu zincirleri kırarak mukaddes hürriyet ve istiklali müdafaa, nihayet parlak bir surette ihrâz etmesi keyfiyeti tarihin en şanlı sahifelerinde ebediyyen mahfuz kalacak, Türk kuvvetinin bu harika nüma celâdetini bütün medenî dünya derin bir hürmetle telakkî edecektir.

(Silik) kanı ve canı muktezasında elde ettik. Faaliyetlerimizi birçok komşularımız, biz geride kalanların hali için kendi hayatlarını (silik) vermekte tereddüt ettiler. Bu muazzez şeitlerin yalnız ruhuna fatiha ithaf etmek, hatıralarını hürmetle yâd etmek kafi değildir. Onların bize vedia bıraktıkları yetimleri düşümeyle ve onlara öksüzlüklerini unutturacak bir ayat ve istikbal te’min etmekledir ki vazifemizi yapmış olacağız.

Bizim için ölenlerin çocukları bizim çocuklarımız olduğunu unutmayalım. Onlara rahat ve mesut bir hayat, emin ve şerefli bir istikbal te’min edelim ki yarın yine herhangi bir harp cephesinde vatani için güle güle can veren bir yiğit gözlerini dünyadan âhirete çevirirken yanında görür gibi olduğu mini mini ve sevgili hallere:

- Oh çocuklarım. Ruhunuza öksüzlük matemi çökmesin, uğrunda hayatımı verdiğim büyük millet sizi sefil bırakmayacak yokluğumu bildirmeyecektir diyebilsin.

(Bu satır katlanmış) bıraktıkları muazzez limanlara, onların ruhunu şâd edecek kadar bakabilir miyiz?

(Himâye-i etfâl cemiyeti bu büyük ve kıymetli vazifeyi kifayeye çalışıyor. Cemiyet son günlerde bir sigara kağıdı imal ettirdi ve kağıdın satışından hasıl olacak kar cemiyet tarafından muhtâc-ı himaye çocuklara sarf edilecektir.

İstanbul’da emsali bulunmayacak derecede hâsıl (silik) bir surette yapılan bu (silik) sıhî usulü de hâizdir. Öksürük vemez ve (bu kısım silik)

Himâye-i etfâl (silik) bir menfaat temin edeceksiniz. Muhtaç veya gayrı muhtaç olduğunu tedkik mümkün olamayan herhangi bir dilenciye sadaka vermekten bir tane himâye-i etfâl kağıdı sarf ve istimla etmeniz evladır. Em hayır etmiş olacak hem (silik) temin edeceksiniz.

Minarelerin bu (silik) tercihan kullanılması herkese tavsiye etmesi üzerlerine borçtur.

Esnafl-ı necibemiz ise (silik) vazife bilinmelidir. Himaye-i etfal sigara kağıdının hem bir miktar hayırla çıkarılması ve hem de en bir kağıt olması satışının fazla olması için kafidir. Binaenaleyh bu kağıttan celb edecek olan tüccar büyük menfaatler elde edebilir.

Ankara Mıntıkai Ziraat Mektebinin

Müsâbaka intihabı şerâit-i ruhvâyesi

1- Mektep Fî 1 Teşrîn-i Evvel 331 tarihine dek dersler yapılacaktır.

2- (silik) imtihanı 15 Eylül 39 Pazartesi günü yapılacaktır.

3- Müsabaka imtihanına girebilmek için (silik)

Evvela müsabakaya talip olanların yaşların 14'ten aşağı ve 18'den yukarı olmaması.

Sâniyen ameliyat-ı zevâliyye mütehammil ve alîl (silik) olduklarına dair doktor raporuyla işçi şhadetnamesi hüsn-i hal mazbatası nüfus tezkeresi ve ufak vesikalık iki fotoğraf bulunması.

Sâlisen (silik) ibtidâi mektepten veya (silik) bulunması.

Râbian bâlâdaki te'lîfi haiz olanların bir (silik) büyük mülkiye memuruna 14 Eylül 31 akşamına kadar müracaat eylemeleri lazımdır.

Hâmisen müsabaka imtihanı Türkiye Cumhuriyeti (silik) icra olunacaktır.

İslamda Kadınların Hukuku

Cihet-i İctimâiye

Bu ekil tesettürün zararlarına dair sebk eden izâhâtın sıhhi hakkında kanaat-i tâmmeye isisâli arzusunda bulunan kârî'lerimizin kendi ailesi efrâdından müte'allim bir kadını asla tahsil görmemiş fakat ticaretle meşgul veya hayat-ı umûmiyyeye müşterek bir köylü kadınla mukâyese etmesi kâfidir. Birincisi ta'allümü sayesinde okur, yazar, hatta belki bir lisân-ı ecnebî ile konuşur; piyano çalar fakat etvâr-ı hayata karşı cahildir. O derecede ki şayet bir gün saha-i hayatta yalnız kalıverirse işlerini idare, esbâb-ı refahını idâme hususunda derhal izhâr-ı acz eder. Şaşırır. İkincisi cehline rağmen muamele; ihtilat ve tecrübe sayesinde elde ettiği malumat vukûfla hayatı mükemelen idare edebilir. Ve her sahada birinciye tegallübe muvaffak olur.

Bunun içindir ki şark Hristiyan kadınlarının ekserisi bizimkilerden daha fazla müşâede ve mümârese neticesi levâzım-ı hayatı daha iyi bilirler. Kitaplardan vuku bulan istifadelerinin fevkinde olarak muamelât ve ihtilatta sebep-i irtikâları olduğu için aynı iklimde ve aynı cinsten bulundukları halde onlar müslim vatandaşlarından daha yüksek bir merte ihrâz eylemektedirler.

Kadınlarımız istidad-ı fitrî itibarıyla milel-i saire kadınlarına müsâvî oldukları halde el-yevm maalesef bir inhitât-ı şedîd içinde çırpınmaktadırlar. Bu bâbda kadının tabîi içtimâî ve

şer‘î hukukunu akıl ve şuur haricinde gasp ederek kıymetini tenkîs etmiş olmamızdan başka bir sebep yoktur.

Setr sevdasıyla kadınları evlerine kapatmaya icbr, sıhhatlerini ifsat, kendilerini hava ve güneşten ve envâ riyâzat-ı akliye-i bedeniyeden mahrum ettik. Bazı kadınlarımızın gece ve gündüz evden çıkmadıklarını hizmetçi ve cariyelerden ara sıra hanelerine gelen misafir bir iki kadından başka kimseyi görmediklerini ve kendilerini işleri başında, gecelerinin pek cüz-i azimini umumi mahallerde geçiren zevcleri de ancak uyku zamanları görebildiklerini bilmeyen kimse yoktur.

Birçok kadınlarımıza bu sebebiyet-i melhuza ve bu mapus-ı müebbede sahnelerini cismen ve ruhen malul kalarak dünydan bi-haber ve gayrı müstefid nihayet (silik) gitmektedir.

Bu zavallı kadınların bir çocuk doğurduktan sonra harap oldukları, gençliklerinin en ateşli bir çağında bulundukları halde birdenbire solduklarını bilmiyor muyuz? Bütün bu ahvâlin menşei de erkeklerimizdeki ihlal-i iffet korkusudur.

Erkekten kaçmanın iffeti mucip ve ademi ise fsadı câlib olacağı iddiasını hiçbir delile istinat etmeyen batıl bir davadır. Çünkü şimdiye kadar kadınların serbest olarak yaşadıkları bilâd ile kapalı bir halde yaşadıkları memâlikten her birindeki vekâyî fuhşu tespit eden bir istatistik tanzim olunmamıştı. Böyle bir istatistiğin vücudu farz edilse bile mevzu bahsimiz olan meselenin ispat veya nefy yolunda bir delil teşkil edemez. Çünkü bir memlekette fesadın tezâyüd ve tenâkusu birçok esbaba müsteniddir ki erkekten kaçmanın bu miyânda mühim bir mevkii yoktur.

Malumdur ki bir milletin salâh ve fesad-ı ahlâkîsi hususunda o milletin mizâcî, iklimi, edebî terbiyesi ve turuk-ı maişetinin dahl-i azamı vardır. Bu sebeple Avrupa’nın muhtelif memleketleri arasında fsat ve salâh ahak nokta-i nazarından büyük farklar müşâhede olunduğu gibi tesettürün cârî bulunduğu bilâdında da aynı farklar göze çarpar, hatta aynı memleketin muhtelif zamanlardaki salâh-ı ahlâkîsinde de ihtilâfât görülür tecrübede sabittir ki kadınların serbestîsi iffet hususunda kapalı hallerinden daha emindir. Amerika kadınları erkeklerle ihtilât itibarıyla dünyanın en hür kadınlarını teşkil ettikleri ve çocuklar bile birbirinden tefrîk olunmayarak kız ve erkek yan yana talim eyledikleri meşhur bir hakikattir. Bununla beraber Amerika ahvâline muttali olanlar söylerler ki orada kadınlar diğer memâik-i Hristiyâniye kadınlarına nispetle büyük bir salâbet-i ahlâkiyeye mâlik ve daha nâmuskârdırlar. Amerikalılar bu salâhı kadın ve erkek sınıflarının hayatın bütün edvârında şiddet-i ihtilatlarına atf etmektedirler.

Kezâlik inkâra mecâl yoktur ki Arap kadınlarıyla Mısır köylü kadınlarının erkeklerle ihtilatları takrîben Avrupa kadınlarına müşâşih bir halde bulunmakla beraber örtünmelerine

kaçışmalarına rağmen şahane matbuattan kendilerini Alman şehir kadınlarına nispetle fesada meyilleri herhalde daha azdır. Bu haller erkeklerle ihtilat eden kadınların erkeklerden açan kadınlara nispetle efkâr-ı seyyieye daha uzak bulunduklarını gösterir. Buna da sebep birincisinin erkekleri görmeye alışmış olmasıdır. Böyle bir kadın karşısında herhangi bir erkek manzarası tahrik-i şehvet edemez. Bu yolda bir te'sir icra edilebilmesi uzun musâhebelere, halvet halde birçok vakitler geçirilmesine ve böylece mütekâbil bir incizab husûle tevakkuf ediyor ki bu halleri şeriatimizce men edilmiş olduğunu evvelce izah eylemiştik. Lakin erkeklerden kaçan bir kadının nazarı bir erkeğe tesadüf edince mücerred bu tesadüf o kadında hiçbir su-i maksat bulunmasından gayri şuurî bir (İhtilaf-ı sınıf) hatırası ikaz ediyor ve bu suretle ilk tekâbülden bir te'essür duyuyor.

Başkaları gibi ben de bu te'siri aynıyla erkeklede gördüm. Kadınlarla ihtilata alışmamış bir erkr kuvvetli bir tehzîbe de mâlik değilse kadınlar arasında oturunca kabil değil nefesine hükmedemiyor. Onlara bakmaktan, güzelliklerini tedkîk ve teessüften bıkmıyor. (Bu satır silinmiş) aramaya başlıyor. Güya kadın ve erkeklerin mütekâbil bir tatmin-i şehvet garazı hâricinde bir yerde toplanmaları manasızdır.

Bu mucib-i istimzâz ahvâlin kadınlarla ihtilâta alışmış erkeklerden sudûruna imkan yoktur. Onlar erkeklerle ihtilat halindeki lakaydilerini kadın meclislerinde de tamamen muhafaza ederler. Kadınlarla oturmak konuşmak nefisleri üzrinde fazla hiçbir te'sir ihdâs etmez. Kadınların kaçması hâlidir ki zihni mücerred rû'yet ile tahayyül-i şehvete sevk ediyor bu hal bize herhangi bir mecburiyetin ilcâsıyla bir erkekle kouşan bir kadının evzâ'ındaki tasannu'ları, sendeli ihtizazları esbabı izah edebilir. Böyle bir vaziyette erkek de aynı hallere düşüyor ve sanki her biri diğerinin nazarı karşısında inceliyorlar.

İrtihâl

İlcada rahatsızlanarak Kütahya'ya avdet eden Osman Fettahzâde Hacı Hafız Ahmet Hulusi Efendi berâ-yı tedavi İstanbul'a azîmet etmek üzre iken yolda rahatsızlığı istidâr etmiş ve Bursa'da irtihâl-i dâr-ı naîm eyleyerek orada defn olunmuştur. Aile-i kederdîdesine beyan-ı ta'ziyet eyleriz.

Mutasarrıf beyefendinin emirber pelis neferi kezâlik ılcada hastalanıp Kütahya'ya avdetinde (silik) anlaşıldığından ameliyat icrası içi Operatör Nedim Bey Karahisar'dan otomobille celb edilerek ameile icra olunmuşsa da mûmâileyhin tahlîsi kâbil olamamış ve aynı günde vefatı vuku bulmuştur rahmetullâhi aleyh.

Ajans Haberleri

Sıhhiye Vekaletinin Mühim Bir Kararı

Sıhhiye vekâleti Anadolu'nun muhtelif yerlerinde yeni dispanserler te'sisine Heybeliada'da verem dispanseri küşâdına ve Avrupa'dan mütehassıslar celbine karar vermiştir.

Karaağaç Teslim Edildi

Karaağaç yarın teslim edilecek Trakya mebusları merasimde hazır bulunacaktır.

Yunan Vahşetleri

14 (A.A) Selanik'ten İzmir'e gelen bazı muhâcirler ahalinin gazetesine Yunanlıların yaptıkları mezâlim ve fecâyî'â dair birçok acıklı şeyler anlatmışlardır. Selanik havalisinde katl, gasp, işkence, ırza tasallut tüyleri ürpertecek bir surette berdevamdır.

İzmir'de Te'sirat

14 (A.A) Yunanistan'da İslamlara reva görülen mezâlimi protesto etmek üzere hükümet konağı önünde muntazam içtima yapıldı. Hatiplere mühim nutuklar îrâd ederken halk heyecan içinde idi. Verilen kararda mukâbele-i bilmisil ve aç kalanlara terakkîleri talep edilmiştir.

Rejinin Şirkete Devri

15 (A.A) Eylül on beşinde şirkete devri mukarrer bilumum reji idarelerine suret-i devri hakkında talimat gönderilmiştir.

Çiftçilerimiz İçin

Büyük Millet Meclisi dokuz yüz bin lira kabul etti

Muhtâcîn-i zirâiye tevdî edilecek tohumluk çift hayvânât ve âlât-ı zirâiye için iktisat vekaletinin istediği beş yüz bin lira Millet Meclisince dokuz yüz bin liraya iblâğ edilmiştir.

Böcekçilik

Muharriri: Hadi

Memleketimizin iklim, mevki-i coğrâfî ahvâl-i hevâîsi böcekçiliğe son derece müsaittir. Bu karlı sanata kırk beş sene evvel bazı zevât tarafından teşebbüs edilmiş ise de kara tabn baygınlık hastalıkları dolayısıyla iyi neticeler elde edilememiş ve bu yüzden ezhân-ı umûmîde Kütahya'da böcek olmaz zihniyeti yerleşmiştir. Halbuki sancağımızda bazı kuyûdât ve tedâbir-i fenniye ile beslenecek böcekten elde edilecek mahsul hem nefis hem de bereketli olur işte

muhterem (halk)ın her nüshasında yazacağım makaleleri bir araya toplamak suretiyle elde edilecek: Amelî böcekçilik fevâcesi: Sayesinde her fert mükemmel bir böcekçi olabilir.

Maksada şürû etmezden evvel böcekçiliğin muhtasaran tarihçesinden bahsedeceğim.

İpekböcekçiliğinin menşei Çin kıt'asıdır. Milattan (3150) sene mukaddem Çin imparatorlarından (Huanki) birtakım ıslahat icrasına teşebbüs ve bu miyanda kadınların da bu işle meşgul olmasını arzu eylemiş olmakla zevcesi (ve İsbilinkişî) ipekböceği kurdunu bizzat terbiye ederek saray civarında dut bahçeleri te'sis ve saraya mensup kadınlar ile ipekböceği besleyerek kozasından tel keşîde etmek usulünü ahaliye talim eylemiştir. Ve İsbilinkişinin bu hizmeti Çinlilerce o kadar büyük tutulmuştur ki bilâhère bu kadın âlieler sınıfına dahil edilmiş ve bu sanat pek büyük bir menba-ı servet olmuştur. Çin hükümeti gayet ağır kanunlarla bu sanatın hârice çıkmamasını te'min eylemiş ise de (527 sene-i mîlâdîsinde İstanbul imparatoru (Justinyen)in Çin'e gönderdiği iki rahip kamıştan yapılmış içi boş bastonlarına dört böcek tohumu koyarak avdet etmişler ve bu vasıta ile İstanbul ve civarında ipekçilik yavaş yavaş ilerlemeye başlamıştır.

Hey'et-i Vekîenin Beyannâmesi Hükümet Köylü Menfaatine Neler Yapacak?

Tahsil-i ibtidâî- Hizmet-i askeriye- ükümetteki matlûbât- İnkıraz kuponları- Aşar vergisi- Himâye-i ziraat kanunu- Çiftçi sandıkları- Ziraat Bankasına Borçlular- Ziraat Bankası kanununun ta'dîli- Orman ve ma'âdin işleri- Yanan yerlerin imârı- Şehit çocukları- Sıhhat mücadelesi- Adliye ıslahatı- Şekavet.

Yeni intiab ettiğimiz meb'ûslardan teşekkül eden Büyük Millet Meclisimiz toplandıktan sonra ey'et-i vekîle reisimiz Rauf Bey iş başından çekildi ve dahiliye vekaletinde ulunan Fethi Beyefendi hey'et-i vekîle reisi oldu.

Bu yeni hey'et-i vekîlede yapacağı işleri gençlerde Büyük Millet Meclisi karşısında birer birer saydı. Biz şimdi bunlardan köylümüzün işine yarayan şeyleri ayırarak bu yazılarımızla köylülerimize bildirmek istiyoruz.

Tahsil-i İbtidâî

Hey'et-i vekîle reis-i cedîdimiz diyor ki: Türk memleketinde okuyup yazmak her Türke bir borçtur. Herkes okuyup yazacaktır ve bu işte kızlarla oğlanlar arasında hiçbir fark yoktur. Ne doğru söz; filhakîka biz Yunanları yurdumuzdan kovarken gençlerimiz nasıl silahla düşmana hücum etmişlerse kızlarımız ve kadınlarımız da bu gazilerin ekmeklerini cephanelerini taşımışlar tarlalarında çalışarak yokluklarını düşmana duyurmamışlardır. Biz şimdi evimizde rahat rahat uyuyorsak düşmandan kurtulmuşsak bunu em muharebe yapan genç

erkeklerimize hem de onlara yardım eden kadınlarımıza borçluyuz. Kadın erkek bir millette bir tek vücut teşkil eder, biri alçalırsa öteki de alçalır. Yükselirse diğeri de yükselir. Şu halde okursa, yazarsa her iki taraf da okuyup yazmalıdır. İşte bizim şimdiki hey'et-i vekîle reisimiz böyle diyor ve pek doğru söylüyor.

Hizmet-i Askeriye

Ama diyeceksiniz ki okuyup yazmak bilenle bilmeyen arasında ne fark olacak? Ben çocuğuma iki tane gönderecek yerde onu mektepte bırakırsam ne kazanacak? Hey'et-i vekîle reisimiz bunun da cevabını veriyor. Biliyorsunuz ki intihâbâtan evve bir gazetemizle Halk Fırkasının (umde)lerini yazmıştık. Bu umdeler arasında askerlik müddetinin azaltılması da vardır. Hey'et-i vekîle reisimiz Fethi beyefendi diyor ki: İki yıl askerlik bir Türke çoktur. Türk genci silaı kullanmayı öğrendiği günden itibaren dünyanın en iyi bir askeridir. Şu halde onu iki yıl askerlikte tutmak fazla bir zahmetir. Bu müddeti kısaltacağız lakin okuyup yazmak bilen Türk gençleri silah kullanmayı ve askerliği daha çabuk öğreniyorlar. Bunun için okuyup yazanların askerlikleri daha az olacaktır. Gördünüz mü? İşte en birinci, en büyük bir fark! Okuyup yazmak bilmeyen daha çok askerlik yapacak atasından babasından çoluğundan çocuğundan daha fazla uzak kalacak bundan başka okuyup yazmak bilen bir adamın hükümete işi düşerse daha kolay görülür. Çünkü ne yaptığını ne yazıldığını bilir ona göre söz söyler sonra köyde de itibarı artar. Herkes ona akıl danışır bu sayede de işini herkesten ziyâde yoluna koyar görüyor musunuz. Okuyanla okumayan arasında askerlikten tut da en küçük işlere kadar ne büyük farklar var!

Hükümetteki Matlûbât

Köylülerimizden birçoklarının bu son Yunan muharebesinden dolayı hükümette bir hayli alacakları var. Hükümet bu istiklal muharebesinin balagıcından nihayetine kadar köylülerden hayvan zahire almış, ellerine birer mazbata vermiş. İşte hükümet şimdi bütün borçları tanıyor ve hepsini verecektir. Sonra harb-i umûmîdeki borçlar için de bir çare düşünecek. Her halde halkın hakkını ödemeye çalışacaktır. Bu cümleden olaak istikrâz-ı dâhilî tahvîlâtı faizlerinin de verilmesini te'min için uğraşmayı hükümet ta'ahhüd ediyor.

Aşar

Köylülerimiz şimdiye kadar aşar vergisi olarak mahsullerinin yüzde on iki açığını malzemelere veriyorlardı. Hükümet-i milliyemiz bu vergiyi de çok görerek bunu yüzde ona

tenzîl edecek yani azaltacaktır. Gelecek seneden itibaren aşarınız da bir değil onda bir olarak alınacaktır. İşine halk hükümeti halkı böyle düşünür ve korur, gözetler.

Son Meselesi; Hayat Meselesidir.

Kütahya’da içmekte olduğumuz suların tabi bulunduğu şerâit-i sıhhiye daha doğrusu ihtivâ eylediği cerâim-i maraz hakkında mukaddemâ tabib-i güzin Hüseyin Bey’in kaleiyle vaki olan neşriyatımız dahiliye vekâlet-i celîlesi makâm-ı mutasarrıfça ameliye azar-ı itibara alınarak keyfiyetin tdkîki zımnında husûsî bir komisyon teşkil olumuştur. O neşriyat ve bu teşkilatın vukuundan şimdiye kadar aylar mürûr eylediği halde şerâit-i mebhûsenin ıslahı yolunda hiçbir mukaddeme-i fiileye müşâede edilememesi ve hatta komisyonca tedkîkât-ı lâzîminin icra ve itmâmıyla muktazî raporun makâm-ı âidîne takdîmi enüz kâbil olamaması merakımızı tahrik etti. Meşhur Napolyon “intâcını arzu etmediğim işleri komisyonlara havale ederim;” der imiş. Acaba bu iş de aynı mecraya sevk edilmiş ve aynı âkıbete namzet mi kılınmıştır?

Sıhhat-i umûmiyeye şiddet-i ta’alluku olan böyle bir mesele-i hayatiyeye karşı gösterilen o acûl alakadarlığın birdenbire zevâline hükmetmek doğru değildir. Hususiyle hükümetimizin âhiren neşr olunan beyannâmesinde de mesâil-i sıhhiye ehemmiyetle mevzu bahs edilmiş ve emrâzın men-i tahrîbatı yolunda imkanın müsait olduğu her türlü tedâbirin ittihâz ve tatbiki vaad olunmuştur. Şu halde hey’et-i vekîledeki tebeddül âhire rağmen sıhhat meselesi nazar-ı hükümette yine birinci derecede bir ehemmiyeti hâiz bulunmaktadır.

Malum olduğu üzere bizde su meselesi şimdilik mecra meselesinden ibarettir. Lağımalar altından ve hatta mezarlıklardan mürûr eden su yolları geçtikleri evlerd derununda da (maslak) namı tahtında biraz hafra-i sülûs hali aldıktan sonra nihayet hususi ve umûmî çeşmelere müteheyî oluyorlar. Bu bâbda icra eylediğimiz tahkîkâta nazaran komisyon şimdiye kadar ancak dört defa içtima edebilmiş ve yalnız maslaklar hakkında tedkîkâtı itmâm ile bazı mukarrerât ittihâzına muvaffak olmuştur. İstisâl ettiğimiz malumat-ı mütemmimeme göre öyle mahaller var ki oralarda içilen ve (tâhir, mutahhar gayrı mekruh) zannedilen sular şehir dahilide otuzu mütecâviz maslaktan geçmekte yani her damlası otuz kere telvîs edilmektedir. Bu maslaklardan matbah dahilinde bulunanlar bulaşık sularını ve açık yerdekiler yağmur ve rüzgarların îânesiyle havalisindeki bütün mülevvesâtı bel eylemekte olduklarından komisyon yolunun suret-i kat’iyede seddini ve bu bâbdaki masârifin de icabına göre cânib- evkaftan ve belediye veznesinden tesviyesini zaruri bulmaktadır.

İstimrâd kabîinden şunu da arz etmek isteriz ki bu maslakların seddine karar verilirken ahashabının hukuku da beraber düşünölmek icap eyler. Çünkü maslakların küşâdına vaktiyle bir

zaruret neticesi olarak müsaade edilmiştir. Ashâb-ı emlak haneleri derûnunda mecranın mürûruna ancak bu şar dahilinde muvâfakat etmiş olduklarından sular telvîs olunmadan kendilerine yevmiye yarım nihayet bir metreküp su te'min edecek teşhizat-ı fenniye'nin ikâmesi hususundaki herhani bir talep kabul olumak icap eder. Bu takdirde maslağın ilgâsı masârifi bu bâbdaki talep asabına tahmil edilmek ve arzu edilmediği halde küfet sedd-i vakıf veya belediyeye tevcih olunmak herhalde icab-ı maslahata evfaktır.

Mecraların ilgâm ve mekâbirle mevcut münasebâtının kat'ı meselesine gelince: Komisyon bu bâbda bazı ashâb-ı vukûfun malumât ve muavenetine müracaat ihtiyacını hisseder. Ve memurinden bazı zevâtı bu maksatla mükerreren içtimâ'a davet eylerse de bu gibi mesâil ile iştigâl-i vazife-i asliyeden hariç bulunduğu beyanıyla icabına tenezzül olunmaz ve bittabi komisyon mesaisinde de bir devre-i melfûciyet başlar.

İşte bugün bu tarzda bir işaretle iktifâ ettiğimiz bir zihniyet-i sahîkâdâr ki mevzu bahsimiz olan mesele-i hayatiyenin halli yolunda muvakkat bir hâi mâhiyetini arz ediyor. Bir irâde-i mütenebbih önünde sernigûn olmak mecburiyetinde bulunan bu gibi cılız hâillere büyük bir ehemmiyet atf etmemekle beraber mevcudiyetini his ile müteessir oluyoruz, burada ne vezâif-i kanuniye ve ne de ahlaka ta'alluk eden vezâif-i içtimâiyeden bahsedeceğiz. Fakat Kütahya'da yaşayan her fert, memur olsun olmasın içtiği suyun temizliğini ihlal eden esbâba karşı bir hiss-i tahaffuzla mütecessis olması ve bu hissin istilzâm edeceği harekata karşı akayd kalmaması hasbe'l-idrak emr-i tabîî değil midir.

Halkımıza bu vadide henüz bir vazife tevcih olunmadı, o daima olduğu gibi şimdi de hükümetin bu bâbdaki mukarrerât ve levâzımına muntazırdır. Fakat gönül arzu eder ki ricâl-i hükümet de bu yolda ibrâz-ı betâ'et etmesin. Biz Türklere isnat olunan (Fikr-i takip)den mahrumiyet nakîsası bu vesile ile de itiraf edilmiş olmasın.

Şunu da söyleyelim ki Kütahya'da su meselesini şekl-i sıhhîsine ircâ' muvaffak olacak bir hey'et âtiyen en muhterem bir mevki tutacaktır. Komşumuz Afyonkarahisar'a temiz bir su te'min eden iki kadının kabirleri bugün ziyaretgah-ı enâm olan muhterem bir türbedir bu suyun mecrâsı üzerinde düşman işgalini müteâkip ve bittabi sıhhat-i umûmiyeye suikasd Yunanlılar tarafından sekiz dokuz maslak açılmış ve istilâsı müteâkip derhal kapatılmıştır.

Halbuki biz Kütahyalılar, içtiğimiz suların yollarında kendi kendimize açtığımız maslakların adedi sekseni de geçti doksanı da geçiyor: Fe'terafû (silik) ebsâr!

İleride bu meseleye tekrar rücu edeceğiz. Ümit ederiz ki o zaman müftehirâne bir lisanla ıslahat-ı vâkıyı mevzu bas eylemek müyesser olur.

Hey'et-i idaresinden birçoklarının tahvîl-i memuriyet ve istifaları sebebiyle Fî 15 Eylül 39 Cumartesi akşamı yeniden hey'et-i idare intihâb edilmiştir. Evvelce ocak nizamnâmesi hilâfındaki usullerle kayıt olunan azaların yiğit ve teklif ve vikâyesiyle kayıt muamelesine tabi binalarda ictima takarrur etmiştir. Eser-i hafî ile ecza edilen nice babda ber vech-i âtî zevat-ı hey'et-i idareye intihâb edilmişlerdir. Muvaffakiyetler temennî eyler.

Reis: Şube Reisi Binbaşı Nureddin Bey

Katip: İhtirâz zâbitânından Arif Bey

Muhasebeci: İhtiraz zâbitânından Hüseyin Hüsnü Bey

Murahhas-ı Mes'ul: Zâbitândan Mehmet Kazım Bey

Aza: Ma'ârif Müdürü Şükrü Bey

Aza: Ma'ârif Müfetişi Şükrü Bey

Aza: Ma'ârif Germiyanzâde Yakup Bey

Müsaade Olundu

Anâsır-ı gayri müslimeye ait ferâğ muamelâtının muvakkaten te'hiri hakkında icra vekilleri hey'etince müttehiz kararın fîmâba'd yalnız mübâdeledeye tabi Rum ve Ortodoks milletine mensup eşhâs hakkında tatbikine devam olunaak diğer gayri müslimlerin bu karardan istisnalarıyla ferâğ muamelelerine müsaade olunması âhiren hey'et-i müşârü'l-bahâca takarrur ettiğinden vaziyet Büyük Millet Meclisi riyâse-i celîlesinin tasdikine iktirân eylemiş ve mülakâta ta'mîmen tebliğ olunmuştur.

İslamda Kadınların Hukuku

Cihet-i İçtimâiye

Avrupa'da, İstanbul'da ve Mısır köyleriyle bâdiyedeki Araplar arasında bu arip vaziyetlere tesadüf olunamaz. Oralarda erkek ve kadınların yan yana bulundukları, oturdukları ve fakat birbirlerine karşı tamamen lakayd kaldıkları görülür.

Bedîhîdir ki serbest olduğu halde şeref ve iffetini muhafaza ve nefsinin mucib-i ar ahvalden sıyânet eden bir kadın her türlü kuyûd altında kapalı yaşayan kadınlara nispetle daha büyük, hisse-i fazl-ı vâhide mâliktir. Çünkü kapalı kadınların iffeti (iffet-i hayriye) diğerlerinininki ihtiyârî bir asabiyet ki beynlerindeki fark azîm zahirdir. Bunun için nedir ki devâir yüksekli kilit istihkâmâtı ve muhafızlar kuvvetiyle sıyânet ettiğimize kâni olduğumuz kadınların iffetiyle nasıl ve ne yüzle iftihara muktedir olduğumuzu anlamak pek güçtür.

(silik) hiçbir fenalık irtikâb etmeyeceği binaenaleyh artık tam bir racül-i salih olduğu hakkındaki iddiası kabul olunur mu? Kadınlar; böyle kaldıkça kadının iffeti nasıl zahir olur.

Kendilerine iffet izâfe edilmesindeki mana nedir; (iffet) (silik) beraber nefsin ondan imtinâ'ını mucip olan bir huydur ve teklif için ihtiyara tabi mesâile tetâbuk eder. (silik) kadınların şer'an mükellef tutuldukları iffet ihtiyarları tahtında (silik) bulunmamak icap eder. Aksi takdirde (silik) ictimab olanlar için bir günahı mucip olmamak lazım gelir.

Bunun içindir ki Sallallâhu Aleyhi Vesellem Efendimiz (silik) buyurmuşlardır.

Hakikat-i halde biz kadınlarımızın iffetine ehliyetleri olmadığına kanaat etmiş gibi areket ediyoruz. Birlikte ne kadar yaşar ne derece tecrübe ederzse etsin yine kadına itimat edebilecek içimizde hiçbir erkeğin bulunmaması (silik) derecelerimizle kârî'lerimizin (silik) nefislerini muhafazı bilmediklerini yahut muhafaza etmek istemediklerini tasavvur eylemek bizim için büyük bir hey'et teşkil etmez mi? Bu verdiğimiz hürmet ettiğimiz manzaralara karşı bu derece itimatsızlık göstermek su-i zanda bulunmak layık mıdır?

Garazdan hâlî her insana sorarız! Mâlik olduğumuz bütün havasla mücehhez bulunan tıpkı bizim gibi ruh ve cesedân, kalp, akıl ve havas taşıyan diğer bir insan bu tarzda muameleye nasıl layık olur?

Kadınlar sıyânet için ittihâz edien ihtiyatkarlıkta ne derece dikkat edilirse edilsin eğer erkek karısının kalbini temellük etmemesine bütün bu ihtiyatkarlıklar faidesiz ve beyhudedir. Kalbini karartmışsa her şey onundur aksi takdirde kadının hiçbir şeyine mâlik olamaz. Çünkü nice gündüz kadını murâkabe etmek hiçbir erkek için mümkün değildir.

Herhangi birimiz evimizden çıktığımız yahut sebab-i zevcemizin sokağa çıkmasına müsaade etmediğimiz halde kadının kendini sıyânet ve muhafaza etmesinden başka neye istinat ediyoruz? Sonra kalbi başkasıyla meşgul bir kadının yalnız cismine mâlik olmanın bir erkek için ne faidesi vardır? Kadını kalbinde ne kadar men etmek onun başkası için çırpınmasını imkanız kılmak mümkün müdür? Kadın bi'l-farz pencereden bakarken bir erkek görür, gelir, (silik) hakikat-i halde bu bir zina addolunmaz, iffet perdesi böylece yırtılmış sayılmaz mı? Yoksa erkekle kadın arasındaki mesafeye ve birleşmenin imkansız olduğu (iffet) namını veriyoruz. Evet şer' ve kanun göz ve kalp hangisini tecziye etmez. Çünkü kulûb üzerinde bir tahakküm-i maddî yoktur. Fakat ehl-i edep ve takvâ nazarında muvâsaat ervâh ve ictimâ-ı kulûb tahakkuk ettikten sonra ecsâd arasındaki bu'd mesafenin ne ehemmiyeti kalır.

Bununla beraber kadınları kapalı tutmanın acaba başkaca bir faidesi var mı? Hane dahilinde mahall-i şeref ve menafi-i iffet bir hadiseler cereyan ettiğini iştmiyor muyuz. Şu halde kadınları örtüler içinde, duvar ve kilitler arasında yaşatmak fesadın o örtüler altına, o haneler arasına sirâyetine mani oluyor mu? Asla!

Belki bize itirazen denilir ki "Birçok kadınlar hakkında şimdi yetişmekte olduğumuz şeyler eskisine nispetle daha fazladır. Kadınlar hakkındaki mütâbaat elyevm daha şiddetle

münteşirdir. Hatta belki de fesat bi'l-farz otuz sene evvelkine nispetle daireten daha vâsi'dir. Buna sebebiyet erkekten kaçmanın bir dereceye kadar hafiflemesinden başka bir şey olamaz.” Biz bu itirazlara cevaben vaziyeti müdrik olduğumuzu, hey'et-i ictimâîyemiz içinde tabâyi'-i fâsidenin vücudunu ünkir bulunduğumuzu, bu kabîl eşhâsın (silik) bi'l-istifâde te'ârifi inan mükirâne bir sebil-i muvâfık addetmiş olduklarını itiraf eyler ve hatta diyebiliriz ki şayet müşterek tahakkuku yolunda bu tekaddüm serî devam eder halkımız da bugünkü halinde kalırsa fesadı daha münteşir bir halde görmek de mukâbil olur. Çünkü akikat-i halde tesettürn sıkılaşması fesadı tevlîd değil fakat izhâr ediyor. Esasen kapalı bir halde (silik) temasına devam eden fesat ahlak ise birçok esbâb ve avâmile râci'dir ki bunların hepsi de cehl ile su-i terbiyede toplanır.

Mübâdelede İsti'câl Lâzım

Şu günlerde gazete sütunlarını işgal eden mesâil-i mühimmeden birisi de mübâdele ve gelecek muhâcirînin iskân ve istirahatlarının te'mini keyfiyetidir. Vâkıâ mbâdele meselesi kur'a-i evlâda basit gibi görünüyorsa da bunun hâiz olduğu ehemmiyet cidden beyân-ı te'emmüldür. Muhâcirînin envâ ve iskanlarıyla bunların muhtaç oldukları sermaye ve vezâif-i lâzımenin bir an evvel hasm tehiyye edilmesi tecânüb eder. Tasinat için sermaye, ziraat içinde âlât ve edevata olan ihtiyaç derkârdır. Bu iki âmilden sermaye üzerine nasıl ticaret kapıları mesdûd kalırsa sanai ve ziraat içinde aletve devat olmadığı takdirde hiçbir istifade me'mul değildir. Mübâdeleten gelecek muhâcirîn miyânında kesreti teşkil edecekler erbâb-ı sanayi, ziraat bunun için bizim bu babda düşüneceğimiz evvel emirde bunlara lüzumu olan (silik) istihsâlidir. Ve âlât ve edevât-ı zirâiyenin şimdiden te'min ve ihzarı mesâilidir. Zeytincilik, böcekçilik, tütüncülük gibi husûsât hakkındaki efkâr-ı mütâla'ayî erbâb-ı ihtisâsa havale ederek yalnız ziraat hakkında mütâla'ât-ı nâcizânemi arz edeyim. Ziraat altındır. Bu söz pek doğru bir söz. Fakat bu da ancak toprağa hizmetle kabildir. Buğdayı toprağa atmakla maksat hâsıl olmaz. Toprağın kuvve-i inbâtiyesinin tezyîd ve teksiri elzemdir. Arpa zira edilecek tarla behemehal gübre ister. Buğday zer edilecek mahalde bir sene evvel nadar edilmek muktazidir. Yoksa gelişigüzel ziraat edeceğim dersiniz elde zira edilen tohumu da kaybetmekten başka bir istifadeniz olmaz. Bu ihtiyac-ı ziraiyeyi acaba gelecek ve iskân edilecek muhâcirlerin hangisi az zaman zarfında yapacaklardır. Kış gününden güne ulûl etmekte ve mevsim-i ziraat dahi bununla beraber takarrüb eylemekte olduğu halde bizim hala ahalinin mübâdele meselesinde (silik) yokur. Hükümet bir taraftan erbâb-ı ihtisastan mürekkep komisyonlar teşkil ederek mahallerince istihzârında bulunmalıdır.

Meselenin hâiz olduğu ehemmiyet nispetinde çalışmak hepimizin borcudur. Kâffe-i malzemesi beraberinde olduğu halde haneden diğer haneye nakl edenlerin ma‘ruz kaldıkları müşkülât göz öüne getirilecek olursa bütün emvâl ve eşyasını terk edeek bir diyardan diğer diyara gelenlerin vaziyet-i elîmeleri derhal takdir olunur. Hükümet bunda mümkün mertebe değil olanca kuvvetiyle çalışmalıdır. Zira kışın eczâ-yı hükm ettiği zamanda yapılacak icraata bir şey istihsâl edilemez. Sarf edilen para ve emekler boşuna gider. Şu halde yapılacak vezâif miyânında şunları nazar-ı iltifata almak fâiddeden hâlî değildir.

[1] Her nerede muhâcir iskân edilecek ise evvel emirde oralarda (silik) kaç hane vardır. Bunlar kâbil-i iskan mıdır. Ne gibi kaç kuruşla bir yer verilecekti. Emvâl-i metrûkeden hâne yoksa nereleri yaptırmak imkan bulur.

[2] Zira olanlarına mukabil kafi arazi tedariki mümkün müdür; bunlar lüzumu olan âlât ve edevât-ı zirâiyenin derhal te‘mini kabildir; değilse ne surette tedarik edilecektir.

Evvel emirde mahallerince teşkil edilecek komisyonlar marifetiyle işbu nizâmın tedkik ve ihzârı derece-i vücûbdadır.

Mevsûkan istihbârâtımıza nazaran Kütahya’daki Rum ve Ermeni hanelerinden hiçbirisi kâbil-i iskan değilmiş. Ve bir taraftan da tahrîbât icrasından hâlî olunamazmış. Hükümetin bu bâbda tedbir-i lâzime-i muhafazakârı da bulunması icap eder. Çünkü bunlar bilâhere tamir edilecektir. Emvâl-i metrûke işlerine hükmet ne kadar ehemmiyet verirse o nispette müstefid olacağı tabîidir.

Suriye’de Ahali Türkiye’ye İltihâk Arzu Ediyorlar, Fransızlara Karşı Silahla Kıyâm Halindedirler

Beyrut’tan gelen bir zatın beyânâtı- General Modinan’dın baskında askerî bir içtima icap ederse Fransızlar Haliç’ten çekilerek ama’da bir müdafaa hattı te’sis edeceklermiş.

Suriye’den bildiriliyor

Halep havâlisindeki ahali Türkiye’yi münhasırâne yâd etmektedir. Halep’i Halam kazası kaymakamı olup bu günlerde Beyrut’tan gelen (Ekrem) namında bir zatın söylediğine göre hali Türkiye’ye iltihâk arzusunda olup Fransızlara karşı silahla kıyam halinde bulunur. Vaziyetin vehâmeti dolayısıyla General (silik) reisini (silik) yapacağı askerî bir ictihadda takrîr ettirildiği vecihle bir hareketin vukuda Haliç’ten çekilerek Hama’da bir hatt-ı müdafaa te’sisi muvâk olacağı Paris’e bildirilmiştir.

Birçok Suriye gazeeleri Fransızları şiddetle tenkid etmektedir. Bu gazeteler Fransız taraftarı gazetelerden daha çok revaçtadır. Fransızlar yeniden birçok zevatı tevkiîf etmişlerdir.

(silik) Türkiye'yi tekrar Suriye'ye sokmak için Fransızlara karşı isyan tertip ve birçok silah ve cephane celb eylemek gibi maddelerle ithâm edilmişlerdir.

Mahkeme reisleri Fransız olacaktı.

Suriye Fransız umûmî kuvvetleri kumandanı General (Vegand) Suriye'deki bütün mahkeme reisleri Fransız olması lazım geldiğini emr etmiştir.

Çerkes Edhem Nerede?

Edhem Suriye'nin şimâl hududunda Çerkeslerden çete teşkil ile Türkiye'yi iz'âc etmek istemiş.

Geçenlerde Suriye'nin şimâl hududunda Çerkeslerden çeteler teşkil için sefil bulunan hizmetkarı Çerkes Edhem buraya gitmiş ve Şam'a tabi (Kıntara) Çerkesleriyle muhabere etmiş ise de cevab-ı red almıştır. (Silik) muvaffak olacağını anlayınca Midilli'ye muvâsalat etmiştir.

Kara Belanın Tac ve Tahtı

Yunanlılar mukaddes yurdumuzun bir köşesine tecavüze hazırladıklarını, harb-i umûmîdeki başlıca a'dâmız bir suret-i muslihânede istilâ mukaddemâtına ibtidâr eyledikleri vakit bu millet hakk-ı mağsûbunu muhafazaya çalışacak ne bir hükümete ve ne de o hukûkî müdafaaya müheyyâ bir orduya maliktir. İstanbul'da nefsinden başka endişesi olmayan bir kuvve-i belanın tac ve tahtını etrafında toplanan süfehâda müttekî oldukları nüfuz tarihi için istilâdan bir zarar beklemiyorlardı. Mısırlılara bir vasıta-i tahakküm olmak üzere cenub-ı umûmîde Hüseyin Kamil'i tetevvüc edenler Hicaz'da bir Kral Hüseyin icat ettikten sonra Irak'ta da zî-nüfuz bir âlet-i şere mâlik esbâbına tevessül eylemişlerdi. Türkiye de tarihin bir yadigârı olan aynı vasıtanın himâye edeceğini bildikleri için saraya ait bu menâfi-i hasîse-i müstakbele uğrunda her zata katlanan Bâb-ı Âlî sekenesi de istiladan hiç de tevahhuş etmiyorlardı. Bunun içindir ki a'dâ ile bedel-i muvânesede hatta teşrîk-i mesaide gitmektedirler. Anadolu'da hükümet namına mevcut teşkilat-ı kadîmeden de millete karşı bir hıyânet cephesi ihzâr edilmeye başladı. Lakin mazi-i perişanına rağmen o kara günleri görmek bedbahtlığına uğrayan bu halkı müebbeden zulmeye mahkum etmek de kabil mi idi?

Nihayet Mustafa Kemal Paşa'nın hüviyeti bir nûr-ı ilâhî gibi milletimizin râh-ı istihlâsında parlamaya başladı. Az bir zaman zarfında hükümete, bütçeye, mücehhez bir orduya malik olduk. Azm ve vahdet önünde istila ve hıyanet cepheleri birbirini takiben yazıldı. İller yıkıldı, krallar kaçtı. Bu darbe-i kâhirenin te'siriyle aksâ-yı garpta hükümetler devrildi. İstanbul, boğazlara doğru bir mermi atmadığımız halde o eczâ-yı vatan da istilâdan kurtuldu. Biz fiilen Yunan ordularını kahr ve tedmîr ettik. Netâyic-i sairede bu hareket-i kahramânânenin

birer mahsul-i tabîisi oldu. Millî hudutlarımız dahilinde istiklal hayatımıza su-i kasd eden dünkü gaiplerimiz de tasdik eylemek mecburiyetinde kalabilir.

Biz o elîm mebde'den bu mesut mûntehâya kadar (silik). Yoksa harekât-ı milliye dediğimiz şey hesapsız, kitapsız bir (silik) bir cür'et yoktur. Eğer en vasıtasız, en müşkül zamanlarımızda zahiren ümitsiz farz olunan bir müdafaa veya bir taarruza karar vermiş isek mahzâ gözümüz yek olduğu için her çi bâd âbâd diyerek vermemişiz. Böyle bir kararı ancak içind bulunduğumuz sıkıntıya göre milletimiz talep ettiği için menâfî-i maziye te'min eden (silik) olduğu için vermişizdir. Kararlar hep birer mahalle-i muhâkemedir.

Filhakika harekât-ı milliyenin başka suretle muvaffakiyetine iktirânına imkan yoktu. Millet hakkını ikâk, şeref ve namusunu tahlîs için maddi ve manevi her türlü şerâiti cami olsaydı bu netice tahassül edemezdi. Bu yaptırdığı esbâb-ı hâriciye de ihmal etmiyoruz. Bunun içindir ki bu şartların en mühimmini, hâdisâtı bütün gavâib-i melhûzalarıyla görmeye ve bütün müşkülâtla iktizasınca şerâit-i sairenin mucib-i istifade bir halde cem'ine kadar büyük bir ulu'l-azm me'mûrîn bir nazir-i nâfizü'l-mülkiyet şartı teşkil ediyordu. (Katlamış) ve böylece cidâl-i istiklâlimizi dahilen ve hâricen birkaç mübîn zaferle teşvic eyledik.

Fakat bu eser ne kadar azîmü's-şân olursa olsun acaba bununla milletimiz tamamen sahil-i selamete çıktı mı. Biz şimdi yine o eski ve alelade usullere terk ederek terakkî ve adalet yollarında duyduğumuz bu gidişle daha bir hayli zaman duyamayacağız. İhtiyaçların icap edeceği sür'atle değil fakat i'tiyâdâtımıza teba'an gelişi güzel, aheste aheste, daha doğrusu görgüsüz, bilinçsiz, alık salık yürümeye savaşmak er geç o hat engiz yoldaki mütelâşî yolculukların ayakları altında kalmaz mıyız?

Bakınız, Gazi-i muazzamımız bu hususta bir gazete muharririne vuku bulan beyânatlarında ne buyuruyorlar.

(silik) kapısında ve elleriizi demir zincirlerle bağlı bir halde bulunuyor ve ah bir kere hür olsak da şu dneizde bir yüzsek diyorduk. İşte bugün hürriyetimizi elden zincirlerimizi kırdık. Denizde yüzmemize bir mani kalmadı. Fakat bir türlü suya giremiyoruz. Ayağımızı denize sokuyoruz. Suyu dalsak yüzme bilmediğimiz için batacak, boğulacağız. Demek gaye hür olmaktan ibaret değilmiş. İş yüzmeyi öğrenmekte ve kurtulmanın çaresine bakmakta imiş. İşte meydan ordu vazifesini yaptı. Memleketin ilim ve irfan erbabı, memurları meb'usları seçilmiş, idareleri re's-i kara geçtiler. Kendilerini gösterebilirler. Bu vatanı mezid ve mesut bir hale getirsinler.

Hey'et-i Vekîlenin Beyannâmesi

Hükümet Köylü Menfaatine Neler Yapacak?

Himâye-i Ziraat Kanunu

Memleketimize para getiren eşyamızın en eemmiyetlisi ziraat mahsulatımızdır. Binaenaleyh halkın zenginleşmesi her halde ziraat işlerinin ileri götürülmesine mütevakıftır. Bunu düşünen hükümetimiz himâye-i ziraat için (silik) hazırlıyor. Sonra ziraate ait sanatlar için de mektepler, âlât-ı ziraiye tamirhaneleri açılacak ve köylülerimizin en iyi ziraat âlâtına mâlik olmaları te'min edilecektir.

Çiftçi Sandıkları

Her işte olduğu gibi çiftlikte de para lazımdır. Tohum çift hayvanları, hayvanlar, arabalar hep para ile tedarik olunur. İcabında işi yüklenmek, eski aletler yerine daha yeni ve daha ilerisi için de paraya ihtiyaç vardır. İşte hükümetimiz köylüye muhtaç olduğu zaman kolayca para bulması için çiftçi sandıkları ve köy bankalarını açacak ve bu sandıklara da ziraat bankası vasıtasıyla yardımda bulunacaktır.

Ziraat Bankaları Kanunu

Köy bankalarına ve köylüye yardım edilebilmesi için Ziraat Bankası işlerini genişletmek, sermayesini arttırmak çiftçinin itibâr-ı şahsîsi üzerine para vermek ve bankanın kefaleti altında başka taraftan da para alınabilmesini te'min eylemek lazımdır. İşte bunun için de hükümet Ziraat Bankasına olan iki milyon liradan fazla borcunu gelecek sen ödeyeceği gibi dışarıdan da para tedârikiyle bankanın sermayesini arttıracak ve şimdiki kanunu yeni muamelata göre enişletecektir.

Orman ve Ma'âdin İşleri

Memleketimize para kazandırmak için ehemmiyet vermeye mecbur olduğumuz işler arasında ziraatten sonra orman ve madencilik gelir. Şimdiki orman ve ma'âdin nizamnâmesi köylümüzün ormanlardan istifadesi hususunda birçok zorlukla göstermekte olduğundan hükümetimiz yeni bir orman kanunnâme lâyihası yapıp bu büyük millet meclisine vermiştir. Meclisimiz bu lâyihayı kabul ettikten sonra memlekette tatbik olumaya balayacak ve o vakit köylü ormanlardan pek kolay ve pek çok faide görecektir. Kezâlik madenlerin de işletilmesi için hükümetimiz her türlü kolaylığı gösterecek ve bu maksatla da maden nizamnâmesi değiştirilecektir.

Yanan yerler

Yanan köylerimizin yeniden yapılması için de hükümetimiz elden gelen her şeyi icra etmek niyetindedir. Lakin bu iş doğrudan doğruya hükümet tarafından yapılabilecek bir iş olmadığından bu hususta sermayelerini işletmek isteyen şirketlere yardımla iktifâ olunacaktır. Mesela düşman tarafından yarıyı yakılan bir köyün imarı için yarıyı olan üç beş köylü bir araya

toplanıp bir şirket yaparlarsa hükümet bu şirkete icabında kefâlet edecek, yaptıkları binalardan bir müddet vergi almayacak ve bu evler için sahiplerinin verecekleri taksitleri de kendisi tahsil edip şirkete verecek hâsıl böylece hem yanan yerlerimizi yapılmış olacak hem de paralı köylülerin srmayesi işletilecek.

Yetimlerimiz

Hükümetin yapacağı işler arasında (200) bin şehit çocuğunu da düşünüyor. Şimdilik bunların ancak yirmi bin kadarına bakılabiliyordu. Bundan sonra hükümetimiz daha vâridât bulaak şehitlerimizin millete bıraktığı vâridât bularak şehitlerimizin millete bıraktığı bu kıymetli yavruların hepsini de gözetleyecektir. Bu yolda millet büyük bir vazif karşısında bulunuyor ve vatan için ölenlerin çocukları perişan edilmeyeceğini ispat için bu vazife yapılmalı hükümete bu işte çok yardım edilmelidir.

Adliye Islahatı

Köylülerimizi ve bütün ahaliyi şikayete mecbur eden şeylerden biri de mahkemelerimiz idi. Hükümet iyi hakimler intihâb ederek ve şimdiki usulleri de ıslah ederek davaların çabuk neticelenmesini te'min edecek öyle şimdiye kadar olduğu gibi bir dava için mahkemelerde yıllarca uğraşılmayacak kezalik memlekette asayiş te'min etmek de hükümetin en birinci borcudur. Çok şükür (silik) yok, fakat bazı yerler var ki oralarda eşkıyadan rahat dirlik yoktur. Hükümet bu fnalığın yükünü almak için de ne olursa yapacaktır. Geçen nüshalarımızda yazdığımız gibi Aydın taraflarında birçok eşkıya yakalanmıştır. Ve bu şiddetli takibat neticesinde hepsi ele geçecek, memlekette sulh ve asayiş içinde rahat edecektir. Allah hayırlı her işinde hükümetimizi muvaffak etsin.

İrtihâl

Mütেকâ'idîn-i askeriyeden hilâl-i ahmer cemiyeti Kütahya merkezi reis-i sânîsi Kerimzâde Yakup Efendi füc'eten irtihâl-i dar-ı bekâ eylemişti.

Kabahat Kimde İmiş?

Simav kazasının mahkemesiz kaldığını geçen nüshamızda yazmıştık. Bu bâbda Kütahya istinaf müddeî umûmîliğinden vârid olan bir tezkerede: (Simav mahkemesinin inhilâli alakadârânın nazar-ı ittılâ'ına vaz' edilmek istenilmiş ise de bidâyetten beri keyfiyet vekâlet-i celîleye tevârih-i muhtelifede ehemmiyetle yazmakla beraber tahaddüs eden vaziyet-i âhirede neşriyât-ı vâkıadan akdem kezâlik vekâlet müşârünileyhâya arz edilmiş bulunduğundan keyfiyetin vazihı da bilinmektedir. Pek ala! Demek kabahat adliye vekâletinde imiş, bile bile bu işi yapmış şunu a söyleyelim ki biz neşriyât-ı vâkıamızla Simav vaziyet-i adliyesinden

alakdar kâri'lerimizi haberdar etmek istemiştik. Şayet devâir-i aidesinin muamelâtta bu dereceyi haber olması ihtimali hatırıma gelseydi mahkemeden evvel bu devâirin vaziyetinden halkımızı habedar ederdik.

Hapishane Boşalıyordu

Kütahya hapishanesinin nâ-ümit mahkum ve mevkûfânından bazıları duvar delmek suretiyle kendilerine bir fetha-i tahlis te'minine çalışırken içlerinden birinin ihbarı üzerine keyfiyete ittılâ hâsıl edilmiş olduğundan bittabi tamam ameliye ve istihsâl maksada muvaffak olamamışlardır.

İstihsâ ettiğimiz malumata göre mevkûflar döşeme tahtalarından birkaçının çevirmiş ve vurulmuş olmasından bi'l-istifade zemin katına nüzûl ederek orada kimse haberdar olmadan sirke ile temel taşlarını tahrip etmek usulünü düşünürler. Ve on beş yirmi kişi bu maksat uğrunda itifak ile faaliyete başlamışlarsa da itmâmı müyesser olmamıştır.

Kıptiler Yakalandı

Uşak'tan Salihli müddeî umûmîliğine sevkleri esnasında muhafız jandarma efrâdını katl ile firar eylediklerini geçtiği nüshamızda yazdığımız Kıptîlerin Yapağılar, Gömele, Erdoğmuş, Bahadırlar, Akkilise ve Ayaş istikametinden kaçmakta oldukları haber alınarak jandarma kumandanı Fahreddin Bey tarafından icap eden mahaller vakit ve zamanıyla malumattar edilmişti. Nihayet 20 Teşrîn-i Evvel 39 gecesi saat alaturka dokuz raddelerinde İnegöl ile Domaniç arasındaki şosede Arap Oturağı nam mahalde Domaniç müfreze kumandanı Mustafa Efendi tarafından firârîler muhasara edilmiş ve bunlardan Mustafa, Kazım ve Talip derdest olunmuşsa da refikleri Şevket maktulardan aldıkları silahlarla birlikte karanlık ve ormanıktan bi'l-istifade firar etmişlerdir. Jandarma kıtaâtızın mütevâlî (silik) bu iki mel'unun da karîben derdest edilecekler.

Mebuslarımızla Mülâkât

Halk Fırkası'nın 9 Teşrîn-i Sânî içtimâî, Ankara merkez hükümet iktisat vekâletinin faaliyeti, Traktörler-Kütahya livâsına ait tohumluk tevzînât- Afv-ı umûmî meselesi- Kütahya Bandırma şimendiferleri-Büyük Millet Meclisinin 10 Teşrîn-i Sânî içtimâî- Halk Fırkası mutemedleri.

Halk Fırkası'nın 9 Teşrîn-i Sânî Salı günü vuku bulan ictimâ'ında teşkilât-ı esâsiye kanunu mevki-i müzâkereye vaz' edilmiş ve Ankara'nın merkez-i hükümet olması takarrur eylemiştir. Kânûn-ı mezkûrun nokta-i sasiyesi üzerine fırka ictimââtıyla tespit edilen mesâil

Büyük Millet Meclisi hey'et-i umûmiyesine müzâkere ve kabul olundukan sonra şekl-i resmî ve kânûîyi iktisâb edecektir. Ma'amâfih Halk Fırkasının meclisteki mevkii ve edindiği itibarıyla ıslahat-ı mukarrerinin müzâkerât-ı müstakile neticesinde bir gûne tebdîle düçâr olamaması tabîî bulunduğundan takrîrât-ı mebhûseye şimdiden kat'î nazarıyla bakılabilir.

Kütahya'ya gönderilen dört traktörün idaresi ve halkımıza meccânen hizmetle azamî menâfi'in te'mini için âhiren iktisat vekâletince icap eden makinistler tayin ve i'zâm kılınmıştır. İktisat Vekâleti Müsteşarı Zühtü Beyefendi üstadımızın izâhâtına nazaran bu traktörler yevmiye laakal yüz dönüm arazi sürmeye muktedir oldukları halde ashâb-ı arazi yalnız sarf edilen gazolinden başka hiçbir mebâliğ te'diyesine mecbur olmayacaklar ve bu itibarla beher dönüm için verecek para üç beş kuruşu tecavüz etmeyecektir. Şimdiye kadar hiçbir hükümet gelmemiştir ki halkın bi tahsis çiftçinin ihtiyâcâtı karşısında bu derece alakadarlık göstermiş olsun. Ârâ-yı meşrûtiyet dedikleri geçmiş zamanın renklerinin hükümetleri yaptıkları istikrazlarla bu milleti durmadan borca soktukları halde bu hizmetlerin onda birini bile ifa etmemişlerdi. Bu da gösterdi ki milleti düşünmek ancak hak hükümetine müyesser oluyor. Beş para borç altına girmeden tasarruf edebildiği mebâliği de neticesiyle halkın ihtiyâcâtına sarf ediyor. Köylümüze düşen vazife bu büyük yardımdan mümkün mertebe vâsi bri mikyasta istifade ile istihsâlâtını artırmaya çalışmak, tek bir karış toprak bile bırakmamak için elden geleni yapmaktır.

Hükümetimiz yalnız araziyi sürmekle iktifâ etmeyecek ahalinin zenginleşmesi için elde bulunan tohumluğu da tezyîd deceptir. Evvelce vuku bulan neşriyâtımızla da malum olacağı vecihle Büyük Millet Meclisi tohumluk içi bir milyon lira kadar br tahsîsât i'tâsını kabul eylemiştir. Bu paradan Kütahya'ya yüz bin lira verileceği hakkındaki şâyi'aya henüz muhakkak nazarıyla bakmak doğru değildir. Zütü Beyefendi de tahsîsâtın tevdî'i hususunda yalnız Kütahya'nın değil fakat bütün Türkiye livâları ihtiyâcâtının nazar-ı dikkate alınması vacip olduğunu söylüyorlar ki pek doğru bir mütâla'adır. Ancak Kütahya, Karahisar ve Eskişehir gibi mesâib-i harbiyede müteessir olan livâlar bittabi daha ziyâde mazhar-ı himâye olacaktır. Muhterem meb'uslarımız Ahmet Ferit ve Recep Beyefendilerin teminatına nazaran Kütahyamızın mazhar olacağı yardım her halde diğer içbir livânın dûnunda bulunmayacaktır. Husûsiyle Eskişehir'e yapılacak yardım derecesinde her halde Kütahya'ya da muâvenet edilmesini te'min için çalışacağını Ferit Bey kat'î bir lisanla beyan eylemektedir.

Şu halde biz bu iki muhterem meb'usumuzun daire-i intihâbiyelerine karşı perverde eyledikleri muhabbet ve merbûtiyete, kezâlik devlet makinesine de mâlik oldukları mevk-i manevîye rabt-ı ümit ile âtiye gayet beşûş nazar-ı atf debileceğini şu kadar ki elimizdeki vesâiti, tohumluğu israf etmemenin de bir vazife-i vataniye teşkil edeceğini asla hatırdan çıkarmamak

lazımdır. Şayet biz gelecek sene bu seneye nispetle yüzde otuz terakkî te'min edebilir ve bu terakkîyi seneden seneye aynı nispet dahilinde idâmeye muktedir olursak âtîmizden tamamen emin olabiliriz.

Afv-ı umûmî meselesi halkta istihsâl ettiğim malumat da bunun karîbü't-tahakkuk olduğunu göstermektedir. İstisnası icap eden ve dahiliye-müdâfaa-i milliye vekaletlerince tanzîm olunan yüz elli kişili listenin hey'et-i vekîleye tevdi' olunduğunu haber aldım.

Mevsûfiyeti zannettiğim bir rû'yet'e göre bu listeye Kütahyalılardan yalnız mutasarrıf-ı sâbık Hocaîde İbrahim dahil bulunmaktadır. Pederi Rasih ve biraderi Umran Efendiler aften müstefid olacaklar ve memleketlerine avdet edeceklerdir. Şu hale fiilen İbrahim'in affına mani olan sebep yalnız ve münhasıran mutasarrıflık makamını kabul etmiş olmaktan ibaret kalmıyor. Bence bu hareket nâ-kâbil-i af bir hal teşkil etmez. Rasih Efendi'nin mazhar-ı af olduğunu işitecek hiçbir Kütahyalı yoktur ki İbrahim'in bu âtîfet-i milliyeden mahrûmiyetine geldi. Bir mana-yı izâfiyesine muktedir olsun ve bu vadide Kütahyalılar için en çok alakadarlık gösteren meb'ûslarımız Seyf Efendi ve Cevdet Bey'den meselenin Büyük Millet Meclisine hıyn-i arzında himmet bekler. Hiçbir hemşehrimizin milleti tecerrübü pâ-yân-ı mürüvvetten mahrum bırakılmaması için endâm ve ısrar temennî eyleriz. Dünkü buhrânın istilzâm eylediği tedâbir-i şedîde bugün berdevâm olabilmek için hiçbir sebep-i ciddî tasavvur edilemez. Adalet ve menfaat-i içtimâiye esâsâtına müştereken istifade etmeyen cezalarda er halde bir an evvel bertaraf edilmek lazımdır. Mahzâ şetmden dolayı bu kürek cezasına mahkûmen hapis hanelerde imha olunan kâbil-i istifâde faaliyetlerden müstağnî durmak bu dem ihtiyacımızda bizim için gayrı caizdir. Bir ahd-i siyâsiye müsteniden mecburen değil fakat mahzûzan nokât-ı mühimmeyi idrâkendir ki hükümetimiz bu vadide lüzumu kadar sür'ati göstermekte ve meselenin bu ay sonuna kadar netâici ihtimâl dahilinde bulunmaktadır. Kütahya-Bandırma şimendiferleri hakkındaki rivâyetler burada aynı derecede bir mâhiyet arz etmektedir tabiri diğerle ciddiyetten uzak bulunmaktadır. Hamdi Beyefendi bu meselenin henüz bir tasavvur ve fikirden ibaret olduğunu ve kâbil-i tahkik bir hadise nazarıyla bakılamayacağını söylemişlerdir. Şu halde Kütahya bugünkü şerâit dahilinde terakkî çareleri düşünölmeli, elde mevcut menâbi-i servet vaziyet-i müstakbele haliyle ihma edilerek iltizâm-ı şerâiti terk edilmemelidir.

Büyük Millet Meclisini bugünkü celsesi eyecanlı bir müzâkerenin mâba'dine bir hey'etin müsait teşkil eylemiş ve İstanbul'a giden hey'et-i meb'ûsenin maruz kaldığı resmî lakaydî muvâcehesinde kuran ebeden hissiyât-ı müstakimâneye vesile-i tezâhür olmuştur. Tunalı Hilmi, Süreyya, Feridun Beylerin muhâcemât-ı anîfelerine uğrayan İstanbul Valisi Haydar Bey hey'et-i vekîle reisi Fethi Beyefendi tarafından müdâfaa edilmiş ve nihayet

meb‘us-ı muhteremimiz Recep Beyefendi tarafından hey‘et-i vekîle reisini iyiden iyiye bilen takrîr ekseriyetle kabul olmuştur.

Halk Fırkası vilayet teşkilâtının icrası için gönderilecek mebuslar hakkında Recep Bey‘in mütâla‘asına müracaat etti. Diğer mahallerde olduğu gibi Kütahya‘ya da i‘zâm edilecek mutemedin Kütahyalı olmasına yani mahallinde yâr ve ağyâra ve bi‘n-netice muvaffakiyeti eşkâ edecek ebniyeye mâlik bir keyfiyet teşkil etmesine azamî bir dikkat ihtimâm sarf olunacağını söylediler.

Mebuslarımızdan Nuri Beyefendi Almanya‘dan avdet eden ailesini Kütahya‘ya nakl için İstanbul‘a azîmet etmiş olduğundan kendisini görmedim. Altıncı meb‘usumuz Uşaklı Ragıp Bey‘e gelince mûmâileyh rızâ-yı meb‘ûsiyette bulunduğu için mülâkâtımdan gazete için bir istifade te‘mini müyesser olmadı. Allah şifalar versin.

“Halıcılık Sanatına Veda”

Acı ve baş döndürücü bir ziyaret- Türk kızları neden halıcılığa heves etmiyor?- Mübâdeleye tabi bir Rum kadını giderse Kütahya‘da halıcılık sönecek?- Uşak‘ta meşkûr bir rağbet.

Hristiyanların muhâcirîni dolayısıyla Kütahya‘da halı fabrikalarından birçokları kapanmıştı. Şimdi sokaklarda yaya kaldırımları kenarına uzatılmış görülen bir hayli tezgah levâzımı hep bu fabrikalara ait bulunmaktadır. Mebâdil-i metrûke komisyonu tasfiye esnasında bu fabrikalardan yalnız birine müşteri bulabildiği için “Şark Halı Şirketi” namını alan bu müşteriye o birlik fabrikayı levâzımıyla birlikte devr ve teslim eylemişti. Şirket çok geçmeden inhilâl etti, fabrika Hacı Alaaddinzâde Ethem Efendi uhdesinde kaldı.

Geçenlerde bu fabrikayı ziyaret ettik. Mevcut tezgahların ekserisi boştu. Yalnız ikisinde sekiz on Ermeni kızı çalışıyordu. Bunlar miyânında Türk kızları bulunmaması merakımızı tahrîk etti. Sorduk filhakîka Türk kızları rağbet göstermiyorlarmış. Bu çalışan Ermeni kızları da henüz mübtedî imişler. Ustabaşları bir Rum kadını karîben mübâdeleye tabi bulunursa fabrika da tabiatıyla kapanmak mecburiyetinde kalacaktı.

Ne acı. Millî bir nokta-i nazardan ne baş döndürücü bir ziyaret değil mi? Sanatı istihfâf eden insanlar bu elîm manzara karşısında da acaba mütehassıs olmazlar mı? Kızlarımızı hala bâtıl zihniyetlerin ebedi ve katil hükümetlerinden kurtaramayacak mıyız? Son hafta zarfında Uşak muhabirimizden aldığımız bri mektupta halıcılığın feyyâz faaliyetlerine en müsvedde bir saha olan bu kazadaki kadın mesaisi takdirlerle zikr edilmekte ve Uşak‘ta halıcılık kadınlık alemini müfsid-i inhilâk dedikoduculukla kurtarmış. Sanat iş muhabbetiyle işbâ‘ ederek bir âlem-i feyz ve salâh haline koymuştur denilmektedir.

Filhakîka sanat izzet-i nefsi, gururları da besler. Bir kadın için elindeki güzide ve mün'im bi sanattan daha emin bri hâris şeref ve iffet tasavvur edilebilir mi?

İşsizlik her türlü müfsitlik acz ve meskenet gûnâgûn fezâyihin mastarıdır. Kızlarımız için yalnız elbiseden ibaret bir cihaza iktifâ edilmeyeceğini anlayarak onları ellerinden dimağlarına kadar fezâille techîz edersek o vakit ancak vazifemizi ifa etmiş oluruz.

Sonra ma'ârifimizin bu husustaki lâkaydlığı da gariptir. Kız mekteplerinde nakış ve el işleri her halde örtülerine, uyancaklara mühasır kalmak mı icap eder? Bu sanata karşı hiç olmazsa mekteplerde bir heves uyandırmak kâbil değil midir? Mesele yalnız iktisâde değil ahlaken de bir ehemmiyeti hâiz bulunmaktadır. Hulasa sanata muhabbet lazım! Çünkü sanat aşkın meyvesidir.

Uzaklaştırma

Koyun Eti Sekiz Kuruşa

Ma'mûretülâzîz'de (silik) refikimiz son posta ile gelen bir telgrafta koyun etinin okkası sekiz ilâ on kuruş olmasından şikayet eylemiştir. Habere göre Elaziz'de hâl-i tabîde koyun etini okkası dört, beş kuruşa gelirken, birtakım pahacı esnaflar tarafından dışarı çıkarılarak köylerden koyunları mühasıran kendileri aldıkları çin pahalı satıyorlarmış. Şark tahrir komisyonuna şikayet ile Elaziz belediyesine bildirilmesi icap ediyor.

Ziraat İştiraklerinin Menşei ve Teşkilât-ı Esâsiye

(Rayfayzen) ile (Şolce-Delic)in te'sis ettikleri iştirakler arasında belli başlı bazı farklar mevcuttur. Ratfayjen iştirakleri için yalnız bir kasaba veya nahiye ahalisinin aza sıfatıyla kabulünü yani bu iştirak için bir hudut teklif ediyor. Şolce ise her kasabadan, her sınıf halkın bunlar dahil olması iddia ediyor? Sonra, Şolce itibar iştiraklerinin yalnız bir ihtiyat akçesi olmasını ve bunun için azadan her birinin bir hisse-i iştirak vermesini ve işbu ihtiyat akçesinin azanın vereceği hisse-i iştirakten ibaret olmasını ve her seneki temettuat-ı safiye ile de miktarının arttırılmasını kabul ediyordu. Rayfayzen de ve sermâye-i ihtiyâtı teşkili kabul ediyorsa da bu sermaye münhasıran temettuat-ı sâfiyeden teşkil edilip aza bunun için hisse-i iştirak namıyla bir para vermeye mecbur edilmez idi; bir de Rayfayzen sermaye-i ihtiyattan başka azanın arazi ve emlakı gibi makrazlarca müstelzim olacak olan malikine müstenid bir "mesuliyet-i gayrı mahdûde" esasının kabulünü talep ediyordu. Bu itibarla sermaye-i ihtiyatı azaya değil yalnız iştirake ait nâkabil-i taksim olduğu için o iştirak dağılsa bile azalar arasında taksim dilmeyeceğinden bu ya iştirake devam edilmesi veyahut (silik) derhal başkasının ikâme

olunması iktiza ediyor, binaenaleyh biraz sermaye toplayınca herkesin kendine isabet edecek hisseyi kapıp ayrılması ve iştirakin hizmete arzı ihtimali ortadan kaldırılmış olur.

İşte umumiyetle iştirakler izah edilen işbu esaslar dairesinde vücuda gelmiş ve bu esaslar altmış yetmiş senedn beri değişmeyip yalnız son senelerde tatbikat itibarıyla pek büyük terakkiyâta mazhar olmuşlardır.

Rayfayzen iştirakleri umumiyetle müseccel ve mes'uliyet-i müştereke-i gayrı mahdudeli olup şartnamelerinde tasrîh ve tahdit edilmek iktizâ eden kıt'a dahilinde ekseriya bir kasaba ve nahiye hududu içerisinde icrâ-yı muamele şartnamelerinde tasrîh ve tahdîd edilmek iktiza den kıt'a dahilinde ekseriya bir kasaba ve nahiye hududu içerisinde icrâ-yı muamele ederler. Kanunen teşekkül edebilmek için o kıt'a ahalisinden her türlü hukuk-ı medeniyesine malik, laakal muayyen birkaç kişiden mürekkep olmalıdır. Muamelât bir reis-i müntehib ile kezâlik bi'l-intihâb tayin olunan dört beş kişilik bir hey'et-i idare tarafından rû'yet edilir. Azadan biri muhasib veya kıssadar vazifesini görür. Hey'et-i idare şartnâme dahilinde muamelât-ı câriyeyi rû'yet eder ve iştirâke yeniden kabul olunacak aza hakkında karar verir yani ştirakin vekil-i müşahhasıdır.

İştirâke dahil olanlarla iştirakten çıkanlar hey'et-i idare tarafından mahallî belediyesine ihya edilir. Hey'et-i idarece vâki olacak tebeddülât dahi bildirilir senelik içtimâ-ı umûmiyi müteâkip bir müddet-i muayyene zarfında iştirakin bilançosu da belediyeye tevdi olunur. Hey'et-i idareden başka yine müntehib bir hey'et-i teftîşiye vardır. Her tarafın arzu ve temâyülâtından haberdar olabilmek için işbu hey'et-i teftîşiye azası iştirâke dahil yerlerin muhtelif tabakalarından intihâb olunur. Bunlar iştirâke ait muamelâtın yolunda cereyan edip etmediği ve yeniden aza kabulü muamelâtında suhûlet-gösterilip gösterilmediğini ve şartnâmenin sair ahkâmının tatbik olup olunmadığını teftiş ederler. Ve laakal üç ayda bir defa bağteten kasa mevcûdesini yoklarlar. Gerek hey'et-i idare gerek hey'et-i teftîşie intisabları meccânen ifâ-yı vazife ederler. Yalnız meşguliyeti nispetinde kasa için tahsisat verilir. Senede bir defa hey'et-i umûmiye toplanır. Zengin fakir her aza hey'et-i umûmiyeye dahil olur ve herkesin yalnız re'yi vardır.

Kütahya Ziraat Müdürü Fuat

Sevgi Mezarı

Mahir Karaağaoğulları Bey'in bu nâdaki hikayesi bu nüshamıza maalesef derc olunamamıştır. Gelecek nüshalarımızda bekleyiniz.

Vebâ-yı Bakarî

Bilecik ve Kocaeli vilayetlerinde vebâ-yı bakarî mevcut olması dolayısıyla İzmit limanı bir hayvan ihracına karşı seddedilmiştir.

Telgraf Haberleri

Askerlik Mesâîli

Müeccel Memurların Askerliği

Firârî bakâyâ tecâvüz-i müddet, nüfus-ı mektûme erbâbı hakkında yapılacak muamele.

Büyük Millet Meclisinin âhiren kabul ettiği kanun mucabince 97-315 (dahil) tevellüdlü efrâddan şimdiye kadar hizmet-i askeriyesini ifa etmemiş veya noksan ifâ etmiş olanlar affedilmişlerdir. Bu gibilerden vergi almak teklifi kabul olunmamıştır. Bu miyânda muallimler gazeteciler, telgrafçılar, bazı me'mûrîn-i saire gibi şimdiye kadar te'cil edilmiş olanlar da tekrar izmete çağrılmayacaklardır. 16-17 tevellüdlüler hizmetlerini bakâyâ mecburdurlar.

Mehâkim-i Şer'îye İlgâ Edilmeyecektir

Adliye Vekîli Seyyid Bey mahkeme-i şer'iyelerin ilgâsı

Haberi doğru olmadığını söylüyor

Bundan epeyce bir zaman evvel bazı İstanbul gazeteleri, Ankara muhabirlerinden aldıkları telgraflara atfen mehâkim-i şer'iyenin ilgâ edileceğini yazmışlardı. Âhiren adliye vekii Seyyid Bey gazetelerden birisinde bir beyanda bulunuyorken haberin doğru olmadığını yalnız mehâkim-i şer'iyenin unvânı tebeddül etmesi muhtemel olduğunu söylemiştir. Ba'demâ Hristiyanlara ait nikah vesaire davaları da mehâkim-i şer'îye tarafından rü'yet edilecektir.

Tohumluk Tevzîâtı Hakkında

Tohumluk, çift hayvânâtı ve âlât-ı zirâiye tahsîsâtının verileceği mahaller iktisat vekâletindeki hey'et-i merkeziye tarafından ta'yin olunmakta vilayet merkezlerinde valilerin taht-ı riyâsetinde Ziraat Bankası ve Ziraat müdürleriyle meclis idare azasından iki zat ihtiyacı tedkik etmektedirler.

Neler, Neler Uydurmuyorlar?

Güya Vahdeddin'e hizmet ve saltanat-ı ferdiyeyi ihyâ için Yeni Osmanlılar Komitesi teşekkül etmiş imiş. Türkler iki parti olmuşlar ve Ankara ile Sivas arasında harp etmişler imiş.

Vesaire vesaire

Antalya refikimiz son nüshalarından birinde Rodos'ta toplanan hain firarilerin, Rum ve Ermenilerin mezkur adada nasıl gülünç haberler uydurup kendi kendilerini teselliye

çalıştıklarını yazıyor. Bu haberleri okuyup da kahkahalarla gülmemek mümkün değildir. Gibi galiba bu kaçan efendiler Türkiye’yi olduğu değil temenni ettikleri şekilde görüyorlar.

“Antalya’dan âtîdeki satırları aynen iktibâs ediyoruz.

[Rodos dumanlı kulüp telsiz telgrafının verdiği haricî haberler!-Dâhilî merkez İstanbul’da. Dâhili merkez İstanbul’da hâricî merkezi Atina’dadır. Radi bey’in -bak şu gürültü ağaya! İdaresinde olmak ve doğrudan doğruya Vahdettin’e hizmet ve saltanat-ı ferdiyeyi ihyâ etmek üzre (Yeni Osmanlılar) namıyla bir komite teşkil edip hâl-i faaliyete gelmişler, İstanbul’da “Kara Kemali” kendilerine almak üzre ya dâhilde ya Romanya’da “Hamdi Paşa” bile- Kiraz Hamdi olacak müzâkereye davet edilmişler!

Antalya-büyüğü değildir. Öteden beri Vahdettin ve etrafı camuslar gibi tepişir dururlar! İstanbul refikimiz bunların bu gibi faaliyetlerini her vakit Avrupa’dan alarak yazmaktadırlar. Şimdi kendilerine (Yeni Osmanlılar) namını verdiklerini iştiriyoruz. Keşke sulh olsa da Türkiye’ye ayak atayım deseler, yahut buradaki mensupları baş kaldırmak isteseler de, eski Osmanlılar gibi şunlara bir temiz kötek atsak!

Dâhilî haberler kısmı- Bu yeni Osmalıların propagandalarına nazaran Türkiye iki parti olmuş biri Mustafa Kemalci, öbürü bilmem neci! Bunlar Ankara ovasında muharebe etmişler! Sivas ile muvâsalasımakta imiş!

Aydın havalisinde Demirci Mehmet Efendi’nin riyasetinde çeteler icrâ-yı hükümet ediyormuş.

Esbak meus Ziya Hurşid Bey’in maiyetinde iki bin kişi ile bu günlerde Trabzon’un zaptına intizâr olunuyormuş.

Antalya-İtalyanların Rodos’ta (silik) tabi kıldığını, bâhusus Antalyamızın şedîden memnu olduğu bunlar da ispat etmez mi? Çünkü zavallı Rodoslu kardeşlerimiz, yalnız, Antalya’yı görüp takip edebilmiş olsalardı yalnız onun neşriyatından öğrenirlerdi ki Türkiye hiçbir zaman bugünkü kadar emn ve asayiş, sükun ve intizam içinde bulunmamıştır.

Aydın havâlisinde 29 Ağustos’ta takib-i eşkıya için ilan edilen daire-i örfiye 29 Eylül’de bitmiş, sırf âdî inkıyaddan mütevellid (silik) bertaraf edilerek yerine asayiş mükemmelen te’sis olunmuştur.

Mücahit Demirci Mehmet Efe ve Yörük Ali Efe İzmir’de sakin olup herkesten ziyâde vatan ve hükümetimize merbuturlar.

Trabzon işine gelince: Burası Trabzon rüfekâmıza ait olup Rodos kardeşlerimize bizim gibi, tatmin için gazetelerinden birer nüsha ile beraber, şu gülünç havadislerinin üzerine yemek üzre bir tavada da hamsi göndermelerini rica ederiz.

Bu Hafta Zarfında Neler Oldu?

Yunanistan'da neler oluyor? Muhâcirler gelmeye başladı-Yeni dâhiliye vekîli gelen muhâcirler iki ay iane edilecek- Yeni yapılan binalardan on sene vergi alınmayacak- Davaların sürüncemede kalmaması için nkiraz meselesi, Ruslar siyaset-i hâriciyemize karışmak istiyorlar mı? Maaşlara zam şimendifer işleri.

Palikaryaların Memleketinde

Yunanistan'da son hafta zarfında bir ihtilal hareketi görüldü. İhtilalciler, pazartesi gecesi (Atina)yı basarak (Plastiras) ile kabinenin bütün erkânı asmak maksadıyla hareket etmişler, fakat muvaffak olmamışlardır.

Malum olduğu üzere Yunanlılar kahraman ordumuzdan yedikleri müthiş tekmeden sonra (Pangalos)un taht-ı riyâsetine bir ükûmet teşekkül etmişti. Yunan fırka reislerinden (Mitaksas)ın taraftarları bu ükûmete muhâlif idiler. Son zamanda Venizelosçular da (Mitaksas)a muzâheret ederek isyan ettiler. İntihâbât zamanının gelmesi, isyanın hudûsuna büyük bir sebep olmuştur. Selanik'te ihtilalcilerden seksen kişi içlerinde esbak Osmanlı meb'usu (Buşo) da dahil olduğu halde bir mahalde içtimâ edip müzâkerâta bulunurken tevkîf edimiştir. Yunanistan'da isyan, gayrı muntazır hadiseler zuhûr etmezse, hükûmetin zaferiyle neticelenecektir.

İslamlara Yunan Mezâlimi

Yunan hükûmetinn mübâdele edilecek Müslümanlara yaptığı elîm mezâlim malumdur. Yunanistan'daki delegelerimiz, Yunanlılar nezdinde artık bu mezâlîme bir nihayet verilmesi hususunda şedîd teşebbüsâtta bulunmuş ve bu teşebbüsâtın neticesi olarak Yunan hükûmeti tarafından valilere ve jandarma kumandanlarına İslamların hukukî sıyânet için emir verilmiştir. Mebusarımız arasında Türkiye'deki Rumlara mukâbele-i bilmisil yapılması için kuvvetli bir cereyan vardır.

Muhâcirler Gelmeye Başladı

Ayvalık'a çıkan Midilli muhâcirlerinden ma'adâ ayın yirmi dördüncü sabahı İstanbul'a Selanik'ten (731) muhâcir gelmiştir.

İstikrâz Edecek Miyiz?

Hükûmetimizin Fransızlardan borç para alacağına dair olan haber, hükûmet meâilince adem-i malumat beyanıyla karşılanmıştır.

İstifadan Evvel Bir Namzet

Aynı zamanda hem hey'et-i vekîle reisi hem de dâiliye vekîli olan Fethi Bey, vekâletten istifa etmiş ve halk fırkasında icra edilen intihâbâtta Erzincan Mebusu Sabit Bey dâhiliye vekâletine intihâb olunmuştur. Yeni dâhiliye vekîli, Erzurum Mebusu Münir Hüsrev Bey'in dayısıdır.

İmar Vekaletinin Projesi

Mübâdele, imar ve iskan vekaleti 18 maddelik bir kanun lâyihası hazırlamış ve altı milyon küsur tahsîsât talep etmiştir. kanun ve tahsîsât talebi hey'et-i vekîlece kabul edilmiştir. Gelecek muhâcirler kanun projesine nazaran azamî iki ay iâşe edilecekler, ve yeni yapılan binalardan on sene vergi alınmayacaktır.

Adliye İşleri

Hükümet, davaların uzun müddet sürüncemede kalmaması için işi çok olan mahkemelerdeki davaları civardaki işi az mahkemelere nakledebilecektir. İcabında müddeî-i umûmîlere, müstantıklara vazifelerinden başka işler de gördrebilecektir. Lüzum görünen yerlerde akim münferid teşkilâtı ilgâ edilerek mahkemeler, bir tek hâkime rû'yet ettirilmeyecektir. Mahkeme-i mümeyyizin Eskişehir'de değil Konya'da olmasına Büyük Millet Meclisi adliye encümeni karar vermiştir.

Ruslar Siyasetimize Karışmak İstediler Mi?

Bolşeviklerin Türkiye'nin ya garp veya şark siyastei takip etmesi yani ya kendileriyle yahut garplılarla birlik olması hakkında hükümetimize müracaat ettikleri ve tarafımızdan da şimdilik müstakilen hareket edeceğimiz yolunda cevap verildiği hem Ruslar, hem de hükümetimiz tarafından tekzîb olunmuştur.

Hey'et-i Vekîle, Meclisin Muzâheretine Mazhar Kuvvetli Bir Hey'et-i Vekîleye İhtiyaç Görerek Müttefikan İstifa Etmiştir. İstifa Kabul Edilmiştir.

Ankara 27 (A.A)- Öğleden evvel bugün Türkiye Büyük Millet Meclisi heyecanlı bir gün geçirmiştir. Hey'et-i vekîle hey'et-i umûmiyesi ânî bir surette bugün Millet Meclisine istifasını takdim etmiştir. mecliste okunan istifânâmenin metni şudur. Türkiye devletinin karşısında bulunan dâhilî ve hâricî vezâif-i mühimme ve müşkileyi suhûletle intâca muvaffak olması için gayet kuvvetli gaye meclis-i âlînin her suretle itimat ve muzâheretine müsteniden bir hey'et-i

vekîle teşekkülüne hizmet etmek maksadıyla istifa eylediğimizi kemâl-i hüretle arz eyleriz efendim. Hey'et-i vekîlenin hizmet etmek maksadıyla istifa eylediğimizi kemâl-i hürmetle arz eyleriz efendim. Hey'et-i vekîlenin bu istifası ittifaka yakın bir ekseriyetle kabul edilmiştir. Hey'et-i vekîlenin intihâbı pazartesi günü akd edilecek ictimâ'a ta'lîk olunmuştur. Te'âmül vecihle yeni hey'et-i vekîlenin intiâbına kadar müsta'fî hey'etin vazifeye devamı kabul edilmiştir. Yeni hey'et-i vekîle reisinin kim olacağı hakkında meclis-i mehâfilde kat'î bir fikir yoktur. Yeni hey'et-i vekîle reisinin kim olacağı hakkında meclis mehâfilinde kat'î bir fikir yoktur. Namzedler yarın akd edilecek fırka ictimâında takarrur edecektir. Bugün meclis aynı zamanda Konya dârü'l-eytâmına on bin lia tahsîsât i'tâsına dair olan kânûnu ikinci defa olarak tayin-i esâmî ile re'ye vaz' etti yüz otuzre'y ile kabul edildi.

Maaşlara Zam

Zâbitân ve ümerânın maaşâtına yapılacak zamâimin eclis tarafından kabul edildiği malumdur, şimdiye kadar bazı mülkiye memurlarıyla posta ve telgraf memûrînine de zamm-ı maaş kabul edilmiştir. Muallimlerin, adliye mensubiyetinin diğer bazı mülkiye memurlarının da maaşâtına zammîyât icrası matlûb bulunmaktadır. Gazi Paşa hazretleri me'murîni terfih etmeye söz verdi. Bu taahhüdümüzü yapmaya borçluyuz buyurmuşlardır, umdelerden birisi de me'muriyetin terfih-i hali olduğu malumdur.

Şimendiferler Ne Olacak?

Behiç Bey'in Vaziyeti

Anadolu şimendiferlerinin İngiizler eline geçmemesi için hükümet tarafından satın alınması hakkında bir cereyan mevcuttur. Mukâvele mucibince hükümet şimendiferleri satın alırsa peşin para vermeyecek, her sene kilometre başına bir miktar te'diyâtta bulunacaktır. Şimdiki müdür-i umûmî Behiç Bey'in, hattın şirkete teslimi halinde müfettiş-i umûmî olarak kalması takarrur ettiğini (Yeni Adana) refikimiz yazmaktadır.

Avusturya ve Amerika İle Müzâkerât

Amerikanlarla, harb-i umûmî esnasında tebaalarının Türkiye'de maruz olduğu zarar ve ziyanın tazminatı hakkında müzâkerât başlamıştır. Avusturya ile yapılacak dostluk ticaret ve ikâmet muâhedelerinin müzâkeresine de pazartesi günü başlanmıştır.

Tuhaf Haberler

Zengin Olmak İstemeyiniz

Evet sakın böyle bir arzuya kapılmayınız. İntihar eden Amerika milyonerlerini düşünerek ibret alınız. (Roçild)in ismini elbette işitmişsinizdir. Bu adam dünyanın en meşhur zengini idi. Kasasındaki banknotarı yiyerek açlığından öldü. Geçen gün Roçild'in ikinci oğlu Şarl, pederinden tevârüs ettiği büyük serveti hazm edememiş, asabî bir hastalığa düçar olarak Londra'da bir otelin banyo odasında ustura ile damarlarını kesmek suretiyle intihar etmiştir. insanlar, dünyada arzu ve emelle yaşıyorlar. Servete, mevkiye nâil olanlar hayatta bekledikleri bir şey kalmayınca intihardan başka çare göremiyorlar.

İngilizler Çok Cesur Oluyorlar?

Londra'nın kuş pazarında öğle üzeri hareket-i arz diye bir ses işitilir ahali arasında büyük bir korku peydâ olarak herkes birbirine grier. Karışıklıktan itip kakılmaktan, çiğnenmekten 61 kişi yaralanır. Halbuki Karahisar'da geçen günkü hareket-i arzda korkarak evinde dışarı fırlayan beş on kişi bile yoktur.

Milyonerden Şoför Olur Mu?

Newyork milyonerlerinden Amos Kremin'in oğlu, son gülerde şoförlük etmeye başlamıştır. Mûmâileyhe sebebini soran bir gazeteciye:

“Hayatta bir metliği bile kendim kazanmak isterim. Çünkü zevki büyüktür. Ben de en fazla kazanan şoför olduğundan bu mesleği tercih ettim” demiştir.

Ajanstan Şikayet

-Alakadarların Nazar-ı Dikkatine-

Bütün Anadolu gazeteleri ajansın te'hirâtından şikayet ediyorlar. Matbûât ve istihbârât müdiriyetine nazaran bu te'hirin mes'uliyeti posta telgraf müdiriyet-i umûmiyesine aittir. Acaba posta ve telgraf müdür-i umûmîsi bey ajansın kısa bir zamanda bütün Türkiye'ye tebliğini te'minden âciz mi?

Eğer böyle ise yazık. Bu gidişle bu te'hirin mes'ulleri bütün Aadolu matbûâtının müşterek ve şiddetli bir bombardımanına hedef olacaklarına şüphe etmesinler vâkıâ gazetelerin hükümetten bâd-ı hevâ ajans istemeye hakları yoktur. Fakat mademki bu uğurda birçok para sarf ediliyor neden milletin bu kadar parası boşa gitsin.

İtalyan Başvekili Duvar Yapıyor

Garip bir âdet

İtalya’da duvarcılar cemiyeti, cemiyetin otuz beşinci sene-i devriyesini tes’îd merasimine başvekili de davet etmişlerdir. Merasimde bir adet-i kadîme olduğu için İtalyan başvekili bir metre merbi’inde duvar yapmıştır. Başvekil hazırlanan gümüş malayı kabul etmeyerek âdî mala ile çalışmıştır.

Bütün Bir Şehri Dolandırmış

Geçenlerde İngiltere’nin (Ligonşayr) kasabasına çirkin, alçak boylu, otuz yaşlarında birisi gelir, kendisinin meşhur zenginlerden (Milter) ailesine mensup olduğunu ve kasabaya bir lutf olmak üzere iki eser yaptıracığını söyler. Yalnız yaptıracığı büyük tiyatroya kısmen de ahalinin iâne vererek iştirâkini temennî eder. Bütün kasaba ahalisi binlerce lira iâne verirler. Sahte (Milter) topladığı paralarla mükellef bir düğün yaparak genç güzel bir kız alır, balayını geçirmek üzere madamasıyla beraber Londra’ya gider. Londra’ya vadıkları zaman iâne parasından kalanla madamasına bin İngiliz lirasına şık bir otomobil alır zevki safa ile yaşamaya başlar. Daha sonra kurnaz dolandırıcı madam otelde iken düğün esnasında refikasına verilen binlerce liralık mücevherâtı ve otomobili alarak ortadan kaybolur. Yeni gelin şaşırılmış bir halde ve yapayalnız otelde kalır.

Gazetemiz bundan sonra her hafta bir havâdis hulâsası neşr edecektir. Her gün gazete okumayan kâri’lerimiz bu suretle haftanın bütün hâdisâtını takip etmiş olacaklardır.

Ne Olduk Yarabbi?

Evet bize ne oldu, ne oldu da etrafımızı saran telikleri unutarak, Lozan’da akd ettiğimiz yarım sulh daa itmâm edilmeden ve hatta Avrupa parlamentolarında tasdik edilmeden birbirimize düştük. Daha dün, harb-i umûmî neticesinde bizi zorla mezara sokmuşlardı. Kefenimizi yırtarak mezardan çıkan bizler, neden geçirdiğimiz son bâdirenden mütenebbih olmayarak birbirimizin boğazına sarılıyoruz? Te’sir ve telkîn altında kalmayarak hâdisâtı vicdanının ışıyla tenvîr edebilenler elbette hükmetmekte tereddüt etmezler ki İstanbul’un bir kısım matbûâtı menâfi-i milliye için çok muzır bir yol tutmuşlardır. Vâkıâ hükümet eski papaar gibi lâ yuhtî ve mukaddes bir şahsiyet değildir. Her yaptığı (iyi) her hareketi (aynı isabet olamaz asrımızda hiçkimse hiçbir hükümeti böyle tanımaz. Matbûâtın tenkîd, en büyük bir hakkı ve millî menfaatler yanına en mukaddes bir vazifesidir. Matbûât her fenalığı tenkîd ve tahti’a etmeyecek olursa serbesti-i matbûât bî-mana ve kuru bir terkip parçasından ibaret kalır. Fakat gazeteler bu akkı hüsn-i isti’âmâl etmeyi bilmelidirle. Çünkü bir memleketin gazeteleri o memleket için çok mukayyed oldukları kadar çok muzır da olabilirler. Bir milleti i’lâ ve ihyâ edebildikleri kadar felaket uçurumlarına da sürükleyebilirler. Aklı başında olanlar, şuna şüphe

etmezler ki maalesef İstanbul'un bir kısım gazeteleri birkaç aydan beri millî menfaatlerimiz namına fena ve aykırı bir yola sapmışlardır. İntişâr eden yazılar munasîf bir “akd” değil hedefi doğrudan doğruya hükümeti efkâr-ı umûmiye nazarında düşürmek olan bir su-i kasdda mezkur gazetelerin neşriyâtı arasında doğru muhik olanlar kadar, belki daha çok yanlış ve garazkârâne olanlar vardır. İşte size ufak bir mesel birkaç ay evvel İstanbul tâlî mekteplerinden birisine grimek için müracaat eden bir talebe sınıf mevcudu kâfi dereceye geldiği için kabul edilmemiş. Haydi arkasından (silik) bir başmakale:

- Umdelerinden birisi maârifîti?

Böyle mi olacaktı? Vesaireden tutunuz da hükümet akkında en ağır ittihamlar mekteplerin talimatı, herhangi bir sınıfa mahdud ve muayyen miktara talebe alınması âmirdir. Talimata riayet edilmeseydi tenki edilmeyecek miydi? Anadolu da kâfi derecede ibtidâî mektepleri yokken hükümet birçok masraf ederek İstanbul'da bir iki talebe için yeniden bir tâlî mektep daha mı açsın ve böyle bir şey yaparsa yine o efendiler tarafından şiddetli hücumlara uğramayak mı idi? Er şeyin iyi ve fena cihetleri bulunabilir, fenalıkları tenkid kadar, muvaffakiyetleri de takdir matbuatın vazifesidir. Fakat İstanbul matbûâtı herkesin gözüne siyah bir gözlük takıp her şeyi kapkara göstermek emelindedir. Hâricî mevkiimiz, istihsâl ettiğimiz parlak sulha rağmen tehlikelidir. Siyâsi ufuklardan henüz kara bulutlar dağılmadı. Henüz muzlim gecelerin siyahlığı içindeyiz. Birbirimize yumruk sıkacak değil şefkat ve samimiyetle el uzatacak zamandayız.

(Vakit) refikimizi de yüksek ve sanatkar bir kalemin yazdığı gibi İş başında küfrün gözündeki çöpü göreeğimize biraz daha ilerideki siren direklerine başımızı çevirelim. Ölü sandığımız planlar ayaklarımızın altında kımıldanmaya başladı. Çok geçmeden meş'um ısıklarla kulaklarımızı yırtılacaktır.

Behiç Bey'in Beyânâtı

Hattın şirkete teslimi meselesi

Trenler-Tarifelerde ta'dilât lüzumu

Geçen Cuma günü şehrimizden geçen AnadoluBağdat demiryolları müdür-i umûmîsi Behiç Bey, gazetemiz sahibin ziyaretini kabul etmişler ve şimendifer umûruna müte'allık bazı izahat vermişlerdir.

Behiç Bey hattın şirkete teslimi meselesi hakkında:

-Bu hususta ben de gazetelerden havâdis alıyorum. Bu mesele ile tabîî alakadar değilim.

Demişlerdir.

-Hattın hükümetçe iştirâsı hakkında şahsî fikriniz ne merkezde olduğunu sorabilir miyim?

- Şahsî fikrim bir memleketin iktisâdiyatı ve müdafaası ile şedîden alakadar olan şimendiferlerin ecnebîler eline geçmesi muvâfık olmayacağı merkezindedir.

- O halde yeniden inşa edilecek şimendiferlerde de ecnebî sermayesinden tevahhuş icap edecektir gibi vârid olan bir mütâla‘aya ne buyurursunuz;

- Zaruret var, ne yapalım;

- Yeni Adana gazetesi yakında Yenice ile Haydarpaşa arasında er gün posta trenleri seyr ü sefer ettirilereceğini yazıyor.

Doğru mudur?

- Hâl-i hazırda Eskişehir-Yenice arasında yevmî postalar yapmaya vesâitimiz müsait değildir.

Behiç Bey, daha sonra şimendifer işleri hakkında bazı fikirlerini daha söylemişler bilhassa tarifelerin muhtâc-ı tebdîl ve ıslah olduğundan bahs buyurmuşlar ve demişlerdir ki-

- Bir kilo buğday ile bir kilo tütün bağının bugünkü tarife mucibince ücreti birdir, kezâlik bir kilo gazla bir kilo (silik) ücretle nakledilir. Buda (silik) Lüks eşyanın ücret-i nakliyesine zam yapılmalı tarifeler memleketin iktisâdî ihtiyaçları düşünülerek ta‘dil edilmelidir. Bu husûsu nâfia vekâletine bildirdim.

Almanya’da

Almanya Ahvâli Merakla Takip Edilecek Bir Şekil Alıyor

Berlin’den bildirildiğine nazaran Bavyera hükümeti geceleyin siyâsî bir ictima esnasında feci bir surette iskât ile millî idare ian olunmuştur. İctima esnasında (Hinnîler) kürsüye gelerek.

(Silik) diktatörlüğü ilana karar verdik demiş. Bunun üzerine salona hücum kıta‘atı girmiş, Lurondorf ile Hinnîler kürsüden kürsüden:

Tefessüh eden cumhuriyetin beşinci sene-i devriyesine musâdif bu günde millî idare ilan ediyoruz. Bu idare cumhuriyeti kurtaracaktır demiş. Ve başvekil ile dahiliye nâzırının tevkiflerini emr etmiştir. Sâbık nâzırlar apishaneye gönderilmişlerdir.

Malum olduğu üzere Almanya’da öteden beri ecnebîlere mukâvemet etmek için milliyetperverler idareyi ellerine almak istiyorlardı.

Kütahya’da Kızamık Var

Sihhiye ve Muâvenet-i İctîaiye Müdiriyetinden

1- Memlekette kızamık hastalığı çıkmıştır. Bu hastalık bulaşık olduğundan evvelce kızamık geçirmemiş olan büyük küçük herkese sirâyet eder. Hastalığın önüne geçilmezse pek çabuk yayılır ve astalara da iyi bakılmazsa öldürür. Hastalık Kütahya’da çoğalmıştır. Hemen her hanede var denecek kadar tevsi’ etmiştir.

2- Kızamık sağlam insanlara bizzat hasta olanlardan geçer. Kızamığa tutulan hastalar evvela on gün kadar aksırarak, öksürerek ayakta gezerek sağlam insanlarla temas ederler. Aksırıp öksürürken astaların ağzından burnundan sıçrayan küçük tükürük damlaları ele, elbisesine, mendiline bulaştığı gibi karşısındaki sağlam insanların da yüzüne vesair mahallerine sıçrar bulaşır veyahut sağlam insan hasta olanlarla el ele tutuşur. İşte hastalık böyle bulaşıp yayıldığı gibi sağlam insanlar asta yatağına yattıktan sonra ziyaret için hanesine maba’ di ikinci sahifenin beşinci sütunundadır.

Cester Projesi

Şark vilayetlerimize demir yolu yapılmaya başlanıyor mu?

Şark vilayetlerimizde demir yolu yapmayı üzerine alan Amerikalı Cestr (Kenedy)nin para bulamadığı zannediliyordu. Kenedy’nin mukâvele mucibice on teşrîn-i sâniye işe başlayıp başlamayacağı meakla bekleniyordu. Hatta başlayacak zannediliyor. On eşrîn-i sâniye kadar Amerika’dan mühendis bile getiremeyecek deniliyordu fakat Kenedy on teşrîn-i sâniye birkaç gün kalarak İstanbul’dan topladığı Türk mühendislerini derhal vapurla Samsun’a gönderdi. Bu suretle kendi mühendislerimizin işe başlaması, bizim için mucib-i memnuniyettir. Fakat Kenedy’nin el-yevm bazı müşkülât içinde olması muhtemeldir. Bakalım kaç sene sonra Kaahisar’an veya Kütahya’dan trenle ve birkaç gün içinde mesela ta (Erzurum)a kadar gidebileceğiz.

Paşa Kazım Bey’le Mülâkât

Serlevhaya dikkat edilip zehûl buyurulmaya. (Kazım Paşa) ile değil (Paşa Kazım)la mülâkât. Elbette kâri’lerimiz içinde kendisini tanıyanlar az değildir. Tanınmayanlara da bir iki kelime ile takdim edelim: Paşa Kazım, yakın zamana kadar şimendifer idaresi müfettişlerinden bulunuyordu.

Belki hala, öyledir-hal ve kâli ile dâima herkesi güldürür. Ankara’da vaktiyle çıkan “Peyâm-ı Sabah”ta: Mizahî yazıları da intişâr etmiştir. Paşa Kazım’ın geçenlerde Karahisar’a geldiğini haber aldık, mülâkât etmek istedik fakat rast getirmedi. Adana’da (Karatepli) refikimizde çıkan bir mülâkâtı aynen derc ediyoruz:

Herhalde evvelce o da Karatepe'yi görmek arzusunu izhâr etmiş olmalı ki beni görür görmez arkadaşların takdim için sarf edecekleri sözleri ağızlarında bırakarak.

O da çok memnun oldum şerefyâb olduk diye büyük bir eser-i teveccüh gösterdi. Paşa ile çok kereler görüştüğüme rağmen ilk ve son defa işittiğim doğru ve mahalline masrûf bir sözü de bu oldu. Ciddiyetinin devam edeceğini zannederek.

Evet paşa hazretleri- bu hazretleri lafı israftır ya- bendeniz de çok memnun oldum. Esasen zât-ı âlileriyle.

Estağfirullah.

Görüşmek ve mülâkât etmek istiyordum.

Pekala edelim efendim. Bendeniz- yine kendisi estağfirullah ilave etti. Zât-ı âlînin- yine estağfirullah dedi- lerine- estağfirullah-hazırım.

Lütuf buyurmuş olursunuz.

Ne laf edecekse sorunuz.

Paşa hazretleri nereden nereye teşrif ediyorsunuz.

Efendim bendeniz-estağfirullah- güneşle şemsin arasındaki mesafeyi ölçmek üzere hareket etmiştim. Bu vazifeyi yani güneşle şems arasındaki mesafeyi bir çuvaldız uzunluğunda bulmak üzere iken karşımdaki herif 46 on daha elli altı on sonraki 66 diyerek (silik) lazım gelirken bizi tutup hapishaneye sevk ettiler. Bilet alıp içeriye girince yüz gram gayet iki bin sekiz yüz yetmiş Fransız Alman muharebesiyle Yunan harbi gösteriyordu. Biz de yerlerimize oturduk kapıyı kapattık. Tren hareket etti ve geldik. Akat Halk gazetesi gaybûbet ettiğimi yazıyor. Bu bana da doğru gibi geliyor. Yalnız ben nerede ve nasıl kaybolmuşum bulunup bulunmadığımı buunmuş isem nerede ve nasıl bulunduğumu bildirmelerini çünkü çok merakta olduğumu bildirdikleri takdirde kendilerine bir öküz kafası hediye edeceğimiz de mülâkâtımıza ilave ediyor.

Paşa hazretleri hayatınız millet için çok kıymettardır mazi hal ve istikbâlinize dair biraz malumat lutf edilmez mi? Bâhusus paşalık unvanı zât-ı âlîlerine estağfirullah ne suretle tevcih edilmiştir?

Mesele iki nokta-i nazardan tedkik edilse de olur. Bir nokta-i nazarda tedkik edilse olur çünkü benim mazim, halim, istikbalim birbirine çok karışmıştır. Evet hakk-ı âlînin istğfara varmadınız- estağfirullah- bu millete izmet çin mektepten alaya çıkıncaya kadar ne sözler ne dayaklar yemedim de neticeye erinceye kadar bütün namusumla -namusumun dneye mal olduğunu yanımdaki arkadaşımdan sorunuz- uğraştım. Çok şâyân-ı teşekkür bugün bihakkın hizmetlerim takdir edilmiş ve mevki-i muallâyı- estağfirullah- sahip olmuş isem de henüz ferâğ-ı ferahı bulamadığımdan tapu idaresi muamelesini bitirmemektedir.

Bu sebeple hayatım hakkındaki suallere sonra cevap vereyim. Bu kadar da anladığım vecihle bu millete namusumla- yanımdaki (silik) nasıl şey olduğunu iyi bilir- hizmet için uğraştığımdan bâhusus Lozan konferansında ve ondan sonra geceleri ancak on dört on beş saat kadar uyuyabildiğim için yorgun olmaklığım lazım gelirse de vazifeye devam icabatından gününü sirkat eden adamı yakaladım. (Bu kısım silik)

Avrupa'nın Siyâsî Manzarası

Harpten evvel Avrupa'da siyâsî bir muvâzene vardı. Menfaatleri yekdiğeriyle birleşmeye sâik olan dvletler tedâfî'i, ticarî muâhedeer ahd etmişler, karşılıklı iki manzûme teşkil etmişlerdi: (İttifak) ve (İtilaf) devletleri bu iki manzûmenin kuvvetleri müsâvât teşkiline bakındı, onun içindir ki umûmî harp senelerce devam etti.

Harpten çıkan Avrupa hala muvâzenet haline girmiş addedilemez. Bir defa eski mü'teliflerin (İngiltere-Fransa-İtalya) arasındaki itilaf bağları, arpten sonra çözüldü. Artık bu itilaf tariin malıdır. Almanya ebedî bir düşman gibi görünen İngiltere (Versay) muâhedesini imza edilirken en ağır şartları zorla kabul ettirdikten sonra, bu şerâitin kağıt üzerinde kalmasını arzu etmeye başladı. Tatbikat esnasında Fransa'ya muzâheret etmedi. Belki Almanya'ya doğu temâyül etti.

İtalya Başvekili (Mussolini)nin son beyânâtı, bu hükümetin de Fransa'ya karşı ne gibi hisler beslediğini vâzihan gösteriyor velhâsıl bugün Fransa her nasılsa ellerini bağladığı ve arzusuna münkâd etmek istediği kendisinden büyük, iri yarı hazzının ipleri kopararak intikam almasından korkan bir genç vaziyetindedir.

İngiltere siyaseti, Fransa-Almanya meselesine karşı fiilî olmasa da az çok vâzih bir nokta-i nazara mâlik ise de umûmî siyasette mütereddid ve muntazır mevkiindedir. Bugün İngilizler en çok, harpten sarsılmış bir halde çıkan iktisâdî işlerinin tanzim ve ıslahını düşünüyorlar.

Diğer taraftan Avrupa'da yeni ittifaklar akdi hususunda mahsus bir cereyan var: Fransa'nın, umûmî harpten sonra oldukça büyük ve ehemmiyetli bir hükümet olaak meydana çıkan Yugoslavya (Eski Sırbistan ile ittifakına mukâbil bir İngiliz- İtalyan tesânüdü ve bir İtalyan-İspanya ittifâkı temâyülleri mevcuttur.

Rusya, Avrupa'nın karışık ve muvâzenesiz vaziyeti karşısında münferid ve başlı başına bir siyâsî mevcudiyettir. (Bolşevizm) gâyelerine kendi memleketi dâhilinde bile iremeyen Rusya'nın bu gidişiyle ne gibi vekâyi'a sahne olacağı meraklı bir temâşâyâ mevzu teşkil ediyor.

(J.H.Ruzeni) isminde bir Fransız muharriri birkaç ay evvel (İllüstrasyon) ile neşr ettiği mühim bir makalede^[1] Avrupa'nın harpten sonraki siyâsî manzarasını beraber tedkik ettikten sonra diyor idi ki.

[Görülüyor ki bugünkü Avrupa muvâzene halinde değildir. Her tarafta tehditler, hırslar, talep ve iddialar.]

Fransız muharriri bundan sonra ihtilafların güzellikle, müsâlemetkârâne bir surette halledilip edilemeyeceğini, yeni bir şiddet ve imha devrinin gelip gelmeyeceğini kendi kendine soruyor ve diyor ki:

[Bunu ne diplomatlar ne de ictimâiyât âlemleri bize te'min edemez.]

Son harp, Avrupa'da meş'um bir hatıra bırakmıştır. Mağlupları bir tarafa bırakarak iddia edebiliriz ki harp galipler için bile bir afet olmuştur, galipler bile arpten ziyanlı olarak çıkmışlardır: İşte memleketini dâhilinde işsizlik ve iktisâdî buhran hüküm süren İngiltere işte şimâldeki harap kasaba ve köyleriyle Fransa, işte harbin neticesinden beklediği emelleri tatmin edilemeyen İtalya.

Herhalde bugün cihan efkâr-ı umûmiyesinde harbe karşı bir ihtiraz hissi mevcuttur. Ve bu hasettir ki, intikam ve garaz islerinin ihtirasların pek şiddetli ve taşkın olmayacağına delildir.

Haftanın Mühim Hadiseler

Rauf Bey ve Fırka

Esbak hey'et-i vekîle reisi Rauf Bey'in geçenlerde İstanbul gazetelerine vâki olan ve birçok dedikodular tevellüdüne sebep olan beyânâtı elbette kârî'lerimizin hatırlındadır. Âhiren Rauf Bey'in Ankara'ya gelmesi üzerine Cebel-i Bereket Mebusu İhsan Bey, fırkaya bir takrir vermiş ve bu takrir üzerine Rauf Bey fırkaya çağrılarak kendisinden bazı istîzâhâtta bulunulmuştur. Rauf Bey, cumhuriyete şiddet ve samimiyetle taraftar olduğunu fırkadan çıkarılsa bile başka bir fırka teşkil etmeyerek hayat-ı siyâsiyede sadece bir "Rauf" olarak kalacağını ifade etmiştir.

Reji Kalkmalıdır

Bu haftanın mühim hadiselerinden birisi de (reji)nin ilgâsı hususunda mühim bir cereyan tevellüd etmesidir. İlgâya taraftar mebuslar çoktur. Matbûât ve efkâr-ı umûmiyede ilgâ taraftarıdır. İzmir'de geçen günü büyük bir miting akd olunarak rejinin ilgâsı temennî olunmuş ve Ankara'ya telgraflar çekilmiştir. Filhakîka reji memlekete milyonlar getirebilecek olan bütün ziraat ve ticaretinin birkaç ecnebî kesesi için men edilmesinden başka bir şey değildir.

Halk Fırkası

Gazi Paşa azretleri, Halk Fırkası riyâsetini ifaya Başvekil İsmet Paşa hazretlerini tevkiî etmişlerdir. İsmet Paşa, Müdâfaa-i Hukuk Cemiyeti taşra şubelerine gönderdiği ta'mîmde (Sulh devresinin de feyizli inkişâfâtını te'mine sarf-ı mesai eylemek üzere) müdâfaa-i hukukun Halk Fırkasına inkılap ettiğini bildirmiştir.

Vilayetimiz Jandarma Müfettişi

Eskişehir, Kütahya, Ertuğrul, Afyonkarahisar vilâyetleri jandarma müfettişiğine Miralay İsmail Hakkı Bey tayin edilmiştir.

Yeni ve Kutsî Vazife

Vatandaşlar!

Türl ilinin mukaddes haremine ve Türkün mukaddesâtına tecavüz eden zalim düşmanlara karşı hürriyet ve istiklal mücadellesine giren milletimize ve yine mücadelede bize maddeten destgâr olan bilumum Müslümanlara şimdi de yeni ve kutsî bir vazife teveccih ediyor: Vatanımızın harîminde kahkarî bir ezîmetle boğulan Yunanlılar bütün garaz ve intikamlarını Yunanistan dahilinde kalan mazlum din kardeşlerimize tevcih ettiler. Bu mağdur din kardeşlerimizin mallarını, canlarını, ırzlarını gasp etmekten vahşî bir zevk alan Yunanlıların irtikâb ettikleri mezâlim ve fecâyî' her türlü tasavvurun fevkindedir. Bizden istimdâd eden zavallı kardeşlerimizi kurtarmaya çalışan hükümete muzâheret ve muâvenet etmek bilumum Türk ve Müslümanlara müterettib bir vazife-i diniyedir.

Perişan, mağdur ve mazlum bir halde vatanımızın âgûş-ı şefkat ve himâyetine atılan kan ve din kardeşlerimize elden geldiği kadar yardım etmeye bütün Müslümanları ve bütün milletimizi davet ediyoruz. Hükümet-i milliyemiz bu hususta mümkün olan her fedakarlığı ihtiyar edecektir. Fakat ihtiyaç o kadar vâsi ve mazlumların yarası o kadar derindir ki bir an evvel bu ihtiyacı tatmin etmek ve bu yaraya devâsâz olmak için re'fet ve hamiyetle meftûr olan milletimizin her ferdinin ve Allahını peygamberini hoşnut etmek isteyen her Müslümanın bu mağdur dindaşlarımıza muâvenete itâb edeceği muhakkaktır. Hilal-i Ahmer heyetleri bu vazifeyi ifa edenlere tavassut etmeyi deruhte etmiştir.

Muhterem din kardeşlerimiz!

Gaddar düşmanın zulmünden yalnız hayatını ve yalnız namusunu kurtarmak suretile perişan bir halde milletimizin uluvvi cenabına ilticâ eden bu mazlum kardeşlerimize yardım ediniz; Hilâl-i Ahmer heyetlerine vereceğiniz hatta birer kuruşun veya göndereceğiniz birer çift

çorabın birer gömleğin hey'et-i mecmuası binlerce mağdur kardeşlerimizin aç karnını doyuracak ve çıplak vücutlarını örtecektir.

Bütün Müslümanlara rahm ve şefkat emr eden Cenabı Allahın rızasını ve yekdiğerine karşı re'fet ve muâvenet etmesini ümmete tavsiye buyuran Hazreti Peygamberin şefaatinı isticlâb için ey Müslümanlar. Düşmanın zulmünden sizlerin rahm ve şefkatine sığınan din kardeşlerimize yardım ediniz! Bu kutsî davete icabet edeceğinize emin olan mazlum kardeşlerinizin ihtiyaç ve ızdırapla çırpınan kalpleri mütesellî olacaktır.

Mağribte Bir İslam Cumhuriyeti

Er-Rif cumhuriyet-i İslamiyesi, teşkîât-ı siyâsiye kanunumuzu kabul etmiştir.

Fâside İspanyalılara karşı mücâhedâtla büyük şerefli bir mevki irâz eden (Abdülkerim hazretleri) teşkil ettiği hükümeti (Er-Rif cumhuriyeti) namıyal bütün dünyaya tanıtmaya muvaffak olmuştur. Mısır ve Suriye'de çıkan gazetelerin yazdığına nazaran müşârünileyh Abdülkerim hazretleri, teşkîlât-ı esasiye kanununu Faslıların an'anâtına, ihmâl-i ictimâiyesine en muvâfık bir kanun-i esâsî olaak telakkî etmiş ve ufak ta'dîlâtla kabul ettirmiştir. Yeni Fas cumhuriyeti kavânîni medeniyenin de tanzimiyle meşguldür. Anadolu için Mustafa Kemal Paşa hazretleri ne ise Fas için de (Abdülkerim) hazretleri odur. Müşârünileyhin İspanyalılara karşı olan galebesi çok mühimdir. İspanyollar hal-i hazırda Fas müslümanları karşısında aciz bir vaziyette kalmışlardır.

Uzaktaki kardeşleri tebrik eder ve muvaffakiyetler dileriz.

Genç Bir Kızın Gaybûbeti

-Geçen nüshamızdan mâba'd-

Nadi, kıraathaneden çıkınca tramvay mevkiinde pederi Sacid ve biraderi Şadi Beylerle karşılaştı, birbirlerine.

- Aman, ne haber var?

Dedikten sonra Nadi cereyan-ı hâli cebinden çıkan tezkereleri anlatıkça peder ve birader tedehhüş ederek Bâb-ı Âlî'ye doğru şaşkın şaşkın yürüdüler. Bütün gazete idarehanelerine uğrayıp ahvâli anlattılar. Zâbita merkezlerini dolaşarak malumat almaya çalıştılar.

Hüveydâ yoktu, ebediyyen kaybolmuştu. Mehpâre Hanım'a doktorların müferrah ilaçları faidemend olmuyor, baygınlıkları gittikçe iştidâd ediyor, kalbi çırpınıyor. Hafakan boğazına tıkanıyor, yemiyor, içmiyor.

- Hüveyda, Hüveyda.

Diye ah ve afakan ediyordu.

Halbuki Hüveyda refiklerinden birinin evinde şen ve müsterih vakit geçiriyordu. Çılgın genç kız esrarengiz, müeyyiç romanlara mütehemmik idi. Kendisini hiç kimseye haber vermeden ortadan kaybedip ailesi efradının telaş ve merakını mucip olmak hoş bir şey olacaktı! Bu telaş ve heyecanı teşdîd ve taz'îf edecek tezkereleri de komşu çocuklarından birisi vasıtasıyla gaybubeti sabahı ağabeyinin cebine koydurmayı te'min ettikten sonra refikalarından birisinin evine gitmiş ve orada saklanmıştır.

Deli Osman

Ayağında pabuçları... Bir elinde cigara, ağaların, paşaların nazarında maskara.. Kimi çeker eteğini... Kii utar nefesini.. Dinlemek de eğlencedir onun feci sesini! Sordum niçin çatıyorlar? Dediler ki: Velî.. Sıkıntıya bir dvadır.. Kızdırıp söyletmeli.. Ayıplama ey hemşeri. Anlamadım ben fakat... İşi gücü bırakarak böyle garip ve sakat bir adama çatana mı demeidir bir deli?

Faciadan zevk alana nasıl isim vermeli?

Faruk Şükrü

Ticaret Müdiriyetleri

İktisat vekaleti ticaret müdür-i umûmîliğne tayin edilen Ziya Bey'in, Anadolu'yu bazı menâtika taksim ederek her mıntıkaya bir ticaret müdürü nasb ve tayini tasavvurunda bulunduğu (Yeni Adana) refikimiz yazıyor.

Maymun Kaptan

Amerika'da kâin Turfalık şehrinde köpek simalı olan bir maymun bir İsniliz vapurunun dümenini idare ederek limandan dışarı çıkarmıştır. Fevkalade bir zekaya mâlik olan bu maymun insan gibi sofraya oturur, çatal bıçakla yemek yer, çayının içine şeker koyup kaşıkla karıştırır. Vapurun kaptanı bu zeki maymunu üç sene evvel Afrika ormanlarında tutmuş ve vapuruna almıştır. Bu müddet zarfında maymun kaptanın her hal ve harekâtı taklitteki zeka ve ferâsetiyle herkesin nazar-ı dikkatini celbe muvaffk olmuştur.

Yol Yürümek Verem İlacı

Amerika'da kain (Main) eyaleti dahilinde (Portland) şehrinden mâşiyen (Sain Fransisko)ya seyahat eden 21 yaşında (Godon) namında bir delikanlı bu uzun seyahati sayesinde veremden halâs olduğunu söylemiştir.

Bu seyahat neticesinde mûmâileyhin sıklet-i vücûdiyesinden 31 lira eksilmiş ise de etibbâ müttefikan icra kılınan bu seyahatin akciğerlerine taze bir kuvvet ve hayat bahşettiğini te'minen beyan etmiştir. (İkbal)

Tehlike Var

Lozan'da yarım nâkıs bir sulh akd eder etmez, derhal dahilî münâkaşât ve münâza'âta başladık. Huzur ve sükûna olan ihtiyacımızı unutarak birbirimize gridik, âhiren Halk Fırkasında Rauf Bey'in istîzâha çekildiği celsede muhtelif hatipler çok mühim nutuklar îrâd etmişlerdir. Bilhassa Menteşe Mebusu Şükrü Kaya Bey'in sözleri her Türkü derin derin düşündürecek bir mahiyettedir.

[Diğer cihet de, cumhuriyetimizin hâicinde irâ'e ettiği manzaradır. Hâricin bize emniyet ve itimatları zâil olmuştur. Bize emin değillerdir bu hükümetin ve bu şeklin bekâsına devamına emin değildirlir.

İtalya'da bazı vekâyî' hâdis olmaktadır. Memleketimiz için gizli ve açık tertîbât yapılmaktadır. İtalya kralı bugün bizim cumhuriyetimize rağmen Vahidüddin'i kabul etmiştir. Fransa hükümeti bu sen sulh muâhedesinin imzalanamayacağını söylemiştir. Sulhumuz daFransa'da hiç bahs yoktur, Yunanistan'da ne olacağı malum değildir. Binaenaleyh bütün etrafımızı çeviren hâdisât hep aleyhimizdedir.]

Şükrü Kaya Bey, İngiltere'den, şimdiye kadar bize daima en gaddar ve en insafsız bir düşmanlık siyaseti takip eden, bir gün işine yarayacağını düşünerek Vahidüddin'i gemilerinden birine kabul edip kaçırın İngiltere'den bahsetmiyorlar. Acaba istikbalde İngilizlerin hakkımızda ne gibi bir siyaset takip ettiklerine şahit olacağız? Aramızda (Musul meselesi) gibi bir d münâza'a sebebi olunca...

Velhâsıl hâricî vaziyetimiz karanlıktır. Dahilde şüphesiz ekserinin iştirâk etmediği ve az çok müte'essir olmaktan da hâlî kalmadı mı. Şahsiyât ve münâkasa cereyanları hariçte fırsat bekleyen düşmanlarımıza ümit veriyor.

Böyle gecenin hayır umulur mu sihrinden? Her halde vahdete, tesânüde ihtiyacımız var.

Hükümet fırkasına taraftar bulunuyorken taraftar gözüyle tenkidden başlayarak aleyhtar gözüyle hücumu kadar varan "Vatan" refikimiz son nüshalarından birisinde artık münâkaşayı bırakarak milli cephe etrafında birleşmek muvâfık olduğunu yazmak insafını gösterdi. Filvaki ufukta görünen kara bulutların gösterdiği fırtına ihtimali her akl-ı selim sahibine bu insafi emr ediyor.

İsmet Paşa hazretleri fırkadaki beyânâtı sırasında diyorlar ki: İnkılap hükümetlerinin kuvvetli telakkî edilmeleri mu'taddır. Halbuki vaziyetimiz za'af gösteriyor.

Filhakika inkılap zamanlarının evsâf-ı mümeyyizesi kuvvet ve şiddettir. Biz neden zaaf irâ'e ediyoruz?

Celsede hâricî vaziyete dair zapta geçmeyen hafî beyânât sebkât etmiştir. başvekil ve hâriciye vekili paşa hazretlerinin vaziyet-i hâriceyi irâ'e ederken söylediği sözleri şüphesiz bilmiyoruz. Fakat bildiğimiz bir şey varsa söylenen sözlerin iyi şeyler olmadığı ve hâricî vaziyetimizin karanlık olduğudur.

- Tehlike var!

Bu nidâ-yı ikaza hiçkimse çıkıp da

- Hayır, yok. İstedüğümüz kadar birbirimizle uğraşabiliriz.

Diyemez. Evet tehlike var ve tehlike karşısında şahsî iğbirarları, münâferetleri adem-i memnuniyetleri bir an için unutarak selamet-i umûmiye namına el ele vermek lazımdır.

Geçen Haftanın Mühim Hâdiseleri

Haftanın en mühim hadisesi, şüphe yok ki Halk Fırkasında Rauf Bey'in istîzâha çekildiği cesede tutulan zabtın neşr edilmesidir. Kâri'lerimizden bir kısmı- öyle zannediyoruz ki bu uzun zabtı okumaya zaman bulamamışlardır. Vakti müsait olmayan kâri'lerimize bir hizmet olmak için söylenen sözlerin yalnız en mühim olanlarını buraya geçiriyoruz:

Dışarıdan Türkiye'yi Nasıl Görüyorlar

İsmet Paşa (Malatya)- Cumhuriyetin ilan olduğu andan itibaren Türkiye yeniden bütün dünyanın hissiz fakat her şeyi gören mantikî ve her şeyi gören durbîn esere (silik) karşısında kalmıştır. Size bu hissiz, tasaffî, hurdeşinas, hurdebîn bir obje kesîf ile görünen manzarayı izah edeyim. Efendilere güzîde bir hey'et huzurunda söz söylüyorum. Diğer milletlerin tarihinde cumhuriyet ilan olduğu zaman nasıl manzaralar hâsıl olmuştur. Bunu bir defa tasavvur buyurunuz. Cumhuriyet ilanı bir milletin mukaddes bir anda âlî, ânişî bir mefkûresi gibi ortalığa saldırır. Cumhuriyetin ilan olduğu zaman o milletin bütün hararetini gösteren her türlü tezâhürâtı meydana çıkar, eğer bir memlekette cumhuriyetin ilan olduğu tünellerin üçüncüsünde, beşinciside, hukûkî ilgâ edilmiş bir şehzâde meydana çıkar. Vaziyet alır, müdafaa eder. Vaziyet-i mahsûsa gösterirse dünya, mütefekkirîn-i âlem bu cumhuriyetin kuvvetinden şüphe eder (elbette sesleri)

Efendiler, ne kadar acı olursa olsun kendimizi aldatamayız, milletimizi aldatamayız.

Ve efkâr-ı âlemi, bî-araf ve efkâr-ı âlemi hiç aldatamaz. Cumhuriyetin ilan olunduğu günlerde eğer dava-yı millînin hizmetkârı ve timsali addolunan rüesâ arasında ihtilaf görünürse o manzara cumhuriyet ilanından dolayı rüesânın ikiye ayrılmış olması manzarasıdır.

Akikatte var olsun veya yok olsun; dünyanın gördüğü ve hissettiği budur. Biz yalnız aramızda, yalnız milletimiz içinde mevcut olan hukûkî kuvvetlerin derecesini tayin etmekle mukadderâtımızı sâlim bir yolda yürütemeyiz. Vazifemiz hakikatte mâlik olduğumuz kuvvetten tamamıyla istifade etmek, mümkünse bu kuvveti çok göstermek, fakat asla bu kuvveti zayıf göstermemeye çalışmaktır. Türk milletinin kuvveti daia mücadele edecek ve bütün dünya ile mücadele edecek kadar nâmütenâhî değildir; nâmütenâhî de olsa israfa tahammülü yoktur. Halbuki gördüğünüz manzara nedir? Evet cumhuriyetin ilan olunduğu heyecanlı günlerde her milletin yaşadığı heyecanlı günlerde mülgâ bir şehzâde üzeine çıkmıştır. Rüesâ birbirine düşmüştür.

Vatanın Âlî Menâfî İçin Susmak

Recep Bey (Kütahya)

Yalnız yazarlar yoktur, söyleyenler de vardır. Fakat yalnız vatanın âlî menâf nokta-i nazarından muvakkâ zaman için muayyen sebpler tahtında susmak lüzumunu idrâk ettiğimiz zaman susmuşuzdur ve susmayı bilmişizdir. Fakat söylemeyi de biliriz. Ve hakkımız olan her şeyi yapabiliriz efendiler. (Bravo sesleri)

Efendiler! Acele yaptınız diyorlardı. Bilhassa ben cumhuriyetçiyim, cumhuriyet istiyorum diyenler cumhuriyette acele ettiniz diyorlardı. Bu neye benzer Yunan ordusu bir kabus halinde Sakarya'da, Afyonkarahisar'da bulunurken hepimiz Yunan denize dökülmesini istiyor idik. Büyük zaferi akıllara hayret verecek bir mehâbetle ve bütün dünyanın hayret ettiği cür'et ve cesaretle on beş günde istisâl eden bir orduya bunu istihsâlinde acele ettiğimiz bu kadar müşkül bir vaziyeti on beş gün içinde kaldırıyorunuz, bu kadar acele olur mu? Deselerdi bu itiraza hangi akl-ı selim iltihak eyler (alkışlar) efendiler acele diyorlar, diyenler varmış varsınlar desinler efendiler! Acele olabilir fakat efendiler hangi nev karar, hangi nev esaslar, hangi zaman mikyasıyla ne kadar zamanda vaz edilirse makul ve meşru olur. Ne zamanda yapılırsa makul ve meşru olmaz. Bunun için bir kıyas-ı mantıkî bir usûl bir kanun var mıdır efendiler!

Salih Rıfat Bey (Çanakkale)- Vardır, gayet seri olması lazımdır.

Recep Bey devamla- Yeter ki mesele usulünde halledilmiş olsun. Cumhuriyet kanunu meclisin kanun-i esâsî encümeninden çıkarak hey'et-i celîlenizce ve müttefika kabul olunmadı mı? Sonra efendiler fikrimi işgal eden noktayı daha arz edeyim. Efendiler hatta bir arkadaşımın

dediği gibi geç bile kaldık. Daha ziyade te'hir etseydik bu meclisin hüviyetine rağmen uzun müddetler, altı ay ve daha birçok zaman uzatalım diyerek fena şeyler yapacaklardı ve güya kendilerinin mukades addettikleri muayyen mefhumları hükümetin başına getirmek için hâkimiyet-i milliyenin aziz medlûlünü muhterem meclisimizi ve erkânı yıpranacaklar ve bugün kuvvet elde eden millî muvaffakiyâtın timsâli diye taptığımız ne kadar anâsır varsa bunların hepsini malum olan sistemleri dahilinde çürüttükten sonra işte efendiler siz başsız bir şey yapamazsınız. Size bir baş lazımdır. Yalnız vücut memleketinize bu başı rabt edelim diyeceklerdi. Kat'ıyyen samimiyet yoktu. Bütün müşkül günlerde kudretini göstermiş olan meclis ve âlîniz bunu idrâk etmiş ve an-ı merhûnunda kararını tespit eyleyerek cumhuriyeti ilan etmiştir.

Rauf Bey Başıyla Beraber Cumhuriyetçi

Hüseyin Rauf Bey- (İstanbul)- Ben efendiler milletin kendi hâkimiyeti taraftarıyım. Bilâ kayd ve şart milletin hâkimiyeti esasına taraftar olan adamlardanım. Bunun ismi cumhuriyettir. Başımınla beraber, cumhuriyetçiyim! (Handeler) buyurdular ki: Rauf Bey beyanında kuvvet verdikleri bir noktada bu meseleyi cumhuriyet nokta-i nazarında tedkik etmelidir. Hakimiyet-i milliye nokta-i nazarında tedkik etmelidir. Evet Nadi Bey! Çünkü bugün dünyada nice cumhuriyetler vardır ki ismi cumhuriyettir. Hakikatte milletlerin elinde volkan gibidir.

İstanbul'daki Müessesese!

Hamdullah Suphi Bey (İstanbul)- Muhterem Rauf Beyefendi dediler ki tabî biz de insanız, bir suç işlemek mümkündür. Ağzımızdan yanlış bir söz çıkabilir; şüpesiz mümkündür. Her adamın birtakım hataları olabilir. Ben yalnız kendi şahıslarını almıyorum birçoklarımız hata yapıyoruz. Arkadaşlardan birini görüyoruz İstanbul'da bazı içtimalara devam ediyor ve onun lisanından öyle beyânât okuyoruz ki insan başı dönmeksizin, bunları sonuna kadar okuyamaz. Bir taraftan yeni doğan çocuğun; müessesenin yaşamasını istiyoruz. Saltanatta tehlike görüyoruz ve saltanatın avdeti bu millet için en büyük felaketlere sebep olabilir diyoruz diğer taraftan sözlerimiz bilhassa bu fırkanın mensupları tarafından söylenen sözler tehlikeyi arttırıyor (Kimdir sadaları). Müsaade ediniz icap ettikçe isimleri söyleyeceğim; meseleyi hep birden münakaşa etmeliyiz. Eğer yalnız Rauf Beyefendi'nin sözeri mevzu bahis olmuş olsa idi aylardan beri derece derece artan bir buhran-ı manevî memleketin üstünde zehirli bir hava vücuda getirmese idi sizi te'min edrim ben gelip burada söz söylemeye lüzum görmezdim ve belki beyefendinin izahâtını kâfi görürdüm. Fakat kâfi görmüyorum. Çünkü buhrân çok umûmîleşmiştir. Çünkü aynı elde beyânât ile isteyerek veya istemeyerek yeni doğan

müessesemize ziyan veren arkadaşlarımız vardır. Şimdi bendeniz daha basit olarak nokta-i nazarımı arz edeceğim. İstanbul'da bir müessesemiz vardır. Bu müessese unvanı değiştirmek suretiyle ümmeti muhafaza etmektedir. Bu müessese hilafet meselesidir. Her hafta halife hazretleri Cuma selamlığına giderken yapılan merasii bilir misiniz? Doğrudan doğruya saltanat merâsiminin aynen tekrarından başka bir şey değildir.

Bazı gazeteler ve mecmualarımızı görüyoruz, her fırsattan istifade ederek beyan-ı nakdiyât ve beyan-ı hürmet ediyorlar. Bir taraftan da bizim arkadaşlarımız bazen müştereken bazen münferiden aynı makama arz-ı takdîsât ediyorlar (öyle sadaları) arkadaşlar zannetmeyiniz ki saniye için zihnimin içinde hilafet makamının her hürmetten tecrid edilmesi lüzumuna dair bir düşünce vardır. Asla efendiler, o müesseseyi tahkir ettirmemek bir lüzumdur. Yalnız cumhuriyetimiz daha bu kadar yeni iken, gönüllerini daha salamamış iken icap ettiği kadar kalplerde yerleşmemişken ve o müessesenin azası olanlar saltanatı iade etmeyi mutlak, mutlak düşünürken biz eğer takım takım oraya gidersek ve mütemâdiyen arz-ı hulûs edersek gösterdiğimiz manzara nasıl te'sir bırakır.

Yahya Bey (Kırşehir)- Niye Mehmet Ağa'ya ziyafet vermiyor.

Aşar Yerine Arazi Vergisi

Boğulmak, öldürmek, yok edilmek istenen memleketimiz, harikalı bir zaferle kulduktan sonra yegâne işimiz milleti sadete ve refaha isâl edece yolları aramak iktisâdî inkişâfımızı te'min edecek tedâbir ittihâz etmek olmalıydı. Hükümet bu kabîl mesai ibrâzından hâlî kalmıyor. Fakat gazetelerimiz maalesef siyasî dedikodulardan başka bir şeyle gırışmamaya ahd etmiş gibidir.

Büyük Millet Meclisinde (Aşarın tenzîli) ve (Arazi vergisine kalli) hakkında iki ayrı teklif var. Böyle mühim bir mesele Türkler gibi rençber bir milletin matbûâtı fazla işgal etmeli idi. Fakat hukuk-ı esasiye münâkaşâtı var mı? Başka hiçbir mebhase sütunlarımızda yer yok.

Sonra itiraf etmek lazımdır ki İstanbul gazeteleri Anadolu'nun dertleriyle rençberin işleriyle ne yapsalar fazla alakadar olamazlar aşarın bugünkü mikdar ve usulü memnuniyete şâyân olmadığına kimse itiraz edemez. Hükümetin kanunî ve tohumda yüzde on iki buçuk alınmasını emr ettiği halde zavallı rençber mutlaka yüzde on beş eriyor. Bu satırları yazaren matbaaya aklı başında bir köy imamı geldi fikrini sordum. Dedi ki.

- Bu sene.. Ağa ile kava ettik. Bizim köyün mültezimi... Ağa şehre geldikçe kahve ısmarlamış, yüzüne gülmüş, gönlünü almış. Ağa köyde göğeri aşarında rençberlerin aleyhine nüfuzunu isti'mâle başladı. Yarım dönüm yeri bir dönüm diye tahmin ediyordu.

Evet aşarın bugünkü usulü fenadır. Fakat yerine arazi vergisi ikâmesi meselesi de uzun boylu düşünülecek bir meseledir. Aşarın tenzîli tasavvurlarıyla memnun olan rençber şimdi de gayrı mezru araziden de vergi alınacak korkusuna düşmüştür! Bizim gibi mütevâlî harplerin, zulümlerin ezip harap etmediği yer memlekette ekilmeyen araziden de vergi almak pek musibdir. Hatta gayrı mezru araziden daha fazla vergi almak lazımdır. Ta ki ekmeyenler, tarlalarını satmaya mecbur olsunlar, arazi müstahsil ellere geçsin.

Fakat biz o halde miyiz? Senelerle süren askerlik hayatı neticesinde tohum, çift gibi istihâ vesâitini kaybedenler; yahut çiftliğindeki hayvânât anbarındaki tohum düşman tarafından gasp olunanlar, sermayesi mahvolanlar tarlalarını ekemezlerse mazur değillerdir? Ve aşarın tahfîfi ile erbâb-ı ziraate bir ipik yapmak istenirken gayrı mezru araziden de aşara mukâbil vergi alınarak rençberi himâye edelim derken aksini yapmak muvâfık olur mu?

Maliye vekili beyin düşündüğü gibi arazi vergisinin tarh ve tevzi'inde fazla müşkülât varsa aşarın yüzde ona tenzîli ile iktifâ olunmalı ve rençberin zararına fazla öşür alan yahut ta'sîr sırasında beklenmek gibi müşkülât iknâ eden mültezimlere şedîd cezalar tatbikini te'min etmelidir.

Diğer vilayetlerimizde ne kadar afyon yetişiyor.

Deniliz'de 37 senesinde (4049) 38 senesinde (15200) 39 senesinde (1274) kıyye afyon hâsılâtı olmuştur.

Karesi vilayetinde 37 senesinde (6073) 38 senesinde (7346) 39 senesinde (3560) kıyye afyon alınmıştır.

Manisa vilayeti 39 senesinde 105 kıyye afyon istihâsâl etmiştir.

İzmir Valisi Aziz Bey afyonların ıslâhı için zirâî istasyonlar te'sisini ve İzmir ziraat mektebinde bu hususta tecrübeler yapılmasını te'min etmiştir.

Geçen Haftanın Mühim Hadiseleri

İstanbul'a İstiklal Mahkemesi Gidiyor

Ankara'da dün büyük millet meclisi müim bir celse akd etmiştir. celse gizli olarak ad olunmuştur. Hafî celseden sonra alenî içtimâ küşâd edildi ve İstanbul'a gidecek istiklal mahkemesi hey'eti için intihâbât icra edildi mahkeme riyâsetine İhsan Bey Cebel-i Bereket, müddeî-i umûmîliğe Vâsıf Saruhan, azalıklara Refik Konya, Asıf Hünkârî, Cevdet Kütahya beyle intihâb edilmişlerdir.

Luid George'nin Fırkası Kazanmadı Fakat Kendisi Meb'us Oldu

İngiltere intihâbı şu suretle neticelenmiştir. Muhafazakârlar 256, liberaller 144, amele fırkası 184 meb'us çıkarmıştır. 24 mıntıkada yapılan intihâbın neticesi henüz anlaşılmamıştır. Fakat bu mıntikalar vaziyeti tebdil edemeyecektir. Luid George beş bin fazla re'y ile muhafazakar namzedini mağlup etmiştir. (A.A)

İngiltere intihâbâtının neticesinde Luid George'nin tekrar kazanması bizim için şâyân-ı te'essüf olmakla beraber, partisinin ekseriyet te'min edememesi mucib-i memnuniyetir.

Patrikhanede Neler Oluyor?

Bir baskın daha

Rumlar, bu hafta patrik intihâbâtı yaparak Yunan teba'asından bir metropolidi mevkiye getirmişlerdir.

Ankara'dan İstanbul'a giden ve mücâdele-i milliye esnasında Anadolu'da bulunan Rumların iktidâsı bulunan Türk muhî (Papa Aftim) intihâbâttan sonra bir sabah patrikâneyi basmış ve orada bulunan papazları tard ederek Rumlara hitâben bir beyannâme neşr etmiştir. papa Aftim beyannâmesinde intihâbâtın gayrı meşru olduğu milletin âmâline hâdim patrik intihâb edilinceye kadar Türk Ortodoks milletin hâiz olduğu vekâlet-i umûmiyesi namına patrikhâneyi işgalde devam edeceğini ilan etmiştir.

İcra Vekillerinin Meclis Tarafından Suret-i Tasvîbi

Kânûn-i esâsî encümeni evvelki günkü içtimâ'ında icra vekillerinin meclis tarafından sûret-i tasvîbini münakaşa etmiş ise de bu meseleyi henüz takarrur ettirmemiştir.

İdam Hükümlerinin Tenfizi Salâhiyeti

Kânûn-i Esâsî encümeni kânûn-i evvelin sekizinci günü akd ettiği içtimada mehâkimden sâdır olup neseb-i kat'iyet eden idam hükümlerinin tenfizi salâhiyetinin meclise ait olacağını kabul eylemiştir.

Büyük Millet Meclisinin Salâhiyetleri

Büyük Millet Meclisi Kânûn-i Esâsî encümeni bu hafta iyi faaliyet göstermiştir, meclisin müddet ve zaman-ı ictimâna, salâhiyetlerine dair birkaç madde encümence kabul ve intâc edilmiştir. Kabul edilen maddelere göre meclis müstemirran ictimâ edecek istediği zaman senede yalnız dört ay tatil yapacaktır. Sulh akdi, harp ilanını, mukâvele ve muâhede akdi, başkumandan intihâbı, aff-ı umûmî ve aff-ı husûsî ilanı gibi mühim mesâile ancak Büyük Millet Meclisinin salâhiyettar olduğu kabul edilmiştir. Malum olduğu üzere eskiden bu hukuk aff-ı

umûmî hakkı müstesnâ olmak üzere padişahındı. Seferde de padişah başkumandan olur, yalnız bir vekil intihâb ederek orduyu idare ederdi. Yeni teşkilat-ı esasiye kanunumuz, bu hukûku yalnız Büyük Millet Meclisine bahşetmektedir. Ve esasen inkılâbımızın ruh ve manası da budur.

Yeni Posta Kanunu

Posta ve telgraf müdiriyet-i umûmiyesi yeni kanunu mevki-i mer'iyete koymuştur. Paket ücret-i nakliyeleri yeni kanun mucibince terfi etmektedir. Gazetelerin posta nakil ücreti tenzil edildiği gibi matbuata keşide olunacak telgrafların da be her kelimesi için bir kuruş ücret alınacaktır.

Dünya Haberleri

Yedi çocuğunu birden öldürmüş

Amerika'da bir çiftçi yedi çocuğunu birden katletmiştir. Zevcesi ile diğer üç çocuğu firar etmek suretiyle ölümden kurtulabilmişlerdir.

Afyonlarımız

İzmir gazeteleri afyonlarımızın morfini azaldığından Avrupa piyasalarında mevkiini kaybetmeye başladığını, Yunanlıların afyon tohumlarını ıslah ile kendi mallarına mevki vermeye çalıştıklarını yazıyorlar.

Düğün Evinde Bir Facia

Bir düğünde yedi kadın vefat etmiş.

On beş kadın yaralanmıştır.

Ordu'da çıkan (Beyân-ı Hakikat)ın yazdığına nazaran Fatsa'da bir düğün esnasında kadınlar arasında birdenbire yangın var âvâreleri işitilmiş, düğün halkı merdivenlere doğru tehâlükle koşmaya başlamışlar. Merdiven ağırlığa tahammül edemeyerek birdenbire çökmüş ve inidamdan müteessiren içlerinde bir hamile de bulunan yedi kadın vefat etmiş on beş kadın yaralanmıştır. Halbuki yangın denilen şey ufak bir sigara ateşinden ibaret imiş.

Şehrimizde Şeker Fabrikası Açılabilir Mi:

İktisat vekâleti müvellâyetimizden şeker fabrikası te'sisine ait şerâîf mevcut olup olmadığını sormuştur. Vekaletin şeker pancarı zer'ine salih arazi olup olmadığına ve arazi sahiplerinin pancar ziraatine heves edip etmeyeceklerine, satılık arazi bulunup bulunmadığına dair olan suallerine ticaret ve ziraat odaları müştereken akd-i içtima ederek cevap vermişlerdir. Arazimizde yetişecek pancardan yüzde on nispetinde şeker istihsâl edilebileceği tahmin

olunmaktadır. Arazi sahipleri panzar ziraatine hâhişker oldukları gibi satılık arazi de pek çoktur. Merkez kazanın senevî on iki milyon okka şeker istihsâl edebileceği asgarî bir hesapla tahmin olunmuştur. Şeker fabrikası te'sis etmek hususunda vekâlete bir müracaat vâki olduğu zannediliyor, Karahisar'ın şimendifer merkezi olması, ayrıca sebep-i tercih olabilecek mühim bir vasıftır.

Parmak Kadar Bir Çocuk

Samsun'da Yirmi Santim Boyunda Bir Çocuk Doğdu

Samsun'da çıkan "Ahali" refikimizin yazdığına göre Samsun'un Tepecik karyesinde bir kadın, karnında canlı bi mahukun mevcudiyetini hisseder. Doktorlara müracaat eder, sarih bir cevap alamaz. Bilâhere on sekiz, yirmi santim boyunda pek ufak bir çocuk dünyaya getirir, kâri'lerimiz yirmi santimin ne kadar ettiğini düşünecek olursa bu çocuğun hakikaten garip ve harikulade bir mevcudiyet olduğuna kanaat getireceklerdir. Nevzadın boyu nihayet bir kaşık boyudur. Parmak çocuk üç gün sonra süt emmeye başlamıştır. Kadın vaz'-ı haml esnasında ağrı, sızı hissetmemiştir. Çocuklar için yazılan (Parmak Çocuk) hikayesi anlaşılan artık hakikat oluyor.

Hüseyin Cahit, Cevdet, Velid Beylerle gazetelerinin müdür mes'ulleri tahkîkât-ı evveliyeleri icra edilmek üzere nezâret altına alınmışlardır. İntihâbâtın yeniden yapılmasına karar vermek salâhiyeti Büyük Millet Meclisine verilmiştir.

Aşar İlgâ Edilmeli, Fakat Yerinine?...

Aşar vergisi yerine nasıl bir vergi koyacağız- kadastro esası üzerine arazi vergisi? Yoksa yeni bir usul mü? Bulgaristan'daki usul ve onun tedkîki

Memleketimizde aşar vergisinin ilgâsı hakkında artık yeni fikir yoktur; her sınıf, her fert, bunun ilgâsına taraftardır. Bu hususta, aşar usulünün mazurlarına, mazarratlarına dair delil gösterilmesine artık ihtiyaç kalmamıştır.

Böyle olduğu halde, bu vergi usulünün ilgâsı bir türlü emr vâki haline gelemiyor. Memleketin mukadderât-ı maliyesini idare edenler bütçenin tatbiline müekkel olanlar, bu hususta mütereddit davranmaktan kendilerini alamıyorlar, fakat onların tereddüdünü haklı görmemek dahi mümkün değildir.

Zira malum olduğu üzere aşar vergisi. Hazineimizin en mühim bir menba vâridâtını teşkil etmektedir. Böyle bir menba onun yerini bihakkın tutacak yeni bir usul ve esas vaz' etmeden kapamak, memleket hazinesinin mukadderâtı nokta-i nazarından pek muhâtaralı bir "tecrübe" olur.

Bunun için her işten evvel, ilgâ olunacak aşar usûlünün yerine; biz de kolaylıkla vaz‘ ve tatbik olunacak; ve hazineye aynı vâridâtı te‘min edecek olan yeni bir vergi usulü bulmak lazımdır.

Bunun için biz, kendiliğimizden bir vergi icat etmek, kendi sa‘y ve çtihadımızla tecrübeler yapmak ihtiyacında değiliz. Bizim gözümüz önünde bizden daha müterakkî veya bize müşâbih çok memleketler var ki, bizim o mmleketlerdeki usulleri tedkîk etmemiz lazımdır. Bu tedkik neticesinde, hangi memleketin aşar veya arazi vergisi usullerini bizim için kâbil-i taklit ve tatbik bulur isek o usulleri bizdeki şerâit-i husûsiye ile te‘lif ederek hemen bizim de kabul ve tatbik etmemiz lazımdır.

İşte aşarın ilgâsından evvel bu yolda azırlanmaklığımız lazımdır. Ve aşarı ilgâ ettiğimiz anda onun yerine ikame edeceğimiz esaslar ve usuller tamamen tespit edilmiş bulunmalıdır.

Aşarı ilgâ etmek demek, zer‘î müstahsilleri yine vergiden affeylemek demek değildir. Tatbikatında mahzurlu ve zira için zararlı olmayan ve zirâ‘ın birtakım mutavassıtlar tarafından su bulmasına meydan vermeyecek olan diğer bir yeni usulün vaz‘ edilmesidir.

Bunun diğer memleketlerde birçok numunelerini bulabiliriz. Mesela Avrupa’nın pek müterakkî memleketlerinde, kadastro ahalisi üzerine vaz‘ edilmiş arazi vergisi vardır. Fakat vergi, kadastrya istinat ettiği kadastro ise, pek ağır masrafları ve uzun zamanların mürûrunu isti‘lâm ettiği için bizce hemen bugünkü ihtiyaç karşısında müsta‘cilen kabul ve tatbik olunacak bir vergi usulü değildir.

Balkalarda, bizim eski Osmanlı imparatorluğumuzdan infikâk ederek yeni teşekkül etmiş birtakım genç devletler var. Onlar dahi bizdeki aşar usulünü bizden aynen tevârüs ettikleri halde, zira‘ için ve ziraat için olan mahzur ve zararlarına mebnî, ve usûlü derhal yeni bir usul ile tebdîl eylemişlerdir. Hem de kadastro esasına müracaat etmeksizin gayet basit ve kendileri için sehlü‘t-tatbik bir usul bulmuşlardır. Bu usul sayesinde, hem bizdeki aşar usullerinin mehâzirini def etmişlerdir. Hem de zirâ‘ı ve zira‘ını soymaksızın ve tazyik etmeksizin hazinelerine aynı vâridâtı te‘mine muvaffak olmuşlardır.

Aşar usulünün ilgâsıyla meşgul olduğumuz şu zamanda Bulgaristan’daki arazi vergisi usulünü tedkîk etmek, bizim için, nazar-ı dikkatten asla uzak bulundurulamayacak bir zarurettir.

Bunun için erbâb-ı ihtisastan mürekkep bir hey‘etin Bulgaristan’a i‘zâm edilerek tedkîkât icra ettirilmesi bizim için pek faideli semereler verecek bir teşebbüs olacaktır. Zira orada, aşarın ne suretle ilgâ edildiği onun yerine nasıl bir vergi ikâme edildiği yolunda müselsel tecrübelerin bütün netâyicini aynen göreceğiz. Ve o tecrübeleri memleketimizde de tekrar

etmek mahzurlarına katlanmaksızın, son neticeye göre memleketimizde yeni bir suul vaz‘ edebileceğiz.

Bu ise, bizim bugünkü ihtiyacımıza nazaran ihmal edilecek bir iş değildir.

(Yenigün) Tahir Lütfü

Tuhaf Bir Mazbata

Hazin Bir İntihar

Zevcesi kırk beş yaşında Gülizar üzerine diğer bir kadınla tezevvüc eden Ermeni mahallesinde mukîm Arnavut Osman Ağa isminde bir şahsın iki genç çocukları Ramazan ve Mehdi âhiren bir kumar veya sirkat meselesinden dolayı tahaddüs-i tevkîfe alındıktan sora Arnavut Mustafa Çavuş ve rüfekâsı imzasıyla makâm-ı vilâyete mazbata namı verilen bir istid‘ânâme takdim edilerek bu iki gencin hareketleri takbîh ve şiddetle tecziyeleri meçhul bir salâiyetle talep ve iddia olunduğu gibi merkûmân Ramazan ve Mehdi tarafından verilen arz-ı hâle nazaran da Mustafa Çavuş ve refikleri Ayet ve İslam Ağalar sâlifü!z-zıkr mazbatanın i‘tâsından sonra Gülizar’ı ziyaret edip mazbatadan vesâireden bahisle çocuklarının idam veya hudut hâricine ihraç olunacaklarını beyan etmek suretiyle biçare kadını tedhîş ve bi’n-netîce maruz bulunduğu (Melankoli)yi tezyîd ettikleri ve müteâkıben de kadının kendisini asmak suretiyle intihar eylediği edilmiştir. Bu babda istinkâfen cereyân etmekte olan tahkîkât neticesini de ayrıca kâri’lerimize bildireceğiz.

Harp Esnasında Gizli Kalan Vakalar

İstiklal harbi esnasında bir zaman, Rusya ile aramız açılmıştı.

(Stop) gazetes Rıza Nur Bey’in âhiren îrâd ettiği nutukta bervech-i âtî sözleri söylediğini yazıyor: “Sakarya muzafferiyetinden sonra Ankara beni sıhiye vekâletine tayin etti gittim. Muvâsalattan bir ay sonra Moskova’da mühim bir hadise oldu. O vakte kadar pek güvendiğimiz Rusya ile aramız açıldı. Ruslar Moskova’da bulunan sefirimiz Ali Fuat Paşa’ya pek fena muamele ediyorlardı. Hatta sefârethânenin bir kısmını bastılar. Şifrelerin bir kısmını aldılar. Birtakım zâbitleri, memurları dövdüler. Sefirimize Rusya’yı terk etmesini söylediler. Bu haber geldiği vakit tabi hükümet telaş etmiş idi. Her ne olursa olsun hükümetin şerefini muhafaza ve devlet namına tarziye almak lazımdı. Nihayet hükümet Rusya’dan tarziye talep etti. Ruslar tarziyeyi vermedikten ma‘adâ anf ile muamele ettiler. Hükümet beni tekrar Rusya’ya memur etti ve Rusların tarziye vermesini te’min ettim. Size söylediğim bu şeylerin bir kısmı matbûata düşmemişti. Nitekim birtakım daha vukuat vardır ki henüz söyleyemem.

İzmir Afyon Şimendiferi

Günaydın muhabirimizden: Uşak İzmir postasından bahsederken ik düşündüğüm nokta haftada bir iki defa İzmir'e gelip gitmek mecburiyetinde olan Uşak tüccarlarının evlerinden ayrıldıkları zaman İzmir'e kadar sağ gideceklerinden emin olmayarak aileleriyle helalleştikleridir.

Son zamanlarda tekrar Fransız kumpanyasının idaresine geçen hat, biz Türklerin istirdâdı müteâkip fevkalade zamanlarda işlettiğimizden daha berbat bir vaziyettedir. Bu adamların bizleri tıpkı eşya taşır gibi hayatımızı hiç düşünmeyerek naklettikleri hatta e ufak menfaatlerini bile bir Türkün hayatından kıymetli tutarak sırf para kazanmaya çalıştıkları muhakkaktır. Yunanlıların kaçarken tahrip ettikleri, Günay köprüsü bir buçuk senedir hala ikmâl edilemedi. İşittiğime göre köprüyü ucuz mâl etmek için müteahhide muntazam para vermeyen kumpanya her defasında gördüğüm gibi mevcudu beş onu geçmeyen amele ile o muntazam işi başarmaya çalışmaktadır. Köprünün yerine bir (Varyant) yapmışlar bunu da ucuz mal etmek için kemerleri duvarları o civarda mebzûl olan kaba kireç taşından bir dirhem alçı konmadan vermişler. Her yağmur yağdıkça ten yoldan çıkıyor ve bir iki kafa göz patlıyor. Otellerine hiçbir şey olmamış gibi lakayd, zavallı halkı saatlerce açıkta bekletiyorlar. Hiçbir itiraz olmadığını gördükçe bu küstahlıklarını alabildiklerine ilerletiyorlar. Hatta dün yoldan çıkan trende Aksaray meb'us-ı muhteremi Besim Atalay Bey hadisenin olacağını karşıdan görülen (Varyant)tan anlayarak trenden atlamıştı.

Besim Bey bilâere bu hususta teşebbüste bulunacağını da vaad buyurdular. Bu vakada bir meb'us bulunmasaydı ne vaad edile teşebbüs olacaktı, ne de bu hadise haber alınacaktı. Görüştüğüm bir iki memur biraz fazla yağmur yağarsa taşların zaten çürük oldukları için eriyeceklerini ve katarın muhakkak yuvarlanacağını söylüyorlar. Nasıl olup da bu işlerle en ziyâde alakası olan nâfia mühendislerinin bundan haberdar olmadıklarına hayret ediyorum.

(Vakit) muhabirinin Günaydın gazetesine yazdığı mektubu bâlâyâ aynen derc ediyoruz. İzmir-Kasaba temdîdi demir yolları şirketi, zaferden sonra menfaatinden başka hiçbir şey düşünmez oldu. Filvâki kumpanya memleketimizde para kazanmak için te'sis edilmiştir ve bunun böyle olması pek tabîidir.

Fakat kumpanyanın menfaati için yolcuların hayatı tehlikeye ilkâ etmesi doğru olamaz.

Sonra İzmir-Afyon şimendifer idaresinin Türk müstahdimîne karşı pek de hüsn-i nazarı olmadığı anlaşılıyor.

Bize söylendiğine nazaran, idare ve neticede mes'uliyeti Türk müstahdimîne atf etmek için -birtakım yolsuzluklar olmasına kasten sebebiyet veriyormuş. Eskiden dört, beş memurun

uhdesine verilen vazife bugün tek bir memur tarafından gördürölüyormuş. Çünkü evvelki memurlar Rum, Ermeni, şimdikiler Türk!

Kumpanya arpte tahrip edilen istasyonların bir kısmını henüz inşa etmemiştir. Bundan takrîben bir buçuk, iki ay kadar evvel kışın takarrübü dolayısıyla Afyon istasyon binasının müsta‘cilen yapılmasını yazmıştık. Kumpanya binanın tamirine yenilerde başladı. Fakat yalnız üç beş amele ile bir taraftan kış da bastırdı. Kim bilir istasyonda açıkta beklemek yüzünden kaç Türk hasta olacak? (Haber)

İnsaniyeti Minnettar Bırakacak Bir Plan

Ecnebî gazetelerinde okuduğumuza göre meşhur Amerikan ağniyâsından Mister Edvarbak istikbalde muharebe vukuunu imkansız hale getirmek için bir plan tanzim edebilen bir şahsa verilmek üzere 20000 İngiliz lirası tahsis etmiştir.

Bu planın tanzîmi müsâbakasına iştirâk edenlerin adedi 22165 kişidir. İmtihan komisyonu planları tasnife başlamıştır. Neticeyi Kânûn-i Sâni veya şubatta tesettür edecektir.

(Kocaeli)

Devir Daim Keşfolundu Mu?

Bir İhtirâ‘ Etrafında

İnegöl’ün Hoca köyünden makineci Osman Efendi isminde bir zatın bi zâtîî müteharrik bir devir daim makinesi ihtirâ‘ı için yirmi bir seneden beri çalıştığını ve nihayet muvaffak olarak tenekeden imal eylediği model üzerindeki tecrübelerinin muvaffakiyetle neticelendiğini geçen nüshamızda yazmış ve maknesinin demirden imali için döküm, torna, tesviye masrafı olaak bin liralık bir şerîk aradığını ilave eylemiştik. İstihbârât-ı âhiremize nazaran Osman Efendi ile görüşen meclis-i umûmî azasından ma‘ruf bir ilim adamımız Osman Efendi’den makinesi hakkında aldığı izahatla makinenin filhakîka kendi kendine çalışabileceği ümidini hâsıl eylemiş ve bu makinenin mekteb-i sanayide imali için meclis-i umûmînin muâvenet ve muzâhereti te’ine çalışacağını vaad eylemiştir. Filhakîka Osman Efendi’nin istinat ettiği esas sıklet ve câzibe-i arziye olup iddiasını ispat edebilecek mahiyettedir. Cihan sanayi ve iktisâdiyatında büyük bir inkılap yaparak kömür ve petrolü kıymetten düşürecek olan bu teşebbüsün muvaffakiyetini temennî eyleriz.

(Ertuğrul)

Haber- Ertuğrul refikimizden yukarıdaki satırları aynen alıyoruz. Kâri'lerimizin hatırlayacağı ve her cihetle şehrimizde saatçi Ahmet Efendi bundan birkaç sene evvel bu mesele cihetini keşf ettiğini ilan etmişti.

Ma'ârif Vekîli Bey

Afyonkarahisar'da

Bir müddeten beri seyahatte bulunan Ma'ârif vekîli İsmail Safâ Bey cuma-cumartesi akşamı posta treniyle Konya'dan şehrimize gelmişlerdir. Vekil bey istasyonda Birinci Kolordu Kumandanı İzzeddin Paşa hazretleri, vali vekili Alaaddin Ma'ârif Müdürü Nevzat Beyler vesair zevât taraflarından istikbâl olunmuşlar ve otomobille liseye teşrîf etmişlerdir. Lisede şereflerine keşide edilen ziyafetten sonra Safa otelinde geceyi geçirmişlerdir. Ertesi gün bazı mektepleri teftiş etmişler ve öğleden sonra İzmir postasıyla hareket etmişlerdir.

(Haber)

İstanbul Birinci Ordu Müfettişi Kazım Karabekir Paşa Ankara'ya areket etmiştir. limanımızda buunan İngiliz, Fransız, İtalya kruvazör ve torpidoları kâmilten gitmiştir.

Türk Milletinin İdeali Ne Olmalıdır?

Türk milleti senelerden değil, asırlardan beri bir ayda al peşinde koşuyor, asırlardan beri terakkî, teceddüd ve ıslahat diye bağıryoruz. Fakat şurasına dikkat eylemek lazımdır ki idealimiz biraz mühim ve gayrı sarîh bulunuyor. Terakkîden teceddüden maksadımız nedir? Evvel emirde bunu bilmeliyiz. Çünkü bu tabirlerin çerçevesi çok şümullüdür. Türk milletinin ideali böyle mühim ve umûmî kelimelerle değil sarîh ve mu'ayyen tabirlerle ifade olunmalıdır. Bu suretle mefkûremize yaklaşmak için daha hararetli bir faaliyet gösterebiliriz. Millî vicdan mübîn ve sarîh bir gayeyi benimserse, hükümet ricâli bu gayeye ulaşmak yollarını daha ciddî surette taharriye başlar. O halde idealimiz ne olmalıdır? Şüphesiz insanca yaşamak için her sahada terakkîye muhtacız. Fakat bu ihtiyaçlarımızın te'mini evvel emirde memleketimizin iktisâdî inkişâfına mütevakkıftır. İktisâden bugünkü halimizde kalırsak başka içbir sahada esaslı bir muvaffakiyet gösterebilmemize imkan yoktur. İthalat ve ihracat istatistiklerimizin yekûnüne şöyle bir nazar atf etmek iktisaden ne feci bir halde bulunduğumuzu göstermeye kafidir. Daima dışarıdan memleketimize giren paradan çok fazlasını hârice veriyoruz. Bu fazla para servetimizi kemire kemire, hayatımızdan koparak dışarıya gidiyor. Paramızın kıymeti çok düşkündür. Fazla istihsâlât yapıp ihracatımızı çoğalttığımız zaman elimizdeki para kıymetlenecek eşya fiyatları düşecektir ne yapıp yapıp istihsâlâtımızı çoğaltmalıyız.

İktisadi mücadelede bir taraftan istihsâlâtımızı tezyîd suretiyle fazla ihracatta bulunmaya ibret ederken, diğer taraftan sarf ve istihlâk ettiğimiz şeylerin lüzumsuz ve israftan başka bir şey olmayanlarını terk etmeye, az istihlâk etmeye maksat bir millet olmaya çalışmalıyız. İhtiyaçlarımızın tehiyyesinde kendi mallarımızı kullanmalıyız. İktisat ilmi insanın ihtiyaçlarını mübrim ve zaruri ihtiyaçlar, lüks ihtiyaçlar gibi kısımlara ayırır. Lüks yani zaruri bir ihtiyaç mukâbili olmayan eşyanın istihlâkı Türk milleti için haramdır. Ta ki, bunlar kendi memleketimizde imal edilebilsinler.

Çarşıdan geçerken biraz etrafınıza bakınız. Birçok lüzumsuz şeyler göreceksiniz ki bunlara yoksul ve dinsiz kesemizden milyonlar veriyoruz.

Bunları sar etmesek yemesek de olabilir. Bazılarının yerine kendi mallarımızdan daha nefisini de ikâme edebiliriz. Kendi nefis sucuk ve pastırmalarımız dururken Norveç'ten, Portekiz'den gelen türlü türlü markalı sardalyalara neden para verelim? Avrupa ve Amerika pazarlarında bie mergub olan üzüm ve incirlerimiz varken niçin çikolata yiyelim? Bırakınız ki çikolata, mum, kibrit vesaire gibi birçok eşyanın imali çok kolaydır. Niçin ala böyle basit şeyleri bile yapamıyoruz? Kağıt fabrikalarımız yok, kağıdı hariçten almaya muhtacız. Fakat hazır kağıttan zarf ve defter imali de yerleşmelidir? Niçin birkaç bin Türk bu eşyanın imâlâtı ele geçerek merzuk olmasın? Memleketimizde bu gibi şeyler kısmen imal ediliyorken ala Avrupa'dan zarf ve defter geliyor ve biz bunları zarfa reddiye, süslü bir reddiye tercih ediyoruz. Biz bunları bir misal olmak üzere ve ilk hatıra gedikleri için zikrettik. Uzun bir tedkik kim bilir böyle işlerin adedini kaç a iblâğ edecektir.

Sonra, en müessif ciet, kadınlarımızın gittikçe daha müsrif oldukları, gittikçe süse, modaya daha ziyâde inimâk ettikleri ve bu suretle ithalatımızın yekûnünü kabartan eşyanın mühim bir kısmını sarf ve istihlâk ettikleridir. Türk kadını artık gittiği yolu değiştirmeli ve tarz-ı hareketinin Türk milletinin iktisâdî istikbaline mühim surette müessir olduğunun farkına varmalıdır. Sözlerimizi bir defa dah icmâl etmek için diyelim ki istihsâlâtımızı artırmaya çalıştığımız kadar da istihlâkâtımızın lüks ve bî-lüzum olanlarını terk etmeye, hâriçten gelen eşya yerine kendi mallarımızı ikâme etmeye sarf-ı gayret etmeliyiz. Artık terakkî te'âlî gibi mühim lafları bırakalım. İktisâdî inkişâfın milletimiz için kutsi bir mefkûre olmasını te'min edelim ki hükümet de iktisâdiyâta her şeyden daha çok ehemmiyet vermeyi kendisine bir umde ad ve itibar etsin!

Eskişehir'in İmarı

Eskişehir'in genç ve gayyur belediye reisi beş yüz bin liralık inşaat için bir İtalyan şirketiyle mukâvele akd etmiştir, bir ay zarfında daha ehven şerâitle talip arıyor.

Eskişehir belediye mecisine izâfeten Reis Hasan Bahri Bey, İtalya devleti teba'asından Fiyomalı Mösyö Vidali Fransuva ve Türkiye Cumhuriyeti teba'asından Hulusi Bey şirketi arasınra bir nişâ'et mukâvelesi akd edilmiştir. Mukâvele mucibince Eskişehir belediyesi şirkete azamî beş yüz bin liralık inşaat yaptıracaktır. İki ayda bir belediye tarafından malzeme-i inşâiye fiyatları ile işçi yevmiyeleri râyici tespit edilecek buna göre hitâm-ı inşaatın vâhid-i kıyâsî fiyatları hesap olunup neticede yüzde on beş kar ve masârif-i gayrı melhûza verilecektir. Ayrıca sarf edilen sermayeye yüzde dokuz faiz i'tâsı kabul olunmuştur. İnşaatta Rum, Ermeni hatta Musevi kullanılmayacaktır. Belediye hâl-i hazırda daha ehven şerâit dermiyân edecek şirketler aramaktadır.

İzmir Ahvâl-i Ticâriyesi

Avrupalılar ticarete Rum ve Ermenilerin Türklerden ziyâde doğru hareket ettiklerine kâil imiş ne vâhî bir fikir.

İzmir son muharebeden sonra eski iktisâdî ehemmiyetni kaybettiği, Avrupa ile olan ticârî muameleleri şimdiye kadar hep gayri Müslim unsurlar ikâ ettiği için memleket bu mkroplardan temizlenir temizlenmez hârici işlerin durduğu malumdur. Eski maliye nazırlarından Mehmet Ziya Paşa İzmir'le Avrupa arasındaki ticârî münâsebetleri te'min için âhiren Avusturya'ya bir seyahat icra etmiş ve orada uzun müddet kalmıştır. Ziya Paşa Avrupa'da Türklerin ticaret hayatında namuskâr ve sözünde sabit olmadıkları kanaati mevcut olduğunu görmüştür. Avrupalılar bir (Rum)un, bir (Ermeni)nin bir (Yahudi)nin ticaret aleminde sözün eri olabileceklerine kâni oldukları halde bir Türke bu emniyeti bahsetmiyorlarmış. Hakikatten ne kadar feci surette uzak bir kanaat! Rumlar, Ermeniler, Museviler ekseriyet itibarıyla dalavereci, sahtekar, desîsekâr adamlardır. Bunlar yanında Türk ne kadar faziletkârdır, Avrupalıların bizi yanlış tanıması şimdiye kadar onların lisanına vâkıf olmayışımız, onlarla tanışmak temas etmek arzu etmemekliğimiz gibi sebeplerden ileri gelmektedir. Avrupa'ya doğrudan doğruya kendimiz ne mal satıyoruz, ne de mal alıyoruz. Aramıza mutlaka bir yabancı mutavassıt giriyor ve en büyük ticaret bu mutavassıtın kesesie akıyor.

İstanbul'un, İzmir'in Anadolu ahalisinin gözlerini kamaştıran büyük binaları, müessesâtı bu kabîl mutavassıtlar tarafından, bizim bıraktığımız ticaretle vücuda getirmiştir. Avusturyalılar, Ziya Paşa'nın iknâ'âtı neticesinde derhal bir (Avusturya şark ticaret ve sanayi anonim şirketi) teşkil etmişler ve fasliyâta da başlamışlardır.

Şirket yalnız memleketimizle-Avusturya arasında değil bütün memâlik-i ecnebiye ile iş yapacaktır. İzmir'de mühim bir mâlî grup ile de bu hususta anlaşılmıştır. Grup İzmir'de mıntika

teşkîlâtı yapmış ve Fesçizâde Selim ve Ziya Beylerin yazıhanesinde bir daire tefrik ederek işe de başlamıştır.

Antalya'ya Şimendifer

Son günlerde Antalya'nın iktisâden terakkî ve te'âlîsi için dahile doğru bir şimendifer hattı inşası mevzu bahs olmaktadır. Antalya meb'usu Hoca Rasih Efendi bu teşebbüsün kuvveden fiile çıkması için sarf-ı gayret etmekte Antalya gazetesi de yapılacak şimendiferlerin te'min edeceği büyük faidlerden hâiz olacağı iktisada ehemmiyetten bâhis yazılar neşretmektedir. Şimendiferin Antalya'dan Iğın'a veya Konya'ya rabt edilmesi tasavvur olunmaktadır. Bu takdirde şimendifer Konya için de hayâtî bir ehemmiyet kesb edecekti. İstanbul, İzmir ve Mersin gibi mahreçlerden Antalya mahreci Konya'ya daha yakın olacak, Konya'nın hayvânât ve mahsûlâtı daha ucuz bir fiyatla cihan piyasasına arz olunabilecektir. Şimendifer güzzerâhında arazinin manialarına tesadûf edileceği fikini Hoca Rasih Efendi kabul etmemekte; müsait bir yol irâ'e etmektedir.

Şekâvet mi var?

8 Teşrîn-i Evvel ve 6 Teşrîn-i Sâni hâdiseleri istihlâstan son zamanlara gelinceye kadar zabitanın gösterdiği nefid ve itimam sayesinde vilayetimiz hiçbir hadise-i şekâvetkârâneye maruz kalmamıştı. Şekâvet kanununun ilanından ve bilhassa meb'us-ı muhteremimiz Ferit Beyefendi'ni dahiliye vekâletine ntihâbından sonra komşu vilayetlerde eşkıya aleyhinde başlayan takibât-ı şedîde bu mel'unları meferr-i taharrîsine icbâr eylemiş. Bu suretle hududumuz dahiline serseri bir çete girmişti. Çete 8 Teşrîn-i Evvel 39 tarihinde bir yolcudan iki hayvan ve 370 lira ve diğer birinden de bir tek hayvan ahzine muvaffak olduğu gibi Fî 27 Teşrîn-i Sâni 39 tarihinde Karahisar tarîkinde on sekiz yolcudan cem'an elli altı lira kadar bir meblağ ahz ve gasp eyledikten sonra nâ-bedîd olmuştu. Bu iki hadise-esasen müteyakkız bulunan jandarma kuvvetlerimizi daha fazla bir itinâyâ icbâr eyledi. Bütün mücâvir vilayetler hududu seyyar müfrezeler ve telefonla mücehhez karakollar marifetiyle taht-ı muhafazaya alındı. 80 Teşrîn-i Evvel hadisesi failleri tarafından bırakılan bir ceket cebindeki "Kazım" ismine muharrer mührün Ertuğrul'un Ali Bey Düzi karyesinden ve söğüt tevkîfhânesi firârîlerinden olup mahall-i mezkur jandarma akım kumandanının da cârihi bulunan şakî Kazım olduğu tebeyyün etmesine ve merkûmun efikleri Akçapınarlı Salih ve Mehmet oğlu Harun'la birlikte Söğüt takip müfrezesine âhiren arz-ı teslimiyet eyledikten sonra tayin den eşkallerine göre 26 hadisesinin failleri de eşkıyâ-yı merkûme olduğu hissedilmektedir. Bu şakîlerin dehâletinden sonra vilayetimiz dahilinde hiçbir hadise vuku bulmamıştır. Hudutlarımız da

sımsıkı tıkalıdır, muvaffakiyet vâkıılarından dolayı vali beyi ve jandarma kumandanımızı sezâver tebrik buluruz.

Derdest olunan şakîler, biz yukarıdaki satırları yazdıktan sonra mağdurlara gösterilmiş ve son hadiseleri ikâ' edenlerin şakî Kazım ve rüfekâsı oldukları kat'iyen tahakkuk etmiştir.

Haftanın Mühim Hadiseleri

Haftanın kâri'leri en çok alakadar eden vakası şüphe yok ki istiklal mahkemesinin İstanbul'da devam eden muhâkemâtıdır. Lütfü Fikri Bey'in ikinci muhakemesinde müddeî-i umûmî Saruhan meb'usu sâbık İzmir ma'ârif müdürü, esbak ma'ârif vekâleti Kalem-i Mahsus Müdürü Vasfı Bey uzun ve belîğ bir iddia ile Lütfü Fikri Bey'e (hıyânet-i vataniye) cürmü atf etmiş ve hıyânet-i vataniye kanununun ikinci maddesi mucibince tecziyesi talep etmiştir. mezkur ikinci maddedeki ceza idamdır. Maamâfih mahkemenin henüz neye karar vereceği şüphesiz meçhul olmakla beraber idam kararı verilecek olursa Büyük Millet Meclisi'nin de tasdiki lazım gelmektedir.

Divan-ı Muhasebât

24 Teşrîn-i Sânî 39 tarihli kanun sureti

1- Dîvân-ı muhasebât Büyük Millet Meclisi'ne merbut ve vâridât ve masârifât-ı devleti onun namına murâkabe ile mükelleftir.

2- Bu hey'et bir reis-i evvel ile üç reis-i sâni ve sekiz azadan mürekkep olup işbu rüesâ ve azalar erbâb-ı ihtisas miyânından meclis hey'et-i umûmiyesince re'y-i hafî ve ekseriyet-i mutlaka ile harçten intihâb olunur.

3- Divân-ı muhasebât rüesâ ve azâsı lüzum-ı azlleri meclis-i milletin ekseriyetçe tasdik olunmadıkça azl olunamazlar.

4- İşbu kanuna muhalif ahkâm mülğadır.

5- İşbu kanun neşrinden itibaren mer'ıyyü'l-icradır.

6- İşbu kanun Büyük Millet Meclisi tarafından icra olunur.

Hindi Ziyafeti

Geçenlerde zarif bir zat, bir arkadaşına

- Bugün bizim evde hindi var, akşama gidelim der.

Akşamüzeri beraberce giderler. Eve dahil olurlar. Ev sahibi arkadaşını doğru kümese götürür ve kapısını açar- işte hindi, buyurun! Diye bir sırığın üstüne tünemiş canlı bir hindiyi gösterir. Misafir bir müddet şaşalar ondan sonra.

- Teşekkür ederim.

Diye hindiyi kalar götürmek ister, misafirin kendinden kurnaz çıktığını gören ev sahibi bu sefer:

- Yukarıda hazır Özbek pilavı var onunla sulh olalım, tatlısına da Allah kerim, der. Sonradan haber gönderilen bir arkadaşla beraber kahkahalar içinde bir akşam yaparlar.

İstanbul ve Adana'dan Sonra İzmir'de de Bir Hıyânet-i Vataniye Muhâkemesi

Muammer Bey isminde bir zat casuslukla maznundur

İzmir muhabirimiz bildiriyor: Muammer Bey isminde birisi bir casusluk meselesinden dolayı maznûn olup evrakı dîvân-ı harpten cinayet mahkemesine verilmiştir. Cınaet mahkemesi 24 Kânûn-i Evvel Pazartesi günü muâkemeye başlamış ise de gördüğü lüzum üzrine evrâkı tekrar müddeî-i umûmîliğe avale etmeye karar vermiştir. Muammer Bey vaktiyle İzmir'de Yunan harekâtını tedkîk ederek hükümetimiz lehine de casusluk etmiş imiş, Muammer Bey'in müdafaa vekîli müvekkilinin beraet edeceğine kâni olduğunu söylemektedir. Şahitler miyânında (Medeniyet) gazetesi sahibi Bekir Belül Bey ile (Sadâ-yı Hak) müdürlerinden Hüsnü Osman Bey vardır. İzmir'de bu muhâkeme merakla takip edilmektedir. Neticesini yine yazarım.

Ziraat Kongresi

Mademki yegâne istihsâl sahamız zengin ve mesut bir millet olabilmek için tutacağımız yegâne yol ziraattır. O halde İzmir'de toplanan son (Ziraat Kongresi) zamanın gazeteler ve kâri'ler için en mühim vakası olmalıdır. Maalesef.. Konre ictimalarına devam etmekte ve birçok mukarrerât ittihâz eylemektedir. Son ictimalarda memleketimizde borsalar, oteller te'sisi, böcekçilik, tavukçuluk, arıcılık, keçecilik, ispiroculuk konservecilik, hayvânât ve sütçülük gibi zirâî sanatların terakkîsi, istatistik ziraat odaları, müessesât-ı zirâîye meseleleri konuşulmuştur. İleride icap ederse mukarrerâtı bildiririm.

Postahanelerin Vazifesi

Yeni posta kanununun birinci maddesi posta idaresinin vazifelerini ber vech-i âtî ta'dâd ediyor.

Evvela: Mekâtib, açık muhabere varakaları cerâid ve resâil-i mevkûte, her nev evrak-ı matbûa, mesâliha dair evrak ve eşyâ-yı ticariye numuneleri.

Sâniyen: Kıymetsiz ve kıymetli posta paketleri ve kıymet-i mukaddereli mekâtib kabul ve nakl tevzî'i.

Sâlisen: Bedelâtı postahanelerde te'diye olunacak posta kutularıyla posta ve telgraf havalelameleri tanzîmi.

Râbian: Cerâid ve resâil-i mevkûteye abone kaydı.

Hâisen: Eşhâs-ı sâlise hesabına matlûbât-ı âdiye tahsili.

Sâdisen: Ledyü'l-hâce posta merâkisine ibrâz olunmak üzere arzu edenlere hüviyet varakaları i'tâsı.

İfşâata Bulunan Memurlara Ceza

Yeni posta kanununun kırk beşinci maddesi mucibince bir mektup veya açık muhabere varakasının vücut veya münderecâtı hakkında mesâğ kanunu haicinde ifşâatta bulunan posta memurları on beş günden bir aya kadar hapis ve bir liradan yirmi liraya kadar cezâyı nakdî ile mücâzât olunur.

Karşıyaka'da Boks Müsâbakaları

Geçen Pazar akşamı Karşıyaka'da idmancı gençler arasında boks müsâbakaları yapılmıştır. Kemal, Malik, Nihat Beyler hasımlarına fazla yumruk aşk edebilmişler ve galip ilan edilmişlerdir.

İzmir'de Kış

Geçen hafta İzmir'de şiddetli fırtınalar olmuş birinci kordonu kâmilten sular kaplamış hatta ikinci kordona bile geçilmiştir. Deniz suları kordondaki bazı sinemaların içine bile dahil olmuştur.

Dalgın Memurlar

Anadolu- Bağdat şimendiferleri müdiriyet-i umûmiyesinin nazar-ı dikkatine-

Haydarpaşa'dan Afyonkarahisar'a gelecek bir vagon Eskişehir'de dalgınlık veya ihmal ile Ankara kompozisyonua Ankara'ya gidecek bir vagon da Afyon'a gelecek katarla takılmışlardır. Afyon'a gelen vagon açıldığı zaman tüccar kendi malları olmadığını ve vagon muhteviyâtının Ankara'ya ait bulunduğunu hayretle görmüşlerdir. Derhal bu hususta telgraf çekilmiş ise de vagonun Karahisar'a gelmesi çok te'hîr etmiştir. Ticarete bir saat te'hîrin bile büyük ziyarı olur. Eğer vagon vaktiyle gelse idi, tüccar bilhassa içinde bulunan mevsim çeşitlerini şimdiye kadar satacaktı. Kışın ilk günlerinde sarf edilecek birçok eşya vardır ki artık o kadar satılamaz. Müdiriyet-i umûmiyeden tüccarın zararını mucip olacak böyle hallere meydan verdirilmemesini rica ederiz.

Beyrut'ta Türkiye Tahassürü

Son ay zarfında Beyrut'a varan bir Türk gemisinin üzerindeki şanlı bayrağımız ahalinin saatlerce tezâhürât yapmasına sebep olmuştur. Fransızlar ahaliyi dağıtmaya çalışmışlar. Ve vapur kaptanından bayrağı indirmesini talep etmişler ise de her iki taleplerini de yaptırmaya muvaffak olamamışlardır. Ahali saatlerce [Yaşasın Mustafa Kemal Paşa] diye bağırıştır.

Gelin Kavgası

Mezmûm Âdetler

Kızırlarda bir âdet vardır. Eski zamanlardan kalma bu âdât-ı mûcibâce evvela tarafeynin rızası sebkât ettiği halde gelin zorla götürülürmüş gibi yapılır. Gelin tarafı damat tarafına hücum eder. Gelini er geç verecekleri halde güya vermek istemezler. Bu âdet memleketimizdeki Çerkesler arasında el-yevm maalesef cârîdir ve geçenlerde bir delikanlının feci bir surette vefatına sebebiyet vermiştir. Kocakır karyesi eşrâfından Mehmet Ağa, bundna bir iki hafta evve oğluna düğün yapar ve bir Çerkes kızı nişanlar, kız getirilmeye gidildiği zaman âdet vecihle Çerkesler, Kocakırlılara hücum eder, dövmeye başlarlar. Damadın biraderine şiddetli bir sopa aşk edilir ve zavallı genç başına isabet eden darbeye tahammül edemeyerek vefat eder. Hükümet her halde böyle adetlerden vazgeçilmesi için müessir tebligatta bulunmalıdır.

Haber

Taksim

Küçük Naci mektepten dönerken ma'ârif kahvesnn kapısında ayrı yazılı bir kağıt gördü. Üzerinde şöyle yazılı idi: (Bu akşam en müeşhur sanatkarlar tarafından gayet güzel taksimler yapılacaktır) Hesap dersi için taksimi öğrenmesi lazım idi. İçinden "Oh!" dedi. Bu akşam buraya gelip dersi öğrenmek lazımdı. Kendisini ma'ârif kahvesine götürmesi için o akşam babasına yalvardı. Fakat epeyce bir tekdir işitti, nâcâr sustu. Ertesi gün muallim Naci'yi tahtaya kaldırdı. Çocuk dersi iyi bilmiyordu. Muallim dedi ki:

- Güzel yapamadın yavrum, neden?

Naci cevap verdi:

- Muallim efendi, ma'ârif kahvesine gidip güzel taksim yapmasını öğrenecektim. Fakat babam götürmedi ne yapayım.

(Gazi Sancak)

Meclis-i Umûmî ve Belediye Azâlarının Askerliği

Büyük Millet Meclisi dâiliye encümeni muvazzaf veya ihtiyat olarak askere alınan meclis-i umûmî ve belediye azasının azalık sıfatı zâil olacağına tefsîren karar vermiştir.

Hayırsız Nasıl Meydana Çıkarılır?

Âhiren Mamuretü'l-Aziz'de bir (kehle)den istifade edilerek bir sirkat vakasının faili bulunmuştur. Akikaten garip şey! Şimdiye kadar zâbitânın terbiyeli köpeklerden istifade ettiğini biliyorduk. Fakat kehle (bit) denilen o murdar ve küçük hayvanın zâbitânın işine yarayacağını düşünmek hatıra gelmezdi. Bakınız Mamuretü'l-Aziz polisi, keleden nasıl istifade etmiş: ezkur şehirde (Hacı Takoz) isminde bir Hristiyanın evine hırsız girer. Ertesi günü tahkîkât için eve gelen zabıta memurları, hırsızın bıraktığı bir kuşak içinde külliyetli kehlenin mevcut olduğunu görürler. Polis, kehleli adamları birer birer gözden geçirir, (Mustafa) isminde birisini mezkur sirkat fiilini irtikâb ettiğine kanaat getirir ve merkûmu umumhânedede çaldığı paraları erken yakalar. Mustafa cürmünü itiraf etmiş ve onun delâletiyle daha birkaç mücrim elde edilmiştir. Fakat kehleli hırsız cür'etkâr bir şey imiş ben mahkemeye gelir giderken muhafızların gözüne ya kırmızı biber veyaut kül serpererek yine kaçarım diyormuş.

Şoför Mektebi

Şüphe yok ki artık babadan gördüğümüz usulde yaşamak imkanı kalmadı. Asrın makine asrı olduğunu anlamaya başladık. Memleketimizde gün geçtikçe motorla işleyen dâru'z-zâ'alar, otomobiller, traktörler [Nats makineleri] çoğalıyor. Afyonkarahisar'da açılacak olan mektep, işte üç ay gibi kısa bir zamanda haftada üç gün ikişer saat ders vermek şartıyla alelumum gaz motorlarının usûl-i isti'mâlini öğretecektir.

Para Yemek

İstanbul'dan bir arkadaşınız gelir, sorarsınız-neler yaptınız.

- Bakma birader biraz paa yedik geldik.

Birisinin hükümet kapısında müşkülce bir işi olur arkadaşına akıl danışır ne yapalım?

Der.

- Biraz para yedir işin yoluna girer.

- Nerede o Beyoğlu'nda gecede yüzlerle lira yediğimiz günler Edib'e izhâr-ı telehhüf eden mirasyedi züğürtlere çok rastlanır para yemek, yedirmek bir te'âmül-i kadîm beyne'n-nâs çok revaçlı bir sözdür.

Umûmî harpte harp zenginlerinin iddiâ ve yine israf ettikleri paralarla ağniyâ ve fukarâyı ahalinin şuraya buraya yedirdikleri paralar bir yere toplansa bir cebel-i Kaf teşkil eder.

Para yemek en kolay vasıta-i servet- hazm edebilmek şartıyla- para yedirmek her derde en müessir çâre-i tedavi, para yemek en sehl vasıta-i ifastır.

Paranın insanlardan başka düşmanları vardır. Fareler... Bu parlak gözlü, inci dişli samur tüylü küçük, şeytan mahluklar bunlar paraya insanlar kadar arıs... O inci gibi keskin ve parlak dişleriyle kemire kemire didikleye didikleye çıtır çıtır yiyorlar. Hem kıymetine ehemmiyetine bakmazsın, onun zavallı saibi düşünmeksizin!..

Bu şeytan, samur mahluklar para yemek için n eşehir, ne köy, ne İstanbul, ne Beyoğlu öyle şeyler aramıyorlar. Nerede, ne zaman ellerine geçerse iştihâ ile seve seve güle güle yiyorlar. Hele paralar üzerindeki binbir çeşit mevâdd-ı gıdâiye, amur, çamur, zam‘, daha bilmem neler bu küçük, güzel fakat sevimsiz malukların daha ziyâde celb-i iştihâsına yarıyor ya! Bilmem doğru bilmem fena ben bu küçük, samur hayvancıkları biraz da seviyorum. Belki sevmem bunların şuh, oynak, becerikli olmalarından belki de şâyân-ı meremet bulunmalarından ileri geliyor. Fakat bu zavallıların benim bu merhamet ve muhabbetimden zerrece haberleri yok. geçenlerde onların girebilecekleri bir göze nasılsa birkaç mecidiye ve birkaç çeyrek bırakmıştım. Sabahleyin bu paraları didik didik bulmayım mı. Meğer bizim açığöz fareler birer bier didiklemiş dişlerine mülâyim gelen yerlerini hep yemişler. Emen inkisâra başladım. İlâhî! Dedim para yiyip de kavânîn-i devleti ters tarafından okuyan ibâdın umûrunu haksız görenler gibi siz de manevî cezaya çarpılın. Allahın hışmına uğrayın! Çünkü onlar da, siz de pek yakayı ele verenlerden, cürm-i meşhûd halinde yakalananlardan değilsiniz” daha ne bileyim aklıma dilime ne geldiyse söyledim. Karşısındakinin kuvvetli servetiden dolabı mahkemede haklı davasını kaybetmiş bir köylü gibi inkisâr ettim. Fakat biraz sonra bu kızgınlığım zâil olunca i‘tidâlle şu hükmü verdim.

“Kabahat yiyende değil yedirende”

Ve bu küçük şeytan mahlukları affettim.

H.K

Büyük Millet Meclisinde Gürültülü Bir Celse

Geçenlerde istiklal mahkemesi kararlarının mecliste tedkîk edilip edilmemesi hakkında şiddetli münâkaşât olmuş ve bilhassa Karahisar Meb‘usu Ali Bey’le Erzincan Meb‘usu Sabit Bey arasında bir mücâdele-i lisâniye vukua gelmişti.

Mezkur celse müzâkerâtından bir kısmını idarehanemize gelen zabıt cerîdelerinden aynen naklediyoruz.

Recep Bey (Kütahya) devamla- Efendiler!

Feridun Fikri Bey kendi davasını müdafaa ederken meclis-i âlîyi nev'imâ bir vazife-i temyiz ile tavzîf etmek arzusunda bulunduklarını söylediler. Bu mesele hakkında uzun söz söylemek ihtisas salâhiyetimin ve tedkîkât-ı şahsiyenin hâricindedir. Fakat asıl mühim addettiğim bir nokta vardır. Onu ifade etmeden geçemeyeceğim. Umûr-ı devleti temşit etmek üzere toplanmış olan siyâsi meclislerin adlî mesâilde her haldeki bir hükmün isabet ve adem-i isabet-i kanuniyesi hakkında karar vermek salâhiyetine şahsen tamamen mu'terizim. Efendiler! Bu mâhiyette toplanmış olan meclislerin yalnız siyâsî cereyanların te'siri olduğu dakikalarda yaşamaya istidadı vardır. İhtimali vardır. Efendiler! Bâb-ı ihtisâs olan hukukçu arkadaşlardan soruyorum. Evsâf-ı temyiz bu maksatla bu mâhiyette te'essüs etmiş bu mecliste tahallî edebilir mi; (hayır sesleri)

Süreyya Bey (Karesi) kanunun hey'et-i umûmiyesinde Recep Bey (Kütahya)- Zât-ı âlîniz arzularınızı sonra aynen söyleyiniz. Müdahale etmeyiniz!

Süreyya Bey (Karesi)- Sözüünüz doğru ise meclisin buna müteferri' birçok hukuk ve salâhiyet-i mevcûdesinin ref'i lazım gelir.

Recep Bey (Kütahya)- Efendiler! En esaslı bir nokta üzerine geliyorum. Feridun Fikri'nin bir hata-yı adlîsi nokta-i nazarından senelerce inlemesi ihtimali vicdanınızı tehzîz etmiyor mu? Bu söz hakikaten vicdanını tehzîz etmiştir. fakat efendiler! Bu söz tehzîz umum milletin istikbal-i hayatına ait ihtizâzât muvâcehesinde vicdanımda esaslı bir gerek tütmeden sathî olarak gelmiş geçmiştir. Çünkü efendiler! Gizileyemiyorum ki birkaç vatandaşın herhangi bir mukâvemet ef'âlinde dolayı bu milletin hayatı tehlikeye maruz kalırsa bu koca milletin, milyonlardan ibaret bir milletin asırlarca seyyiata maruz kalmış mahvolmuş zavallı bir milletin bütün hayat-ı elîmi, o yüzden mahvolmaya mahkum olursa bunun bütün istiklali endişesi bu zavallılığı, Feridun Fikri Bey'in vicdanını ve kalbini tehzîz etmiyor mu? (Bravo sesleri) efendiler! Kat'iyen ifade edeyim ki söylediğim söz bir prensibe cevap vermiş diğer bir prensip halindedir. Kat'iyen bir vatandaşın şöyle veya böyle bir halini düşündüğüm vâki değildir. Fakat efendiler eğer böyle vatandaşlar var ise, eğer böyle vatandaşların vücudu mahkeme-i âidesi huzurunda, adaletin huzurunda usulüyle ve tamamıyla sabit olursa o vatandaşın inlemesi mi mevzu bahistir? Yoksa o vatandaş kasten veya an cehl bilerek bilmeyerek koca bir milletin bütün musâib-i hayatı tanıtmış zavallı bir milletin yeni ve feci bir âkıbete sürüklenmesine müntehî bir yolda gitmiş ise burada koca bir milletin hayatı mı mevzu bahistir? Bunu nazar-ı dikkate almak lazımdır. Efendiler! Hayât-ı umûmiye-i milliyenin mevzu bahs olduğu zamanlarda bu kürsünün şi'ârı; tek vatandaş için düşünmek değildir. O zaman bütün vatandaşları düşündürmektir. (Bravo sesleri) bir kitle-i umûmiyeyi düşündürmektir.

Cârim Efendi (Erzurum) öyle değil hepsi düşünülecektir.

Recep Bey (Kütahya)- Tek vatandaş elbette her zaman düşünülür. Fakat bu vaziyette ben bütün tek vatandaşlardan mürekkep olan hey'et mecmu'a-i milleti ve onun ikâmet ettiği mukaddes vatanın menâfi-i umûmiye-i milliyesini düşünüyorum ve umûmî vatanın menâfi'i icap ettirirse ona mütecâviz olan her tek şahsın, bir kitlenin, binlerin, yüz binlerin kat'iiyen mahvolması taraftarıyım. (Yaşa Recep Bey sesleri) bu benim arzu-yı zatım değildir. Bu, hayat prensibidir (Hepimizin arzusu sesleri)

Mustafa Bey (Tokat)- Hepimizin arzusu budur (Milletin de arzusu böyledir sesleri)

Recep Bey (Kütahya) devamla- Efendiler! Şu veya bu vatandaşın olursa o hiç şüphesiz milletin vicdan-ı re'fetinde bir şefkat noktası bulabilir. Fakat aynı zamanda bu şefkat hislerinin yanında bütün milletin milyonların hayatını kemirmesi muhtemel olan bir teşebbüsünü, tevki etmek zarureti mevcut değil midir? Efendiler; Sabit Bey arkadaşımın sözüne geçiyorum. Kifayet-müzâkere aleyhinde söylemek vesilesiyle bazı mütâla'atta bulundular. Bilhassa ifadelerinin bir kısmı ve bazı arkadaşların bazı münasebetiyl söyledikleri sözlerinde te'sir hâsıl ettiği için bu nokta üzerinde biraz tevakkuf edeceğim. Efendiler! Sabit Beyefendi diyorlar ki: Ben şu kadar seneden beri mevkûf kalmış bir adamım. Bazen de ölümle karşı karşıya gelmiş bir adamım. Efendiler, ölümle karşı karşıya gelmiş ve hayatını felaketin, ölümün, bütün tahribkâr kuvvetlerin muvâcehesinde görmüş bir veya kaç zat değil bütün millettir. (Bravo sesleri) Efendiler bu millettir, bir millet için felaketle her zaman karşı karşıya gelmiş diyen olabilir, fakat milletimizin ferdan ferdâ her birsi yakında geçirdiğimiz yalnız son felaket dolayısıyla bütün evvelkileri affettim, bütün tarihin tekerrür ettiği fecâyî'i bir tarafa bıraktım. Yalnız üç seneden beri, dört seneden beri yaşadığımız devrede ferdan ferdâ ölümün karşısına gelmemiş hangi naçiz vatandaş vardır.

Yahya Galip Bey (Kırşehir)-Ölmüş ölmüşlerdir! Recep Bey (Kütahya)- Ölmüşleri bir tarafa bırakıyorum o zavallı muhterem şehit isimsizlerin bu memlekette kabe-i istiklâli bina eden o kahramanların bugün haklarında kâfi miktarda ta'zîmen hareket edemediğimiz o binlerce ve milyonlarca isimsizlerin isimlerini ve namlarını hürmetle yâd etmekle beraber burada onlardan bahsetmiyorum. Fakat bu vatanın enkazı üzerinde yaşayan, bu isimsiz milyonların anaları, babaları kardeşleri ve dayılarından ibaret olan geri kalmış milyonların, geçirdiğimiz dört sene zarfında vatan için kimisi düşman siperlerde ateş ve süngü karşısında kimisi karlarda kağı başında, kimisi saban başında, kimisi düşman eli veya esaretinde...

Mustafa Bey (Tokat)- Duymak başka, gözle görmek başka, onlar görmediler ki. Duydular.

Recep Bey (Devamla)- Kimisi, kendi mukaddesâtının tarumar olduğuna gözlerle şahit olarak daima hayat ve namus ve mukaddesâtının mahvolması tehlikesiyle ölümle yüzyüze ve karşı karşıya gelmişlerdir.

Efendiler! Bu kürsü hiçbir kimsenin çıkıp da kendi zatı hakkındaki imtiyâzâtından bahsetmesine müsaade bahş olan bir kürsü değildir.

Sabit Bey (Erzincan)- Onu ben şeref için söylemedim. “Meclisi zulmden tenzîhen” söyledim.

Recep Bey (Kütahya)- Devamla Sabit Bey! Bu hususta benim de söz söylemeye hakkım vardır. (Devam sesleri) Reis- Ali Bey, sabit Bey, rica ederim sükûneti muhafaza ediniz.

Rasih eFendi (Antalya)- Memlekette yıkılmadık yer kalmamıştır. Yangın yerlerinde daha duman tütüyor. Hala mı ihtiras?!

Recep Bey (Kütahya) devamla- Efendiler! Yine Sabit Bey dediler ki [Sizi benzetmiyorum] Teşekkür ederim, benzetmiyorlar. Sizi benzetmedim diyorlar, efendiler, daha dün muttali olduğum bir misali arz edeceğim. Belki bilen arkadaşlarımız da vardır. Yedi yüz bin liralık bir adamın yedi yüz bin lirasını bir günde hiçbir mana tek bir imzalı bir makbuz bile vermeden cebren alıp süründüren bir idarenin İttihat ve Terakkî devrinde ve memleketin milyonlarla aç ve sefil ahalisi silah başında uğraşırken yalnız kendi şahısları için çalışmış olan insanların bulunduğu bir idareye bizi benzetmek...

Ali Bey (Karahisar-ı Sahip) -Kafkas cephesinde yüz binlerce insanları öldüreleri de biliriz. (Gürültüler) evet söyleriz. İcap ederse daha çok şeyler söyleriz.

(Şiddetli gürültüler)

Reis- Efendim celseyi on dakika tatil ediyorum.

Afyonkarahisar Şoför Mektebi

Mektep Traktörlerin, Otomobillerin Bilumum Gaz Motorlarının ve Ziraat Aletlerinin Usul-i İsti‘mâlini Öğretecektir

Eskiden milletimiz çok rahat ve mesuttu. Çünkü şimdiki gibi yediği ekmeğin önüne varıncaya kadar hâriçten satın almıyordu. Sarf ve istihlâk ettiği şeylerin hemen hepsini kendisi yapıyordu derken Avrupa’da iktisâdî bir inkılap oldu. İşlerini insan pazusu ve hayvan kuvvetiyle çeviren Avrupa yeni bir şey meydana çıkardı: (Makine!) makine ile yapılan iş insan eli ve hayvan kuvveti ile yapılan işe benzemiyordu. Hem daha çok iş yapılıyor, hem daha ucuza mâl ediliyordu. Avrupa ve Amerika’da makine devri başlayınca bütün cihan pazarlarına olduğu gibi bizim memleketimize de bol bol eşya ve müstasılât göndermeye başladılar. Yegane istihsâlât sahamız ziraatken, ta Amerika’dan koca denizlerin ötesinden memleketimize buğday

ve un göndermeye başladılar. Çünkü onlar bizim gibi cılız o gözlerle değil makine ile ekiyorlardı.

Şimendiferlere Dair

Su buharının kuvvetinden istifade edilerek yapılan ilk buhar makines [1776] senesinde yani bundan [148] sene evvel (Vat) isminde bir İngiliz tarafından yapılmıştır. Şimendiferleri cer eden lokomotif de bir buhar makinesidir. (1814) senesinde yine bazı İngilizler demir raylar üzerinde bir buhar makinesi (lokomotif) yürütmeyi düşündüler. Bu tecrübe muvaffakiyetle neticelendikten sonra makinenin arkasına vagonlar takıldı. Dünya yüzünde İngiltere ilk defa olarak (1828) senesinde yani bundan (96) sene evvel bir demir yoluna mâlik olmuş bulunuyordu.

Anadolu'da ilk şimendifer (1871) senesinde, yani (83) sene evvel ve Haydarpaşa ile İzmit arasına inşa edilmiştir. Bu hat, evvela hükümet tarafından yaptırılmış fakat layıkıyla işletilemediğinden evvela İngilizlere verilmiş, sonra Ankara'ya ve Konya'ya doğru hattı uzatmak imtiyazıyla beraber bir Alman şirketine devr olunmuştur. Eskişehir'le Konya arasındaki hattın inşaatına 1309 (Rumi) d başlanmış ve 1312 de hitam bulmuştur. Kütahya şubesi 12 Kanun-i Evvel 1310 tarihinde küşâd edilmiştir.

17 Sene evvel neşr edilen bir istatistiğe nazaran dünyada mevcut demir yollarının mecmu uzunluğu 905695 kilometredir. En çok demir yoluna mâlik olan hükümet Amerika'dır.

Dünyanın en büyük şimendifer istasyonu (Newyork)ta yeni inşa edilen istasyondur. Gar dâhilinde (52) kilometreli demir yolu vardır. İstasyon dâhilinde (1149) vagon tevakkuf edebilir. İstasyona girildiği zaman üst üste iki demir yolları nazara çarpar. Yukarıdaki hat, yakın yerere gidecek trenlere, aşağıdaki hat uzak seferlere çıkacak katarlara mahsustur. Aşağıda uzak seferler katında (42) yukarıda (17) hat vardır. Bu muazzam istasyondan günde laakal bir milyon yolcu geçmektedir. İstasyona gelen bir tren yolcular indikten sonra derhal üzeri örtülü bir mahalle geçer, bagajlar asansörlerle derhal koli salonuna kaldırılır. Bu ameliyeden sonra tren diğer bir mahalle vâsıl olur. Orada bir taraftan vagonlar temizlenirken diğer taraftan elektrik bataryalarının, lokomotifin levâzımı verilir, lokanta vagonlarına yiyecek vaz' olunur. Ve tren kısa bir zaman içinde derhal yeni bir seferi icraya hazır bir hale gelir.

Bu kadar büyük ve kalabalık bir istasyonda herkesin birbirini kaybetmesi, istikbâl ve teşyî'a gelenlerin şaşırması için bütün hatların medhaline nâzır büyük bir balkon inşa edilmiştir. Bu balkondan herkes aradığı adamı görebilir.

Biz, zamanın kıymetini o kadar bilmeyiz, çünkü memleketimizde tam manasıyla (iş) yoktur. Amerika'da Avrupa'da, bir tüccar, tren seyahati esnasında işinin başından birkaç gün, hatta birkaç saat ayrıldığı zaman bazen üthiş ziyaretlere düçâr oluyor. Büyük vapurlardaki telsiz telgraflar vasıtasıyla yolcular her tarafla muhabere edebiliyorlar, attı vapurdan telsizlerle adamlarına verdiği emirlerle alış veriş yapan bir Amerika tüccarı yüz binlerle dolar kazanabiliyor. Tren yolcularının da muhabere edebilmesi için trenlere telefon vaz'ı çoktan beri düşünülüyordu. Nihayet bir Alman bu müşkülü halletmiş ve zamanımızda trenler, müthiş bir sür'atle ovaların, dağların üzerinden uçup giderken içindeki yolcuların telefonla istediği yerle konuşabilmesi imkan dairesine girmiştir. Bu icat, makinist, ve kondüktörlere istasyonlarla konuşabilmek ve icabında bir kazayı haber verebilmek imkanı bahşetmektedir.

Millî Zarar Altı Ayda 30,690,396 Türk Lirasıdır

İstanbul gazeteleri ithalat ve ihracatımıza dair altı aylık bir istatistik neşr ettiler ve her altı ayda zararımıza otuz buçuk milyon liralık fazla ithalat yaptığımızı yani Avrupa'ya düşmanlarımıza otuz milyon liramızı verdiğimizizi gösterdiler. Yazılan yazılara nazaran en çok pamuk ve pamuk mamulâtı, erzak, şeker ve zehâir satın almaktayız.

Sattığımız şeyler de tütün, meyve, sebze yün ve yün ipliği vesairedir. Yan paramızı istihsâlâtımızı yükseltecek makine vesaire gibi faideli şeylere değil bir günlük hayatımızı te'min edebilecek yani biraz cehd etsek memlekette yetiştirebileceğimiz pamuk, şeker vesaire gibi mevâdda vermekteyiz. İracatımız ise Avrupalıların keyifleri için sarf ve istihlâk ve celb ettikleri şeylerdir ki belki biraz zaman sonra bunların ihracatı da tenâkus edecektir.

Nitekim incir, üzüm, fındık. İhracatımız bir taraftan Avrupa'da bu kabîl ihrâcât mevâddımızın aleyhinde yapılan fena propagandalar ve bir taraftan bunların ihracat ticaretiyle iştigâl eden gayrı müslim tüccarların Yunanistan'a giderek oradan yaptıkları entrikalarla rağbetten düşmelerine veyahut bizim tüccarımızın elinden ucuz çıkmasına sebep olmaktadır.

İhrâcâtımızın çoğalmasa ve hrâcât eşya ve mevâddımızın Avrupa'da dongun piyasalara kitmesi ve her daim müşteri bulması için iktisat vekâletimizin çareler düşünmesi ve bulması lazımdır. Bunun için evvela haricin ne ve nasıl istediğini tedkik etmelidir. Sâniyen bunlardan memlekette yetişenlerini muhriçlerin arz ve keyiflerine göre ıslah etmelidir. Sâlisen hem hükümet, hem tüccarlar ve hem de vesâit-i nakliye kumpanyaları el ele vererek bunların ihracına ve hâriçte mümâsillerine ekabet ederek satılmasına çalışılacaktır. Fakat bunun için iktisat vekaleti dahilinde ve sonra hariçteki teşkilatı ıslah etmelidir.

Halbuki iktisat vekaleti bu hususta hiçbir faaliyet ibrâz edememektedir. Bu adeta dâhilî pazarlarımızın ihtiyaçlarının bile neden ibaret olduğundan bi-haberdir. Yüz binlerce kilo üzüm ve icirin İzmir depolarında yattığını satılamadığını ara sıra İzmir rûfekâmızda okuttuğumuz halde piyasamızda İzmir üzümüne ve incirine ender olarak tsadüf etmekteyiz. Ve daha garip olarak İspanya incirlerinin İstanbul'a çok miktarda idhâl olunduğunu ve satıldığını işitmekteyiz. Keza fındık da böyledir. Ve bunları satan tüccar veyahut yetiştiren zira iktisat vekâletinin hiçbir teşvik muâvenet ve irşâdına mazhar olamamaktadır.

Bu böyle olmakla beraber iktisat vekâletinin işi yok dğildir. Faaliyeti azîm ve kırtasiye makinesi harıl harıl işlemektedir. Ve netice sıfırdır.

Evvel ve âhir yazdığımız gibi iktisat vekâletinin bugünkü teşkilâtını bozup yerine modern bir teşkilat ikâme etmelidir. Esas olmadıkça teferruât ne kadar iyi ve muntazam olur ise olsun yapılan işler sağlam olamaz ve bir gün bir taraf yıkılarak diğer cihetlerdeki tehlike altında kalmasını mucip olur. Ve şimdiye kadar iktisat vekâletinin yaptığı işlerde muvaffak olamamasının en birinci sebebi budur. Çünkü ekseriyetle rastgele yapılan bir iş fennî teşkilatın mevcut olmamasından dolayı ta'kip edilememiş ve terk edilmek mecburiyeti hâsıl olmuştur. Veyahut terk edilmemiş fakat esas çürük olduğundan memleket üzumu derecesinde faide görememiştir. Mesela fidanlıklar teşkilatı böyledir.

Taşra rûfekâmız bunların hiçbirisinde yüz bin veya elli bin fidan yetiştirilebildiğini yazmadılar. Yazılan miktar beş yüz ve nihayet iki bindir. İki bin değil iki yüz bin fidan bile memleket için azdır. Binaenaleyh fidanlık teşebbüsü iktisat vekâleti için olmuştur. Traktörlerin dai aynı neticeyi vereceğinden korkulmaktadır. Çünkü vekalet makineyi fukarâ-yı zirâ'ın yahut şehit ailesinin tarlasını sürmeye sevk ediyor ir parçası kırılır ise fukarâ-yı zirâ'ın yahut şehit ailesinin ödeyeceğini bildiriyor. Traktörün gzını satın almaktan âciz olan zira meselâ traktörde elli liralık bir bozukluk asıl olur ise nasıl tamir ettirir? Bu itibarla traktörler işi de esassızdır. Binaenaleyh iktisat vekâleti memleketin iktisâdiyatı üzerinde henüz müessir âmil olmaktan şimdilik uzaktır.

Ziraatimizin terakkî ve inkişâfına hizmet edecek memlekette tek tük bazı müesseseler vardı. Bunların fen ziraat sahasında iktisat vekaletine rehberlik etmeleri lazım gelir iken bir iki ufak tenkidden fazla ses çıkardıkları görülüp işitilmiş şeyler değildi. Mesela İstanbul ziraat cemiyeti yahut Ankara ziraat cemiyeti yapacakları kongredeki mukarrerâtı iktisat vekâletine bildirmeli ve o dairede tedvîr-i umûr etmesini istirhâm etmelidirler. Fakat böyle bir teşebbüs de yoktur. İzmir'de ziraat müdürleri tarafından yapılan kongre de bütün ümitleri boşa çıkarmıştır. Esasen biz resmî memurarin kongre, sergi, nümâyiş veya sair bu kabîl işlerle iştigâl etmelerine muâriz idik. İzmir kongresi bu fikirde haklı olduğumuzu pek iyi ispat etti.

Mısır'da Siyâsî Vaziyet

Mısır'da ik defa olaak mebus intihâbâtı- Mısır milliyetperverlerinin reisi Said Zağlul Paşa'nın resmi- Zağlul Paşa taraf-ı ilâhîden gönderilmiş bir halaskâr addediliyor- Adli Paşa'nın fırkası- Muhafzakarlar ve Liberaller matbuatta şiddetli mücadeleler- Mısır fevkalade zengindir- Mısır'daki Fransızların refiki: Almanlar ve İtalyanlar.

Yakında Mısır'da intihâbât-ı teşrî'ye icra edilerek millet meclisine aza intihâb edileceği malumdur. "Deba" gazetesinin Kahire muhabiri gazetesine bu intihâbât dolayısıyla Said Zağlul adlı paşaların mensup oldukları fırkalar tarafından icra edilmekte bulunan faaliyete Mısır'ın vaziyet-i hâzıra-i siyâsiyesine ait şâyân-ı dikkat bir mektup göndermiştir ki bunu aynen tercüme ediyoruz. Bu mektupta muhabirin bi'l-münâsebe Türklere izzü etmekte olduğu ecnebi düşmanlığını burada reddetmeyi de lâzımeden addederiz. Mektup şudur:

Kahire- Kanun-i Evvel 1923

Fransa'da ve İngiltere'de olduğu gibi Mısır'da müstakil intihâbâta intizâr hayatı yaşıyor.

Bu hususta büyük alakadarlık gösterilmesinin sebebi bu intihâbâtın ilk defa icra edilmekte olmasıdır.

Firavunlar zamanından beri Mısır hep ecnebî hâkimiyeti veyahut istibdad idaresi altında bulunmuştur. Memleket yakın zamanda kendisine bir parlamento verecektir.

Pek mühim pek eski olmakla beraber halkın re'yine vuku bulan bu müracaatın pek büyük sükûn ile cereyan etmekte bulunduğu şâyân-ı dikkattir.

Vâkıâ gazeteler intihâbât mücadeleleriyle mâlâmâl ise de şehirlerde olduğu gibi kırsal tarlalarda da millet bilhassa işleriyle meşgul görünüyor.

Hummâ-yı siyâsî-zâhiren olsun- bilerce seneler bu kadar garip ve müşkülpesent fatihlere tahammül eylemiş erkân ve intihâbât devresini fecrini bilâ his ve ihtiras beklemekte bulunan felâhın ta'assubunu ihlal etmemiştir.

Ziyaret ettiğimiz evlerin ekserisinde Kral Fuat'ın resmi yanında Said Zağlul Paşa'nın fotoğrafı görülebilir. Paşa'nın resmi en büyük sarayların duvarlarını tezyîn ettiği gibi en küçük evlerin dahi duvarlarına zînet bahş olur. Paşanın profili Nil nehrinin balçıklarından yoğrulmuş olan duvarlar üzerinde elini eli üzerine koymuş olduğu halde derin surette mütefekkir bir vaziyette resm eder.

Zira Said Zağlul Paşa hal-i hazırın efendisi ve hâkimidir. Mısır'ın idare-i hükümetinde bu derin ıslahata müncer olan harekât-ı milliyeyi vücuda getiren müşâünileyhtir. Paşa Avrupa'dan çektiği mezâhimden bir kat daha yükselmiş olarak geliyor.

Peygamberlerin veyahut mağrib dervişlerinin kavâ'id-i dîniyesine mensup olan bu mu'tekid ahali nezdinde Zağlul taraf-ı ilâhîden mürsel bir halaskar olaak telakkî olunur ve kendisine ta'assubkârâne ta'abbüd edilir.

İntihâbâtta mensup olduğu ve idare ve riyâset ettiği "vefd" fırkasının kâhir bir ekseriyet teşkil edeceği şimdiden istidlâl olunuyor.

Mısır intihâb kanunu mucibince daire-i intihâbiyesi ve misillerinin ittifak ârâsının yirmi dokuz noksaniyla namzet gösterilen zevâtın umûmu fiilen parlamento azası olurlar ve gelecek kanun-i sâninin on ikisinde kendilerinin resmi surette intihâbı te'min edilmiş olan (25) namzetten tahminen (30) binin namzetliği "vefd" fırkasının müzâheretiyle vuku bulmuştur.

Vâkıâ, Mısır'ın gereği gibi icrâ-yı nüfuz ve te'sir etmek kolay olan bir intihâb hey'etinde sürprizler yapmak sehildir.

Zağlul partisinin başlıca rakibi olan fırka, liberal ve Avrupa efkârına daha ziyâde mütemâyil bulunan sâbık reis-i nazzâr Adlî Paşa tarafından temsil edilmektedir.

Zağlul ve Adlî Paşalar taraftarları arasında başlayan pek hararetli mücedele-i intihâbiyenin neticesi ne olur ise olsun bu neticenin millet vekillerini iki büyük fırkaya yani müfrit iki partinin sevk ve tahrîkiyle muhafazakar partisi ile hürriyetperver partisine ayırmaya ma'tuf olan bütün asrî parlamentolar harekâtını tersîm ettirmekte bulunduğu bedîhîdir.

Mısır'da itilaf nâ-pezîr milliyetperver bir sınıf ile henüz doğmakta bulunan bir komünist nüvesi mevcuttur. İntihâbâtın sükun dairesinde cereyan etmekte olduğunu söylemekle hiçbir tarafta emniyet intizam haleldâr olmadığını beyan etmek istiyoruz. Lakin matbuattaki mücâdelât oldukça şiddeti yüksek bir perdeye vâsıl olmuştur.

Humrukları münâkaşâne seyirci olmasaydık şarkta bulunmamış olacaktı. Zağlul Paşa taraftarlarıyla Adlî Paşa taraftarları her iyi namzede layık bir surette mütekâbilen yekdiğerini ithâm eylemektedir. Ve Mısır mücadele-i intiâbiyes Mösyö Baldwin ile Luid George arasında açılmış olan (silik) ile sol cenah hey'et-i müttehidesi miyânesinde tahaddüs edecek olan mücadeleye pek benziyor.

İhtiyar Said Zağlul'un siyasetini müdafaa eden bir gazete şu suretle idare-i kalam eyliyor:

"Partiler Said Zağlul'un şahsında rakiplerinin temsil ettikleri itilaf-ı nâ-pezîr ve müfrit bir şahsiyet değil, bazı hakâyıkı nazar-ı itibara alacak ve şüphesiz aynı zamanda memleketinin istiklal namını te'min ile beraber Avrupa'nın eşru menâf'i muhafaza etmeye arzu etmiş basiretkâr bir müzâkereci bulunacaklardır.

Mısır'ın da Türkiye'de hükm süren ve tahribkâr te'sirâtı hissedilmekte olan ecnebî aleyhtarı bir fikir ve zihniyete sevk ve imâle edilmesinden korkmuştur. (aberrin bu ecnebî

aleyhtarlığı fikri hayalhânesinde başka bir perde mevcut değildir. A.A) Zannediyoruz ki bu tehlikeyi derpîş etmeye mahal yoktur. Zira Mısırlılar Türklere benzemekten uzaktırlar ve Avrupa iştirak-i mesaisinin ipliklerini çoktan beri tanımışlardır. Mısır fevkalad zengindir orada her şey kesb-i intizam etmiş hak servet-i hâzırasını vücuda getirmiş olan avâmilden kolayca ferâgat etmeyecektir. Korkulacak yegâne şey hükümetin intikâl devrelerini lüzumu derecede hüsn-i idare edememesi müstakil Mısır’a Avrupa modelinde bir meşrutiyet vermek hususundaki isti‘câli sırasında Avrupa’nın kıymetli muzâheretinden kendisini mahrum bırakmış olması ve memleketin Avrupalıların meşakkat çekeceği cezri ıslahat vücuda getirmeye kalkışmasıdır.

Soğuğa Karşı Aşı

“Daily Mail” yazıyor: Doktorlardan birçoğu ihtimal ekserisi soğuğa karşı kendilerini aşılamaktadır. Londra etibbâsından bir zat her kış kendisini ve ailesi efradını aşıladığı ve bunun netâyic-i fevkaladesini gördüğünü beyan eylemiştir. Doktor bu işin her türlü soğuk algnlıklarına karşı bir zaman-ı kat‘î olmamakla beraber birçoklarına karşı vâkî bulunduğunu söylemiştir.

Malumdur ki soğuk algnlığı muhtelif altı yahut yedi mikroptan neş‘et etmektedir. Binaenaleyh aşı da muhtelif mikroplardan terkip edilmektedir ki bunlar (silik) beri teşebbüs ve idare vardır.

Londra’da Saint Mari hastahanesinde bu aşı herkese tatbik edilmekte ve her gün burada (70 ila 80) kişi aşılanmaktadır. Aşılananlardan bazıları bunu hevesle i‘tiyâd etmişlerdir.

(Türk Sözü)

Piyer Loti

Yarın Piyer Loti köyünde bütün Türkler muazzez dostunun hatırasını ta‘ziz edeceklerdir.

23 Kânûn-i Sâni! Bugün Piyer Loti günüdür. Bu ismi tanımayan, bu aziz isim telaffuz olunduğu zaman kalbi hürmet heyecanlarıyla titremeyen hiçbir kâri’ var mıdır? Geçen sene fani hayatta idi. Bir nam bırakarak, gözlerini kapayan bu büyük adam, o dokuzuncu asrın tam Ortaköy’ünd (1850) de Fransa’nın Ruşkor şerinde doğmuştur, asıl adı “Jülyen Viaud”dur. Fakat bu adıyla kimse onu tanımaz, attı kendisini bile bu talihsiz isim, bütün şan ve şerefi o (silik) isim terk etmiştir. Bizim eski şairlerimiz de böyle değil mi, bağı yanık “Fuzuli”mizin asıl anı edebiyat müverrihlerimiz bile kat‘iyetle bilmezler. Bir bahriye zâbiti olan “Piyer Loti” edebiyat aleminin necip bir şehsüvarıdır. Deniz aleminde onun ne iş gördüğünü kimse bilmez, orada o kadirşinassızdır, şöhetsizdir. Fakat edbiyat aleminde nev‘i şahsına münhasır olan sanatın sihir

ve füsûnuyla bütün kalplerini teshîr etmiştir. “Piyer Loti” damgasını aşıyan nefis şehkarları hemen bütün milletlerin lisanına tercüme edilmiştir. İzlanda Balıkçısı, Madam Krizantem, Azbiyade, Dezanşşante, ilâ âhir gibi. Eserlerini okuyup da mebdî’inin kudretine hayran olmamak mümkün değildir. (Loti) bilhassa Fransa’dan uzak, çok uzak iklimlerin beldelerin manzaralarından mütehassis olmuştur: Japonya’nın çekik gözlü dıberleri, İrlanda’nın soğuk, buzlu ikliminde yaşayan cesur, mütevekkil balıkçılar, Rumeli’nin İstanbul’un, havasında mazlum bir milletin ahı esen Türk beldelerinin manzaraları Arabistan çöllerinin hicrân ve tahassürle sessiz ucanan kumsalları, bu kumsalların sinesinde sabır ve muti kımıldanan develer, bedeviler işte büyük edibin ilham aldığı mevzular bunlar olmuştur. Fransız münakkidleri, nev-i şahsına münhasır olan, bu edebiyata “egzotizm” namını vermişlerdir. Mevzuunu uzak diyarlardan, kendi memleketinden hariç akımlardan intihab eden edebî meslek demektir. Bu bir nev “romantizm”dir. İnsaniyet dininin mesihi addolunan Jan Jak Russo, nasıl medeniyetin, insaniyet mefhûmuyla taban tabana zıt olan levsiyâtında iğrenerek saadeti ebedi hayatta aramışsa, “Piyer Loti”nin fazilete, samimiyete, insaniyete susamış ruu da uzak diyarların sakini ve ılık nesîmini içerek mütesellî olmuştur.

Mütekâmil bir ilme istinat eden on dokuzuncu asrın ahlakı fertlere ve cemiyetlere: “Kır, ez, çiğne, yut! İşte fazilet ve insaniyet budur” diyordu. Ve bu asırda mensubiyetle iftihar eden bütün fertler ve cemiyetler hak namına, fazilet namına, insaniyet namına kırıyorlar, eziyorlar, boğuyorlar ve boğuşuyorlardı. Bu akîdeyi taşıyan âlim, sanatkar, diplomat, muharrir, asker veya sivil milyonlarca fertlerden müteşekkıl o cemiyetin ortasında tek başına isyan ediyor, mazlumlar mağdurlar, medeniyetin kurbanlarına koşuyor. Kaleminin ilâhî bir serriştiyle kattığı insaniyet zelâlinden yaralı kalplere şifa ve tesellî serpmeye çalışıyorlardı.

Eski devirlerde diyar diyar dolaşarak acizlere fakirlere biçarelere mağdurlara yardım etmeyi kendileine şi‘âr edinen şu valiyeler olurdu. Bunlar icabında hayatlarını bile tehlikeye koyarak, hak ve fazilet için çalışırlardı. İşte “Piyer Loti” yirminci asırda yegâne bir insaniyet şovalyesi idi. Medeniyet sırtlanının müteferris dişleri arasında masum ve çaresiz kıvranan Türkün hakkını son nefesine kadar müdafaa etti Türk bu uluvvü cenabı bu yüksek fazileti hiçbir zaman unutmayacak ve “Piyer Loti” namıyla ilelebed iftihar edecektir. Loti’nin edebiyat sahasındaki kudreti resmî şahsiyeti nasıl hiç kâle alınmayacak derecede Türklüğe de bırakmışsa insaniyetteki mertebesi de edebî kıymetini gölgede bırakacak derecede bülend ve asildir. Hiç şüphe etmem ki âtîde mütekâmil insaniyetin tarihi yârân-ı kalem bu büyük ismin önünde hürmetle ırkilecek ve:

- İnsaniyet manasının daha epeyce anlaşılmadığı ve haksızlığın hakk-ı telakkî edildiği zamanlarda “Piyer Loti” fazilet ve insaniyetin en samîmî en imanlı bir havârisi olmuştur diyecektir.

Namdar Rahmi

Hıyanet-i Vataniye

Davası Ne Oldu

Hıyânet-i vataniyeden gıyâben idama mahkum edilen Kerim oğlu Mustafa hakkında Kütahya bidâyet ceza mahkemesinde veccâen cereyân etmekte olduğu geçen nüshamızda yazdığımız muhâkeme âhiren incelenmiş ve ef’âl-i müddeî baâ hıyânet-i vataniye kanununun daire-i şümûlü haricinde bulunduğu cihetle evrkain istinaf müddeî-i umûmîliğine tevdi’i karargîr olmuştur.

Hıyânet-i vataniyeden mevkûf olan maznûnun hâl-i mevkûfiyeti kaune gayrı kâbil-i izah bir surette devam etmekte olmasına nazaran istinaf müddeî-i umûmîliğince mesele mecrâ-yı usûlîsine ircâ edildikten sonra bu bâbda bir karar ittihâz edilmesi me’muldür.

Kütahya Muallimler Derneği

Ankara muallimlerinin trene imtinâlen Kütahya’daki muallim hanım ve beylerin de son zamanlarda bir dernek vücuda getirdikleri malumdur. Memleketimizin maalesef pek mahdut ola zümre-i münevveresinin mesailinden muhtaç olduğumuz azamî faidenin istihsâli bu münevverlerin sınıf sınıf tevhid ve teşrîk-i mesai eylemelerine, vazife-i resmîyeleri âicindeki faaliyetlerini de vatan ve millete fart-ı muhabbet mahsuû birer muhavver hamiyet etrafında mümkün mertebe cem ve neksine çalışmalarına mütevakkıf olduğu ve halas-ı hakikiyetimizde bu sayede müyesser olacağı için derneğin teşekkül ve hey’et-i idarenin intihâbı memnuniyetle derc sütun eylemiştik. Ancak bu içtima ve intihab dolayısıyla tekevvününü bilâhere haber aldığımız iki adiseyi mevzu bahs eylemek de bazı vem ve noksanlara delaletleri itibarıyla faideden hâlî değildir.

Bu hadiselerden birincisi muallim hanımlarımızın lisede vuku bulan ictimâ’a iştirak için tereddüt göstermeleri, kadınlarla erkeklerin bir mahalde toplanmalarına muhîtin gayrı müsait bulunduğu vehmini de bu yolda bir mazeret gibi ileri sürmüş olmalarıdır:

İstiklalimizi kadın ve erkek yanyana çalışmakla kurtardık. İstikbalimizi de yalnız bir tek vücut, bir tek kitle teşkil etmekle kurtarabiliriz: Kütahya ovası birlikte çalışan, ziraatle maddi gıdamızı te’mine savuşan kadın ve erkeklerle doludur, çarşılarımızda ticaretle me’lûf kadınlarımız ender değildir. Bu faaliyetler hep sevk-i ihtiyaçla vuku bulur. Acaba yine böylece

bi'l-iştirak sarf-ı mesaiyi iltizâm eden müthiş bir ihtiyâc-ı irfan henüz hissedilmemiş midir? Halk acaba hep aynı vadi-i gaflette ahmak görenlerle yedilen bir ama halinde midir! Bin hayır! Son musibetlerden alınan dersler büyüktür diye biliriz ki bugün iştiyâk-ı irfan mekteplerden taşmış, sokaklara yayılmıştır. Bunu görmemek güzelliştir!

Dernek azasından ve mekteplerimizin gayret ve muvaffakiyetle tanımış müdürlerinden Geylan Bey'in delaletiyle bu hafta gece mekteplerinden birini ziyaet ettim: Balıklı Köprüsünü geçtikten sonra karanlık bir cadde üzerindeki mektep binasına takarrüb ettiğimiz zaman kapalı bulunan kapı önünde küçük büyük talebeden mürekkep kesif bir halk kitlesine tesadüf ettik. Kapılar vakitlice açılarak talebenin sokakta bekletilmemesi icap ettiği için kış gecesi bu manzaanın fena bir te'sir ihdâs edeceğini düşünen müdür-i muhterem kapıya doğru gelirken şu izahatı veriyordu:

Bunlarınkinden kayd olunmak üzere bu akşam müracaat edenlerdir. Şimdi göz aksız ki içerisi de hıncahınc doludur!

Filhakika mektebe girdiğimiz zaman derslere başlanılmıştı. Dershaneler ondan kırka kadar muhtelif yaşlarda yüzlerce tâlibîn ile lebâbeb! Gündüzleri akşama kadar küçüklerin talim ve terbiyesiyle meşgul olan muallim beyler gecelerini de büyüklerin vücutları çalışarak kazanmaya muhtaç fakir ve kimsesiz çocukların tenvîrine vakf eylemekten mütevellid bî-hudut bir zevk-i manevî içinde çalışıyorlar. Bu fedakarâne mesai karşısındaki sufûf talebe arasında göze çarpan şeylerde hürmet ve tevkîr, dikkat ve itinadan ibaret bütün bu esbâb-ı mahzûziyet içinde muallim beyleri dilgîr eden bir nokta varsa o da halkımızın tenevvür yolunda gösterdikleri şu tehâlûk-i azîme karşı belediyece pek lâkayd davranılması; vâki müracaatların nazar-ı dikkate alınmaması memleketin irfânı için mütemeddin milletler nezdinde belediyelere tevcih eden vezâîfin takaddür edilmemekte olmasıdır. Mektepte mevcut lambaları muallim beyler kendi hanelerinde getirdiği şeyler, gaz masrfını da keselerinden te'diye mecburiyetinde bulunuyorlarmış. Bu maddî külfetlere de tahammül eyledikleri halde biri mektebin bahçesine diğeri kapıya ta'lik edilmek üzere iki büyük fener hakkında belediyeye vuku bulan müracaatlarının tervîc olunmamasına müteessirdirler. Mahsus ihtiyaca nazaran gece dersleri için daha bir iki mektep küşâdı zarûrî iki lambasızlık yüzünden ve masraf sebebiyle muvaffak olduğu söyleniyor. Bu pek acıklı bir haldir. Ümit ederiz ki gerek beldeye ve gerek hamiyetmendân ağniyâ mütehassî olur da derneğin mesaisini teshile himmet buyururlar.

Görülüyor ki muhitimiz umûmî bir iştiyak-ı irfan ile titremektedir. Cehle karşı girişilecek harpte de muvaffakiyetimiz kadın, erkek suret-i daimede yekdiğerinin zahîri, muîni olmakla mümkündür. Nasıl bir adam vücudunun yarısını takviye ve dimâğının nısfını tenvîr ile iktifa edemezse bir millette yarım olarak kesb-i kuvvet ve istihsâl-i marifet eyleyemez.

Binaenaleyh muallim hanımlarımızın mevzu bahsimiz olan tereddüdü hem nâbecâ hem de muzırdır. Bu tereddüdün bilküllîye imtina ve istinkâfı müntec olmasına teşekkürle beraber kendilerinden refîkleri refî'leri.

Alçak Bir Koca Acıklı Bir Arzıhal

Etraf şehir nahiyesinin Ciyuli karyesinden İsmail Ağa isminde birinin on altı yaşında kerîmesi Nazike yine mezkûr karyeden bi'l-emân oğlu Muhammet'e tezvîc olunur. Daha ilk günlerinden itibaren karısına karşı hayvanca muameleye başlayan merkûm Muhammet nihayet üç ay evvel hanesi dahilinde mezbûreye bıçak ve silah ile hücum derek müte'addid mahallerinden cer ederse de kadın firâra muvaffak olduğundan itmâm-i fâcia kâbil olmaz. Vaziyetten tedehhüş eden biçare Nazike pederi hanesini de emin görmeyerek kasabaya gelir ve iki buçuk ay pîrlar mahallesinde bir hanede ihtifâ eder. Âhiren askerde bulunan biraderinin me'zûnen köye geldiğini duyarak köyüne avdet eden bu zavallı kadın bir gece babası hanesinde uyumakta iken mezkur haneye...

Duvaran atlayarak veya kapıları vesâit-i mahsûsa ile açarak duhûl cesâretini gösteren mücrimin tüfeği namlusuna hedef ittihâf olunduğunu görerek feryada başlar. Babası anası yardımıyla cinayetin itâmına mahal verilmez kadın kaçır mücrim de onu takiben sokağa fırlar ana baba bu hadiseye bittabi lâkayd kalamazlar kızlarını aramaya ve bir cinayet vukuuna mani olmaya koşarlar, nihayet kızın değirmenci oğlu Ali Osman Ağa hanesine yatak kıyafetiyle ilticâya muvaffak olduğunu anlaşılr ve alçak kocada salâhıyla bir hayli müddet dolaştıktan sonra tegayyub eder.

Zavallı peder makâm-ı vilâyete ve merkez-i müddeî-i umûmîliğine acıklı bir arz-ı hal ile müracaat etmiştir.

Evvel emirde şunu sarâhaten söyleyelim ki bu memlekette kadın alçaldıkça hey'et-i umûmiyesiyle millet de alçalacak. Kadınlara gösterilecek hrûmet ve kıymet derecesinde de yine bu millet yükselecektir. Bugün Kütahya hapishane tevkifhânelerinde zevce katli müte'addid mücrimler vardır ve bu cinayetler ekseriyetle hükümetin mukaddemât-ı umûrda (karı-koca) nizâ'ı diyerek lakayd davranmasıyla tamam olmuştur. Millet memeketin halâsını ve zafer-i hakîkîyi kadınlığın halâsında aradığımız için biz bu meseleyi ehemmiyetle takip edeceğiz. Ümit ederiz ki ricâl-i hükümet lüzumu kadar müteyakkız olur ve emsâl-i adîdesi karşısında yeni bir kadın mezarının ihzârına seyrici olarak kalmaz. Hâtıme-i makâl olarak şimdilik şu hadisi şerifi zikr ile iktifâ edeceğiz: (İttekullâhe fi'z-za'îfeyni'l-mer'ete ve'l-yetîm)

İki Mühim Hadise

Son hafta zarfında Avrupa'nın grp ve şarkta iki mühim siyasi hadise oldu. Bu iki hadisenin ehemmiyetle telakkî edilmesine sebk olan şey yalnız bu hadiseler sahne olan devletlerin ehemmiyet ve azameti değildir. Filvaki mezkur devetler, İngiltere ile Rusya şimdiye kadar cihan siyasetinde mühim roller oynamışlardır. Yalnız son iki hadise cihanşümûl ve umûmî bir fikir cereyânına müte'allık bulunduğu için fevkalade ehemmiyetli telakkî olunmalıdır.

Dünya Avrupa'da pek eski zamanlardan beri millet-i şahsiye ve servet aleyhinde cereyanlar vardır. Hata şurada burada zaman zaman bu fikir cereyaları tahakküm ve talim ederek mevkian tatbikat sahasına da geçmişlerdir. Son asırların iktisâdî ahvâli ise bütün dünyada yukarıda bahsettiğimiz cereyanların katılmasıyl (silik) veya sınıfları arasındaki teşkilat yapılmasına sebep olmuştur.

Amele ve proletarya malum olduğu üzre harb-i umûmînin son zamanlarında Rusya'da ilk defa olarak hükümeti ellerine aldılar. Güya mülkiyet-i şahsiye usulünü kat'iyen kaldıracaklar, hatta mübadele usulüü lağv ederek herkesin aynı miktarda ve mütesâviyen çalışmasından hasıl olacak istihsâlâtı aynen herkese tevzî' edeceklerdi.

Bolşevikler bu gayelerinde muvaffak olamadılar. Yavaş yavaş sağdan geri dönerek rüc'at ettiler. Anladılar ki müfrit fikirlerinin tatbik-i kâbiliyeti yoktur. Diğer taraftan Bolşevizme karşı alttan alta mukâbil-i ihtilâl harekâtı meydan aldı.

İşte Bolşeviklerin başı (Lenin) böyle bir hal ve zamada vefat ettiş bulunuyor. Acaba Lenin'in vefatı Rusya ahvâline ne dereceye kadar te'sir edecektir. Şimdiden bu sualin cevabı bittabi verilemez yalnız Lenin'in vefatı herhalde Bolşevik Rusyası için ve komünistler için müessif bir ziya'dır. Cihan amelesi proleteryası bundan peygamberleri vefat etmiş gibi bir hüznü duyacaklardır.

Lenin'in vefat ettiği hafta İngiltere'de asırlardan beri ilk defa olarak bir amele fırkası reisi başvekil oldu. Bu garip bir tesadüftür. An'aneperest ve muhafazakar İngilizleri temsil eden hükümetin başında artık bir Lord değil bir (Makdonald) bulunuyor. Bu tebeddül yalnız İngiliz amelesi için değil İngiltere emperyalizminin tecdîdinde bulunan milletler için de mucib-i memnuniyettir. Yalnız Makdonald hükümetinin ne kadar müesir bir rol oynayabileceği şüphelidir. Luid George eski ve meşhur ir aktör sıfatıyla tekrar sahneye atılmış ve mühim roller yapmaya namzet gibi görünmeye başlamıştır.

Vaktiyle İniliz parlementsunda İrlanda meb'usunun şefi (Parenil) küçük fırkasıyla kah sağa, kah sola ilhâk ederek mütemâdiyen katına düşürmüş papazlar lisanında (Baskül politikası) denile parlamento manevrası yapmıştı. Şimdi İngiltere'de hemen hemen müsâvî

kuvvetlerle üç fırka mevcut olduğundan galiba ara sıra yine baskül politikası göreceğiz ilk defa Luid George ve Askovit amelenin kefesine basarak onları ağdırırlar bakalım ileride neler göreceğiz?

Suikasçıların Muhâkemesi:

Maznunların Müdâfaa Şahitleri Ne Söylediler?

Muvâcehe İcrası İçin Muhâkeme Başka Güne Te'hir Olundu

İstanbul 27- Sâbık sandalcılar kahyası Ali Osman vefiklerinin muhakemesine istiklal mahkemesinde devam olunmuş ve Ali Osman Ağa'nın müdafaa şahitleri dinlenilmiştir. Şahitler Ali Osman Ağa'nın aleyhinde ihbârât-ı şâhide bulunanların öteden beri merkûma düşman olduklarını, Hulusi Bey'in Ali Osman Ağa'yı tevkîf ettirerek hüsn-i nighbâne sen kabahati Ali Osman'a at, ben seni kurtarıyorum dediğini söylemişlerdir. Müdafaa vekili mahkemenin adaletine muntazır olduğunu byan etmiştir. mahkeme Hulusi Efendi'nin müdafaa şahitlerinden Mustafa Kaptan ve rüfekâsının muvâceheleri icra edilmek üzere başka güne ta'lik olunmuştur.

Rusya'dan Gelen Tohumluk

İstanbul 27- Rusya'dan gelen dört bin iki yüz ton tohumluk icap eden yerlere sür'atle gönderilmesi için tedâbir-i âzıme ittihâz olunmuştur.

Anadolu Demiryolları Müdiriyet-i Umûmiyesi

İstanbul 27- Anadolu demiryolları müdiriyet-i umûmiyesi Haydarpaşa'ya nakledilmiştir.

Ecnebî Me'mûrîn-i Siyâsiyesi

İstanbul 27- Burada ecnebî me'mûrîn-i siyâsiyesine polis müdiriyeti tarafından hüviyet varakaları verilecektir.

İstanbul'daki Rusların Matemi

İstanbul- Rus sefâretinde Lenin'in vefatı münasebetiyle merâsim-i mahsûsa yapılmıştır. Ruslar altı gün matem tutacaklardır.

“Umman” Kongresi

Arap meselesi üzerinde te'sir

31 Kânun-i Evvel 1923 tarihli (Morning Post) gazetesi muhabir-i mahsusunun telgrafı:

Yeni sene Arap meselesinin büyük bir inkişâfına mı şahit olacaktır? İşin böyle olacağı hakkında alametler eksik değildir. Mâverâyı Şerî‘a Emîri Abdullah’ın sakfı altında “Umman” Hicaz kralı Şerif Hüseyin ile İngiltere’nin Filistin fevkalade komiseri (Herbert Samuel) arasında vukua gelmek üzere bulunan mülâkât hâiz-i ehemmiyettir şüphesiz bu hadise bütün yakın şark mıntıkasında heyecanlı şâyialara sebep olmuştur. Fakat bu şâyiâtın iskontosu alınsa bile geriye kalan miktar yine ehemmiyetlidir. Bugün Kral Hüseyin birinci defa olarak yüksek rütbeli bir İngiltere devleti memuruyla bizzat mülâkât ediyor. Bu memurun bir Mûsevî ve Siyonist olması ise birçok müzâkerât ve münâkaşât sahaları küşâd eder.

Her taraf bir çare-i hal bulmak hevesindedir. İngiltere müstemlekât nezâreti hâricen gösterdiği samt ve sükûnete rağmen Sir (Herbert Samuel) kanun-i idaresinin Filistin’de bizi sokmuş olduğu siyâsî çıkmazdan kurtulmaya havle heşker bulunduğu farz olunabilir. Eğer İngiltere müstemlekât nezâreti böyle bir şeye hâhişger değilse İngiliz efkâr-ı umûmiyesi her halde hâhişgerdir. Kral Hüseyin şüphesiz umûmiyetle garp ittihâdı denilen siyaseti bir hatve daha ileri götürmek istiyor. Geçen nüshalarından birinin sütunlarında nakledilmiş olan beyannâmesinden anlaşılıyor ki: Araplar el-ân Filistin, Irak, Mâverâ-yı şerî‘ayı ihtivâ edecek, elhâsıl sâbık Türk imparatorluğunun bütün Arap vilayetlerini istiâb eyleyecek bir “Arap hükümetleri ittihâdı mefkûresini terk eylemişlerdir. Irak’ta ve mâverâ-yı şerî‘ada Şerif ailesinden hükümdarlar taht-ı idaresinde iki hükümet teşkil olunmakla bu haneye doğru bazı mertebe terakkî hâsıl oldu. Arapların şimdi anmak istedikleri hatvede Filistin’de böyle bir hükümet teşkil eylemektir.

Ortada bir hakikat var: Mürûr eden beş sene bütün alâkadârânı yani Arapları Siyonisleri ve İngiltere müstemlekât nezâreti oldukça terbiye ve ikaz eylemiştir. Biz bu hakikatten çok iyi neticeler ümit ediyoruz. Arap darb-ı meselinin söylediği vecihle “Bugünkü yumurta yarının tavuğundan hayırlıdır.” Binaenaleyh Siyonistlerin bugün ellerine geçmiş olan kısmen Siyonist fakat büyükçe yumurtayı beş senede kuluçka altında besledikleri halde bir türlü çıkaramadıkları o münhal horoza tercih ederlerse hayırlı bir iş görmüş olurlar.

Ali Galip Mahfûzan İstanbul’a Sevk Edildi

Esbak Ma‘mûretü’l-Aziz valisi olup güya teşkil ettiği kuvvetlerle kuvâ-yı milliyeyi imha etmeye çalışan Ali Galip mahfûzan İstanbul’a gönderilmiştir. Oradan hudud-ı hârice çıkarılacaktır.

Mübâdeleye tabi olup perâkende olarak İstanbul'a giden yedi yüz Rum mübâdele hey'eti tarafından Yunanistan'a sevk edilmişlerdir.

Mühim Bir Nutuk

Mösy Puankara Fransa'nın siyâset-i mâliyesine müte'allık mühim bir nutuk îrâd etmiştir.

Fransız Siyaseti

(Morning Post'un Telgrafından)

Bugünkü Arap meselesinin çok mühim noktalarından biri Suriye'deki Fransız siyasetinin cezrî bir tebeddülâta düçâr olması ihtimali olup olmadığıdır. Suriye taraflarından Kral Hüseyin'in küçük oğlunun yani Emir Zeyd'in Suriye hükümdarı nasb olunacağına dair gelen haberlere itibar etmek caiz değildir. Yalnız ortada bir şey varsa Şam'da Emir Faysal'ın mâbeyncilerinden biri ve tanınmış Şerif taraftarı olan ve "Suphi Bereket" isminde aslen Halepli bir zatın Fransa hükümeti tarafından Suriye ittifadı reis-i hükümeti nasb olunmasıdır. Diğer taraftan (Franklin Beyon) tarafından yapılan itilaftan netice-i matlûbe elde edilememiş, yani Fransa hükümeti bu ana kadar Suriye dahilinde birçok müşkülâta maruz kalmış olduğundan Mösy (Puankara)nın 1919'daki Klamanso siyasetine avdet etmesi, bu siyaset muktezasınca merkezi Şam olmak, fakat Fransız mıntıka-i nüfûzuna dahil bulunmak üzere müstakil bir Arap hükümeti teşkil eylemesi mümkün addolunabilir.

1 Liraya "14" Bin Lira

İşgal esnasında yerli Rumlar tarafından Yunan vali-i umûmîsi Asteryadis'e hediye ve istirdâd-ı mes'ûdane esnasında muzaffer ordumuz tarafından ağnâm olunarak cemiyetiize ihdâ edilmiş olan pek kıymettar ve târihî bir otomobil birçok eşyâ-yı nefise ile beraber piyangoya vaz' edilmiştir.

Otomobil Gol markalı Amerikan malı olup sekiz silindirli ve irtifada 160 kilometre sür'ate maliktir. Zikr olunan kıymet-i tarihiyesinden ma'adâ kıymet-i hakîkiyesi on dört bin Türk lirasıdır.

Piyango İzmir vilayet-i celîlesinin 8 Kânûn-i Sânî 340 tarih ve 1654-451 numaralı müsaade-i resmiyesiyle ve hükümet-i mahalliye ve İzmir Osmanlı ve ziraat bankalarından gönderilecek hey'et-i mahsûsuna muvâcehesinde ve 1 Mart 340 tarihinde İzmir'de keşîde olunacaktır.

Biletler İzmir’de Palas sineması civar cemiyeti merkez-i umûmîsi, mu‘abber müessesât-ı ticârîye ve zevât-ı ma‘rûfe delâletiyle satılacaktır. Taşrada talep vukuunda posta ile bilet gönderilir.

İstiklal Harbi İhtiyat Zâbitân Cemiyeti Merkez-i Umûmîsi

Çok Mühim Bir Mesele

Muhtrem kâri’ler, bugünkü makalemizin serlevhasına bilmem hak verecekler mi? Evzu bahs edeceğimiz meseleyi hakikaten çok mühim telakkî edecekler mi? Burasını bilmem. Fakat ben kendi hesabıma bu serlevhayı koyduğumdan ve bahsedeceğim meseleye büyük bir ehemmiyet izâfe eylediğimden dolayı isabet ettiğimi zannediyorum. Bu mesele, düğünlerdeki isrâfât meselesidir.

Zengin ve defneler dolu bir toprağın üzerinde yaşayan fakir bir milletiz. Bir taraftan istihşâlâtımızı artırmak için çabalarken diğer taraftan lüzumsuz ve muzır istihâkâtan vazgeçmek ıztırârındayız vâkıâ, milletin fakr ve zarûreti lüzumsuz değil lüzumlu ihtiyâcâtı bile te’mi edebilmesine mani oluyor. Fakat düğün gibi bir masraf sahası açıldığı zaman dost arı, düşman gayrı ile vara. Yoğa bakma bırak mal mülk satarak iktisâdî hal ve mevkiimize göre müthiş bir yekûn olan masraflar ihbar ediyoruz. Eski zamanlarda milletimiz zengindi: Birçok milletleri haraca bağlamıştık, ihtiyaçlarımızı kendi istihşâlâtımızla te’min ediyorduk. Bugünkü gibi bütün paramızı hârice vermiyorduk, bu mesut devirlerde kırk gn, kırk gece düğün yapılsa yine bir şey değildi. Fakat bugün o halde miyiz? Hal-i hazırdaki düğün adetleri ve milletimizin eski zengin ve mesut devrinden arda kalma şeylerdir. Bu fakir halimizde eski şan ve servet devirlerinde yaptığımızı nasıl yaparız?

Büyük Millet Meclisi, vaktiyle bu isrâfâtın iktisâdî ebniyemize ne elîm bir te’siri olduğunu düşünerek bir kanun yaptı. Ne gibi merasime adetlere müsaade olunabileceğinin ve ne gibi şeylerin memnu‘ olduğunun tayini de her yerin adetleri birbirine uymadığı nazar-ı dikkate alarak meclis-i umûmîlere bıraktı. Meclis-i umûmîler bu hususta birer talimatname yaptılar. Fakat bunlar tatbik ediliyor mu? Maalesef hayır!

Alakadarân bu hususta büyük bir lâkaydî gösteriyorlar. Meselenin istihfâf edilecek nazar-ı ehemmiyete alınmayacak bir şey olduğunu zannederiz i hiçkimse iddia eyleyemez, belki herkes ehemmiyetini takdirde müttefiktir. Dinimiz isrâfâtı men ve tahrîm etmiştir. Ben müftü olsaydı:

- Diğer günlerde başlayan şu ve şu gibi israflar haramdır.

Diye fetvayı basardım.

Hükümetin, istikbalimizi taht-ı emniyete almak için bir (nüfus siyaseti) takip etmesi lüzumunu her zaman söylüyoruz. Düşünlerdeki isrâfât ise nüfus meselesine çok müessirdir.

Artık bu meseleye ehemmiyet verelim. Men-i isrâfât kanununu tatbik ie mükellef olmalar bilsinler ki kanunun kağıt üzerinde kalması mesuliyet-i maddiyesinden sarf-ı nazar pek büyük bir mesuliyeti muciptir ve men-i isrâfâta muvaffak olanlar heykelleri reksiz edilecek kadar büyük bir hizmet ifa etmiş olacaklardır.

Maksadına Ermek İsteyen Bir Fare

Bugünkü İngiliz politikası, büyük bir çuvalın muhtelif yerlerinden didikleyerek muradına ermek isteyen bir fare gibi görünüyor. İngiltere İsam aleminde nasıl bir siyaset takip etmektedir?

Tan gazetesi âhiren müim bir başmakale neşretmiştir. Bu makaleden pek câlib-i dikkat bazı meseleler mevzu bahs edilmektedir:

Şâyân-ı Hayret Bir Plan

Mısır'a güya istiklal veren İngiltere Mısır'daki hüküm ve nüfuzunu tehdit eden milliyetperver cereyanlara karşı istikbâlini taht-ı te'mine alabilmek için, Mısır'ı hayatı mesâbesinde olan Nil'in başına yerleşmek istemiş ve Habeşistanla bu hususta bir muâhede akdine çalışmıştır. Habeşiler muâhedeyi kabul etmemişlerdir.

Mısır Kralını Halife Yapmak İstiyorlarmış

Bir devlet-i muazzama, Mısır kralını halife yapmak için kaldırmaya çalışıyorlarmış. Hatta diğer düvel-i muazzamadan, teba'alarının Mısır kralını halife tanımları için amâl-i nüfûz eylemesini rica etmiş; Tan, bu devlet-i muazzamanın ya (İtalya) ya (İngiltere) olması lazım geleceğini yazıyor ve ilave ediyor ki:

[Fransa, Müslümanların umûr-ı dîniyesine hiçbir suretle müdahale edecek değildir.]

Cuma Tatili Hakkında Kanun

Şimdiye kadar ihtiyârî olarak tatbik edilen tatil kanunen mecburi olmuştur. Bilumum esnaf alakadar olduğu için derc ediyoruz.

Madde 1- On bin veya on binden fazla nüfus hâvî şehirere alelumum fabrika imalathâne tezgah dükkan mağaza yazıhane ve ticarethane sanayi ve tüccarı bilumum müessesât ve tevâbi'nin hafta bir gün tatil-i faaliyet etmeleri mecburidir. Tatil günü yirmi dört saatten dün olmamak üzere cuma günüdür.

Madde 2- Resmi devâirle umûmî hususu ticari ve sanayi herhangi bir müessesede müstahdimîn ve hameleyi haftada altı gündn fazla çalıştırmak memnu'dur.

Madde 3- Açık havada veya senenin bir kısmında çalışan ve faaliyeti mevsimine bâliğ bulunan ziraat, avcılık, balıkçılık, çobanlık, ormancılık, yapıcılık, tuğlacılık ve emsali mesai erbabı işbu kanun ahkâmından müstesnadır.

Madde 4- Âtîde zikr olunan müesseseler yevm-i mahsusta hafta tatilinden müstesnadır.

(A) Hastahaneler ve dispanserler eczahaneler hamamlar.

(B) Vapur tramvay su elektrik gaz telefon şirketleri kuvâ-yı muhrike müesseseleri liman iskele ve istasyon gümrük ve antre yollardaki tahmîliye ve nakliye şirket ve cemiyetleri berrî ve bahrî vesâit-i umûmiye-i nakliye ve hidemât-ı umûmiye-i belediye ve vâki veya vuku'u muhtemek bir kazaya ait tedâbir-i serî'a ittihâzına muktazî ameliyât ile bu ameliyatın icrası için zarûrî olan âlât ve edevâtı ihzâr edecek müessesedir.

(C) Matbaalar, müzeler, umûmî kütüphaneler umûmî bahçeler tiyatrolar spor konferans ve konser salonları sinemalar halkı eğlendirmeye mahsus oyun mahalleri kulüpler hanlar oteller lokantalar kahvehaneler.

(D) Müteserriü'l-fesat mevâd isti'mâl ve imal eden ve tatil faaliyeti ma'mûlâtının bozulması veya tenzîl kısmını mucip olan sanayi müesseseleri şu kadar ki bu gibi müessesatta müstahde memurîn ve amelenin münâvebe suretiyle haftada birer gün mezun olmaları mecburidir.

Madde 5- Fırıncılar bakkallar yalnız sebze veya meyve satanlar birbirlerine talimlerle âlât ve edevât-ı zirâiye tamircileri müesseselerini Cuma günleri zevâlî saat on ikiye kadar açık bulundurabilirler.

Madde 6- Cuma günleri tatil eden fabrika maden ocağı vesair müessesatta beycilik kapıcılık etmek veyahut makine ve kazanları temizlemek işletmek ve maden ocaklarının inkıtasız faaliyeti bir mecburiyet-i fenniye tahtında bulunan hidemâtını devam ettirmek gibi ifâsı zarûrî hizmetlere Cuma günleri çalıştıran müstahdimîn ve amele o hafta içind yiri dört saatten dñn olmamak üzere birer gün me'zuniyet verilir.

Madde 7-Devletin taht-ı idare ve murâkabesinde bulunan veya devlet nam ve ehsabına işleyip müdafaa-i milliye ile alakadar olan müesseselerin senelerde on beş defa Cuma tatili ta'vîk edilebilir.

Rusya-İngiltere

İngiltere hükümeti Bolşeviklere iki hükümet arasında bir muâhede akd edilmesi için bir hey'et göndermelerini teklif etmiştir.

Çocukları münasebetleri munkatı olan bu iki büyük hükümetin bu suretle anlaşmaları siyasiyât aleminde nazar-ı dikkate câlib mühim bir şeydir.

Bir Kış Hatırası

Posta (Zemherîr)in şiddetli soğukları (1326) kışını yâd ettirdi. Filhakika bu kadar şiddetli soğuk hemen hemen (1326)dan beri görülmüş değildir. Biz bu münasebetle kâri'lerimize (1326) kışı hakkında, o zaman şair-i muhterem Çizmecizâde Vehbi Efendi tarafından yazılmış bir destantan bazı parçalar takdim ediyoruz:

Bin üç yüz yirmi altı sâlinde
Şedâid-i itâkâr etti cana
Herkesi koymadı kendi halinde
Ağlattı zor ile hem yana yana

Kömürün okkası ikiye çıktı
Parası olmayan canından bıktı
Çok kimseler dahi evleri yıktı
Yaktı keresteyi girdi ziyana

Gül ile gazyağın yaptılar topaç
Yaktılar bazıları sönmedik kireç
Mevâdd-ı neshini kalmayanlar hiç
Zarurî ilticâ etti yorgana

Tahte's-sıfır otuz altı derece
Soğuk yaptı belki on gün on gece
Tasavvur fevkine çıktı haylice
Allah mu'în olsun cümle ihvâna

Şehirlerde kardan dağ oldu peydâ
Kurdular memlekete girdi adeta
Bazı karâda tuz kalmamış ama
Bakkal nasıl gelsin şehristan

Kral Hüseyin'in Vaziyeti

Tan'dan:

İngiltere Hicaz Kralı Hüseyin'den Vazgeçmiş Gibi Görünüyor

Âhiren Basra Körfezi'nde "Kuveyt"te İngiliz miralayı Oksis'in riyâseti altında bir Arap kongresi akd edilmiştir. Kral üseyin konferansa davet edilmemiş gibi görünüyor. Halbuki Hüseyin'in oğulları Irak Kralı Faysal ve Mâverâü'sş-şerî'a Kralı Abdullah ile Kral Hüseyin'in düşmanı olan Neced Emîri İbni Mesut'un mümessilleri "Kuveyt"te ispat-ı vücut etmişlerdir.

İngiltere'nin muamele-i âhiresi karşısında ihtiyar Hicaz Kralı kendisinin bir tarafa bırakıldığı hissine kapılmış ve Hicaz Kralı hariç olmak üzere bir Arap konfederasyonu vücuda getirilmek istenildiğine zâhib olmuştur.

Bu konfederasyonun sonradan hilâfına bir namzet tayin etmeyeceğini kim bilir? İşte Hicaz kralı bu işte kendisinin unutulmaması için nâgihânî bir surette Mâverâü'sşerîfe'ye gelmiştir.

Son Haberler: Reis-i cumhur hazretlerinin ahvâl-i sıhhiyesine dair tabip raporu neşr olunmuştur. Raporda paşa hazretlerinin kalp hastalığı geçirmediği, fart-ı meşguliyetten mütevellid bir elem-i asabîye düşür oldukları ve el-yevm istirahat sayesinde tamamen kesb-i afiyet ettikleri muharrerdir.

Veremeyiz ve Alamazlar Da

Bazı Avrupa hükümetleri ile -artık müttefikler deyip durmayalım, çünkü ittifaklarından nişâne kalmadı- aramızda akd edilen sul muâhedenâmesi henüz onlar tarafından tasdik edilmedi. Muâhedenin tarih-i akdi 24 Temmuz 1339'dur. Şu halde aradan yedi aya yakın bir zaman eçmiş bulunuyor. Malum olduğu üzere sulh muâhedesini tasdik edecek meâfil parlamentodur. Büyük millet meclisimiz geçen 23 Ağustos'ta muâhedeyi tasdik etti. Fakat ahidnâmenin imzasından şimdiye kadar yedi aya yakın bir zaman geçtiği halde hala hiçbir ecnebî devlet onu tasdik etmiş değildir. Demek ki hala tam manasıyla sulh devresine girmiş değiliz.

Muâhedemzi tasdik edecek hükümetler İngiltere, Fransa, İtalya ve Japonya'dır. İngiliz parlamentosu yeni intihâbât dolayısıyla yakında açıldı. İtalyan başvekli (Mussolini) muâhedenin yakında tasdik edileceğini söylemiştir. Japonya bizim işlerimizle fazla alakadar olan bir hükümet değildir, maamâfih bu günlerde muâhedenin Japonya tarafından tasdikine intizâr olunmaktadır.

Fransa'ya gelince: Maalese Piyer Loti'nin memeketinden şâyân-ı esef haberler geliyor, bu haberler şimdiye kadar muâhedenin Fransa müstenid olduğu hakkında herkesi şüphe düşürüyor. Eğer hakikaten böyle ise Fransa Türkler nazarındaki manevî mevkiini bilmiyor

demektir. Halbuki Fransızların kalbimizdeki mevkii herhangi bir Avrupalı millettten yüksekten fakat onların kendi hatalarıyla bu mevkiden sukût etmesi Fransızlar için şâyân-ı temennî bir şey olmasa gerektir. Biz Lozan'da ancak asgarî metâlimizi te'min ederek ve sulhperverlik göstererek muâhedeye imzamızı attık. Artık bir zata bile müsâadâtta bulunamayız.

Sâbık kapütilasyonları sıkı sıkıya gömdük. Bir daha hortlamasına mani olacağız. Fransa'nın vatanımızdaki mektepleri olacağız. Fransa'nın vatanımızdaki mektepleri hakkında yapacağımız muamele istiklâlimizin hududuyla mukayyedir. Eğer bu mektepler hakkında, istiklâlimiz ve topraklarımız üzerindeki hukuk-ı hükümrânîmize hâlel vermeyecek surette yapabileceğimiz müsâ'adât varsa onları fransa muâhdenin tasdikinden sonra ve husûsî surette talep etmeli idi.

Son şâyi'alar, Türk atbûat ve efkâr-ı umûmiyesini müteessir etmiştir. hemen bütün gazetelerimiz, Fransa'ya karşı iğbirârla dolu makaleler neşr etmiştir. sözümüze Adana'da münteşir (Türk Sözü) refikimizin birkaç satırıyla nihayet vereceğiz:

[Muahede-i sulhiye etrfında yapılacak bütün dedikodular. Bütün arzular serap peşinde koşan gafillerin harekâtına benzer biz bu hususta gafil değiliz. Esasen azamî fedakarlıklara katlanarak bir muâhede vücuda getirdik, dünya sulhu için neler feda ettiğimizi bizim kadar farksızlar da bilirler. Bundna başka bizden istenecek hiçbir şey yok. esasen isteseler de vermeyiz, vermeyiz ve alamazlar...]

Balkanlarda Top Gibi Patlayan Bir Haber İtalya-Yugoslavya İtilafı

Fiyoma davası birdenbire iç ümit edilmeyen bir safha ile neticelendi; herkes Fiyoma davasının Yugoslavya ile İtalya arasında adeta sebep-i harp teşkil edeceğini zanneder ve Avrupa siyâsiyyûnu bundan dolayı dâimî bir endişe içinde bulunurken Fiyoma meselesinin halledildiği, hatta İtalya le Yugoslavya arasında askerî ve sîyâsî mâhiyetinde bir d itilafnâme akd olunduğu haberi Balkanlarda, tam manasıyla top gibi patlamış olmak lazım gelir. Yugoslavya'nın nim resmî (Pravda) gazetesinde okunduğuna göre bu itilafnâme altı maddeden mürekkeptir.

Birinci madde iki memleket arasında mukâbil muhâdenet ve meveddetten bâhistir. İkinci maddede Yugoslavya Fiyoma'yı İtalya'ya terk ediyor. Üçüncü maddede İtalya (Portabaros) deltasını Yugoslavya'ya veriyor. Dördüncü madde elli sene müddetle Sırbistan'a Fiyoma limanını işletmek hakkını bahşediyor.

Beşinci maddede hududun (Rapallo) muâhedenâmesine tevfikân tayin olunacağı söyleniyor. Altıncı maddede iki memleketin tamamîyet-i mülkiyelerini muhafaza için mütekâbil muâvenet-i askeriyede bulunacaklarını tazammun ediyor.

İtilafnâmenin müzîl bir maddesi iki memleketin Habisburg hânedânının tahta oturmasına bütün kuvvetleri ile mani olacaklarından bâhis bulunmaktadır.

Makâlât-ı Zirâiye Afyon Ziraati

Muharriri: Muallim İbrahim

Afyon ziraatine verilecek ehemmiyet, Anadolu'yu yükseltecektir. Neden her sene iyi afyon alınamıyor? Hâl-i hazırdaki afyon bıçakları terk edilmeli, mikyaslı bıçaklar kullanılmalıdır.

Anadolu'nun ticârî noktasından afyon ziraatinin ehemmiyeti pek büyüktür. Bu ziraate verilecek ehemmiyet tecrübeleri ve Anadolu'yu yükseltecektir. Fakat göstereceğim sebeplerden dolayı afyon ziraati rençberi her sene memnun edemez ve bu ziraate hasr edilen tarlalar pek çok sene boş kalır. Afyon kuvvetli topraklarda yetişebildiği için, köylerimizde çiftlik gübrelerinin nakl olunduğu köye beş dakikalık mesafedeki arpalık tabir edilen tarlalara ekilir.

Bazı köyler vardır ki bina edildiği gibi mevkide kepez yani kuvvetsiz ve sulanması mümkün olmayan topraklarla ihâta edildiği halde köyden uzak mesafede gayet güzel, mümtaz toprakları, gümüş köpüklü kürsüleri ihtivâ etmektedir.

Arpalıklar yani gübrenilmiş arazi kepez de olsa susuz da olsa senelerin mürûruyla atılan gübreleri te'siriyle köy içinde en münbit tarla haline girerler.

Haşhaş ziraatinin memleketimizdeki vaziyetini tayin için sâlifü'z-zikr meşhûdâtıma istinâden iki şeyden bahsedeceğim:

Birincisi haşhaşın ekme mevsimi, ikicisi haşhaşı yetiştirme ve afyon alınması.

Memleketimizde ekiliş itibarıyla iki türlü afyon vardır. Güzlük, yıldızlık.

Güzlük afyonlar: Güzlüklerin tohumları eylül ve teşrîn-i evvel aylarında saçılır ve kış mevsiminin vürûdundan evvel tazaffû etmiş bulunur. Kışın kavurucu ve öldürücü soğuklarına maruz kalan işbu nebâtât tamamı şiddetlerine rağmen kıştan müteessir olmaz ve ilkbaharın vürûdunda gayet mükemmel bir surette ta'zim eder ve nihayet bol hâsılât verir. Güzlük haşhaşlar su basar araziye tarla sulandıktan sonra bazen topraklar eylül yağmurlarıyla kabiliyet kesb ettikten sonra baze bazen de "Kuruya" tarzında toprak ekim tavına gelmeksizin tarla sürülür. Toum saçılır. Eylül ve teşrîn-i evvel aylarında yağmur yağdığı sıralarda, tesadüfen onan, kuruya atıla tohumlar tenemmû ederlerse de güz mevsimi yâbis giderse tohumlar kuru bir halde kalır ve kışın hararetin fîkdânından ta'azzû edemeyerek mahvolur.

Eylül ve teşrîn-i evvel aylarında tavlı topraklara tohum saçabilen rençberler afyonu muhakkak elde ederler.

Eylül yağmurlarının mebzûl olduğu seneler müstesna olmak şartıyla arpalıkları sulak olmayan rençberler afyon kârından her sene nimettar olamazlar.

Yıldızlık- Kurak ve günden sulanması mümkün olmayan arazide kış sularıyla tava gelmiş topraklara bazı senelerde ekilen haşhaşa yıldızlık derler. Şubat gayeleriyle mart ibtidâlarında latif ve hararetle gittiği toprağın erkence tava geldiği bazı senelerde ekilen yıldızlıklar nadiren onarlar ve ondukları senede de güzlük haşhaşlar kadar mahsuldar olmazlar ve münbit arpalıklar boş kalmasına sebep olurlar. Ender olarak mevsim-i tahavvülâtın müsait te'siriyle gayet güzel hâsılât veren yıldızlık haşhaşlara da tesadüf olunur.

Köylüler haşhaşın işgal ettiği tarlanın vasatı olarak beş senede bir ayı iki sene mutavassıt olduğunu iki sene hiç hâsılât vermediğini hesap ederek afyon ziraati karsızdır derler. Bu hesap sulanmayan arazide günden kuruya veya ilkbahara yıldızlığa ekilen haşhaşlar da şâyân-ı kabuldür. Çünkü güzün sulanmış tarlalara ekilen haşhaşlar her sene onarlar ve sahipleri ihtiyaçtan kurtarılırlar. Bu itibarla arpalıkları sulak olan köylüler behemehal zengin olurlar.

Haşhaşın yetiştirilmesi: Haşhaş filizleri, afyonun alınması.

Ne kadar kuvvetli olursa olsun büyük bir itinâyâ çapaya muhtaçtır. Muzır otlardan tathir edilmeyen haşhaşlar kat'ıyyen tekemmül edemez. Köylerimizde haşhaş tarlaları güzel çapalanır ve temizlenirse de yetiştirilen kellelerden lira kırıntısı sakızları güzel toplayamazlar, keskin ve geniş bıçaklarla tarlaya giren işçiler kellelerin bazılarını az çizerler bazıları da çok keserler. Neticede çok çizilmesi lazım gelen büyük kellelerden az afyon alınır çok çizilenlerin afyonu kelle içine gönderilir. Hadd-i lâyıkıyla çizmek için mütereddidâne hareket etmek lazımdır. Bu terddütse onu geçecek sakızın müzmanını kaybettirir.

Afyonu iyi almak için vâkıfâne hareket etmek, acele etmemek ve vakti nakit bilmek lazımdır.

Halbuki elimizdeki afyon bıçakları işçilere ya tereddüt emr eder yahut tarladan afyon almayı nehy eder. Bu bıçakları terk edip kellenin hacmine göre tayin edilecek mikyaslı çizgi bıçakları kullanmalıyız. Kellelerde toplanan serveti yokluğa göndermemeliyiz. Miyâh-ı câriyeleri uzakta bulunan köylüler hiç işlememiş sahildeki tarlalarını gübrelerler ve ovaları sulayarak afyoluk yaparlarsa ıslah edilecek aletleri ihmal etmezlerse muvaffakiyetsizlikle neticelenen kuruya veya yıldızlığa ekilenler yerine mileti yoksulluktan kurtaracak ve ecnebî paralarının memleketimize fazlaca gelmesine sebep olacak güzlük afyonlar kâim olacaktır.

Tuhaf yerler

Londra'da ikâmet eden Leh Yahudilerinden birisi oğlunun izdivaç merasiminde hazır bulunmak üzere güzel bir elbise ve silindir şapka giymiş olduğu halde, Mûsevî muîdine gider.

Fakat merâim tamamıyla bitmeden evvel sür'atle evine dönerek elbisesini değiştirir. Arkasına yamalı bir elbise başına da yağlı bir şapka geçirir ve mu'îdin kapısına dikilerek, kendi oğlunun nikahında bulunmuş olanlar kapıdan çıkarken dilenmeye balar.

Fakat bu hal İngiliz kanunlarına mugâyir olduğundan tevkîf olunur. Üzerinde mühimce bir para mevcut olan Yahudi derakab ceza-yı nakdîyi te'diye ederek yakasını kurtarmış ve yeniden dilenmeye başlamıştı.

Afyonkarahisar'da

Ehemmiyetsiz Bir Paraya Tama'an Bir Kadın Öldürüldü

Acaba nerede?

Karahisar'ın Akacak maalesinde sakin matlab bağları bekçisi Hüseyin Ağa'nın zevcesi (Satı) ayın altıncı Çarşamba günü ortadan kaybolmuştur. Kocası kadını galip olduğunu polis merkezine ihbar etmiş ise de taharriyâta rağmen cumartesi gününe kadar Satı'nın hayat ve memâtı hakkında hiçbir emare görülememiştir.

Kırda bir çuval:

Geçen cumartesi sabahı kırda Yârenler Tekeksi civarında kanlı bir çuval görülmüş ve zâbıta tarafından çuval açılak yapılan teşhiste cesedin ortadan kaybolan (Satı) olduğu anlaşılmıştır.

Zâbıta bunun üzerine faaliyetle tahkîkâta başlamıştır.

İlk ipucu:

Maktûle Satı'nın komşularından Postalcıoğullarından Çakal Hüseyin oğlu Memet'in evinde dışarıya kalı sular aktığı görülmesi ve merkûmun fakir ve zarureti bulunduğu halde birkaç günden beri müsrifâne sarfiyâtta bulunduğu anlaşılması üzerine müddeî-i umûmî vekili Ziya Bey'in huzuruyla zâsıta tarafından ev taharrî edilmiştir.

Kanlı balta.

Mehmet'in evinde kanları yeni yıkanmış iki yorganı, iki çarşaf, ağzı kanlı bir adet baltası (satır) bulunmuş ve müsâdere edilmiştir.

Bir şüphe menbai daha

Maktûle Satı'nın zevci Hüseyin'in evinde de arkasında kan olduğu görülen hâki rengine bir ceket bile bir satır ve bir bıçak görülmüş ve müsâdere olunmuştur.

Mehmet'in zevcesi

Postalcı oğlu Mehmet'in evinde görülen emareler üzerine hane halkı kâmilten polis dairesine celb olunmuş ve ihtilâttan men edilerek tahkîkâta germî verilmiştir. Tahkîkât neticesinde Mehmet'in zevcesine çarşamba günü bugün mutlaka validenin evine gideceksin

diye gönderildiği ve ukûdunda ahırda bir insan bacağı görerek korkusundan bağırıldığı ve derhal susturulduğu anlaşılmıştır.

Hatt-ı Müstakîm

Evvel emirde min gayri had kârî'lerimize bir hedese dersi vermek niyetinde olmadığımızı arz edelim.

Serlevhamızın sebeb-i vaz'ı makalenin kıra'etinden sonra anlaşılabacaktır.

Memleketimiz iktisâden berbat halde bulunuyor. İthalat ve ihracat farkının mûcip olduğu müellim te'sirâtın o kadar çok bahsedildi ki, tekrarı kelâl âver bir malumatfuruşluk olacak.

Geçenlerde, Türk milletinin ideali ne olmalıdır?" diye bir makale yazmış ve mezkur makalede vatani yükseltmek için karşımıza alacağımız ve ulaşmaya çalışacağımız hedefin iktisâdiyât olması lazım geleceğini yazmıştık. Zimamdarlarımızın vâsıl olmak istedikleri hedefler şüphesiz mütenevvi'dir: Tam bir asayiş gâye-i kemâle vâsıl olmuş bir adliye, irfan ve medeniyet seviyesi yüksek bir halk vesaire vesaire. Fakat kabil midir ki memleket iktisâden yükselmez, bugünkü iktisâdî buhran devam ederse bu hedeflere vusûl imkanı bulunsun? Bizim gibi iktisâdiyâtı bozuk olan bir memlekette asayişin şu içinde bulunduğumuz şâyân-ı memnuniyet derecesi bir harikadır, hatta diyeceğimiz geliyor ki milletin ahlâkî seviyesinin yüksekliğe delalet eder. Hâkezâ, iktisâdî buhran geçiren bir vatanda gâye-i kemâli ihrâz etmiş bir (adliye) tasavvur edilemez. İrfan ve medeniyet de maalesef servete istinat etmek mecburiyetindedir. O halde Türk milleti idare etmek, terakkî ve te'âlîye mazhar etmek vazifesini deruhde etmiş olanların pîş-i enzârında memleketi iktisâden terakkî ve te'âlî ettirmek gayesi tecessüm etmelidir.

İktisâdî gayemize ulaştığımız gün; diğer emellerimize de ulaşmış derecede yaklaşmış olacağımızı hatırdan çıkarmayalım. Yalnız şurası şâyân-ı dikkattir ki bir memleketin iktisâdiyâtı diğer müesseselerine karşı nasıl müessir bir vaziyette ise, o müesseselerin de iktisâdî inkişafa birçok te'sirleri vardır. Zabıta müessesesi asayiş te'min edemezse iktisâdiyât müteessir olur. İktisâdî inkişaf için bilhasa iktisâdî gayeye göre tanzim edilmiş ma'ârif teşkilâtı ister.

Mekteplerimiz, yalnız alafranga giyinmesini düzgün söz söylemesini, daha bilmem neleri öğrenmeli biraz "Hayat Adamı" yetiştirmek gayesini takip etmelidir.

Ve memleketimizde iktisâdî terakki meselesi, her şeyden ziyâd bir "yol" ve "nakliye vesâiti" meselesidir.

Biraz uzattığımız bu sözlerle demek istiyoruz ki. İktisâdî gayeden inhirâf ile diğer husûsât ve müessesâta in‘itâf edecek faaliyetlerin de gayesi yine iktisâdî olmalıdır. Yani bu faaliyetlee mahdud olan kuvvetlerimiz tahsis edilebilmek için onun iktisâdî inkişâfa müessir olabilmek vasfını hâiz bulunmaları mühim bir şart telakkî edilmelidir.

Milletin bugün içinde bulunduğu hali kurak bir çöl içinde aç ve susuz kalmakla teşbih edelim. Ta uzaklarda münbit mahsuldar, yeşil, sulak bir “vaha” arz-ı mev‘ud” var çölden vahaya hatt-ı münkesir, hatt-ı münhanî ve hatt-ı müstakîm vziyetinde birtakım yollar gidiyor. Fikrimizce millî teşebbüs vâridâtımızı yalnız fikrimizce millî teşebbüs vâridâtımızı yalnız iktisâdî sahaya tahsis etmek hatt-ı müstakîmi tercih etmek demek olduğu gibi aksi halde uzun ve dolaşık yolları ihtiyar ve intihâb etmek demektir. Hatt-ı müstakîm istikâmetinde gitmeyi tercih edersek iktisâdî gayemizle beraber diğer emellerimize de vâsıl olmuş bulunacağız.

İstiklal Harbinde Ma‘lul Kalan Askerlere 1200 Liradan 100 Liaya Kadar Mükafat

İstiklal muharebâtında ve dâhilî isyanlarda mecrûhiyet veya başka bir afet neticesi ma‘lul kalan erkân, ümerâ, zâbitân ve neferlerin rütbesine ve derece-i ma‘lûliyetine nazaran (1200) liradan (100) liraya kadar muhtelif miktarda ve bir defaya mahsus olmak üzere nakdî mükâfât verilecektir.

Ma‘lullerin esâmîsi tespit olunmuş ve bu hususa Büyük Millet Meclisinde (iki yüz on dokuz bin lira) tahsis edilmiştir.

Cetvelde isimleri olmayan ma‘luller zuhûr ederse Büyük Millet Meclisine arz edilerek yeniden tahsîsât-ı munazzama vaz‘ edilecek ve aynı nispette nakdî mükâfât verilecektir.

Türkiye’ye Altın Yağacakmış

Roma’da yaşayan (Kontes Orelia) isminde bir falcı kadın 1924 senesinde muhtelif milletlerin başına gelecek şeyleri haber vermiştir. Falcı kadının memleketimiz hakkındaki tefeülü tuhaf ve şâyân-ı dikkattir. Bu tefeüle nazaran önümüzdeki sene Türkiye’nin arazisi genişleyecek, Boğazçı sularına altın yağacakmış. Kâhinenin birinci kehânetini reddederiz. (Musul) un bizim olduğunu unutmamak şartıyla bize yeni arazi değil mevcut arazimizi imar ve ihyâ lazımdır. Türklerle meskûn olmayan bir karış toprak bile istemeyiz. İkinci kehhânına gelince: Gökten altın yağmasına intizârı acz ve meskenet telakkî ediyoruz. İnşaalla bu kehânet memleketimizin iktisâdî inkişâfına bir remzdir ve inşaallah tahakkuk eder.

Bir ”Kaymakam”la bir (Jandarma Kumandanı”

Birer sene hapse mahkum oldular

Habere Bolu kaymakamı ile jandarma kumandanı masûniyet-i şahsiye kanununa muhâlif harekette bulunarak emvâl-i metrûkeden bir evi cebren tahliye ettirdiklerinden dolayı mahallî bidâyet mahkemesince birer sene hapse mahkum edilmişlerdir.

Balıkesir'den Bursa'ya Bursa'dan Karaköy'e Şimendifer

Bursa Meb'usu Ali Hikmet Paşa yaverini Rusya'ya göndermiştir. (Kardeş) refikimizin yazdığı göre bu seyahat Balıkesir ve Bursalıların müzâheretiyle Balıkesir-Bursa, Bursa-Karaköy arasında demiryolları inşası gayesine ma'tuftur.

Isparta'da İplik Fabrikası

İktisat vekâletinin Isparta'da bir iplik fabrikası açmak teşebbüsünde bulunduğunu istihbar eden Isparta meclis-i umûmîsi bu hususta izhâr-ı temenniyât eylemiştir.

Gazi Osman Paşa'nın Hazinesi

Bulgaristan'da çıkan Daily Orman gazetesinin yazdığına göre yetmiş iki yaşında bir ihtiyar, Plevne kahramanı Osman Paşa'nın Plevne'yi teslimden dört gün evvel o civarda bir yere mevcut altınları gömdürdüğünü söylemiştir.

Hain Bir Müftü

Antakya Müftüsü (Saffet Berekat El-Hâdî) isminde bir vatan ve din haini Antakya ve İskenderun'un Suriye'den ayrılarak barondaki Fransız idaresine rabtı lehinde bir fetva vermiştir.

Süt Makinesi

İnkara Lüzum Kalmayacak Mı?

Almanya'da süd veren hayvanların nedreti hasebiyle erbâb-ı fûnûndan (Çimlikin) namında bir zat süt yapan bir makine icat etmiştir. bu makine bir taraftan lazım olan otu amakta, bunları inek gibi çiğneyip hazm etmekte ve sonra diğer delikten fuzalâtı dışarı verdiği gibi başka bir musluktan da tabî süt gibi leziz ve besleyici olan sütü akıtmaktadır. Bu makine evvela yirmi inek kadar süt vermekte idi. Şimdi bin inek kadar kuvvetli olacak cesîm bir makine imal edilmektedir ki bu makine muhtelif musluklardan dört çeşit süt verecektir. Mesela kaymağı alınmış ve alınmamış süt ile beraber kaymak ve ayran hasıl edecektir.

Meyve Ağaçları

Meyve hâsılâtından Kütahya'nın birçok para kazanması için bir çare vardır:

Kütahya meveciliğini ikiye taksî edeceğim birinci şehirde ikinci köylerde.

Şehirde meyve bağçeleri: Bahçelerimizde meyve ağaçları kartalmaktadır. Senelerin mürûruyla kurumakta yeni fidanlar yetiştirmek hevesinde bulunmayan bahçıvanların ağaç hâsılâtı sene be sene azalmaktadır.

Tarihin bize anlattığı Kütahya binlerce sene geçtikten sonra terakkî yerine tedennî arz etmektedir.

Zağra'dan Akköprü'ye kadar Porsuk sevâhilinden Bölçek ve Böçek'ten de Çamlıca'ya kadar bütün Kütahya ovasını işal eden zengin ve güzel eşcâr-ı müsmerre ormanından şimdi eser yok. evvelce müsmere bir orman fakat şimdi kuru bir yeşillik te'mn eden Kütahya çayırlarının şehir hudûdundaki bahçelerimizde ve reddiye fasilesine mensup nebâtât gayet muvaffakiyetli surette yetişebir. Dedelerimizin gayretiyle fasıla-i mzkûreden elma, armut, vişne, kiraz, erik ağaçlarına tesadûf etmekteyiz. Bu ağaçların ekserisi yirmi otuz yaşını tecâvüz etmiştir. on on beş yaşında taze fidana nadiren tesadûf olunur. Bunun beşte dördü kuru ve çıplak geniş ve içi oyuk bir gövdeden ibaret olan ağaçlarımızın kısım-ı ulyâsında da tufetlî nebâtâtın makarrı ve me'keli olan, kendisinin uryânîsini setr edemeyen ufak filizleri ufak dallar dar yapraklardan müteşekkil yeşilliği hâmil çıplak gövdeden az dar az fzla mestûr saklar bulunur.

Ömrünün son zamanını yaşayan bu ağaçlar ve üzerinde bazı senelerde meyve görünür ağaçlarımız ekser seneler ihtiyarlığını, neslini idâmeye muktedir olamayacaklarını arz ederler.

Bahçelerinde balta ile dolaşan bağ bozanlar gölgeden başka şeyi hâsıl etmeyen bu kabîl ağaçların dibini çapalayarak sulayarak hayatına tazelik verecek yerde onları odun etmeye her zaman müheyyâdır.

Fakat ihtiyar ninelerinin söylediğini, her erik armut ağacının iki yüz beş yüz okka meyve verdiğini, tahattur ederek kendi tembelliklerinin neticesini memleketin kırağısına sisine ciro ederek ocak başında çubuğunu yakamayan ninelerinin kızılığındaki taze dilber süslü yeşilliği ve sevimli ağaçlarının vereceği tatlı leziz ve mebzûl meyvelere kavuşmak hulyasıyla vakit geçirirler.

Memleketimiz iklimi meyve yetiştirmeye gayrı müsait zihniyetini sa'yile hemrâh etmiş bazı gürûhta hayatını kaybetmiş borçlu kuru dalları bahane ederek baba dede yadigarlarını mahrûkâta tavîl ederler. Kahvehane martavalcısı bazı bahçıvanlarda meyvenin bollukta pek ucuz olduğundan kıt olduğu sene ile aynı karı te'min ettiğini iddia ederek memleketimizde fazla ağaç yetiştirilirse tabir-i mahsusuyla “Meyvenin yüzüne bile bakılmayacağını”

söylemektedirler. Evet meyvelerimizi hıfz edemiyoruz, hârice de sevk edemiyoruz. Nasıl ve ne şekilde sevk edilir bilemiyoruz. Yaz meyvelerini akar kokar diyerek ucuz fiyatla elden çıkarıyoruz. Yahut güzel çekimâne erikleriniz kak, cücemleri pestil armut ve elmaları turşu yapmakla kışa saklamayı muvâfık görüyoruz. Bu suretle meyvelerin mebzûl olduğu senelerde de kar edemiyoruz.

Meyve konserveçiliği: -Gölgelik ağaçlardan kâr te'mini için meyvelerin hakiki yüksek kıymetlerinden haberdar olmamız ve meyveleri hiçe sarf etmemiz bahçıvanlara bu hususta fazla kar te'min etmek çarelerini tatbik etmemiz lazımdır.

Bu çare konserveçiliktir. Kütahya'da yetişen verdiğilerin en kıymetli nevlerinin meyvesinden gayet güzel ve istifadeli konserve ve reçeller yapılabilir, konserveçilik yapmak için her bahçıvanın vereceği onar lira sermaye ile teşekkül edecek bir bahçıvan şirketi kafidir.

Böyle bir şirket vücuda getirir de dedelerimiz kadar çalışmakla beraber terakkiyât-ı hâziranın iş'âr ettiği mevâddın icrasını emsal etmezsek tabîi otuz sene evvel mahsuldar ağaç yetiştiren iklimin feyizyâb müsa'adâtından mebzûl meyveler tahassül edeceğini bu günde göreceğiz.

Ağaçlar bizden istifademiz çoğalırsa bahçelerimizi temizleriz ve yeni fidanlarla tezyîn ederiz eski zamandaki o şirin ve bereketli Kütahya'yı tekrar vücuda getiririz.

Köylerde meyve ağaçları-meyvecilik hemen şehre münhasır gibidir.

Halbuki meyveciliğe köylerimiz kasabadan daha ziyade müsaittir. Dedelerimizin himmetiyle muhtelif cinste armut elma erik ağaçlarından gayet kıymetli cinsler aşî ile yetiştirilmiştir. Fakat köylerde aşî nedir bilinmez. Pek çok köylerde işlenmemiş meyve ağaçlarına elmalara, alıçlara, kelefî eriklerine tesadüf etmekteyiz. Herl halde ağacı taş armut tesmiye edilen yabânî meyvelerden (100-200) okka hâsıl eder. Bu ağaçlar işlenirse pek azamî istifade te'min edecektir.

Senelerin mürûuyla işlenmeksizin kendi kendine tekemmül eden kör tatlı kelefî ağaçlarına aşî vurulursa dünyanın en birinci nev' ede edilir.

Harp sahası olmakla meşhur iklimlerde aşılانmış yalnız bir ağaç fakir bir kadının bir senelik iâşesini te'min etmektedir. Köylerimizde mevcudu milyonlara bâliğ ağaçlara aşî vurdurmayı ve sahiplerine aşının fevâidini anlamayı me'muriyet aidesinden rica ederim.

Eğer ricam kabul edilirse her köy ve köylü yavanlıktan kurtulacak ve yoksul milletim ekmeğine meyveden olsun katık tedarik edecektir.

İktisâdî İstikbâlimiz İçin

Bedbînîye Mahal Var Mı?

Geçen hafta Hatt-ı Müstakîm serlevhalı makalemizde mültezimi arzu ettiğimiz mevki-i selamete götürecek en kısa yolun iktisâdiyât olduğunu söylemiştik. İktisâdî hal ve mevkiimiz itibarıyla bedbînîye mahal var mı? Bulduğumuz vaziyet çok korkunç mudur? İstikbal için ümitvar olabilir miyiz? Bu hafta da bu suallerin cevabını vermeye çalışacağız.

Baştan başa step ve gatrı münbit bir memleketin sahibi olsaydık, bedbîn olmaya hakkımız vardı. Fakat [İnsan eksek biter] tabirine mâsadak olacak münbit bir memleketin evladı iktisâdî istikbalden emin olabilir.

Ziraat, bizim için en ümitbahş bir faaliyet sahasıdır. Kezâ, sanayi hayatımızın da ikişâfını te'min edebilmek için mühim menbalara mâlikiz- vâkıâ memleketimiz mesela İngiltere ve Almanya gibi tam menâbi memleketi olamaz. Fakat bizim için istikbalde hârice pek az muhtaç olacak kadar sanâyiimizi terakkî ettirmek mümkündür.

Topraklarımızın altında yatan madenî servetten maalesef bî-haberiz. Birçok memleketlerin tahtelarz tabakâtını gösterir hartalar yapılmıştır.

Bu haritalar, o memleketin servet-i madeniyesini gösteriyor [Şimdi tayyare nakliyâtı ehemmiyet kesb edince, bir de fevka'l-arz haritalar yapılyormuş. Bu haritalarda hava tabakâtında nerelerin fırtınalı, cereyanlı, nerelerin sakin olduğunu irâ'e ediyor.] Bir de toprağın üstü delik deşik edilerek maden aranmamış bahsettiğimiz maden haritaları yapılmamıştır.

Şüphesiz madencilik bir (sermae) ve (vesâit-i nakliye) işidir. Topraklarımızın altında yatan maden hazînelerinden daha biraz sonra istifade edeceğiz. Yakın istikbalde bihassa ziraat sahasında gösterebileceğimiz faaliyet, içinde yüzdüğümüz iktisâdî buhrânı izâle edebilecektir. Velhasıl bu vaziyet karşısında, biz büyük bir servet dolu bir kasanın önünde, onun anahtarını bulamayan sahibi gibiyiz.

Memleketimizden çıkan para, en çok neye veriliyormuş: Biliyor musunuz? İnsan hariçten en çok para vererek aldığımız şeylerden birisinin de (buğday) olduğunu öğreninde biraz hayret ediyor. Dışarıdan bir tane bile buğday almadığımız gün, iktisâdî buhrânın mühim bir kısmını savuşturmuş, paramızın (İştirâ kuvveti)ni çoğaltarak kıymetini yükseltmiş olacağız. Bu neticeyi te'min etmek yani fazlaca buğday istihsâlâtında bulunmak Türkiye için büyük bir iş midir? Harikalar doğuran bir millet, bu mesut neticeyi de elbette ve er geç elde edebilecektir. İktisat vekâleti yeniden 50-70 takım traktr satın alacaktır. Bu traktörler, yedek âlâtıyla beraber ve Afyonkarahisar veya Eskişehir'de bir tamirhane açmak, Kütahya'da dahil olduğu halde birkaç ehirde yedek âlât bulduracak birer depo küşâd etmek şartıyla münâkasayı vaz' olunmuştur. Buğdayın fazla istihsâl edilmesi demek, mümkün olduğu kadar fazla traktörlerin memleketimize idhâlî ve ovalarımızın bu traktörlerin gürültüleriyle dolması demektir. İktisat vekâleti her sene memleketimize mesela buradan traktör idhâl edebilir ve bunların çalışmasını

te'min edebilirse çok eçmeden Türk milleti refah ve saadete yaklaşmış olacaktır. İdhâlâtımızın mühim bir kısmını da pamuk ve pamuk mensûcâtı teşkil ediyor. (Şeker)e verdiğimiz para da pek büyük bir yekûn tutmaktadır.

Kendi ma'mûlâtımızla hem de zarif bir surette bugün baştan ayağa kadar giyinmek mümkündür. Gönül, ilk defa büyüklerimizin mebuslarımızın bu suretle telebbüs ettiklerini görmek istiyor. Küçükler, daima büyükleri taklit eder. Sonra şurada burada müteferrik bir halde bulunan sanayi-i nesciye imalathane ve tezgahları bazı tedbirlerle himaye edilecek olursa mensûcât için Avrupa'ya bu kadar fazla para vermekten kurtuluruz. İktisat vekâleti bu sene Adana'da bir şeker fabrikası açmak tasavvurunda imiş. Bu hususta mesela Afyonkarahisar gibi merkezî bir şehir intihâb edilse idi daha musîb olurdu fakat ne de varsa bir çiçekle bahar olmaz. Önümüzdeki sene içinde iç olmazsa beş tane şeker fabrikasına nâil olmalı idik. Şüphesiz iktisat vekâletinden kudret ve istitâ'atından fazla şeyler beklemeyiz. Şuna emin olalım ki memleketi düştüğü iktisâdî girdaptan kurtaracak (şirketler)dir. Fakat maalesef bazı yerlerde bazı numuneler milleti şirket kelimesinden nefret ettirmiştir. U nefreti izâle etmek hükümetin en büyük ve en mühim iktisâdî vazifesidir. Şimdilik birçok şehirlerimizde hâl-i faaliyette bulunan şirketler birleşerek şeker fabrikaları te'sisi için büyük bir şirket vücuda getiremezler mi. Velhasıl, iktisâdî programımızda birkaç muayyen hedef tayin edilmelidir. Bu hedefler mesela (buğday, sanâyii nesciye, şeker) olabilir. İktisâdî vaziyetimiz salâha doğru gitmek için yalnız biraz fazlaca himmet ve gayret istiyor. Bunu yapabilirsek yakın zamanda kağıt paramızın gittikçe altın olmaya başladığını göreceğiz.

Yeni Sayım Kanunu

Büyük Millet Meclisince âhiren ağnâm vergisine dair yeni bir kanun tanzim edildiği malumdur. Yeni sayım kanununa nazaran koyun, keçi, tiftik ve deve için her sene nisanın ibtidâsından on beşine kadar sûret-i mahsûsada hükümet tarafından defterler tab ettirilerek köylere tevzî edilecektir. Hayvan sahipleri köyün defterinin kaç adet hayvanları olduğunu yazarak altını imza edecekler ve karye hey'et-i ihtiyâriyesi de tasdik edecektir.

Hey'et-i ihtiyâriyeler, defterleri nâhiyede müdüre, kazada kaymakama vilayette valilere verecekler ve bu memurlar da aldıkları sayım defterlerini beş gün zarfında cihet-i mâiye i'tâ edeceklerdir.

Ba'de mayısın sekizinci gününe kadar tahsildarlar yoklama icra edeceklerdir. Koyun ve kıl keçi için (23) kuruş, tiftik keçi için (20) kuruş vergi alınacaktır. Bir yaşına girmeyen koyun ve keçi ile iki yaşına girmeyen develer vergiden muaftır. Vergi birisi haziranın diğeri temmuzun ilk haftasında olmak üzere iki taksitte alınacaktır. Yoklama esnasında defter hârici olarak kaçak

zuhûr eder hayvan olursa ceza olarak beş misli vergi ahz olunacaktır. Kaçak hayvan ihbar eden kimselere ikramiye verilecektir.

Dünyanın En Müthiş Canisi

Bu hafta Paris'te köylü bir cânî tevkîf edilmiştir. (Husey) isminde olan bu şakî uzun müddetten beri Amerika zâbıtası tarafından aranılmakta idi. (Husey) Amerika'da adeta cinayet şampiyonluğu ihrâz etmiştir. amerika polis hafiyelerini şimdiye kadar daima şaşırmıştır.

(Husey) 1919 senesi Kânûn-i Sânîsinde Fledelfiya'da muteber bir tüccardan yüz altmış bin dolar dolandırmıştır. Ondan iki ay sonra kendisine polis hafiyesi süsü vererek Newyork'ta bir evden altı bin dolar çalıyor, yakalanıyor, muhâkesini istinâf ettirmek talebinde bulunduğu cihetle muvakkaten serbest bırakılıyor, fakat istinaf mahkemesine çağırıldığı zamana kadar firara kadem basıyor. Ondan sonra yine Fledelfiya'ya giderek bir çete reisi oluyor ve lâ yu'ad cürmler ve cinayetler irtikâb ediyor.

(Husey) fevkalade zeki bir adamdır. Tahsii de vardır. Birçok lisanlara âşinâdır. Nâm-ı müste'ârla Neyork ve Şikago şehirlerinin kibâr mehâili ile de temasta bulunmuş ve bu sayede dolandırıcılıklarında şâyân-ı hayret bir muvaffakiyet göstermiştir.

Amerikalı polis hafiyeleri (Husey)in tek başına Amerika'daki bütün şakîlerden tehlikeli olduğunu söylemektedirler. (Husey) şimdiye kadar hiç olmazsa on iki kişi katletmiştir.

Tüpler Ürpertici Bir Cinayet

Fransa'nın (Kan) şehri civarında küçük bir kasabada sakin (Gustav Lakor) isminde bir amele geçende Matmazel (Delaro) isminde bir genç kızla tanışmış ve ikisi birlikte yaşamaya başlamıştır. Bir müdet iki gencin arasında büyük bir muhabbet hüküm sürmüş fakat aradan birkaç ay geçince amele akşamları eve geç vakit ve sarhoş olaak gelmeye başlamıştır.

(Gustav Lakor) geçen hafta bir akşam sarhoş olarak eve gelmiş ve yemek istemiştir. Matmazel (Delaro) derhal masayı hazırlamış ve pişirdiği yemeği amelenin önüne koymuştur. (Lakor) yemekten bir lokma alınca tuzunun az olduğunu hissetmiş ve birdenbire hastalanarak zavallı kızın üzerine yürümüştür. (Lakor) kızını ince dövdiği halde yine haddini teskîn edememiş ve eline geçirdiği ekmek bıçağını kızın karnına saplayarak 11 santimetre tavlinde bir yara açmıştır. Bu yaradan kızın bağırsakları dışarı fırlamış ve kız müthiş ızdırâbât içinde kendisini kaybetmiştir.

Matmazel (Delaro) gözünü açtığı zaman (Gustav)ı bağırsaklarını yerleştirmek ile meşgul bulmuştur. Amele, kızın bağırsaklarını içeri koyduktan sonra uzun bir iğne almış ve bir iplik geçirerek yaayı dikmeye başlamıştır. Bir taraftan da sesini çıkarmaması için kızını tehdit

etmiştir. Kız o derece korkmuştur ki hiçbir şikayette bulunmayarak bu müthiş ameliyâta tahammül göstermiştir. Fakat ertesi gün (Lakor) çalışmaya gittikçe kız müthiş ocağa daa fazla tahammül göstermeyerek sürüklene sürüklene polis dairesine gitmiş ve macerasını hikaye etmiştir. kız derhal hastahaneye sevk edilmiştir. Ahvâl-i sıhhiyesi vahimdir. Kati taht-ı tevkîfe alınmıştır.

Harp oyunlarından sorna reis-i cumhur hazretlerinin pek mühim beyânâtından:

Milletimizin masûn ve mesut yaşamaya istihkâkı vardır. Bunu bütün mevcudiyetimizle te'mine çalışacağız. Bizi bu maksada vusûlden men eden mevânî vardır arkadaşlar bunlarla mücadele mevkiinde bulunuyoruz.

Fakat her şeye rağmen memleket ve millet mesut etmekten ibaret olan maksat ve gaye hâl-i sulh olacaktır. Çünkü bu maksad hakkın da maksûdudur. Bütün ihtimâlâta karşı kıymetli kumandanlarımızın memleketi emniyetle müdafaa edebileceğine ait olan kanaatim bir daha te'yid etti.

Ankara İntibââtı

Büyük Millet Meclisi ile vekâletleriyle, vilayet devâiriyle, belediyesiyle Ankara yalnız hükümetinden ibaret gibi bir şey. Bu siyâsî ve idârî uzviyetin yanında şehrin diğer müessesâtı o kadar küçük o kadar görünmez bir halde kalıyor ki bunun farkına vardığım zaman hurdebînî bir vücut üzerinde kocaman bir kafa taşıyan bir ucûbe tasavvur ettim. Akikaten Akara böyle bir ucûbe-i hilkatı andırıyor.

Pâytaht İstanbul'da iken şehrin vüs'at ve azameti yanında hükümetin mevcudiyeti hiss olunmazdı bile. Maamâfih bu acaiplikte kudretli bir inkılap hükümetin fevka't-tabi'a bir husûsiyeti seziliyor. Meclisten Karaoğlan çarşısına doğru yükselen cadde her an üzerinde taşıdığı insanlarla ikılabî bir herc ü mercin seyyal ve bî-karar bir panoramasını arz eder. İşte dört seneden beri büyük meb'uslara hamallar vekillerle memurlar büyüklerle küçükler omuz omuza yürüyorlar. Yolun iki tarafındaki harap ve sefil kahvehanelerde, Karaoğlan çarşısındaki merkez kıra'athânesiyle Kuyulu kahvehaneden milletin muhtelif tabakasına mensup adamlar işte dört seneden beri, kırık tahta iskemlelerde oturarak karşı karşıya duman attırıyorlar. Ankara'nın havası Aristo Karasi'ye o kadar müsait ki (silik) içinde bile bir avas hükümetinin nümâ bulmasına imkan yoktur. Bu ihtilâtın neticesi olarak tuhaf bir tesviye de husûle geliyor. Şöyle ki: Meb'ûslarla meb'us değiller böyle beraber yaşadıkça ya meb'usların meb'usluk gururu aşınıyor, erior; yahut sinirlerine de biraz o gururdan bulaşıyor. Tıpkı mütevâsıl kaplarda olduğu gibi bir nev rûhî tesviye hâsıl oluyor. Uzunkavak bunlardan avul gibi muhteşem batınlardan vesair bu gibi bazı fitrî imtiyazlara malik bulunanlardan sarf-ı nazar edilirse insan

her gördüğü adamın meb'ûs olması ihtimalini düşünebilir. Hatta tuhaf bir arkadaşım, hiçbir merasime ehemmiyet vermeyerek, rast geldiğine:

- Sen meb'us musun, diye soruyor ve ekseriya müsbet cevaplar ayıyordu.

Ankara'da hükümet o kadar mütebâriz ve müttehiz ki dahâmeye uğramış bir uzuv gibi daima görünen o! Bu kuvvetli te'sir ile olacak ki insan bu memleketin her şeyinde siyâsî bir inkılâbı bir çeşni bir ren buluyor. Arabacılardan tutunuz da kahvecilere, bir yerlere varıncaya kadar her sınıf halkta siyâsî bir tavır, bir eda mevcut gibi buranın rüzgarları bile bir inkılap havasıyla esyor.

Ankara'da hükümet bir köylü kulübesine çıkmış bir sultan gibidir. Zaman zaman köy hayatının masum sahneleriyle Aristo Karasi'nin mutantan bu halleri çarpışır. Sabahleyin daha güneş doğmadan biraz evvel şehre kağnılar taşımaya başlar. Kangırı kapısı cihetinden giren bir kol bitmez tükenmez bir katar gibi saatlerce bütün şehri gıcırtilarla doldurur. Bu gıcırtilar sabır ve itaat ve teslimiyetin yanık ve müessir bir ahengiyle listelenmiş gibidir. Ben bu gıcırtiları dinledikçe bu yanık ilahileriyle vecde gelmiş birtakım dervişlerin derin bir şevk-i incizâb ile zikrettiklerini, höykürdüklerini tahayyül ederim. Bunu müteâkip deve katarları aynı tevekkül ve teslimiyetle şehre dahil olurlar. Bunların gelişi de çanları haber verir. Seherin loş ve serin sükûnu içinde bu çan sesleri; büyük bir madeni avza boşalan cesim bir suyun uğultusunu andırır. Ah sevgili develer, tıpkı milletimize benzeyen muti ve mütevekkil develer! Kağnılarla, devler böyle her sabah bu şehre erzak aşırırlar. Bunlarda ilâhî bir sabır ve uluvvü cenab vardır: Her şeye tahammül eder ve her şeyi affeder daha sonra: Shlep! Süt! Simit!.. gibi proletaryanın, halinden memnun sadâları aks eder. Minarelerde sabah ezanları okunur, horozlar küsta ve pervasız bir nida ile istiklallerini ilan ederler, nihayet otomobillerin şeytânî mütehakkimâne gurultular başlar. Önlerine geleni çarpıp ezecekmiş gibi bir azamet ve odgamlıkla caddelerde koşarlar kağnı ve deve nasıl şark felsefesinin insanı mütevâzi akîdelerini temsil ederse; otomobilde garbın; hak ve hayat kuvvetli içindir. Felsefesini temsil eder fakat dört seneden beri bu şerin caddelerinde kağnılar develer, otomobiller yan yana yürümüşerdir. Dün cumhuriyetin ilk günüydü. Büyük Millet Meclisinin önü kadın erkek bir yığın halk ile dolmuştu. Mızıka çalıyor, otomobiller bekliyordu. Bu sırada yine Kangırı kapısı cihetinden bir kağnı katarı söktü. Boş bırakılan meydandan, otomobillerin önünden öküzler boyunlarını sağa, sola sallayarak kağnıcılar övendirelerini kakarak gıcırtiların perdesini ile değiştirmeden geçtiler gittiler.

Burası hakikaten bir inkılap memleketi.

Dört seneden beri geçen bütün hadisâtın nâzımı burası oldu. Cihanın muvâzeneti üzerinde burası bir rol oynadı. Ve bizzat hükümet ne istihâleler geçirdi. İşte nihayet millet cumhurunu da idrâk etti. Toplar atıldı. Memleket sarsıldı. Yalnız Roma satvet ve şevketin

bakıyesi olan şu hasarlar, meşhur imparatorun şu meşhur sütunu, hiç tüylerini bile kıpırdanmaksızın, asırların mâverâsından hâdisâtı temâşâ ediyorlar.

31 Teşrîn-i Evvel 339-Ankara

Namdar Rahmi

**İstirdâddan Beri İdare-i Husûsiye NE Yaptı
Meclis-i Umûmîde Kıraet Olunan İzahnâme
-Geçen nüshadan mâba‘d-**

Edilmiştir. Bu defa mezkur köprülerden Hacıköy civarındaki köprüde dokuz bin sekiz yüz yetmiş dört kuruş bedel keşifli daha bazı alemdar tamiri için menâkıs ve ihâle muameleleriyle izâ‘a-i vakte mevsimin müsait olmamasına binaen emaneten tabir ve inşası encümen-i dâimîce takarrur ettirilerek ameliyata mübâşeret edilmek üzere bulunmuştur. Gediz-Uşak tarîki Gediz’den itibaren altmış beş kilometre tavlinde bulunan bu yolun muhtac-ı tamir kısmıyla köprüler tamirat ve inşası için dokuz yüz bin kuruş kabul edilmiş ise de ehemmi mühimme takdimen evvel emirde on sekizinci kilometresinde vâki seksen metre tavlindeki kargir ayaklı ve kafes kirişli cesim “Hamidiye Köprüsü”nün münhedim olan orta ayağının inşası ve döşek eğrilmiş olan demirlerinin doğrultularak yerlerine vaz‘ ve tamiri bi’l-münâkasa üç yüz on yedi bin sekiz yüz kuruşun talibine ihale olunarak inşaat hitam bulmuş ancak ahd tarafından bazı nevâkısının ikmâlîne talimen henüz kabul muamelesi yapılamamıştır. İstikşâfî icra edilememesinden nâşî köprünün başlarındaki şose kısmı ve ufak tefek imâlât-ı sanaiye tamirâtı sene-i âtiyede yapılmak üzere bütçeye tahsîsât-ı lâzîme vaz‘ olunmuştur. Gediz-Simav tarîki: İşbu tarîkin muhtâc-ı tamir aksâmı için iki bin yüz kuruş tahsîsât vaz‘ edilmiş ise de tanzim ve tasdik kılınan keşifnâmesi mucibince muhtelif aksâmdaki tamirat bi’l-münâkasa iki yüz altmış yedi bin kuruşa talibine ihâle edilmiş ve bu defa yapılan ikinci bir keşifle icrâsı zarûrî görülen yol menfez köprü gibi ameliyat ve inşaat dahi mevsimin daralması ve münâkasaya konulduğu halde başka talip zuhûr etmemesi sebeplerinden evvelki kısmın bedel-i keşfiyle bedel-i ihalesi arasındaki nispete göre tenzîlât yapılmak şartıyla sâlifü’z-zikr kısmın müte‘ahhidine tevdi‘ kılınmıştır. Kısm-ı sâninin bedel-i keşfi (5367) kuruş olduğuna nazaran müte‘ahhid (38300) kuruşa kabul ve deruhde eylemiş. Bunlardan birinci kısmın ikmâlî karîben me‘mul ise de ikinci kısma henüz mübâşeret olunarak yakın zamanda itmâmına çalışılmakta bulunmuştur. Her iki kısmın bedel-i inşaatı (350300) kuruşa bâliğ olduğuna göre tahsîsât-ı mevcûde gayrı kâfi bulunduğundan münâkale bahsinde bildirildiği vecihle (167000) kuruş Gediz-Uşak yolu tahsîsâtından naklen ilave olunmuştur.

Tamirât-ı müsta‘cele: Beş yüz bin kuruş kabul edilen bu fasıldan üç yüz bin kuruş Kütahya-Gediz yolu tahsîsâtına nakl ve ilave edilmekle beraber bütçede tahsîsâtı olmayan ve emâneten tamiri tensib edilen Kütahya istasyon tarîkinin bazı aksâmı için altı bin kırk ve bi’l-münâkasa talibine ihâle suretiyle tazmin ettirilen aynı yoldaki köprüler için yirmi iki bin dokuz yüz kuruş sarf edilmiş ve Kütahya-Karahisar tarîkinin 1-3 kilometre arasındaki bazı tamiratın dahi dört bin iki yüz altmış kuruşu hâvî keşifnâmesine nazaran emânet kararı verilerek icra ettirilmiştir. Nafianın âlât ve edevât-ı fenniye ihtiyacı tahsîsât nispetinde meyl ve te‘min olunmuştur.

Umûr-ı ma‘ârif!

Vilayetimizin cesâmeti ve ma‘ârif hakkındaki ihtiyacı nazar-ı dikkate alınarak-bütçeye 338 senesi küşâd edilen elli iki mektep dahi dahil olduğu halde yüz yirmi dokuz mektep maaşât ve masârifât-ı müteferrika tahsîsâtı kabul edilmiştir. Sâlifü’z-zıkr elli iki mekteple merkez-i vilayetin etraf şeir Yalvaç’ın Okçu ve Gövücü, Kızılcaviran ve Armuteli nahiyelerinin Soğukça Kızıllılı, Geregi nahiyelerinin Tokul, Emrene, Altıntaş nahiyelerinin zemmiye, Çal Dumlupınar karyelerinde ve Uşak merkez kazasına merbut Susuzviran; Ulubey nahiyelerinin Kaya-i Kebîr, Has Umurca ve Karahallı nahiyelerinin merkez enâs ve Karabedirler, Kırkbaran ve Sivaslı nahiyelerinin Bolkar Banaz nahiyelerinin Oturak-ı Kebîr Kızılcasöğüt karyelerinde ve Simav kazasına mülhak Kalkançekenler Kelem Yenicesi karyelerinde ve Dağardı nahiyesi merkezinde ve Gediz kazası merkezinde ikinci bir zekûr ve ikinci bir enâs ve merkez-i kazaya merbut karâdan, Ilıcasu Gedikleri, Memiler karyelerinde ve Tavşanlı kazasının Gümüş nahiyesine merbut Seyidömer, Ali ve Çoban karyelerinde ve Eğrigöz kazasının Yenicehasanlar ve Dere ma‘a Evren, Kali, Yarış ve Debracık nahiyelerinin Hacımahmutlar Çavdarhisarlı Hacı Kebir Cerne karyelerinde küşâd olunan kırk iki mektep ki: El-yevm doksan dört mektep hâl-i faaliyete getirilmiş ve Gediz kazası merkez Döğer ve Simav merkez Fatih Sultan mektepleri dahi numuneye kalb ve teşkilatları icra ve ikmâl ve mekâtibin tahkîkatları nispetinde levâzım dosya kırtasiye müteferrikalarıyla fukarâyı’l-ma‘âe ait kitap, kalem, defter gibi levâzım ve ihtiyâcî tedâri ve tevzi‘ edilmiştir. Uşak kazasının Kızılcasöğüt ve Oturak-ı Kebir karyelerinde erbâb-ı hamiyetin teşebbüs ve muâvenetle dörder dersshaneli ve birer muallim odasıyla sofayı hâvî birer mektep ve Tavşanlı kazasının Güzelyurt kazasının kezâik ahali hamiyetmendân tarafından üç dersshane ve bir muallim odasını hâvî bir mektep inşa edilmiş ve Gümüş nâhiyesi merkez olan Köprüviran karyesinde de yine ahali tarafından bir mektep inşasına başlanılmış olduğunu ma‘a leşkerân beyan ederim.

Umûr-ı zirâiye:

Vilayetimiz halkı emen kâmil deneyecek derecede ziraatle iştilal eder oldukları halde bütçemizin müsaitliğine binaen terakkiyât ve tekemmülât asriye-i zirâiyeden memleketimiz ziraati müstefîd edecek âlât-ı zirâiye mübâyâ‘ası için tahsîsât vaz‘ olunamamıştı. Bütçemizin ancak haziran gayesinde tasdikten vürûd edebilmesi ve matlûb vecile arazi elde edilememesi bilhassa bir şey te‘min edilememiş olması hasebiyle numune fidanlığı te‘sis ve nebâtât-ı müfîde celbi mümkün olamamış sene-i âtiyede numune tarlası vesair teşkilat-ı zirâiye miyânında te‘sis ve celb edilmek üzere bütçe tahsîsât-ı kâfiye konulmuştur. Ziraat muallimleri kadrosu ikmâl olunarak âhiren iktisat vekaleti tarafından gönderilen traktörlere bilfiil tecrübeler yaptırılmıştır.

Umûr-ı baytariye:

Cins-i karsın ıslah-ı teksîri emniyesiyle aygır celb edilmek üzere bütçeye tahsîsât vaz‘ ve kabul olunmuştu. Bu bâbda iktisat vekâletiyle cereyan eden ancak eylül sıralarında neticelenebilen muhabere neticesinde lüzumlu olan aykırılıkların o vakadan celbi kararlaştırılmış ise de vaktin geçmesi ve memlekette hayvan hastalığı zuhûru ve aygırlardan istifade edilmek için saka mevsimi olan nisan ve mayıs aylarında burada bulunması lazım geleceğinden ve hayvânât-ı mezkûrenin şimdiden mübâyâ‘ası bilâ lüzum aylarca yakalamak gibi bir külfeti mü‘dî olacağından mübâyâ‘a için tam sakad mevsimine yetiştirilmek üzere şubat nihayetinde memur itiraz-ı menfaat-i harbiye noktasının-te‘emmül kılınmış ve vakt-i muayyenin hulûlünde memur-ı mahsus itiraz-ı tabîi bulunmuştur. Koşu muvaffakiyetle icra kılınmıştır.

Umûr-ı sıhhiye ve harbiye:

Fukarâ ve gurebâ mursâya bir melce’ olan ve menâfî-i maddiye ve maneviyesi derkâr bulunan gurebâ hastaaneleri vilayetimizde merkez ve Uşak’ta olmak üzere ikidir. Bunlar için bütçemizin istitâ‘ati nispetinde tahsîsât konulmuştur.

Kuvvet

İzmir harp oyunları münasebetiyle

Kuvvet: İşte felsefe-i hayat! Beşeriyet, arz üzerinde hayat kasırgaları içinde yuvarlanmaya başladığı devirden itibaren, bütün mevcûdât ile beraber ve bütün mevcûdât gibi kuvvet silindirisinin altında tasfiyeden tasfiyeye, istihâleden istihâleye ma‘ruz kalmış. Doktorlar daima nisbî bir teselsül ile biri diğerini bel‘ ve temsil ederek- arzın dimâğ-ı mütefekkir olan beşerin tercüme-i halini de, mahlûkât-ı ibtidâiyede olduğu gibi- mütezâd cilvelerle, renk renk buhranlarla ve ekseriya hûnîn imtihanlarla doldurmuştur.

Hayat, kuvvetle kâimdir: Heyhât ki en müstakar kanun-i tabîi budur; hayatın hangi safhasını ve tarihin angi sahifesini açsanız bu kanunun dâimî tecelliyât ve tezâhürâtını

göreceksiniz: Binlerle seneden beri ve el-ân ve ilelebet bu düstur, hayata hakimdir. Hakim bulunuyor ve hakim kalacaktır; beşeriyetin büyük dimâğları sa‘âdet-i insâniyeyi te‘min etmek için beyhûde yere meslekler, mezhepler, düsturlar icadıyla uğraştılar. Tabiat değişmez ki kanun-i tabiat değişsin, bütün maddi nümâyîş ve âlâyîşe rağmen hayat bu manayı hayat her zaman için, mücadeledir, yaşamak isteyenler behemehal kuvvetlenmeye mecburdurlar. Uhuvvet-i umûmiye düsturları, ittihâd-ı akvâm hayalleri, mezheb-i iştirâk sosyalizmin saadet-i muhayyeleleri maalesef adîmü’t-tahakkuk birer efsanedir. Cemiyetler, ihtilaller, inkılaplar yine mücadeleye istinat eder, herhangi bir fikir tahakkuk için yine kuvvete arz-ı ihtiyaç eder:

Derken yine kat kat, yine hak namına kuvvet:

Yaşamak. Hak. Âmâl! Fkat hakkın kuvve-i kaydiyesi? Yine güç yine kuvvet! Fikr-i beşerin en yüksek müdâfi‘leri; hak ve müsâvât ekonomilerinin ta‘ammüm-i iktisâdî medeniyetin inkişâfı mücadelenin belki salahını ve sahasını dğıştirdi. Fakat buna mukâbil mücâdele kesb-i şiddet etti; hak ile kuvvet arasındaki uçurumlar genişledi: Mücadele devam ediyor ve ilâ nihâye devam edecektir.

Binaenaleyh bir an hayale aldanmak, bir an için mücadelenin bittiğini tasavvur etmek ne kadar feci bir hatadır, harp şüphesiz bir kuvvetin bir kuvvetle müsâdemesi, sul- fikir yeni bir harbe hazırlık değilse- en tabîî hal içinde bile bir menfaatin bir menfaatle, bir hayatın bir hayatla müsâdemesi değil midir!

Böyle mukaddime ile söze başlamak: Hakk-ı hayatını ve mâdûn şu oturduğu harabeler üzerinde nâmütenâhî şehirlerinin kızıl şafaklar ikâd eden kuvvetleriyle imzalayan bir milletin efrâdı aasında mücadeleden bahsetmek ne kadar acıptır. Heyhât ki hakikat budur ve hakikatler daima olduğu gibi kabul edilmek gerektir. Daa dün bundan gafletle veya tegâfülle ne elîm vaziyetlere düştüğümüzü ancak ve ancak Konya Anadolu’nun sînesinden fışkıran millî kuvvetle mukâbele ve mukâvemet etmek saysindedir ki bugünkü hayatı te‘min edebildiğimizi takdir ederiz. Fakat aynı zamanda teslim etmeliyiz ki dünün bugünü olduğu gibi bugünün de bir yarını vardır. Henüz etrafımızdan tehlikeler tamamen zâil olmamıştır, henüz hudutlarımız arkasında istihlâs heüz hudutlarımız arkasında istihlâs edilmemiş kardeşlerimiz vardır velasıl henüz vazifelerimiz itmâm edilmemiştir. Esasen tamam edilmiş olsa bile mukaddimede teşrîh ettiğimiz kalika-i kuvvet, bizi her zaman için mücadeleye müheyyâ bulumayı emr etmez mi?

Filvaki elimizde- yine kuvvete ve zafere istinâden elde edilmiş- bir muâhede var ve bu muâhede istiklâlimizi ve asgarî şerâiti hayatiyemizi te‘min etmiştir; fakat tarih-i beşer serâpâ bu gibi muâhedelerle doludur. Kağıt üzerine yazılan beynelmilel mukâvelelerin derce-i hayâtiyeti bi’t-tecrûbe sabit olmuştur. Milletler ve bilhassa Avrupa milletleri ne kadar hodgamdırlar; milletlerden hiçbir zaman sönmeyen ve sönmesi imkanı v eümidini olmayan

emperyalizm ateşi bugün kuvvet-i siyaset ve tagallüb makarrı olan Avrupa'dan, bizzat Avrupa'yı yakarak etrafa adeta seyelân ediyor. Bugünkü rüc'atı yarın bir hücumla telâkîye çalışmak emperyalizmin marazî sınıfıdır. Bugünkü muâhedeler yarın ilk fırsatta emperyalizmin sadmelerine maruz kalmak tabiidir. Bugün Avrupa'da hüret ve muhabbetle ellerimizi sıkın diplomatların elindeki beyaz eldivenler içinde kızıl pençeler gizlidir ve pençe emperyalizmin armasıdır; o pençeler kırılmadıkça, emin olalım ki emperyalist Avrupa hiç değişmez. Ve kuvvet kuvvetle olduğu gibi hak kuvvetle vesair aleyh şarkta garpla daima mücadele edecektir. Buna başka bir delil serdine hâcet mi vardır ki işte yeni bir fırsatın hulûlünü bekleyen aynı milletler tasdik edilse de ettiği iddia edilemeyecek olan- muâhedemizin tasdikinde bile hala faaliyet ediyorlar.

Siyasette hiçbir şeye görünmek de doğru değildir, siyasette dostluk yoktur; bugünkü müttefik yarın azm olmak, yahut bugünkü hasım yarın li minnete dostluğu kabul etmek bilhassa son musâra'a-i akvâm içinde misallerine sık sık şahit olduğumuz siyasi ve hatta tabîi cilvelerdir; bu bilassa garpta böyledir ve garp milletleride, insanların da olduğu gibi hak ve fazlet telakkîleriyle beraber sadakat ve metanet mefhumları da nisbîdir: Bunlar öyle yüksek ve Avrupa cihan maddiyâtından öyle uzak hayallerdir ki bunları bugünkü medeniyette bugünkü siyasette aramak abestir. Piyer Loti, itira etmemişti ki bu hayaller ancak şark diyarında bir hakikattir ve riyâdan en âzâde manasıyla din gibi hakkın da faziletin de bir kelime ile ifade edelim- medeniyet maneviyatın da med ve matla'ı şarktır.

Bugünün sırf maddî telkinleri içinde boğulan garptan, bilhassa Arap hükümetlerinden bu faziletler beklemez. Şark garptan ayrı olduğu kadar şark milletlerinin menfaatleri de garp milletlerinin menfaatinden ayrıdır. Şark hiçbir zaman garp ile imtizâc edemez.

Şark milletleri yalnız ve yalnız hakka ve kendi kuvvetlerin istinat etmek mecburiyetindedirler..

Herhangi bir millet için olursa olsun kuvvetten tecerrüd ettiği gün melhûz olan yegâne âkıbet hiç şüphesiz ihtilaldir. İnkırazdır mevt muhakkaktır. Birkaç sene evvel İstanbul hükümetinin hıyânet ve şena'atlarıyla biz de bilfiil tecrübe ettik. Bu kanlı tecrübe bizim için garbın vaadlerine, ve abdlere, hele hele mukâvelelerine itimadın ne kadar gülünç ve ne kadar elim bir gaflet olduğunu ispat etti. Artık tabiatın değişmez kanunu, asrın aman vermez mecburiyetleri, emperyalizm dünyasının akur ve muhteris enzâr ve intizârı önünde bizim için takip edilecek yegâne yol kuvvet-i manevî ve maddî kuvvet yoludur. Demir pençeler, demir pençe ile kırılır ve bilhassa o kırılacak demir pençeler içinde bizim ne kadar mağsûb haklarımız var... Elde bulunanları muhafaza ve mağsûb olanları istirdâd için nâmütenâhî kuvvet politikası

takibine mecburuz: Bilhassa etrafımızda büyük küçük her devlet şimalimiz cenubumuz garbımız ifrat ile bu politikayı takip ederken...

Şâyân-ı şükrandır ki bu hakikatler herkesten fazla herkesten evvel rüesâmızca takdir edilmektedir. İzmir’de reis-i cumhuremiz Gazi Mustafa Kemal Paşa hazretlerinin davetleriyle i‘ikâd eden harp meclisi bütün cihana bildirilmiş olsa gerektir ki: Türkiye cumhuriyeti hakkını, hayatını ve istiklâlini bihakkın müdrik ve müdafaa ve muhafazaya kat‘iyyen âzimidir. Türkiye cumhuriyeti her zamandan ziyâde kuvvetlidir müttehiddir. Ve her zaman için her türlü ihtimallere karşı müheyyâdır. Bununla beraber hakkına, hayatına ve istiklaline hürmet ve riâyet edildiği takdirde, sulhu da herkesten ziyâde arzu eder fakat hazır ol çünkü ister isek sulh ve salâh

Zekeriya Rıza

Av Derileri İhracatı

Ticaret vekaletinin ve meb‘uslarımızın ehemmiyetle nazar-ı dikkatine

Gazetemizin bu nüshasında münderic olan bir kanun mucibince mahsûlât-ı hayvâniyeden öteden beri alınmakta olan (Zâbita-i sıhhiye-i hayvâniyye) rûsûmu yeni bir tarife mucebince ahz olunacaktır. Bu tarife av derilerinden gümrük rûsûmunun yüzde yirmisi miktarında resm alınmasını âmirdir.

Gümrük idaresi ihracat resmi mülgâ olduğundan bu yüzde yirmiyi idhâlât resmi üzrine tatbik etmiş halbuki memleketimize hâriçten av derisi gelmesin diye fazla miktarda ithalat resmi alınmakta bulunmuş olmakla yüzde yirmi zâşta-i sıhhiye-i hayvâniye rûsûmu da büyük miktara bâliğ olmuştur.

Bu hal memleketimizin büyük menâbi-i servetinden olan av derileri ihrâcâtı durdurmuştur. Heralde bu akıbetin evvelden derpîş edilemediği anlaşılıyor. Millî ticaretimiz büyük zarar îrâs eden bu mesele serî‘an nazar-ı ehemmiyete alınması lazımdır. Çünkü av derilerinin ihracat mevsimi sona yaklaşmıştır.

Telgraf Haberleri

Büyük Millet Meclisinde Mühim Müzâkereler

Teşkilat-ı esasiye müzâkerâtına başlandı-ıtirazlar ve teklifler

Ankara 9- (A.A) Mecliste teşkilât-ı esasiye müzâkerâtına başlanmıştır. Celal Nuri Bey Kânûn-i Esâsî encümeni namına lâihanın rûh-ı inkılâbımızdan doğduğunu beyan ile kabulünü rica eylemiştir. Abidin Bey (Saruhan) vezâif-i ihrâsiyenin meclisten alınması müddet intihâb ve reis-i cumhuremiz salâhiyetlerine ait bazı mevâdda itiraz etmişler. Mahmut Esat Bey (İzmir)

tecđîd-i intihab kararının reis-i cumhura verilmesini tenkid etmiştir. Feridun Fikri Bey (Dersim) şûrâyı devlet ve iktisat meclis-i âlîsi teşkilini Re'fet Bey (Bursa) ikinci bir meclis idâsı teklif etmişlerdir.

Zâbıta-i Sıhhiye-i Hayvâniye Rûsûmu Hakkında Kanun

Para	Kuruş		Beher re'sinden
	50	Beygir	“
	25	Aster ve merkep	“
	10	Tay ve merkep yavrusu	“
	30	Öküz, inek, manda ineği, boğa, manda boğası	“
	10	Dana, buzağı, malak	“
	50	Deve	“
	50	Hınzırlar	“
	25	Hınzır yavrusu (bir yaşına kadar olanlar)	“
	5	Koyun	“
	3	Keçi	“
	2	Kuzu ve oğlak	“
	50	Kelb	“
	3	Hindi ve kaz	“
	2	Tavuk ve ördek (Mezbuh ve gayrı mezbul olmasi müsâvîdir	“
	1	Her cins piliç	“
	1	Mezbuh mücterat-ı kebîre ve sağîre luhumunun	Be her kilosunda
	3	Alelumum hınzırların müstazarât-ı lahmiye ve lahmiyesinin	“
	1	Kuru et ve sucuk ve pastırmanın be her kilosundan	“

Gümrük resminin yüzde yirmisi er cins lahm ve konservesi [Kapalı kutularda] gümrük resminin yüzde ellisi keza her cins balık konservesi [kapalı kutularda]

“	05	Hayvanat-ı müctere kebîre baş derilerinin	“
	10	Baş kuru derilerinin	Be her kilosundan
	20	Bargir derilerinden	
	05	Hayvânât-ı müctebere-i sağîre kelb ve hınzırların yaş derilerinden	“
	10	Hayvânât-ı müctebere-i sağîre kelb ve hınzırların kuru derilerinden	“
		Gümrüçe alınan rûsumun yüzde yirmisi av derilerinden	“

	3	Boynuz, tırnak ve kemik	Be her yüz kilosundan
3		Yün ve kıl	Be her kilosundan
5		Tiftik	“
	5	Her nev deri kırıntısı ve kazıntısı ve kelb tersi	Be her yüz kilosundan
20		Alelumum tuzlu bağırsak	Be her kilosundan
	1	Alelumum kuru bağırsak	“
20		İçyağı	“

Birinci madde- Fî 5 Kanun-i Evvel 1329 tarihli zâbıta-i sıhiye-i hayvâniye kanun-ı mütevak্কının ikinci maddesine tevfikân hayvânâtta ve mevâdd-ı hayvâniyeden muayene resmi tarife mucibince alınır.

İkinci madde- İşbu kanun 1340 senesi martı ibtidâsından itibaren mer'ıyyü'l-icradır.

Üçüncü madde- İşbu kanunun icrâ-yı ahkâmına iktisat ve maliye vekaletleri memurdur.

Muvâzene-i Düvel

-1-

Muhtelif atırlar ve menfaatler, müşterek duygular ve tehlikeler, hayat ve maişet endişeleri fertlerden ibtidâî aşiretler tevlîd ettiği gibi muhtelif an'aneler, muhit, lisan, kudsi mefkûreler vesairede ibtidâî cemiyetlerden milletler ve devletler ilad etti. Tabiatın, tedricen ve bi'l-ıztırâr iskanı kabul ettiren ve hiçbir zaman ve hiçbir suretle inhirâf kabul etmeyen umûmî kanunlarından biri de “Merc ve teksîf-i kuvâ” kanunudur ki efrâdı infirâddan içtimâyâ sevk eden bu olduğu gibi hey'et-i içtimaiyeleri de infirâddan ittihadı icbâr eden ve edecek olan sâik yine budur? Muvazzahan ifade edelim fertleri birleştirmek cemiyet ve devlet halinde yaşamaya sevk eden âmil ne ise cemiyet ve devletleri de daha geniş camialar, daha mütekâsif, kuvvetler halinde yaşamaya sevk eden âmil müsaade ve muhiti değişmekle beraber yine o devr-i tarihin muhtelif devirlerinde büyük tehlikeler ve büyük kuvvetler karşısında birleşerek kendi kuvvetlerinin teksif ve tevhîdine ve bu suretle mukâbil bir “Heyet-i kuvâ” teşkiline çalışmış muhtelif milletler gördüğümüz gibi bilhassa geçen asırdan beri Avrupa'da ve bu asır zarfında da umumiyet itibarıyla bütün küre-i arzda bu (beynelmilel uvârese) şeklinin daha kat'î daha mütebâriz bir halde istikrarına şahit oluyoruz.

Zannederse ilk büyük vazife-muhtelif medeniyetleri, muhtelif milletleri yekdiğerine mezc, temsil ederek tarihte en büyük inkılabı yapan- İslam alemiyle- yine muhtelif millet ve beraberinde kuvvetlerin tekâlif ve ihtilâttan teşekkül eden- ehl-i salib arasında vücuda gelmiştir.

O asırlarda bu muvâzenelerin tahsiline her şeyden ziyade kutsî idealler; dini ve medenî rekabetler bâis olmuştu, asırlar geçtikçe beynelbeşer (siik) yerine ekseriya iktisâdî siyasî ihtiras ve rekabetler bazen hayatî ve millî endişeler bu muvâzenelerin te'sisine bâdî olmaya başlamıştır. O kadar ki insanın kudsiyet hislerinin adiyâne sıralanmış bulunduğu bu asırda bu muvâzeneleri yalnız ve yalnız hırs, mütekâşil emniyetsiz istekler, inzimâm eden umûmî ve marazî hırs, hırs tahakküm ve tagallüb îlâd etmektedir: Binâenaleyh muvâzenei düvelin -tabiri caizse- esbâb-ı mûcibesini tespit ettikten sonra kabul edilmek lazım gelen ilk akikat budur! Beşerî ve tabiî her mevcudiyetle beraber ferdî ve içtimâî her hayatın (kuvvet)le müessis (kuvvet)le payidar olduğu hakikatini kabul edince bilhassa içtimâî ve beynelmilel nakliyat ve münâsebâtta ve bu nakliyat münâsebâtın muhrık ve miratı olan her nev siyasette ve mütenevvi' menfaat ve siyasetlerin telâtum ve tesâdüm veya imtizac ve teâzidinden tahassül eder alelumum muvâzenelerde ber mu'tad kuvvet, mikyasının ezam ve müessir olduğu esasını da kabul etmek icap eder.

Mukaddimede arz ettiğimiz sebeplerle herhangi bir manzûme-i kuvâya mukâbil, aşağı yukarı aynı kıymet ve kudrette camialar teşkil etmek hedefi ekseriya kuvvetli milletler arasında bir muvâzene te'sisine hâcim olmuş ve bu muvâzene bazen harb-i umûmî gibi âil ve hûnîn müsâra'alar intâc ettiği gibi bazen de bir nev mütâreke addedilebilecek bir devre-i sulh ve sükûn küşâd etmiştir. Zahir halde şu muhakkak ki bazen bu muvâzeneler bazı serkeş ve sergüzeştçü milletlerin ihtirâsât ve hayâlatının hapis ve tevfikine medâr olmuş ve bazen böyle bir muvâzene-i fikir îanesi bile beynelmilel korkunç felaketlerin önünü almıştır.

İhtilal ve fevâriz halinde bulunan hadd-i nâ-şinâs bir hükümeti kabza-i teshîrine geçiren Napolyon Bonapart'ın Avrupa içinde harîk devren devr îkâ' eden ateş-i ihtirâsı ancak böyle bir muvâzene-i fikr, endişesinin doğurduğu bir ittihat sayesinde söndürülebilmiş ve bilhassa Napolyon Bonapart muharebelerinde sonra Avrupa siyâsî zümreler teşekkül etmiş; ittifak ve ittihat hisleri revac ve kuvvet bulmuş ve bu hisler dâimî bir mümârezet idealin edoğru inkişâf etmeye başlamıştır. Henüz bu tam muvâzenet tahakkuk etmemiştir ve tahakkuk etmesi imkanı da yoktur: Beşe binler (silik) aynı ruhu taşıyan beşerdir; medeniyet ne kadar terakkî ederse etsin ruh-ı beşerin tağyir ve ta'dîli, hırs ve ceberutun ref'i ve binlerle seneden beri beynelbeşer müterâkim hesapların bir kalem zaruretiyle tesviyesi imkanı olmadığı için öyle bir muvâzenet-i tâmme imkanı öyle müsâmât-ı mutlaka ihtimali de yoktur.

Napolyon Bonapart muharebelerinin inkişâfına hizmet ettiği bu ittihat mefkûresi pek az bir zaman sonra bazı millî vahdetlerin tulû'una "ez cümle mübtehâsım İtalya'nın icadına" münşetit Almanya'nın ittihadına yardım etti. Millî vahdetten ve millî kuvvetlerin ittihadından sonra da beynelmilel ittihatlar başladı: Almanya, Avusturya ve İtalya ile ittifak-ı müsellese

Fransa, İngiltere ve Rusya ile itilaf-ı müsellese ahd ve te'sis ettiler ve bu manzûme-i düveliyelerin etrafına irili ufaklı birçok binler üşüştü ve bu suretle mebsûtan münasip bir tesâvî-i kuvâ, bir muvâzenet hâsıl oldu. Bu müsâvât ve bu muvâzenet muhafaza edildiği müddet zarfında sulh ve müsâlemet de muhafaza edilebildi; fakat bu müsârât bozulduğu ve kefenin bir tarafı ağır basarak diğer tarafta vesâil-i za'af -iftiraklar ve gedikler- hazırlandığı an tarih için ne meş'um âlem-i insaniyet için ne vahim bir a oldu! İşte o an içinde nâire-i harbin bütün kıta'ât-ı hamsede infilâkına, Balkanlarda atılan bir tek kurşunun şerâresi kifâyet etti ve milletler, neticesi bugün bile kâbil-i tahmin olmayan nâmütenâhî ve bî-eman bir müsâra'aya atıldı.

Zekeriya Rıza

Mübâdeleye Tabi Olanların Hukuk-ı Tasarrufiyesi

İmar vekaletinden resmen tebliğ olunmuştur:

Mübâdeleye tabi olanlarla olmayanların Yunanistan'da bulunan malları hakkındaki hukuk-ı tasarrufiyelerinin te'mini zımnında takip etmeleri lazım gelen hatt-ı hareket ber vech-i âtîdir:

1- Mübâdeleye tabi olanlar, Yunanistan'ın garbî Trakya mıntıkası hâricindeki mahallerde mütemekkin müslüman deynde bulunan Yunan tebaasıdır yalnız Arnavutlar bundan müstesna olup mübâdeleye dahil değildirler.

2- Mübâdeleye tabi bulunan araziye 1338-1912 senesi Teşrîn-i Evvelinin 18'inci gününden itibaren terk edenler de mübâdeleye dâhildirler.

3- Yunanistan'ı terk edecek mübâdeleye tabi ahali her cinsten menkûl mallarını ve aynen bilcümle paralarını beraberlerinde götürmek veya nakl ettirmekte serbest olacaklardır. Bu yüzdne ne ihraç ne idhâl resmine, ne de başka hiç resm vermeye tabi tutulmayacaklardır. Yunanistan'ı terk edecek olan cemaat azası (Cami, tekke, medrese, mektep, hastahaneer, şirketler, cemiyetler ve eşhâs-ı maneviye ve herhangi mahiyette olursa olsun diğer te'sisât me'mûrîn ve mensûbîni) dahi kendi cemaatlerine ait emvâl-i menkûleyi serbestçe beraberlerinde götürmek veya nakl ettirmek hakkına mâliktirler.

4- Emvâl-i menkûlelerinin tamamını veya bir kısmını beraberlerinde götürmeye kadar iltiyâb olamayacak olan ahali bunları mahallerinde bırakabileceklerdir. Bu takdirde me'mûrîn-i mahalliye bir konulan emvâl-i menkûlenin müfredat defterini ve kıymetini muhâceret eden şahsın muvâcehesine tespt edeceklerdir. Muhâcirler tarafından bırakılan emvâl-i menkûlenin müfredat defterini mübîn olan zabıt varakaları dört nüsa üzerine tanzim edilecek ve onlardan biri me'mûrîn-i maalliye nezdinde kalacak ikincisi muhtelit mübâdele komisyonuna, üçüncüsü Türk hükûmetine tevdi' edilecek, dördüncü muhâcire verilecektir. Bu bâbda müşkülâta düçar

olanlar keyfiyeti en yakın şehit haneye veya muhtelit mübâdele komisonuna veyaut da tâlî komisyonlara hbar etmelidirler.

5- Mübâdeleye tabi ahaliin veya cemaatlerin tamâmını veya bir kısmını beraberlerinde götürmeye kudretyâb olamadıkları emvâl-i menkûleleri ve şehir ve kasaba dâhilinde veya haricindeki emvâl-i gayrı menkûleleri muhtalit mübâdele komisyonu tarafından tasfiye edilecektir. Mübâdeleye garı tabi havalide saki cemaatlerin müessesât-ı dîniye veya hayriyesine ait olup mecburi mübâdeleye tabi havalide blunan emvâl dahi mezkur komisyon tarafından tasfiye edilecektir.

6- Yunanistanı evvelce terk etmiş ve mübâdele-i ahaliden dahil addedilmiş olan eşhâsa ait emvâl-i menkûle ve gayrı menkûlenin tasfiyesi dahi madde-i sâikaya tevfiķan ve 18 Teşrîn-i Evvel 1912 tarihinden beri Yunanistan'da musâdere veya mecburi bey' vesaire gibi işbu emvâl üzerindeki hak herhangi bir tahdid ve kayd îrâs edici bir surette te'sis edilmiş bilcümle kuvvetin ve nizâmâtta münba'is, her ne mâiyette olursa olsun bilcümle tedâbire tabi tutulmaksızın yani tedâbir hiç zayi edilmemiş gibi telakkî edilerek icrâ edilecektir. Gerek işbu maddede ve gerek madde-i sâbıkada zikri geçen emvâlin bu cinsten bir tedbire maruz kalmış oldukları takdirde kıymetleri muhtalit mübâdele komisyonu tarafından işbu tedbir tatbik edilmemiş gibi tayin rü'yet olunur. Yani bilfarz bir şahsa ait emlak ve arazinin bir kısm-ı mühimmi veya tamamı musâdere veya istimlak edilmiş ise u musâdere istimlak ke'enlem yekûn addedilerek işbu emlak ve arazinin kısm-ı mühimmi hâl-i aslîsindeki ve sanat ve şerefine göre kıymet takdir olunacaktır. Mezkur komisyon mübâdeeye tabi eşhâsa ait ve mübâdeleye tabi arazide kain olup 18 Teşrîn-i Evvel 1912 tarihinden biri istimlâk edilmiş olan emlakın kıymetini yeniden takdir edecektir. Komisyon müşâede edeceği zararları mal sahipleri lehinde tamir edilecek bir ta'viz tayin ve tespit edecek ve bu ta'vizin miktarını mal sahiplerinin matlûbuna ve Yunanistan hükûmetinin zimmetine geçirecektir. İşbu maddede ve madde-i müsabakada mezkur eşhâs intifâ'ından işbu veya bu suretle mahrum edilmiş oldukları mallarının vâridâtını almamış oldukları takdirde şu vâridât kıymetinin kendilerine iadesi harpten evvelki îrâd vasatî esas üzerine ve muhtalit komisyon tarafından niyet edilecek eşkâle tevfiķan te'min olunacaktır.

Aza Kayd Olunuz

Memleketimizin kimsesiz yetim yavrularına karşı bir valide şefkat ve muhabbetle kollarını açarak onların gözyaşlarını silen, hayatlarını koruyan himâyete etfâl-i cemiyete ulvî gayesini te'min için herkesin muâvenet ve muzâheret etmesi vatanî ve millî bir vazifedir. Her şefaattli ve hamiyetli vatandaşın bu vazifeyi ihmal etmemesi ve nesnede bir lira vermek suretiyle bu muhterem cemiyete aza kayd olunması bilhassa temennî olunur.

Ziraat Başmüdüriyeti

Kütahya, Afyonkarahisar, Eskişehir, Bilecik, Konya vilayetleri bir mıntika addedilecek Anadolu mıntıkası ziraat başmüdüğü unvanıyla bir müdüriyet teşkil edilmiş ve iktisat vekâleti sâbık teşvîkât-ı zirâiye müdüğü Ahmet Bey tayin edilmiştir. Başmüdüriyetin merkezi Eskişehir olacaktır. Başmüdüğü bey Eskişehir'e muvâsalat ederek vazifesine başlamıştır.

Toprak Yiyenler

Soğuk memleketlerde yaşayan insanlar sıcak ve mu'tedil memleketlerde yaşayan insanlardan daha uzun oluyormuş.

Bizce pek iğrenç ve fena olan şeyleri kemâl-i intihâ lezzet ile mübîn birçok akvâm mevcuttur.

Hindistan'da, Cenûbî Amerika'da (silik) adaları da (jeofazi tranhuvari) yani toprak yiyicilik pek müştahirdir. Oralardaki insanlar bir nev killi toprağı seve seve yiyorlar. Çarşılarda topraktan ma'mul ekmek veya kek şeklinde et'ime satılmaktadır. İran'da bile Nişabur ve Kirman toprakları yenilmektedir.

İnsan Yiyenler

İnsan yemek adeti Okyanusya ve Malezya adaları ile, Cenûbî Amerika'da ve bilhassa Afrika'nın ortasında görülmektedir. İnsan eti yemekle meşhur olan kabileler Sumatra adasındaki (Banna)lar, Yeni Britanya, Yeni Hepriye adaları ahalisi Cenûbî Amerika (Butokido) ve (Arumak)lar bâhusus Afrika'nın ortasındaki (Niyamniyam)lar, (Marbattular) (Basanga) lar ile (Fasay)lardır.

Bu avimlerin bazıısı ihtiyaç tesiriyle bazıısı da insan etinin pek lezzetli bir ta'âm sayılması sebebiyle (silik) oluyorlarmış. Bazı kavimlerde batıl bir itikat da varmış: Bir kimsenin tehî veya böbrek gibi bir uzvunu yiyen kimse o adamın bütün kuvvet ve meziyetine malik olurmuş.

TelgraflaR: Büyük Millet Meclisi teşkilât-ı esâsiye müzâkerâtına devam etmiş ve meclis ictimâ'ının dört sene devam etmesini yeni intihâbât icrası mümkün olmadığı zaman bir sene temdîd müddet caiz olacağını vesair maddeleri kabul etmiştir.

Hilafet ve Alem-i İslam

Avrupa Matbûâtının Yaygaraları Münâsebetiyle

Avrupa daima en ziyâde korktuğu kuvvetlerin, tahakkukundan ürktüğü fikirlerin aleyhinde bulunmak i'tiyâdındadır. Bir cümleden olmak üzere arz üzerinde İslamiyete her şeyden ziyade aleyhtar ve hasım olduğunda şüphe yoktur. İslamiyet garp aleminin itiraz ve istilâsını ekseriya te'hir ve tevkîf eden en büyük kuvvettir. Ve bu kuvveti doğrudan doğruya cepheden hücum ile yıkmaya cesaret edemedikleri zamanlarda bu emmellerinin cephe arkasından, menfî faaliyetlerle tahakkukuna sâî olurlar. Avrupa'nın her şeyde olduğu gibi bunda da isti'mâl ettiği en kuvvetli silah, propagandadır. Bilhassa âlem-i İslamın hayır ve nef'ine bâdî olan herhangi bir fikir ve teşebbüsü lehinde bulunmak garp için meşur ve masrûf bir an'anedir.

Hilafetin ilgâsı münâsebetiyle bu defa da aynı Avrupa'yı aynı tekallüb-i riyâ ile tezgah başında görüyoruz.

Hilafının bir zamanlar hasm-ı bî-emânı olan arz üzerinde bir Kur'an bir Kabe ve bir hilâfet bulundukça kendilerine rahat ve selâmet mutasavver olmadığını merâret ve cesaetle itiraf edenler bugün "Kur'an'dan ya da kral taraftarı fehvâsinca hilafetin candan taraftarı kesiliyorlar ve son ilgâ kararına karşı mugâlatakâr mütâla'alar hatta münakkidler ve itirazlar püskürüyorlar. Tabî'dir ki bunda sâik-i hakîkîleri makâm-ı hilâfete muhabbetleri ciddiyet-i İslamiyeye hürmetleri değil midir. Bunda yegâne hedefleri âlem-i İslam efkâr-ı umûmîsini teviştir. Başka bir şey olmadığına hiç şüphe yoktur. Tabiatıyla vicdan-ı İslam bu gibi teşebbüsâta bîgâne kalacak ve bu propagandalara karşı layık olan hükmü verecektir. Fakat bizim için vaziyet-i tasrîhi sadedinde söyleyecek birkaç söz var:

Evvel be evvel hilâfete taraftarlık iddia edenlerin vaziyet ve hüviyetlerini teşrih etmeliyiz: Evvela İslamiyetle alakadar olmayanların dîn-i İslama ait herhangi bir mesele üzerinde hakk-ı re'y ve münâkaşaları yoktur. Hilafet mütehasıran İslamiyete ta'alluk eder ve tabir-i enseb ile ailevî ve husûsî bir meseledir; ehl-i salîb ne şekilde te'vil ederse etsin- husûsât-ı diniyemiz hakkında, bir nev müdahaleyi tazammun eden mnâkaşalara iştirâk ve hele hele doğrudan doğruya muâraza edenleri ihdâsına tasaddî edememelidir ve ederse bittabi bunun hüsn-i niyete müstenid olmadığını idrâk etmeyecek hiçbir müslüman yoktur.

Saniyen: İslam efkâr-ı umûmiyesine karşı bu vesile ile güya hürmetkar bir vaziyet takınan salîbi dimâğ ve kalemlerin bu hürmet ve samimiyetine inanacak hiçbir safdil yoktur. Garp, İslam alemine karşı hürmet ve samimiyetini daha başa vardılar da izhâr ve ispat edebilir: Fakat asırlardan beri müttehidn ve müşterekü'l-menfaa hasm-ı bî-emel olduğu yurtlarını hukûk-ı milliye ve siyâsiyelerini çiğneyerek aalisini her vasıta ve her vesile ile kahr ve tazyik altında bulundurduğu memleketler hakkındaki hissiyâtını hulâsa ederken her halde mevhum hürmetlerden muhabbetlerden başka kelimeler telaffuz edebilir; âlem-i İslam bu efsâne-i hürmet ve muhabbetin manasını kendi hayat ve istiklali bahasına olarak tecrübe etmiştir.

Min cerbû'l-mücerreb hîllet bihi'n-nedâme

İslam âlemi bugün her şeyden evvel hukûk-ı siyâsiye ve medeniyesine istikbâl ve hürmetine teşnedir. Bu hukûku bel' ve hazm eden garbın bugün için kopardığı bu yaygaraların her halde kendine has bir manası vardır ve bilhassa son senelerde şâyân-ı hayret bir sür'at ve vüs'atle mazhar-ı inkişâf ve intibâh olan İslam âleminin bu manayı da ihâta ve idrâk edeceğine eminiz.

Meselenin İslâmî vechesine gelince:

Bu hususta mecliste verilen izahat-ı ilmiye ve târihiyeye ilave edilecek fazla bir sözümüz olmamakla beraber mübhem kalan bazı noktaların tavrîhi icap eder.

İslamiyette rûhânîlik, papalık, rahiplik yoktur: Lâ ruhânîyete fi'l-İslâm! Binaenaleyh hulefâ-yı Osmâniyeden evvel Mısır'daki hükümete Abbasi halifeleriyle son halife Abdülmecid'in şekl-i hilâfetlerine mesâğ ve cevâz-ı dînî yoktur. İslam âlemi papaya muhtaç değildir. Ne Furkân-ı Azîmü's-Şân'da ve ne de sünnet-i seniyye-i cenâb-ı peygamberîde böyle bir ihtiyaç ve lüzuma dair bir delâlet işaret vardır. İslamiyet ulû'l-emr tanır ve ulû'l-emr İslamın reis-i siyâsî ve idârîsi olduğu gibi reis-i dînîsidir de. Riyâset-i dînîye İslamiyette riyâset-i siyâsite ve idâriyeden tefrîk edilemez; İsmet Paşa hazretlerinin mecliste îrâd ettikleri "Hükümetimizin iki başlı olmaya tahammülü yoktur" sözünün bir manası da budur. Halife vekil demektir ve mana ve medlûlü ehl-i İslamın umûr-ı dînîye ve dünyevîyesini Fahr-i Kâinât Efendimiz'e vekâleten tedvîr etmek üzere ictima-ı ummetle intihâba müstendi bir vekalettir. Bu vekile halife unvanı verilebildiği gibi başka herhangi bir unvan da verilebilir. Bunda yalnız lûgat ve tabir farkı vardır; hakikatte lafz ve şekle itibar yoktur. Ehemmiyet ancak mefhûm ve manadadır.

Esasen hilâfet unvanı da Fahr-i Kâinât Efendimiz'den sonra isti'mâl edilmiş ve ilk defa intihâb edile e kimle "Halîfe-i Resûlullâh" denilmiştir. Halifelerin vazifeleri ale'l-ıtlak icrâyı hükümetten ibaretti; binâenaleyh hilâfetin delâlet ettiği mana hükümet olduğu gibi hükümet de unvandan sarf-ı nazar bizâtihi hilâfetin medlûlüdür. Binaenaleyh her zaman için alemdâr-ı İslam olan bir hükümette, ilâfet, ismen değil fakat ma'nen delâleten, hakikaten, fiilen vardır.

Hilâfetten maksat riyâset-i İslam olduğuna ve bilfiil bütün İslam âlemini hükümetle idare etmek halen müte'assir ve muhal bulunduğuna ve şekl-i hâzırda bu riyâsetin te'sir ve nüfuz-ı manevîsi ileri sürüldüğüne nazaran İslamın bir reis-i âlîye ihtiyacı derkâr ve bu riyâset hakkı hükûmât-ı İsamîye içinde kuvvet ve ehemmiyet ve istiklal ve haysiyete mâlik en büyük millet ve hükümete aittir. Binaenaleyh Türkiye hükümeti her zaman için âlem-i

İslamın reis-i tabîî reis-i dînî ve manevîsidir. Âlem-i İslam Türkiye'ye istinatgâh olduğu kadar Türkiye de her zaman için âlem-i İslama istinatgâh olacaktır.

Türkiye'nin bu kararı hiç şüphe yok ki âlem-i İslamı yalnız memnun eder; zira bu karar ile gayrı tabîî bir şekle, her türlü nüfûz ve haysiyetten mahrum bir lafz-ı bî-manaya nihayet verilmiş ve o lafzın medlûl-i muazzamı ismen değilse de fiilen bir cumhuriyet-i İslamiyeye, kuvvetli ve müstakil Türkiye cumhuriyetine intikâl etmiştir. dîn-i İslam kabul etmediği gibi âlem-i İslam da papalık kabul etmez. Ebediyyen niyet verilen o gayrı tabîî şekle bittabi fikren ve vicdanen taraftar olduğu ilmî kanaatlere ilmî esaslara istinat eden hiç kimse iddia edemez.

Türkiye ancak bir şekl-i gayrı tabîîyi ilgâ etmiştir; yoksa garazkârân-ı İslamın iddia ettikleri vecile dînî esâsâtta birini men ve iptal etmiş değildir. Gayrı makul, gayrı dînî, hikmet-i vücuduyla vaziyet-i hâzırasını bir zıt nam teşkil eden bir şekil ilgâ edilmiş olmakla beraber delalet ettiği riyâset ve vekâlet îkâ ve bununla da ihtivâ ettiği mana ve ehemmiyet tasrîh ve te'min olunmuş demektir.

Bu karar ile ikinci bir faide daha te'min edilebilmiş, hanedanlarda kal' ve def' edilmiştir. Riyaset ve hilâfet hiçbir hanedana semâvî bir atıyye şeklinde bahş ev ihsan edilemez. Hanedan usulünü tarihte faidelerinden nispet kabul etmeyecek derecede fazla mazeretleri ta'dâd edilebilir. Dinen en makul ve makbul şekil, intihâb şeklidir ki tasrîhan bu şekle cumuriyet unvânı veriyoruz, esasen İslamiyette ilk meşru hilafet, bir nev cumhuriyet ve ilk halifeler yalnız tarz-ı intihâbları ayrı müntehib birer reis-i cumhur değil mi idiler? Hutbelerde isim ve unvan değerine gelince hakikaten Türk hilafet veya riyâsetie taraftar olan bilâd-ı İslamiyede hutbede Türkiye'de olduğu gibi Türkiye Cumhuriyeti'nin veyahut behemehal bir isim zikri arzu edilirse Türkiye reis-i cumhuriyunun yâdıyla mesele halledilir.

Velhâsıl hulâsa itibarıyla muhakkaktır ki vaziyeti bütün vuzûh ve ciddiyetle ihâta eden müteyakkız âlem-i İslamca bu karar garp matbûâtı vasıtasıyla iddia edildiği gibi iğbirâr ile değil bilakis minnet ve mesâr ile karşılanmak lazım gelir ve akikaten de öyle karşılanmıştır. Bu vaziyet karşısında hiçbir propagandanın ve hiçbir beyannâmenin te'siri olamamak tabîîdir.

Son söz olarak derim ki Türkiye Cumhuriyeti her zaman için İslamın reisi, rehberi ve istinatgâhıdır. Efkâr-ı İslam bu hususta tamamen mutmain ve emin olabilir. Z.R

Meclisin Tatil ve İctimâ'ı Hakkında Kabul Edilen Maddeler

Ankara 23- Teşkilât-ı İslamiye müzâkerâtına devam olunmuştur. Kabul edilen maddelere göre tatil esnasında reis-i cumhur veya meclis reisi lüzum görürse yahut azanın beşte biri talep ederse Büyük Millet Meclisi ictimâyâ davet olunacaktır. Meclis her teşrîn-i sâni'de bir reis ve üç reis vekîli intihâb edecektir.

Mübâdeleye Tâbi Ahalinin Hukuk-ı Tasarrufiyesi

Mezkur komisyon Yunanistan'daki evkâfa ait emvâli bundan mütevellid hukuk ve menâfi'in tasfiyesi sırasında mütekadim muâhedâtta gerek evkâfın ve gerek bu evkâfta menfaattar olan eşhâsın hukuk ve menâfi'ini tamamıyla ihkâk etmek maksadıyla tespit edilmiş esasâtan mülhem olacaktır.

Muhtelit komisyon tasfiye edilecek emvâl-i menkûle ve gayrı menkûlenin takdir kıymetine alakadarân dinlendikten veyahut berâ-yı istimâ' usulüne tevfi'kan davet olunduktan sonra başlayacaktır.

Alakadârânın ne suretle davet edilecekleri bilâhere ilan edilecektir.

Tasfiye edilecek emvâlin takdir kıymetine işbu emvâlin altın sikke ile kıymei esas olacaktır.

Komisyon, alakadar mal sahibine elinden alınan ve Yunanistan hükümetinin emrine kalacak olan emvâlden dolayı kendisine borçlu kalınan meblağ mübîn bir beyannâme tevdi' edecektir. İşbu beyannâmedeki esas üzerine verilecek mebâliğ Yunan hükümetinin Türk hükümetine karşı borcunu teşkil edecektir. Muhâcirler esas itibarıyla, Türkiye'de, alacaklarına mukâbil Yunanistan'da terk ettikleri emvâle kıymet ve mâhiyetçe müsâvî emvâl alacaklardır. Her altı ayda bir mütekâbilan hükümetin tarafından ber vech-i bâlâ zikr olunan beyannâmeler esası üzerine vâcibü't-te'diye mebâliğin bir hesâbâtı naks ve mahsûb edilmiş olacaktır. Eğer nakkas ve mahsub muamelesinden sonra hükümetlerden biri diğerine karşı borçlu kalırsa borç ber vech-i peşîn te'diye edilecektir. Eğer medyûn hükümet bu te'diye için mühlet talep ederse medyûn-ı azamî üç taksit-i senevî ile te'diye edilmek şartıyla komisyon bu mühleti ona bahş edebilecek ve işbu mühlet esnasında te'diye edilecek faizi tespit edecektir. Eğer te'diye edilecek meblağ oldukça mühim olur ve daha uzun mühleti istilzâm ederse medyûn hükümet borçlu olduğu miktarın yüzde yirmisine kadar muhtalit komisyonca tayin edilecek bir meblağ peşîn olarak te'diye edecek ve bâkîsi için muhtelit komisyon tarafından tespit edilecek miktar faizli, azamî yirmi senelik bir mühlette kâbil-i itfâ istikrâz-ı tahvîlâtı ihraç edecektir. Medyûn hükümet bu istikrâzın tesviyesine karşılık olarak komisyon tarafından kabul edilmiş rehinler tahsis edecektir. Bu rehinler Yunanistan'da beynelmilel komisyon, İstanbul'da duyûn-ı umûmiye

meclisi tarafından idare vâridâtı kabz edilecektir. Bu rehinlerde adem-i itilaf halinde bunları tespit etmek cemiyet-i akvâm mecisine ait olacaktır.

Mübâdeleye tabi ahaliye azîmetleri için tayin edilen tarihten evvel memleketlerini terk ettirmek veya mallarını elinden almak hususunda Yunanistan hükümeti ne doğrudan doğruya ve ne de dolayısıyla hiçbir tazyik icra etmeyeceği ta'ahhüd etmiştir. Kezâlik memleketi terk eden veya edecek olan muhâcirîn fevkalade hiçbir vergi veya resme tabi tutulmayacaklardır. Bu hususta düçâr-ı tazyik olanlar derhal şehbenderhaneye veya muhtalit mübâdele komisyonuna, yahut tâlî komisyona malumat verilmelidir.

Aza Kayd Olunuz

Memleketimizin kimsesiz yetim yavrularına karşı bir valide şefkat ve muhabbetle kollarını açarak onların gözyaşlarını silen, hayatlarını koruyan himâyete etfâl-i cemiyete ulvî gayesini te'min için herkesin muâvenet ve muzâheret etmesi vatanî ve millî bir vazifedir. Her şefaati ve hamiyetli vatandaşın bu vazifeyi ihmal etmemesi ve nesnede bir lira vermek suretiyle bu muhterem cemiyete aza kayd olunması bilhassa temennî olunur.

Muvâzene-i Düvel

-2-

Harb-i umûmîye tekaddü eden muvâzene, Almanya'nın gayrı kâbil-i tasvîr ve tasavvur satvet-i cihangirânesi ile, evvel emirde ittifak-ı müselles lehine bozulmuş gibiydi; asırlardan beri arzın ibre-i siyasetini idare eden İngiltere bu vaziyeti takip ediyordu. Alman hegemonyalığı, tevsi'i nispetinde kendi aleyhine vâsi tertîbât hazırlıyordu; bu gurur kırılmak, bu satvet ezilmek mukadderdi.

Her şeyden evvel gayrı kâbil-i işbâ' bir hırs ile mücehhez olan Almanya'nın vaziyeti müttefiklerini bile tedhîş ediyordu: İngiltere için Almanya'nın bî-misil kudret ve kuvveti, Almanya aleyhine isti'mâl edilen bir silah oldu ve bu suretle- Almanya'nın müttefiklerini bizzat Almanya ile tehdid eden- İngiltere bir Trablusgarp lokmasıyla İtalya'yı ittifâk-ı müsellesten ayırdı.

Almanya tek başına itilaf-ı müsellesi ezmek iktidarında idi. İtalya'nın ittifâk-ı müsellesle beraber harbe adem-i iştirâki bile itilaf-ı müselles kuvvetlerinin ilk darbeye mağlubiyetine mani olamamıştı. Ancak İtalya'nın itilâf-ı müsellese iltihâkıdır ki düvel-i merkeziye ile bütün Avrupa devletleri arasında senelerle devam eden bir muvâzene-i harbiye te'min edebildi.

Harp pek kanlı, pek çetin safhalarla -fakat yine Almanya'nın lehine- devam ediyordu. Ale'l-ıtlak kuvve-i askeriye istinat ve iğtirâr eden Almanya, "kuvvet"lerin bir değil

müte‘addid “vâhid-i kıyâsî”lere mâlik olduğu, harbin bir cepheye değil muhtelif ve mahlû‘ cephelere istinat ettiği hakikatlerinde tegâfûl etti ve ezcümle “siyaset”in de gayrı kâwil-i imal bir men-i kuvvet olduğunu idrak etmek istemdi ve bu hususatta ilâ nihâye ısrar etti; bu hatasının feci neticesi Amerika ile de muhâsım ve muhârib bir vaziyete sürüklenmek oldu. Almanya başlı başına bir cihan kuvvet teşkil eden ve bütün vesâiti, orduları ve milyarlarıyla Avrupa cephelerine koşan Amerika ile de harp etti? Yine ezilmedi; baştan başa bütün bir millet aç kalmak tehlikesi geçirdi ve aç kaldı; diğer üç merkezî devletle beraber baştan başa Avrupa ile, baştan başa cihan ile mücadele etti; yine mağlup olmadı bilakis şark cephesinde parçaladığı çarlık Rusyasının kızıl enkazı üzerinde yeni, geniş, pürnur bir muvaffak bir ufk-ı ümit açılmıştı, fakat kuvvetlerin en mühimmi ve ne kâhiri olan kuvve-i maneviyesi yıprandığı an içinde Almanya için mağlubiyet tahakkuk etti ve en doğru bir tabir ile Almanya’yı bizzat Almanya mağlup ederek bugünkü vaziyet tahaddüs etti. Bu vaziyetin esbâb-ı rûhiye ve ictimâiyesini tahlil etmek pek uzun sürer. Yalnız birkaç kelime ile bu vaziyette bir düstur istihrac etmek lazımsa diyebilirim ki: Almanya’nın mağlubiyeti, her şeyden evvel, milletlere “kuvvet” mefhumunun yalnız “kuvve-i maddiye”ye inhisâr etmediği dersini vermişti. “Kuvvet” kuvve-i maddiye kadar kuvve-i maddiyeden ziyâde “kuvve-i maneviye”dir. Bir milletin, askerî ve hatta siyâsî cepheleri yıkılsa da içbir zaman yıkılmamak lazım gelen ve yıkılırsa kat’iyyen tamir ve telâfisi imkanı bulunmayan bir cephesi vardır ki o da manevî cephedir; Almanya’nın, hatta askerî bir mağlubiyete uğramayarak yıkılmasına âmil, manevî cephesinin yıkılmasıdır: Vekâyî’in tafsîlâtını takip edenler bunu bilirler. Halbuki Türkiye’nin bütün askerî ve siyâsî cepheleri yıkıldığı, bütün maddî istihlâs imkan ve ümitleri tamamen sönmüş zannedildiği bir zaman tekrar ayat ve kuvvet bulması, tekrar muzaffer olması kuvve-i maneviyesindeki rasânet ve metânetten başka ne ile tefsir olunabilir; bütün cihanın enzâr-ı hayreti önünde Türkiye’nin gösterdiği “ba’sü ba’d-e’l-mevt” mucizesini Almanya neden gösteremedi? Eğer yalnız “madde” bir millet için sebep-i necat olabilirse, bu varide Almanya Türkiye ile gayrı kâbil-i mukâyese mazhariyetine rağmen Türkiye’nin gösterdiği eser-i hayatı neden gösteremedi ve şu halde Türkiye’nin cihet-i tefevvükü nedir? Bittabi bu suallerin cevapları zımnında (silik) zaten bu hakikati, başka bir şekilde, Almanya’nın en büyük mareşali Haydenburg da ifade etmiş ve “Harbin asabına en ziyâde hakim olan zümre-i düveliye tarafından kazanılacağını” henüz harp içinde henüz bütün Almanlar “Deutschland eberallas: Almanya her şeyin fevkindedir” düsturuyla mest ve kâim iken ta Basra çöllerinden şimal denizlerine kadar devam eden cepheler üzerinde bir ümid-i zafer aks ettirmiştir.

Bugün Alman şevket ve azameti, “Deuchland eberallas” şa beraber o cephelerin içinde gömüldü. Fakat o tariî söz, vekâyi’iyle istizâ ederek, bir aks-i sadâ halinde o akın maziden aks ediyor.

İzahat-ı mütekaddimededen riyâzî bir silsileye teba‘an istiraç edilecek neticelerden biri de: Herhangi bir millet için hadd-i zatında ne azim bir satvet ve kuvvete mâlik olursa olsun o satvet ve kuvvete iğtirâren infirâd siyaseti takip etmesinin, en hafif bir tabir ile, “hata” olduğudur, infirâd siyaseti, daima buhranlara daima hüsrana, daima emr-i vâkilere münce olur. En büyük milleder bile yeni yeni ittihatlarla ittifaklarla mevcudiyetlerinin müdafaasına sâî olmuş ve ekseriya bu gibi ittihat ve ittifaklardır ki zafer ve muvaffakiyetlerinin zemînini ihzâr edebilmişlerdir.

Harb-i umûmînin efkâr-ı umûmiye-i beşere nakşettiği zevâl-i nâ-pezîr hakikatlerden biri de şudur ki: Beyne’l-beşer artık hiçbir vaziyet, müstakar ve şâyân-ı itimat değildir; herhangi bir zafer herhangi bir beynelmilel hesabı- bugünkü şerâit-i siyâsiyeye nazaran- tasfiyeden ziyâde teşvîşe sâik ve binaenaleyh yeni ihtilaflara, yeni hırslara, yeni adâvetlere ve mevcut muvâzenelerin ihlaliyle yeni ittifaklara, yeni muvâzenelere ve netice itibarıyla yeni harplere başlar. Bunun te’yidi için harb-i umûmîdeki vaziyetle mütârekeadaki vaziyeti ve bir de bugünkü vaziyeti mukâyese etme kifayet eder. Maalesef harb-i umûmî, tarafeyn-i mütehâsımınca ayrı ayrı ve cephelerle müştereken zan ve tahmin edildiği gibi beşeriyete bir devre-i sulh ve salâh getirmiş olmadığı gibi izah ettiğimiz vecile bilakis bir devre-i zulmet ve şe‘âmet açmıştır; ne galip, ne mağlup hiçbir millet vaziyetten memnun ve min değildir. Milletler ayrı ayrı harpten müteneffir, fakat bir ihtilâc, bir iştibâh-ı mütekâbil içinde, müctemi‘an ve bi’l-ıztırâr harbe, harplere sürüklemektedirler, cihanda mukadderâtta başka hiçbir kuvvet yoktur ki buna mani olabilsin ve bu şerâit dairesinde hiçbir siyaset, hiçbir mukâvele, hiçbir düstûr kalmamıştır ki şâyân-ı emniyet olmasın.. Alem-i insaniyet, derinlerden kopan zelzellerle sarılmaya mahkum, arz derilerinden fıskıran birkânlarla bir saha-i ûn ve ateş olmaya namzet ve bu o kadar yakın görünüyor ki! Takrîben üç buçuk sene evvel İngiltere ile Fransa arasında bugünkü derin ihtilâfın ilk eserleri tezâhüre başlamıştı. Amerika Avrupa’dan ayrılmıştı. İtalya fiilen itilaf-ı milletten çekilmişti. Almanya yeni yeni mukâvemette hazırlanıyor gibiydi. Rusya şarkta, garpta meydan okumak siyasetini takip ediyordu velhasıl her tarafta yeni yeni maceralar hazırlandığı his yeni yeni vakalar, gayrı kâbil-i men hâdiseler zuhûr edeceği kanaati mevcut idi. O zaman bir gazete başmuharriri sıfatıyla bir zat ile mülâkât etmiştim; Muhatabım vaziyeti pek karanlık görüyor ve hemen hemen bir harbin serzede-i zuhur olduğuna ihtimal veriyordu. Bir gazeteci sıfatıyla yalnız muhatabımın kanaatlerini kayd ile iktifâ etmek icap ederken ben o kanaati mûcib-i münâkaşa bulmuş ve hulâsaten demiştim ki: “Milletler arasındaki hesaplar filvâki tasfiye

edilmiş değil bilakis daha muğlak ve müşevveş bir renk almıştı ve bu teşevvüş bir veya birkaç harb-i umûmiye sebep olmak muhakkaktır. Fakat ben şahsen harbin hemen başlayacağına ihtimal vermiyorum: Hakikaten sebep-i harp teşkil eden bu teşevvüştür ki harbe şimdilik mani olacaktır. Zira devletler hatta müttefikler arasında bile mütekâbil itimat münselib olmuş, muvâzene-i umûmiye tamamen bozulmuştur. Ve bu defa bilâ istisna her milletin iştirâki muhakkak olan mütehammil harpte herhangi bir devletin nasıl bir siyaset takip edeceği, kimlerle müttefik veya muhtasım bulunacağı henüz meçhuldür. Halbuki hiçbir devlet, meçhule bina-yı hesap edemez; bilhassa siyaset meçhûlât ve ihtimâlâtâ istinat edemez; binaenaleyh bu meçhuliyet ve şükûkiyet içinde hiçbir millet herhangi bir maceraya atılmak cesaretini gösteremez; bu sebeple bugün için harp yoktur; ne zaman milletlerin siyasetleri ferdan ferdâniler eder ne zaman yeni bir muvâzene fakat bu defa müşevvik cidâl olacağı şüphesiz olan bir muvâzene te'sis ederse o zaman harp, bî-emân bir harb-i umûmî başlar ve bu laakal üç dört seneye mütevakkıftır.

Vukuat bu mütâla'amın ilk kısmını te'yid etti ve maalesef öyle görüyorum ki ikinci kısmı da te'yid etmek üzredir; devletlerin yegân yeân hatt-ı hareketleri tavzih ve takarrübü bir muvâzene-i hürriyete takarrur etmiş gibidir; harbin hatta ilk nümâyişlerine, ilk manevralarına da şahit olmaktayız: 1914 senesinde İngiliz donanmasının şimâl denizinde tecemmu'ı, nihayet Almanya rekabetinin ezilmesiyle neticelenen harb-i umûmiye mukaddime teşkil etmişti; bu defa Akdeniz'de tecemmu'ı acibâne gibi hadiselerle mebdede olacak? Her halde biz Türkler de Avrupa'da kopacak herhangi bir fırtına ile alakadar olmak münasebetiyle vaziyeti vaktiyle takip etmeyi ve bugünkü muvâzene-i düveli ve muvâzene-i düveldeki mevkimizi tayine ehemmiyet vermeliyiz.

Bugünkü muvâzene-i düveli ihâta etmek için Avrupa siyasetinin hutût-ı umûmiyesini teşrih etmek icap eder ki gelecek makalemizi de buna hasr edeceğiz.

Zekeriya Rıza

Müessif Bir Hadise

Hiss-i Milliyemizi Rencide Eden İki Rus Memuru

Geçen Cuma gecesi sinema binasında müessif bir hadise oldu. O gece “Adana Gençler Birliği”nin müsâmeresi hasebiyle her taraf dolu idi. Bu miyanda sahneye nâzır locada Mersinimizdeki rus mümessilinin iki memuru da vardı. Müsâmereye başlanmadan evvel Adana sanayi mektebi mızıkası tarafından “İstiklal Marşı” çalındı. Millî olan bu marşı dinlemek için herkes ayağa kalktı. Yalnız Rum mümessilinin iki memuru yerlerinden kıınıldamadılar ve attı ellerindeki sigaraları bile bırakmadılar.

Marş bittiği vakit locaların birinden şu sözler yükseldi: “Yaşasın Türklük, kahrolsun Türk millî şarkısı dinlerken ayağa kalkmayanlar!”

Bu temennîlere halk, bütün ruhuyla iştirak etti. Müsamere hey’etine mensup zevâtan biri; ayağa kalkmayanlara tevcîhe hitâpla; kendilerini dışarıya çıkmaya davet etti. Bunun üzerine iki polis memuru işe müdahale ve temsil hey’etinden birkaç zat da polisler refâkat ettiler bu suretle ya dışarıya çıkmaya yahut halka tarziye vermeye davet edilen memur efendiler yine istiflerini bozmadılar ve sigaralarını tellendirmekte devam ettiler.

Halkın heyecan ve asabiyeti bu vaziyet karşısında arttı. Gürültüler çoğaldı.

Nihayet yaptıkları hürmetsizliğin tevîd edeceği vehâmeti hisseden memur efendilerden öz dil Türkçe olan biri ayağa kalkarak halktan aff-ı kusur istihâmında bulundu ve buna “bir dalgalılık ve anlayamamazlık” gibi vâhî sebepler gösterdi. Halk bu iki efendiyi vicdanen affetmedi, yalnız böyle bir hürmetsizliğin tekerrür etmemesini ihtar etmekle kaldı. Fakat gözlerin asabî bakışları ol vecheden uzun müddet çözülemedi. Mızıkâ âmirinin marşa başlamadan evvel “herkesin ayağa kalkması” ihtârına rağmen bu memur efendilerin, dalgalılık ve anlayamamazlık gibi iki vâhî bahane ile cür’et ettikleri hiss-i millîyi rencide kabahatin cezası her halde çok büyük ve şedid olacaktı, halkımızın nezaket ve âlicenablığı; kendilerini layık oldukları cezalardan kurtardı. Memur efendiler buna teşekkür etmelidirler bu kabahati başka bir millete karşı yaptıkları takdirde yumruk; tokat ve tekme ile parçalamak cezasından kurtulamayacaklarını düşünerek böyle bir akıbeti uğramamak için bir daha hiss-i millîmize hürmetsizlik etmekten sakınmalıdırlar. [Mersin]

Türkler ve İslamiyet: Selçuk

Şimdiki Anadolu’da meskûn Türklerin cedd-i a’lâları olan Oğuzlar evlatları, hicretin birinci asrında Türkistan kıtasında “Gar vilayeti” arazisinde ikâmet ve ârâm eder reis ve başkumandanları tarafından cumhuriyetle idare olunurlardı.

Oğuz evlatlarına, Oğuz kelimesinin tahkîkiyle Araplar tarafından ta’rîf edilerek “Guz” Türklerce “Uz” denildiğine ve erenlerin hey’et-i umûmiyesi “Guz” namıyla şöhretşîâr olup teşkil ettikleri devletin “Guz” cumhuriyeti bulunduğu dair Yukaf sernâmeli makalede izahat-ı kâfiye verildiğinden tekrarından sarf-ı nazar olunmuştur. Binaenalyh Oğuz evlatlarının muhtelif devirler ve mahallerde “Guz” vesair nam ve unvanlar ile tarih-i beşere siyasî, dînî pek çok büyük inkılaplar kayettikleri müte’addid makalelerde gösterilecektir.

İslamiyet; koca Asya kıtasının her köşesinde gereği gibi intişâr ettiği hicretin ikinci asrında Guzlar arasında dahi dahil ve ilk evvel kendi heves ve arzusuyla İslamiyeti can ve dilden kabul eden reis ve kumandanları Yukak’ın himmet ve gayret-i mürşidânesiyle az zama zarfında

bütün Guzlar arasında şâyi' olmuş ve Guzlar vasıtasıyla Türkistan hkanlığı sekenesine de sirâyet etmişti. Bunlar arasında reis-i cumur Yukak'ın oğlu olup bütün Türkler için her türlü takdir ve tebcîle layık nâm-ı bülendini sernâme-i makâl ettiğimiz “Selçuk” dahi usul-i cenk ve umûr-ı idarede gayet mâhir ve müdür olarak yetişmiş ve pederi gibi salâbet-i dîniye ve Türkistan hakanı “Yikohan” nezdinde müessir nüfuz ve mümtaz itibar sahibi olmuştu.

Selçuk; pederi Yukat'ın vefatı üzerine Guzlar tarafından cumhuriyetlerinin reisliğine ve kabâili başkumandanlığına intihâb olundu.

Selçuk; şecaat ve besâletçe şöhet sahibi olmakla beraber bütü evkâf-ı insaniye ve kemâlât-ı beşeriyeyi hâiz bir zât-ı âlikadr idi. Arapların “kalemü'l-ceyş” dedikleri Selçuk; sin harfinin fethi ve lam harfini sükûnu ve üç noktayı cim harfinin zammı ve kaf harfinin sükûnuyla “mansur” vezninde Oğuz lehçesinde “süngü” manasınadır aynı zamanda kuvâ-yı muafaza yani umum asâkir ve kabâilin kumandanı ma'nasına gelen “subaşı” demektir.

Nitekim Osmanlılar kuvâ-yı muhafaza kumandanlarına galat olarak “Subaşı” demişlerdir ki Osmanlılarda subaşılardan mevki-i ehemmiyetleri tarihşinaslarca malum olduğu için tafsîlâtına lüzum görülmemiştir.

İşte Osmanlılarda subaşılık rütbe ve mesnûn, Selçuklardan müdevvir ve yadigar bir mevki ve rütb-i askerîden başka bir şey değildir şimdiye kadar imlâsı Arabî tarzıyla yazılan “Selçuk” kelimesinin imlâsı Türkçenin gerek imlâ ve gerek lugat ve ifadece inkişâf etmekte bulunduğu şu son asırda Türkçe yeni imlâ ile yani cim harfinin dammesini gösteren ve o memdûdenin ilavesiyle “Selçuk” şeklinde yazmak daha doğru olur şu tahlîlâtan sonra “Selçuk” şeklinde yazılmasına devam edilecektir.

Oğuzlar; tafsîlâtı aşağıda gösterilecek esbâbdan dolayı Türkistan'dan çıkıp İslamiyetin aşkıyla, dinin neşesiyle her diyarı ve bilhassa Anadolu'yu baştan başa feth ve zapt derek İslamiyet ve Türklüğü Anadolu'da te'sis etmişlerdir.

Oğuzların muhtelif ezmine ve emkinede balarında bulunan hanedân namlarına izâfetle müte'addid isim ve unvanlar ile yâd ve tezkâr edidikleri yukarıda söylemiştik. Binaenaleyh şekl-i hükümet itibarıyla da ayli devirler ve şekiller geçirdikten sonra şu son asırda “Küllî şey'in yerci'u ilâ aslihî” kaidesi fehvâsınca Ankara'da müteşekkil Türkiye Büyük Millet Meclisi'in bütün cihâna ilan ettiği vecihle yine pek eski olan usûl-i idare ve sâfiyet-i salyelerine dönmüş oldular.

Şu izahattan anlaşılıyor ki Anadolu Türkleri ve Oğuzların muhtelif tarihlerde Oğuz Han'ın oğullarından Deniz Han'ın neslinden gelen Selçûkîler ile kezâ Tük Han süalsesinden gelen Osmalı hanedânının taht-ı idare ve kumandasında olarak İslamiyetin neşri ve din mücahitliği uğrunda şarktan garba ve garptan cenûba ve şimâle doğru husûle gelen med ve

cezirlerinden bir bakıyedir. Oğuzlar; Türkistan hakanı Pigo Han'ın tazyîki üzerine Selçuk'un idare ve kumandası altında Türkistan'dan hicret ettikten sonra Selçukiler unvanıyla yâd ve tezkâra başlanmıştır.

Selçuk; pederi reis-i Cumur Bukat'ın ihrâz etmiş bulunduğu şan ve şerefîni kâffesini muhafaza ve kabâilinin irşâdât ve tenvîrâtına pederi gibi sa'y ve gayret etmekten ıslâhı kalmazdı.

Arslanşah

Amerika'da Matlûbu Olanlar

Harb-i umûmîden dolayı teba'amızın Amerika hükûmdetinde ne gibi metâlîbi bulunduğu ve miktar-ı metâlîbi tespit ile ileride teşekkül edecek komisyonda tezekkür edilmek ve bu bâbda vuku bulmuş veya bulacak müracaatlardan haberdar edilmek üzere malumat i'tâsı hâriciye vekâlet-i celîlesinden mevrûd 12 Mart 340 tarih ve 6901-49 numaralı tezkerede izbâr kılınmış olduğundan keyfiyetin alakadârâne tebliğiyle müracaatları esbabının te'mini ta'mîmen tebliğ olunur efendim.

Müteşebbislerin Nazar-ı Dikkatine

Ticaret vekaletinin mühim bir iş'ârı memleketimizin muhtelif şehirlerinde bazı zevât muhtelif sanâyiye ait fabrikalar te'sisine arzu eyledikleri halde bu husustaki müşkilatı iktihâm edemediklerinden ezcümle.

- 1- Fabrika ve te'sîsât projesinin ihzârının.
- 2- Makinelerin suret celb ve tedarikinin.
- 3- Makinelerin kurdurulmasının.
- 4- Ve fabrikanın işlettilmesi için mütehassıs ve usta tedarikinin.

Ne suretle kâbil olacağını bilemediklerinden tasavvurlarından sarf-ı nazar etmektedirler. Halbuki vekaletimiz elektrik fabrikaları dahil olmak üzere bilcümle sanâyiye ait fabrikalar te'sisi zımnında malumat-ı muktaziyenin i'tâsına muktedir teşkilata maliktir. Binaenaleyh vilayetinizde te'sîsât yapmak için her türlü muâvenet ve izahat muhtâc-ı erbâb teşebbüs mevcut ise vekalet müracaat etmeleri zımnında kendilerine tebligat-ı lâzımede bulunmanız mercûdur efendim.

Zafer Hatıraları

2

Gazi-i Hilale

“Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz’dir, ileri!”

Gazi Mustafa Kemal

Yürü serdâr-ı muzaffer, yürü ferdâna yürü,

Yürü Gazi-i hilal, gâye-i hülyana yürü^[*]

Savletin zelzele-i asr ve şu’ûn oldu, kemâl

Pîş-i azminde sönen hırslara bîgâne yürü

Taçlar ser bezmin oldu huzûrunda senin

Tâc-ı tarih ile müstakbele şâhâne yürü

“Şîrler pençe-i kahrında olur hep lertzân^[**]”

Tâli-i harp düşer pâyna mestâne, yürü...

Pek büyüksün Anibalarla Napolyonlardan,

Fecr-i tarihe çıkan şâhika-i şâna yürü,

Sayt-ı İskenderi tarihine defn etti gazân;

Git o tarihi de defn et Yunanistan’a yürü...

Öyle bir silsile-i şân ve zaferdir, ey Türk,

Yürü âtiye, o âni-i firûzâna yürü,

Yürü serdâr-ı muzaffer, yürü serdâr-ı zafer,

Yürü Gâzi-i hilal gâye-i hulyâna yürü

Doğarak üç yüz otuz birde Çanakkale’de sen,

Re’s-i tarihimizi yazdın o “divân”a yürü..

İlk hedef, son hedefin köprüsüdür, ey dahi

İleri! Son zafere öyle dilberâne yürü

Şehretin ateş ü hûn, sarsar ü tûfân olsa;

Sen o birkâna, o tûfâna, o ummâna yürü...

Seni tevîk edemez sedye-i a’sâr,

Mâverâsındaki a’sâr-ı nıgehbâna yürü...

Bir güneşsin ki tulû’unla söner “yıldız”lar

Teşne-i nûr u dehan âlem-i imâna yürü:

Serteser muntazır işrâka islâmiyet,

Ufka tulû‘ eyle, bu meydana yürü...
 Rûhbahş oldu gazân târika, Eyyûbîye
 Yürü Gazi, hedef-i akdes vicdâna yürü
 Yürü tarihi delîl eyleyerek son hedefe,
 Yürü Gazi-i hilal, gâye-i hulyâna yürü...

Asrî İlim ve Fen

Asrımıza şeref hangi kadar?

Nereden evveki devr, sînesinde beslediği Nastûrârıyla, Larvazyalarıyla, Dardinleriyle, Spenserleriyle, Kantlarıyla Kontlarıyla asırlar aleminde bülend ve müstesna bir vakar ile tarihe geçmişti. Bu devir, mikrobiyoloji, kimyâ-yı hayatı, haysiyât, rûhiyât ve içtimâiyât gibi asil ve âlî ilimlerin anası olmak şartıyla ebediyyen iftihar etse yeri vardır. Buna mukâbil bizim devrimizin başında nasıl bir şeref hâesi taşıyor. Cihan harpleri; büyük inkılaplar, ihtilaller.. gibi yine geçen devirlerdeki fikriyât cereyanlarının fiî neticelerinden başka bir şey olmayan muazzam hadiseleri bir tarafa bırakalım. İstikbâlin vicdanında hangi fahr, hangi ilmimizle hayırlı bir selef mevki-i hürmetini işgal edeceğiz. Acaba böyle bir ilm ve fen mevcut değil midir. Bizim devrimiz tarihin vakûrunu taraf-ı nazarları önüne her nev fikrî ve rûhî servet ve imtiyazdan mahrum, çırlıçıplak; cascavlak, asırların en meş’ûmu en rezili en derbederi olarak mı çıkacaktır? O halde böyle bir devrin evladı olmakla ne kadar yansak yakılsak azdır. Fakat müsterih olunuz, bizim devrimizde yüksek bir şeref veren husûsî bir fen vardır. Bu, ilimlerin, fenlerin en iyisi, en faidelisi, en asili, ecel ve akdesidir. Hem de bizim devrimizin bu azîz ilmi intişâr ve inkişâfa başladığı zamandan itibaren geçen asırların ilimleri fenleri birer birer sukûta mahkum olmuşlardır. Rûhiyât mı? yuh! Artık bu sıkıcı muamelelerle uğraşmayı asrî akıl kabul edemez. Hayâtiyât diyorsunuz şaşarım düşüncenize. Tıp, hukuk, kavmiyât akvâmiyât celâiyât-ı beşeriyât içtimâiyât kâfî kâfî. Bunların hepsi de yatadursunlar, asırlarımızın ilmi doğaldan beri bunlar metruk ve mütekâid bir hale gelmişler ve müzelerin yolunu çoktan tutmuşlardır. Onlarla hiçbir alış verişimiz kalmamıştır. Bugün zerre kadar akıl iz‘ân, dirâyet sahibi olan hiçbir genç bu kadar ki bu ilimlerden birini tahsile özensin, asrın ilmi bütün insan beyliklerinin hulâsatü’l-hulâsası; gelmiş, geçmiş, gelecek ve gelmeyecek e kadar ilim, irfan, hüner, marifet ve sanat varsa hepsinin özü, cevheri lebü’l-lebîddir.

İslamda Kadınların Hukuku

Zevcelerini diğer erkeklerden köşe ve bucak kaçırmak suretiyle vesveseden kurtulacaklarını zannedenler düşünmezler mi ki su-i isti‘dâd sahibi bir kadın bütün bir akayyüdât içinde bile istisâl-i maksat için birçok yollar bulabilir. Bu gizli yol sâliklerinin bazı tesâdüfâtın yardımı halinde cürm-i meşhud halind yakalandıkları vâki olmuor mu? Şu alde kadın hakkında vesvese icâbâtına bu derece kapılmanın hiçbir faidesi yoktur. Hatta vehme tebe‘an ittihâz olunan bu gayrı meşru, ve gayrı makul tedâbir-i tecrîdiye zî-hayat bir ferdi manen katl etmek mâhiyetini hâiz olduğu gibi fesadın ihfâsına hizmet suretiyle de ta‘ammümünü teshîl eylediğinden bi’l-küllîye muzır ve merdûddur.

Akvâm-ı sâlifeden birçokları da tıpkı bizim gibi düçâr-ı tevehhüm olarak kadınlar hakkında envâ-ı zulm ve hakareti reva görmüşlerdi. Bu milletlerden bazıları muhafaza-i iffet kaygısıyla bizen daha ileri giderek muhtelif usuller icat eylemişlerdi. Kurûn-ı vustâda mer‘î olan bu usullerden en garibini Avrupa ayanının zevcelerine tatbik ettikleri (Notâk-ı iffet) teşkil ediyordu: Notâk-ı iffet kdının icap eden yerlerini su-i isti‘mâli gayrı kâzîl bir surette kapatarak belinden anahtarla kilitlenen bir nev kemerden ibaretti. Erkek işine giderken evde kapalı kalan zevcesini kemerle taht-ı emniyete alarak anahtarını cebine alır müsterih olurdu. Fakat bütün bu ihtimamlara rağmen kadınların sahte anahtar imal ettirerek icabında kemerin kilidini açmaları ve sevdiklerine teslim-i nefis eylemeleri imkanı selb olunamamıştı. Bunun için erkekten kaçırmak tepeden tırnağa ürkerek hane derununa kapamak ve nihayet beline bir de kilit asmak suretiyle izzet-i nefisleri pâmâl edilen kendilerinde namus ve iffetin te‘min edeceği şeref ve hatt-ı manevîdne tamamen mahrum bırakılan behimiyet-i mahsa derekesine indirilen bu zavallı kadınlarda tedâbirin teşdîdi nispetinde tezâyüd eden meyl-i fesat çok geçmeden o milletleri ikaz etti. Kadınlara tahmil olunan esâretin muhayyel faideleri karşısında tekâlif-i hakîkî zararlarını görmemek gayrı kâbil bir hale geldi.

Ma‘ârifin intişârıyla başlayan bu intibâh sayesinde fesad-ı ahlaka karşı mevzu kuyûd-ı âcize-i maddiye yerine metin ta‘im ve terbiye esasları üzerine müstenid manevî kalâ‘-ı makûma kâim oldu. Yalnız erkeğin sa‘yi, kuvveti, ilim ve terbiyesiyle bir ailenin ve yalnız ricâlin faaliyetiyle bir milletin maksûd olan i‘tilâ ve terakkîyi te‘min edemeyeceği anlaşıldı. Nısfı esaret hakkında yaşayan bir kavmin nısf-ı diğeri de mutlak, ayrı kâbil-i ictinâb bir inhitât-ı esaret namzedi olduğu idrak edildi. İşte bu teyakkuzdur ki o milletler arasında kadınlığa layık olduğu mevki-i refî‘i te‘min ederek bu azîm kuvvetin kitle-i umûmiyeye inzimâmını bi’n-netice faaliyet-i milliyenin inkişâf-ı serî‘i, terakkîyâtın tevâlî-i mecsûdunu tevlîd etti. O dercede ki medeniyet-i hâziranın ve muhayyerü’l-ukûl âsâr-ı umrân ve ırfânının temel taşı kadındır, denilirse mübalağa edilmiş olmaz.

Firârî Bir Kalebend Mahkumun Affı

Nihayet müsekkirâne memleket dailinde serbestîi ikâmet ve seyahat hakkı verildi. Sulh muâhededine göre tanzimi icap eden yüz elli kişilik listeye bu firârî kalebend mahkumunun da idhâlinden kurtulurken şeref takarrüb eden ıyd-ı fitır hürmetine mazhar-ı afv oluşu bütün esdikâkı Büyük Millet Meclisine karşı medyûn-ı şükran etmiş olsa gerektir.

Müsekkirâtın fiâb'd bey' ve şerâsı imâl mübâhtır. Ancak 336 senesinde alınan resmin dört misli nispetinde resm alınacaktır. Kezâlik müsekkirât isti'mâli de ibâha edilmiştir. Ancak ulemâ mideye idhâli ve sarhoşluk halinde o (silik) resmi vardır. Aenen içenlerden evvel sarhoşluğu görünenlerden de beş lira ithalat resmi ba'de'l-muhakeme cezaen olunur.

Yeni Adliye Kanunları

1- Teşkil-i hakim kanunu Byüük Millet Meclisince kabul olunan bu kanuna göre istinaf mahkemeleri ilgâ edilerek bidâyet mahkemeleri yerine bir reis ile yeni azadan müşeref (mehâkim-i müsleme) eşekkül olunmuştur. Bundan başka beş zattan mürekkep cinayet mahkemeleri açılacak, istinaf müddeî-i umûmîleri bu mehâkim nezdine birleşerek hafif müddeî umûmîsi unvanı alacaklardır. Meâkim-i asliyeden başka icap eden yerlerde sulh hakimleri bulunmayan mahallerde mehâkim-i asliye azaları münferiden bu vazifeyi müctemi'an da mehâkim-i asliye vazifesini rü'yet edeceklerdir.

Bu kanunla mehâkim-i şer'iyede ilgâ edilmiş olduğundan mahkeme-i mezkûreye ait vezâiften nikah izinnâmesi i'tâsı nokta takdîri, livâsı muhasebelerinin rü'yeti ve vasiyetnâme tanzimi meseleleri sulh hakimlerince ve diğer mesâil de mehâkim-i sulhiyeye rü'yet olunacaktır.

2- Muhakemât kanunu: Yeni kanunla dava vekilleri için bazı kuyûd ve şurût vaz' olunmuştur. Kütahya ve tevâbi'i gibi (baro) yani dava vekilleri cemiyeti mevcut olmayan yerlerde dava vekâleti yapabilmek için şu şartlar lazımdır:

- 1- Beş sene hizmet-i adliyede bulunmuş olanlar.
- 2- Ruhsatlı olarak beş sene dava vekaleti yapmış olanlar.
- 3- Ruhsatnâmesiz on sene dava vekâletiyle iştigal etmiş olup da küşâd idlecek imtihanda ispat-ı eliyet edenler.

4- Mekteb-i hukuk ve medresetü'l-kazât ve mekteb-i mülkiyeden me'zun veya ruhsatnâmeli olup da mu'ayyen müddetlerini ikmâl etmiş bulunanlar bir kazada bu şerâiti hâiz vekillerin adedi üçten dîn olursa talip olanlar imtihan edilerek kendilerine muvakkaten me'zuniyet verilebilecektir.

3- Kisve kanunu: Fîmâba'd tensîb olunacak yerlerde hükkâm ve dava vekilleri muhakeme esnasında resmî elbise giyeceklerdir.

Gediz Türk Ocağında

Pek az bir müddet zarfında kaza ocak mevcudunun nezdine binaen yeni idare hey'etinin kazayı temsil edemeyeceğini düşünerek 31 Mart 340 Cuma günü icra kılınan intihâbâtta âtîdeki zevâtın idare hey'etine intihâb eyledikleri haber alınmıştır, tebrik ve muvaffakiyetler dileriz.

Reis: Kaymakam Osman Nuri Beyefendi

Katip: Tahrîrât Kâtibi Yusuf Efendi.

Murahhas-ı Mes'ul: Belediye Reisi Emin Efendi.

Muhasebeci: Şerefzâde Emin Bey

Aza: Binbaşî Nazım Bey

Aza: İsmet Paşa mektebi reis muallimi Mehmet Bahri Efendi.

Aza: Eşraftan Alenîzâde Hasan Bey

Türk Ocağında Gece Dersleri

Makâm-ı vilâyetin şükrân-ı mahsusla görülmüş mesaisinden beri de kadirşinas memleket halkının lisân-ı iftihar ve itminanla yâd edegeldiği vecile ma'ârif husûsundaki endişesidir. Üç ay evvel muallimler birliği vasıtasıyla açılan gece dersleriyle vatanın laakal yedi yüz genci cehl ve sefaletin gadr-i hacmiden kurtaran vilayet bu kere de lisede açılmış olan gece derslerinin merkezi bir noktada bulunması hasebiyle müdâviminin kolayca gelebilmelerini te'minen Türk ocağına naklini tensib etmiştir. bu dersler ehemmiyetli hendese, usul defteri Fransızca ve hesaptan ibaret olacaktır.

İlim ve fen asrı olan zamanımızda bu fenlerle mücehhez olmayan erbâb-ı hayatın ne derece çalışkan ne mertebe azmperver olursa olsun bi'n-netice uğrayacağı

Kütahya Mıntıka-i Memnû'a

Bu kâ'idenin de müstesnâları

Kütahya vilâyeti dâhilinde tütün zer'i memnû'iyetinden Uşak ve Gediz kazaları istisna edilmiştir. Karîben merkez kazasıyla diğer üç kazamız da müstesna tutulacağı meydandadır.

Âkıbet hüsrandır. Güzergâhımıza gittikçe çetin sahalara, elim safhalar açar iktisâdiyât, terbiye-i medeniye ile işlenmemiş fikirlere ne kadar zekî olursa olsun daima kapalı kalacaktır. Bu tılsımlı kapının miftah-ı muvaffakiyeti emin olalım ki yalnız ve yalnız ilim ve fenne

müstenid sanat ve ticaretlrdir ki aksini iltizâm eden milletlerin srnüvişt mukadderâtı ebediyyen armandır. Bu mebhasta: Mecâle-i hayatiyede zayıflar aleyhine te'min-i muvaffakiyet eden galip zümrenin diğzerinin hakk-ı hayatına bile su-i kasd edişinden büyük ve bâriz bir misal olamaz ki bunu Araplardan şu darb-ı mesel ile ifade ederler (Musâib-i kavm inde kavm-i kavâid) bu varlık aleminde yok olmak istiyorsak yakamızı mazi denilen heykel-i muhavvef ve menhûsun pençe-i edyârından sıyrarak müterakkî memleketlere açtığı kuru sürur yolları biz de östermek için; istikbalin timsâl-i ikbaline doğru koşalım.

Hulâsa: Artık herkesin derin vukûfla ihâta etmiş olduğuna şüphem olmayan bu hakâyık burada tekrar, mahsûsuyla tezkârdır. Mübarek şehir-i sıyâmın şu uzun ve ıssız gecelerini şerâit-i sıhhiyeden mahrum, muzlim ve muksî kahvehanelerde ifnâ veyahut onun kudsiyetiyle gayrı kâbil-i te'lif meşâgil ile imrâr ve imha etmekten ise müessir bazı avâmilin haylûletiyle tahsili ikmâl edememiş olan gençlerin ni'me'l-vesile olan bu farzı intihar edeceklerine ümidim pek fâsıktır.

Ey Türk gençliği sinende taşıdığın ölmez ve sönmez vatan aşkıyla cidâl-i mukaddes cephelelerinde açtığın şehir-i muzafferî vatanın şan ve şerefi namına amelî hayatta saha-i iktisâdiyâtta dahi te'min ve te'yid etmeye borçlu olduğunu unutma ve bu millet borcunu da öde.

Kütahya Türk Ocağı Reisi Agâh.

Türkler ve İslamiyet Selçuk

(Geçen nüsadan mâba'd)

Fakat pederi gazların reis-i cumhuru Yukak'la Türkistan hakanı Pigo'nun araları hükümât-ı İslâmiyeden Gaznevîler ile Sâmânîler üzrine arp açmak meselesinden dolayı açılmış ve bilâhere araları bulunarak barıştırılmış ise de Pigo'nun içinde bu defa bir akd olarak kalmıştı.

Pigo Han'ın en ziyâde üzerinde nüfuz ve te'sir sahibi olan karısı idi. Pigo Han'ın İslam mülûku üzerine harp açmak için akd etmiş bulunduğu büyük bir istişare meclisinde Selçukun pederi Yukak'ın muhalefetinden nâşî beynlerinde vukua gelen müşâ'eme ve mudârabede gayet harîs câh ve mevki'ine, ikbaline mağrur olan karısı Pigo'nun üzerinde te'sirâtını göstermişti. Hatta bu defadan beri Oğuzların serkârında bulunan Yukak'tan hoşlandığı gibi vefatından sonra yerine gelen oğlu Selçuk'un dahi nüfuz ve kudretini bir türlü çekemiyor, kendi keyif ve hevesine mali'-i dağdağa ederek Pigo'yu Selçuk'un aleyhine daima tahrikten geri durmuyordu. Bu esrâra vâkıf olan Selçuk, bir taraftan hicretin üç yüz kırkinci senelerine müsâdif taihlerinde Buhara havâlisinde icrâ-yı hükümet eden Sâmânîlerden Şehâbü'd-devle Harun İbni Apil'in İlhamlık Han'la akd-i ittifak edeek Pigo'nun taht-ı hükmünde bulunan topraktan bütün kabâil ve teba'asıyla çıkıp Buhara'nın mâverâsındaki (Cünd Pelid) nam vilayet-i arziyesine hicret ve

bir müddet sonra kerîmesini Harun’a tezevvüc etmek suretiyle Sâ mânîler ile sahriyet peydâ etti. Diğer taraftan Hindistan’da şevketli bir imparatorluk te’sis ederek ta Mâverâünnehir’e kadar hükmünü icra eder beyne’ d-devle Sultan Mahmut Sebktigi’in kızını oğullarından şeca’at ve besâletle mümtaz ve Anadolu Selçuklarının cedd-i a’lâları olan İsrail’in nikahına almak suretiyle Gaznevîler ile de sahriyet peydâ etmek sayesinde muvaffak oldu. Şu itibar ile Selçuk, gerek Gaznevîler ve gerek Sâ mânîler ile sahriyet ve münâsebet peydâ ederek vaziyet ve mevkiini takviye ettikten sonra İslamiyeti kabul etmeyen ve kendilerini rahat bırakmayan Türkistan Hakanı Pigo Han’la harp etmeye ve İslamiyeti Türkistan hakanlığının ta içlerine doğru ilerlemeye başladı.

İşte bu makâsı d-ı ulviye ve kutsiye uğrunda senelerce Sâ mânîler ile Gaznevîlere hayli muâvenet ve muzâheret ve İslamiyete maddeten ve manen pek çok takdir ve takdîse layık bir surette hizmet-i hasene ifa ettikten sonra hicretin üç yüz ellince senesinde yüz yedi yaşında iken Mikail, İsrail, Arslan, Tigo, Musa, Yunus, Amet namında beş tane oğlu bırakarak ilkin hicret ettiği (Çünd Pelid) nam mahalde şehiden vefat etti ve cenazesi oraya defn olundu.

İslar Şah

Asrî ve İlim ve Fen

Saydığımız ilimleri tasnî’ ve ibda’ ile bize ihdâ eden geçmiş insanları üzüp harap eden kitapların kıymeti sıfıra inmiştir. Asrımıza dâhil olur olmaz bütün cihan gençliğini derin bir iştiyak ve tahassür heyecanı ile meşbû’ bir halde huzurunda bulan bu yeni ilmin ve bu asrî fennin ismi öğrenmek ister misiniz? İşte:

İlm-i şerîf idman; fenn-i celîl spor!

Evet efendiler; bütün medenî memleketleri huruşân bir seyl-i sür’atle istila eden sporculuk asrımızın yegâne şerefi yegâne zineti, öğrenilmesi; intisâb olunması insana kıymet veren yegâne bilgisidir. Devrimizin derecât-ı kıymetini te’sis eden yegane meziyet budur. Doktor, hakim, avukat, eczacı, alim, muallim, ne olursanız olunuz eğer spordan behreniz yoksa kıymetiniz sıfırdır, görmüyor musunuz, işitmiyor musunuz. Afrika’nın Hutantorlarından mı, Buşmanlarından mı, bilmem nereden gelen bir zenci bugün Avrupa mehâfilinde bir kral kadar hürmet görüyor. eskiden muazzam ciltleriyle beşeriyetin kütüphanesine eserler terk eden büyük alemlere revâ görülen hürmet ve ta’zim şimdi yalnız atletizm, futbol, boks, yüzme ve güreşme şampiyonlarına karşı gösteriliyor. Artık Lubonların, Nardların, Bergusonların, Durkhaymların ismi devrin en kıymetsiz şu’ûnu arasında bile yer tutamıyor. Yevmî cerîdeler hacimlerinin yarısını bu ilm-i celîle hasr ve tahsis etmişlerdir. Beş makale ile omuz omuza yürüyen spor havâdisi günden güne istilâ hareketlerinde ilerliyor. Avrupa’da Amerika’da Asya’da belki

Afrika ve Okyanusya’da yeni neslin yegâne gayesi, düşüncesi neşgalesi, aşkı, imanı sporculuktur. Dünyada kolera vebe ve tâ’undan başka hiçbir şey bu kadar muhayyerü’l-ukûl bir sür’atle beşeriyeti istilâ etmemiştir. Kadîm Yunanistan Druma gibi bazı hükümetlerin inkıraz devirleri müstesna olmak üzre, beşeriyet hiçbir zamanda bu derece faidesiz, lüks şeylere incizâb göstermemiştir. Manevî ve rûhî kıymetlerin bugünkü kadar tezlîl ve terzîl edildiği çamurlarda sürüklendiği şimdiye kadar görülmüş değildir. Denilebilir ki beşeriyetin iklim-i manevîsinde şiddetli bir kış hüküm sürmektedir. Ruhlar, meyveleri tükenmiş ve yaprakları dökülmüş ağaçlar gibi çıplak kuru ve kasvet engîz bir manzara arz ediyor. Bütün medeniyet aleminin üzerinden soğuk ve acı kasırgalar geçiyor. Şahikalar karlı buzlu, evvelki zümrüdîn toprak çamur ve çerkâb ile doludur. Terennümler, nağmeler, hassas kalplerde uzak hatıralar halinde yaşamaktadır. Yalnız dallar çatırdıyor, ve vahşî hayvanlar avlıyor. İşte zamanımız baştan başa istila eden spor ve lüks inhimâkinin mâhiyeti bundna ibarettir.

Namdar Rahmi

Herkese Lazım

Miras taksîmine dair risâle herkese lazımdır aşağı çarşıda kitapçı Hafız Halil Efendi dükkanında (20) kuruşa satılmaktadır. Taşradan arzu edenler Afyonkarahisar’da Haber matbaasına osta ile (20) kuruş gönderirlerse derhal takdim olunur.

Haber Matbaası

Afyonkarahisar

Defterler, makbuzlar, faturalar, kartvizitler, düğün tezkereleri, renkli el ilanları, büyük duvar ilanları, gazete, kitap, mecmua, çek polîçe, kartpostallar, lokanta listeleri, zarf kağıt başlıkları sür’atle ve ucuz bir fiyatla tab’ edilir. Taşradan bastırılacak şeyin numunesi gönderilirse derhal kaç kuruşa tab’ olunabileceği iş’âr olunur.

Afyonkarahisar: Haber Matbaası Müdür-i Mes’ulü Hakkı

Muvazene-i Düvel

-3-

Avrupa Siyasetinin Hutût-ı Umûmiyesi

Muharriri: Zekeriya Rıza

Avrupa siyasetinin bugünkü muhavveri “Ren Veror” gibi görünüyor. Fakat hakkında muhavver siyaset şarka doğru uzanan bir şebekedir. Beynelmilel menfî ve müsbet

münasebetlerin, müşterek menfa‘at ve mütebâriz rekabetlerin med ve ceziriyle teşekkül eden bu şebekde en ziyade şarka doğru uzanan yolları görürsünüz. Avrupa milletleri en ziyade bu yollar üzerinde karşıladı, bu yollar üzerinde birleşti veya çarpıştı ve bugün bu yollar üzerinde birleşip çarpışacak. Avrupa siyasetinde tedâfi‘i vaziyetlere nadiren tesadûf edilir; en basit vaziyetlerin zımnında ekseriya bir fikr-i tecavüz bir fikr-i tevsi, bir fikr-i istimlâk mündemiçtir. Büyük milletlerden herhangi birisinin siyâsî programlarını tedkîk ve ta‘mîk ettiğimiz zaman neticesi cihangirlik ifade eden bir emperyalizm muâdelesiyile karşılaşırız. Başta İngiltere olmak üzere emen hemen bütün büyük milletler bir emperyalizm müsabakasına girişmiş bulunuyorlar. İngiltere’nin tederrüc ve ihtiyat, Fransa’nın hayal ve his, İtalya’nın cür‘et ve televvün esaslarına istinat eden siyasetlerinin hedefleri hep budur. Bu muhataralı yolda bütün kuvvetli milletler yekdiğerine tabîî düşmandır ve bu yolda ihtiyatsızca ilerleyenlerin etrafında hemen bir halka-i rekabet ve adavet, bir halka-i ittihat teşkil eder: ve İhtiyatsızlığın son asırda ilk kurbanı Almanya olmuştu. Öyle görünüyor ki bu defa da Fransa’nın etrafında böyle bir halka-i düvel teşekkül etmektedir. Bu teşekkülât ve telâtumât-ı düveliyenin siyâsî bir farîzaya mukaddime olması “tarih” haline gelmiş bir “tecrûbe” değil midir=

Avrupa siyaseti denilince ilk hatıra gelecek “Büyük Britanya” siyasetidir. Malumu i‘lâm kabîlinden olmak üzere tekrar ediyoruz. Büyük Britanya siyaseti İngiltere’de bir “an‘ane”dir. Eşkâl ve menâhicin, ricâl ve ahvâlin tebeddül ve televvününe rağmen hedef ve istikamet asla değişmez. İngiliz siyasetinde tadrîc ve ihtiyat vardır. Kuvvet-i ihâta vardır. Sebat ve istikrâr vardır ve bilhassa bu sebat ve istikrar sayesidedir ki bu millet tarihte hedeflerine en ziyâde yaklaşmak imkanını bulan bir millet olarak gösterilebilir.

Bu sebat ve istikrar fakat İngiltere’nin yalnız programındadır; diplomasilere bilakis televvündür; taklittir; iğfâl ve ihtiyarlıdır muvâza‘a, mugâlata ve nakz ahddir velhâsıl müthiş ve şâyân-ı ihtirâz bir mekanizmadır. Hayat-ı ferdiyelerinde timsâl-i ciddiyet olan İngilizlerin hayat-ı siyâsiyelerinde ciddiyet aramak abes olur emellerinin tahakkuku için her nev vasıtalarla müracaatta beis görmezler. İngiliz siyaseti daima iki yüzü keskin bir kılıç gibi iki vecheli görünür; fakat hakikatte vecheleri nâ mütesâ‘iddir. İngiltere, bir vaziyette müttetik ve muzâhir görüldüğü bir milletin diğeri bir safhada hasm-ı bî-emânıdır ve bilakis bir safhada mehâsım ve hatta muhârib bulunduğu bir milletle ikinci bir kademde aynı safa geçmekte tereddüt etmez. Bir taşla iki değil üç ve daha ziyâde kuş vurmak İngilizlerin Napolyon Bonapart’ı mahveder başvekilleri Piyet’ten mevrûs düsturlarıdır ve bu düstur mütteti v emuhassam her milletin kuvvetlerini birbirine çarpmak suretiyle eritmek maksadıyla da ifade edilebilir. Bunun için milletlerin kâh biri kâh diğeri ayak, kâh biri kâm diğeri ile harp eder ve doğrudan doğruya iştirâk etmediği harplerde dolayısıyla kendi tertip ve teşvîki eseridir. İngiliz siyaseti adeta

ta'arruzlar, müdâfaalar ve mahzarlar rüc'atlarla mâlâmâl bir erkân-ı harp planıdır ve bu planın bri kelime ile hulâsası: Cihangirliktir.

Beşeriyetin dörtte birine ve arzın altıda birine hâkim, arz üzerinde dairevî bir sisile-i arazîye en zengin kıralardan ve en zengin menâbi-i kuvâdan mürekkep mâlikâneler memâik olan ve bütün kıtaların geçitleri, en müstahkem üs bahriler, en mühim boğazları toplarının hükm ve idaresi altında bulunan İngiltere hala gayrı kabil-i işbâ' bir hırs tavazzu' ile ma'luldür: Daha ziyade büyümek, bütün şark ve cenûb kıtalarını bi'l-kuvve ve bi'l-fiil istilâ ve istimlâk etmek, bütün garp milletlerini de yekdiğeriyle hâl-i rekâbette, parça parça, zayıf, nâcâr ve bun burakmak ve muhtelif ve mu'avvec yollarla daha daha ziyâde büyümek: İşte Büyük Britanya mefkûresi!

Henüz teshîr edilmemiş bir boğaz henüz gasp edilmemiş bir maden, henüz istismar edilmiş bir kıta varsa behemehâl üzerinde de İngilizlerin bir sehâb-ı hırs ve iştihâsı vardır.

İngiliz siyaseti kademe kademe safha safhadır: Bu safhanın tahavvülüne rağmen her İngiliz ricâl-i siyâsîsi behemehâl bu an'anevî siyaseti takibe mecburdur, bu sebeptendir ki İngiltere hükümetinde ne muhafazakarların, ne aydınların, ne amele partisinin nukût ve su'ûdu bu siyasetin hutût-ı umûmiyesine icrâ-yı te'sir edemez.

İngiliz siyasetinin bugünkü safasına gelince: Bu an'anevî siyasetin Avrupa'da ilk ezdiği rakip Fransa olmuştu, tarih bir tekerrürden ibarettir, aynı İngiltere bu defa aynı Fransa'yı aynı vasıtalarla ezmeye hazırlanıyor.

Fransa ile İngiltere hilâl-i salib kadar yekdiğerine hasımdır; bu iki millet ancak daha büyük tehlike-i müştereke karşısında birleşebildi ve bu tehlike def edilince aynı husûmet tekrar feverâna başladı; İngiltere'yi Fransa ile son defa birleştiren tehlike Almanya idi. Bugün o tehlike İngiltere hesabına merfu'dur ve binaenaleyh İngiltere hesabına Fransa ile iktirân mecburiyeti de kalmamıştır. Bilakis Fransa ile mu'âraza için pek kuvvetli esbâb-ı mûcibe vardır:

(1) Fransa bugün dünyanın en kuvvetli ordusuna mâliktir: Manş Denizi'nin karşı yakasındaki bu kuvvet İngiltere vadide boy ölçüşmeye cesaet eden Fransızlar için bu ordu cesâret ve siyasetlerinin yegâne istinatgâhıdır bu istinadgâh yıkılmalı, bu ordu Alman ordusu âkıbetine ve yarınki Fransa bugünkü Almanya menzilesine gelmiştir.

(2) Manş'ın Fransa sahili İngiltere için siyasi, askerî, iktisâdî bir ihtiyaçtır. Nâ-mütenâhî müstemlekelerinde güneş gurûb etmeyen İngiltere bizzat öz yurdunu ve bizzat pâytahtını dâimî bir tehlike içinde bırakmış olmamak için şimâlî Fransa sevâhilini asırlardan beri harita-i âmâline idhâl etmiştir.

(3) Fransa- İngiliz rekâbet ve adâvetini köklerinden biri de şarktaadır. Almanya'dan sonra müstemlekeler diyarında rekabetleri def ve ref edilecek müstemlekeleri zapt edilecek Fransa vardır. Taca, Fas, Cezayir, Tunus, sahrâ-yı Kebîr, Madagaskar, Suriye, Okyanusya'daki adalar Hint Şarkî ve Garbî'deki müstemlekeler vardır ve İngiliz müstemlekelerinde menfî Fransız propaganda vardır, İngiltere'nin henüz elde edemediği iklimlerde Fransa'nın muaraza-i siyâsiyesi vardır. İngiltere'nin girmeye çalıştığı boğazların diğer ucundan da Fransızlar grimeye çalışır velhasıl bugünkü Fransa İngiltere'nin karşısında dünkü Almanya rolünü oynuyor ve binâenaleyh dünkü Almanya gibi İngilizlerce ezilmeye layık ve ezilmeye amzet bir rakiptir. İngiltere bugünde bu rakibi vaktiyle Almanya'ya yaptığı gibi siyaseten hasr ve tecrîd ile meşguldür.

Fransa siyaseti hayal ve hisse istinat eder demiştir. Filvâki Fransızların edebiyatta olduğu kadar siyasette de hayalleri vâsi'dir. Fakat hayal ile hakikat arasındaki mesafe ne kadar derindir.

Siyaset hassas olmalı, fakat hissiyata istinat etmemelidir, Fransa'nın siyaseti ise bilhassa hissiyâta istinat eder. Hissiyat ise ekseriya irat ile tefrit arasında çalkanır ve ekseriya gayri kâbil-i işba'dır.

Bismark'ı taklit etmek isteyen Puankara, 1871 Paris muâhedesini de gölede bırakan ve resâyil-i muahede tâmmesini hisselerine hayren kabul ettirmeye çalıştı. Ve resâyil-i muahedenâmesinde Klamanso'yu mes'ul etmek isterler. Filvaki mes'ulünün bir kısmı da ona râci'dir. Fakat o zamanda Fransız siyasetinin nâzımı reis-i cumhur sıfatıyla yine Puankara di. Paris muâhedesini kırk dört sene sonra bir intikam harbi iş'al ve kırk dört sene yaşayabilen bir zaferi nihayet inhizâm ve hüsrân takip etti, İngilizlerin işte siyaseten pek yarayan ve resâyil muâhedesini ise Fransa'ya bugün daha elîm bir hüsrân hazırlıyor, İngilizler ve resâyil muahedesini evvela tervîc bilâhere terhîn etmekle Fransa'yı yalnız Almanya'nın değil bütün Avrupa'nın hdef-i intikamı kılmak ve bilhassa zıt ve hasım kuvvetleri kendilerine yaklaştırmak suretiyle Avrupa'nın evvela efkâr-ı umûmiyesinde sâniyen siyaset ve muvâzenesinde bir tegalüb ve ikılâp yapmak maksadını istidâf etmişti. İngilizler bu hedeflerinde tamamen muvaffak olmuşlardır.

Hak ve adalete istinat etmeyen muâhedelerin ömrü daima kısadır, ve resâyil muahedesinin kabiliyet-i hayatiye ve tatbikiyesi olmadığı zaten malum olmak icap ederdi. Bu hakikatten İniltere li farzin Fransa- bilmem nasıl izah edeyim an cehlin uzak kaldı; humar-ı zaferle de mest olan Fransızların gözlerini bütün hakâyık-ı târihiye ve siyâsiyeyi göremeyecek kadar hırs ve intikam sisleri bürümüşü ve beş buçuk senelik tecrübelerle rağmen el-ân böyledir. Taşkın Fransız siyaseti, ezcümle Almanya'nın behemehal inkısam ve tederrüsâtını istihdâf

ediyor devletler mahvedilebilir. Milletler yalnız taksim edilir yalnız inkisâm edebilir fakat mahvedilemez. Muhtelif al-el-i içtimâiye ve iktisadiye ile Almanya zaten mahkum-ı inkisâm idi. Almanya'yı bugüne kadar inkısamdan mahfûz bırakan Fransız tehlikesidir. Fransa Almanya'nın içerilerine ilerlemekle Almanya'ya daha ziyâde birleşmek mecburiyeti ilham ediyor. Daha ziyâde birleşmesine hizmet ediyor. Fransa'nın Ren ve Zur eyaletlerine grimesi Almanya'nın vaktiyle Alsal Loren'e girmesinden daha büyük tarih alemde belki en büyük hatâyı siyâsîdir.

Bir taraftan tedricen Almanya'nın göbeğine ilerlemekle emr-i vâkiler ve mürûr-ı zamanlar ihdâsı suretiyle Avrupa içinde hudud-ı tabiîsini tedricen genişletmek. Şimdilik Avrupa içinde gayrı kâzıl-i teshîr bir kale haline gelmek tasavvuru diğer taraftan Suriye'ye attığı kolla Irak'ı, Filistin ve Mısır'ı ve güya Anadolu'yu tehdit geçen sene Suriye'ye gönderdikleri en büyük erkân-ı harp generalleri ve bakanlarla güya Anadolu Kafkasya tarikiyle Rusya'ya ve Rusya üzerinden Almanya'ya yürümek planları ve bir taraftan da vasatî Avrupa'da kâh küçük itilaflar yaratmak ve kâh Lehistan ile, kâh Romanya ile kâh Çek Slovakya ile ittifaklar ve entrikalar çevirmek velhasıl Napolyon'un adîmü't-tahakkuk kalmaya mahkum olan planını başka yollar üzerinden yürüyerek kuvveden fiile getirmek fakat hakikate, hesaba ve tabiata istinat etmeyen planlar daima iflas etmeye mahkumdur.

Bu planın vrebildiği tek netice tabiatıyla Rus ve İtalya siyasetleriyle ta'âruz ve tesâdüm etmek oldu.

Şarkî ve Vasatî Avrupa'nın da mukadderâtına karışmak isteyen Fransa bir aralık bir "Küçük itilaf" icat etti. Küçük itilafı teşkil eden milletlerin menâfi ve âmâl-i milliyeleri o kadar mütezâd mütebâyin idi ki uzun müddet bir safta kalamamaları tabî idi. Nitekim öyle oldu ve kendiliğinden inhilâl eden küçük itilafa mensup milletler ayrı ayrı iki zümreye dağıldılar.

Rusya ve İtalya'nın Fransa'dan tamamen ayrılmalarda bu itilaf cemiyetinin de dahli vardır velhasıl muhtelif sebeplerle Rusya'da ve İtalya'nın da İngiltere gibi muvâzene-i düveliye mevkileri Fransa'dan ayrıdır.

İtalya bilhassa Mussolini gibi fevkalade harîs bir diktatörün eliyle Roma imparatorluğunun ihyâsına doğru gidiyor. İtalya'ya teşbih caizde ikinci İngiltere de diyebiliriz mu'tedil ricâin sevk ve idaresiyle harb-i umûmîden İngiltere'den sonra en az zarar ve en fazla kazançla çıkan ve bugün meşkûk Macarlara doğru seyr ve pervâz eden İtalya tabi'aten Fransa ile çarpışacaktı. Bahr-i Sefîd bir Roma-İtalya merkezi haline getirmek hülyasını perverde eden İtalya, cenûbî Fransa siyaseti bilhassa İtalyanlığını öteden beri iddia ettiği Nis ve havâlisini İtalya'ya ilhâk etmek Korsika'yı Tunus ve Cezayir'i koparmak, şimdilik Fransa'yı Bahr-i Sefîd'den çıkarmak istiyor. Zaten Fransa'yı bu kadar kuvvetli büyük ve muzaffer görmek

İtalyanların sinirlerine dokunur. Sinesinde Makyedol'un mehd ve lahdini taşıyan İtalya müttefiklerine karşı yürümekte hiçbir mahzur-ı ahlâkî görmeyen ve harb-i umûmînin senelerle devamına ve sâzık müttefiklerinin mahv ve harabîsine sebebiyet veren İtaya, Fransa'nın müttefik ve halaskârı İtalya bugün bilfiil Fransa'ya karşı silah biliyor. Buna mukadderâtın intikâmı derler! Bunlar hep tarihî birer cilvedir; gayrı mer'î bir elin savurduğu Avrupa kuvvetleri birbirine çarpmak suretiyle birbirini eritiyor. Avrupa'yı bizzat Avrupa yıkacak!

Bekar Cemiyeti

(Mersin) de bâlâdaki unvan ile bir cemiyet teşkil edilmiştir. Cemiyet bekarların kesb-i refahına çalışacakmış.

Adliye Tayinleri

Adliye Vekîli Necati Bey'in riyâseti altındaki komisyon yeni hakimlerin tayinine devam etmektedir.

Müstesna Evkâf

Hususi tekke ve zâviyeler ile bazı bazı cihât ve evlada mahsus aşar ve rûsûm-ı sâireden muafiyet he't-i vekîlece tasvip edilen meclise sevk olunan lâyiha-i kanuniye ile ref edilmiştir. Bazı tekkelere maaş tahsis olunacaktır. Evkâf vâridâtından tahsîsât alanların muhtaç olanlarına maliyece münasip tahsîsât verilecektir.

Zengin Ermeniler Meselesi

Zengin Ermeniler meselesi için İstanbul ve Ankara'da tahkîkât devam etmektedir.

Teşkilât-ı Esâsiyeden Kabul Edilen Maddeler

Gayrı kânûnî şekilde meskene duhûl, eşhâsın üzerine taharrî memnu'dur. Matbûât-ı kânûnî dairesinde serbesttir ve kable'n-neşr teftişe tabi tutulamaz. İdare-i örfiye halinde ve müstevlî hastalıklar zuhûru gibi sebeplerden ma'adâ avâlde serbesti-i seyahat ihlal edilemez. Mektuplar müstantık ve mahkeme kararı olmadıkça açılmaz.

Vilayetler İdaresi

Vilayetler umûru tevsi'-i me'zuniyet ve tefrîk-i vezâif esası üzerine idare edilecektir. Her vilayet bir şahsiyet-i hükmiye ad ve itibar olunur.

Kanunlar ve Teşkilât-ı Esâsiye

Hiçbir kanun teşkilât-ı esasiye kanununa muhalif olamaz.

İdare-i Örfiye

Harp, isyan ve cumhuriyet aleyhinde tehlikeli harekât vuku'unda hey'et-i vekîle kararıyla ve bir ay müddetle idare-i örfiye ilan edilebilir ve derhal meclise bildirilir. Meclis müctemi' değilse hemen içtimaya davet olunur.

Kadınlar Müntehib ve Meb'us Olabilir Mi?

İntihadan bâhis maddelerde her Türk yerine her Türk erkek kelimeleri konularak kadınların müntehib ve meb'us olamayacakları ittifâka yakın bir ekseriyetle kabul edilmiştir.

İstid'âlara Cevap

Herkes ma'ruz kaldığı haksız ahvaden dolayı Büyük Millet Meclisi riyâsetine vesair makâmât-ı âliyeye müracaat edebilir. Eşhâsın istid'âlarına behemehal tahrîren cevap verilecektir.

Me'mûrîn

Me'mûrînin tayin, terf, azl ve nekâ'idi kanun-ı mahsûsa rabt edilecektir.

Kanun ve Emr

Me'mûrîn mâ fevklerinden aldıkları gayrı kânûnî emirleri icra ederlerse mes'ul olurlar.

Angarya Memnu'

Can, mal, ırz, mesken her türlü ta'arruzdan masûndur. Kanunen mu'ayyen olan avâl ve eşkâlden başka bir suretle hiçbir kimse derdst ve tevkîf edilemez. İşkence, eziyet, müsâdere, angarya memnu'dur. Menâfi-i umûmiye için lüzumu usûlen tahakkuk etmedikçe ve değeri peşin verilmedikçe hiçbir kimsenin malı istimvâl ve istimlâk olunamaz harp gibi fevkalade ahvâl müstesna olmak üzere fedakarlığa icbâr edilemez.

Muâhede Ne Zaman Tatbik Edilecek

Japon iparatoru ile İngiltere kralı muâhedeyi tasdik ettikleri zaman üç devlet muâhedeyi tasdik etmiş olacağından tatbîkata başlanılacaktır. Japon ve İngiliz meclisleri tasdik ettikleri için kralların da tasdiklerine muhakkak nazarıyla bakılabilir.

Haber Matbaası

Afyonkarahisar

Defterler, makbuzlar, faturalar, kartvizitler, düğün tezkereleri, renkli el ilanları, büyük duvar ilanları, gazete, kitap, mecmua, çek poliçe, kartpostallar, lokanta listeleri, zarf kağıt başlıkları sür'atle ve ucuz bir fiyatla tab' edilir. Taşradan bastırılacak şeyin numunesi gönderilirse derhal kaç kuruşa tab' olunabileceği iş'âr olunur.

Son Haberler

Şûrâ-yı Devlet

Ankara 12 Şûrâ-yı devletin yeniden teşkîl meclisi tarafından kabul edilmiştir. Reis ve azalar Büyük Millet Meclisi tarafından ve şimdiye kadar mühim memuriyetlerde bulunan zevât arasından tayin olunacaktır.

Teşkîlât-ı esasiye müzâkerâtına devam olunmuş ve reis-i cumhurun astalık ve şeyhûhet gibi sebeplerle mücrimleri affedebilmesi kabul edilmiştir.

(Vakit) Gazetesinin Abonelerine Mahsus Yeni Hediye Kuraları

Vakit gazetesi devamlı kâri'leri için tertip ettiği hediye kuralarından ma'adâ sırf abone olan kâri'lerine mahsus olmak üzere ikinci bir kura tertip etmiştir. bu kura gazete idaresi tarafından on beş günde bir kişide olunacaktır. Ve her bir kişide isimlerine kura isabet eden abonelere hediyeleri posta vasıtasıyla gönderilecektir. Bu hediyeler kıymeti yirmi beş lira ile yarım lira arasında tahavvül eden muhtelif eşyadan mürekkep olacaktır. Kura o suretle tertip olunmuştur ki; her kâri' için bir sene içinde mutlaka ismine bir hediye isabet edecektir.

Abone Şerâiti

İstanbul ve taşra için: seneliği 1100, altı aylığı 600, üç aylığı 325 memâlik-i ecnebiye: Seneliği 1700, altı aylığı 900, üç aylığı 500.

Adres: İstanbul'da Bâb-ı Âlî caddesinde Cağaloğlu yokuşunda

Telgraf adresi: İstanbul-Vakit

Kelebek

Kelebek Cenâbı Hakkın sevimli ve sevimli bir mahlukudur. Sanki seyyar ve bir an bir çiçektir, Kelebek mecmuası da tıpkı papatyalar, gelincikler arasında uçuşan canlı kelekler gibi zarif bir mecmuadır. Hele intişârının sene-i devriyesi münasebetiyle neşrettiği fevkalade

nüsha cidden çok nefis olmuştur. Bir yaşını ikmâl edip ikiye basan refikimizi tebrik eder ve kâri'lerimize mütâla'asını tavsiye ederiz.

Herkese Lazım

Miras taksîmine dair risâle herkese lazımdır aşağı çarşıda kitapçı Hafız Halil Efendi dükkanında (20) kuruşa satılmaktadır. Taşradan arzu edenler Afyonkarahisar'da Haber matbaasına osta ile (20) kuruş gönderirlerse derhal takdim olunur.

Gediz Ocak Piyangosu

Gediz Türk ocağı bayramda keşide edilmek üzere bir piyango tertip etmitir. Biletler (50) kuruştur.

Piyango idhâl edilen eşyanın esâmî ve kıymeti

Esâmî	Adedi	Kıymeti (Kuruş)
Koç	1	250
3 Metre elbiselik kumaş	.	1200
Tabanca	1	2500
Cep saati ma'a kordon	1	200
Yazı takımı	1	500
İngiliz çakısı	1	150
Kalpak	5	700
Halı seccade	1	3000

Afyonkarahisar: Haber Matbaası Müdür-i Mes'ulü Hakkı

Tütün Ziraatie Müsaade Olunacak

Ziraat Vekaletinin Bir Tebliği

Tütün zer'iyâtına müsaade talep eden mıntikalara müsaade verileceğinden zer'iyâta devam eylemelerinin alakadarâne tefhîmi ziraat vekâlet-i celîlesinden iş'âr buyurulmuştur.

Hükümetimizle İngiltere Arasında Mayısta Musul Müzâkerâtın Başlayacak

Büyük Millet Meclisi Reisi Fethi Bey mayısta İstanbul'da in'ikâd edecek olan Musul kongresine murahhas tayin edilmiş ve İstanbul'a muvâsalat etmiştir. Fethi Bey Haydarpaşa istasyonunda birçok mühim zevât tarafından istikbâl olunmuştur.

Musul Ahalisi Ankara'ya Murahhas Gönderdiler

Murahhaslar diyorlar ki:

Biz Türküz. İngilizlere esir olmamaya ahd ettik, Türkiye bizi bıraksa da yine çarpışmaktan vazgeçmeyeceğiz.

Musul ahalisi Süleyman Fehim, Nuri ve Muhammed Nuri Beylerden mürekkep üç kişilik bir hey'et-i murahhasayı Ankara'ya göndermiştir. Bu hey'et İngilizlerin takibâtına rağmen hududumuz dahiline girebilmiştir. Adana'da hey'et azası ile mülâkât eden (Yeni Adana) gazetesi muharrirlerinden bir zata ber vech-i âtî beyânâtta bulunulmuştur.

Hey'et-i murahhasa azasından biri:

Zaten; diyor, İngilizler orada Irak hükümeti değil, eski Asurî hükümetini ihyâ etmek istiyorlar. Biz Türküz; hey'et, hatta bütün köylerimiz Türkçe konuşur, zaten Irak da Türktür.

Hepimiz murahhasa azası “Biz Türküz” diyor, Türkiye'ye, kardeşlerimizden malumat talep için geliyoruz. Biz elimizden geldiği kadar, yani son ferdimize kadar çalışacağız. Türkiye bizi bıraksa da, bize muâvenet etmese de biz yine İngilizler ile çarpışmaktan vazgeçmeyeceğiz.

Suriye Hududunda Fransızlarla Köylüler Arasında Şiddetli Müsâdemeler

Birkaç günden beri Islâhiye'den topçu ateşleri işitilmektedir. Fransızlarla Türk köylüleri arasında şiddetli müsâdemeler vâki olmuştur.

(Yeni Adana) refikimiz, huduttaki muhabir-i mahsusundan aldığı malumata atfen Suriye hududu hadiseleri hakkında mühim tafsîlât vermektedir. Hududumuz dahilinde olmayan fakat ahalisi Türk olan bazı köyler malum olduğu üzre Fransızlara isyan etmişlerdir.

Fransızlardan, gördükleri zulm üzerine silahla hayatlarını korumaya mecbur kalan bu kardeşlerimize karşı toparla mücehhez müfrezeler sevk etmişlerdir. Islahiye'de son günlerde fâsılasız topçu ateşleri işitilmektedir.

Bu müsâdeme Antakya havâlisinde de te'sîrât husûle getirmiş mahall-i mezkûr Türkleri Fransızlara karşı daha fazla husûmet izhârına başlamışlardır.

Fransızlar on beş sarı lira aylıkla yerli ahaliden asker yazmaya başlamışlarsa da birkaç vicdansızdan ma'adâ kimseyi kandırmamışlardır. İki Fransız tayyaresi komşuluk nezaketini ihlal ederek hududumuzu geçmişler ve “Tepek” mevkiî üzerinde tayerân etmişlerdir.

Türk Ocağı Kongresi

Türk ocağı kongresi müzâkerâtı hitam bulmuştur. Merkez hey'etine Kars meb'usu Ağa oğlu Ahmet, Şair Mehmet Emin, Hamdullah Suphi, Ma'ârif Vekîli Vâsıf, Adliye Vekîli Necati, İmar Vekîli Celal, Neyzâde Hamdi, Cebel-i Beeket Meb'usu İhsan, Matbûât Müdür Vekili Alaaddi, Mimar Himet Muhyiddin Bahâ ve Rıdvan Nafiz Beyler müntehâb olunmuşlardır hasr

hey'etine ise halde Edip Hanım, Ziya Gökalp, Ali, Mehmet Emin, Ağa oğlu Ahmet, Yusuf Akçura, Yahya Kemal, Celal esat, Necip Asım, Samih Rıfat, Müze Müdürü Halil, İzmirli Necip, Köprülüzâde Fuat, iyazi Beyler, Veled Çelebi Efendi ve Fevzi Paşa Hazretleri seçilmişlerdir.

Yeni Meclis Muâhedeyi Tasdik Edecekmiş

Fransa Başvekili Mösyö Puankara intihâbât münâsebetiyle îrâd ettiği bir nutukta yeni meclisin Lozan muâhedesini der'akab tasdik edeceğini söylemiştir.

İslamda Kadınların Hukuku

Garplıların kadınlarını terbiye ve onlar ile birlikte yaşamak hususundaki müsaadekarlıklarından ettikleri istifade işaet edilen mezâyâyâ maksûr değildir. Daha birtakım fevâid vardır ki tedbir-i ma'îşete ve iktisâdî tarîklerin kolaylaşmasına ta'alluk eder. Orta tabakadan bir garplının evine giriniz. Onu yine aynı tabakadan bir şarklının evinden intizamca, tertipce daha güzel, döşemece daha mükemmel bulursunuz, bununla beraber ihtiyar edilen masrafı hesap ediniz. Garplının masrafını şer kılındığından herhalde daha az bulacaksınız.

Dikkat buyurulsun: Meskenlerimiz erkeklere ve kadınlara mahsus olmak üzere ikiye münkasım olduğundan bir ev yaptırmak için hakikatte iki bina malzeme-i inşâiye ve ücret-i yevmiyesine katlanıyoruz, bir hane istîcâr ettiğimiz vakit nefsü'l-emrde iki hane istîcâr etmiş olmuyoruz. Ve bunlardan her birerlerine lazım olan enâs ve mefrûşât için fazla masarîf ihtiyar ediyoruz. Kezâik bir ev için erkek ve kadınlara mahsus olmak üzere iki sınıf hademe istihdamına arz-ı iftikâr edemiyoruz. İş bununla da kalmıyor: Erkeklerin zevceeriyle hatta valideleriyle bir arabada bulunmasını örf ve adet tecvîz etmediğinden hasbe'l-icap erkekler için ayrı ayrı; kadınlar için de ayrı araba tedarik ve ihzârına lüzum görüyoruz. Ve evimize erkek veya kadın tek bir misafir geldi mi, epimize kifâyet edecek bir sofraya yerine iki sofraya çıkarmak ızdırârında kalıyoruz. İşte bu suretle birçok noksanın zâyî olmakta ve semerât-ı müktesebenin istihlâk olunmakta bulunduğu görülmektedir. Ki sebebi kadınlar üzerine teşdîd edilen hicâbdan başka bir şey değildir.

Mısırlılar zannederler mi ki kuvve-i muharebe ve elektrikiyeyi keşf ve re'yü'l-ayn gördüğümüz üzere istihdâma muktedir olmak suretiyle akıl ve şuurun derece-i kemâline vâsıl olduklarını bi'l-fiil ispat eden Avrupa ricâli, (silik) taleb-i ilm ve te'âlîde aramaktan ve şeref ve ref'inin bütün ezvak-ı hayâtiyeye müreccah olduğunu takdir ve tefekkürden bir an fâriğ kalmayan Avrupa ricâli, eserleriyle ve evs-i efkâr olan o nüfus ve ukûl kadının muhafaza-i iffet ve sıyânet hukuku vesâil ve tedâbirini düşünmekten gaflet etmiştir. yine zannederler mi ki, o adamlar tesettüre bir faide görseler idi muktedir oldukları halde onu terk etsinler, asla!

Ukûl-ı sâfiyeye tebâdür edip nüfus-ı ibtidâiyenin meyl ettiği emr-i tesettürdeki bu derece-i ifrat; akl-ı selim ve hüsn-i rakîk sahibi olan hiçbir fertçe kat'ıyyen şâyân-ı kabul olmayan vesâildendir. Akıl tehezzüb edip his ve şuur kesb-i rikkat edince erkek, kadının da kendi nev'inden olan şeyin aynıyla diğerinin de leh ve aleyhinde bulunduğunu idrâk etti.

Esasen bi'l-irâ'e ve bi'l-ihtiyar yapılan ve şahsî atıyye ve fedakarlıklar istisna edildikten ve erkek ile kadının her birinin yekdiğerine karşı şeriatça farz ve takdim edilen şey ifa olunduktan sonra tarafeynden birinin âhir üzerine hak ve fâikiyet derecâtı yoktur. Kendisinde akıl tekemmül edip his ve şuur inceleşen bir erkek, kadının şahsını idam mâhiyetini hâiz olan bir şekl-i tesettüre onu icbâr etmeye, emin ve mutma'inü'l-kalp olmak hayâl-ı bâtılına tevessül için böyle bir cerîmeyi irtikâba kâ'il olamaz.

Aklen tekemmül edip his ve şuurca kesb-i rikkat etmiş bir zevc için erkek ile kadın arasında âl-i hicab ber-devam oldukça seviyesiz bir kadınla muâşeret hususunda itmi'nân-ı kalbe yol yoktur. Akeln kesb-i kemâl etmiş, hissen iktisâb-ı rikkat eylemiş bir erkekçe nefsinin müştâk olduğu şeylerin en lezizi selâmet-i zevk ve hüsn-i ihtiyar ile gittiği gibi bir insan tarafından söylemesidir. Yoksa yalnız teskîn-i şehvet ve hevâ-yı nefsânîye mütâba'at noktasından değil. Bunun içindir ki sahib-i zevk olan herkes olanca gayretini bu hususun takviye ve muhafazasına sarf eder.

Akıl bu şuuru kesb-i kemâl ve rikkat eden zevc ile zevcenin en ma'iyetini himmetlerini de ihtilât-ı cismânî ile kanaat değil, aklen ve fikren müttehid olmak teşkil eder. Zulm ve istibdaddan nefret etmekte ve kendisine arz-ı ubûdiyet edilmesini isteyen kimseye karşı izhâr-ı adâvet edilmesini âmir bulunmakta olan bulunduğumuz asrın tabiatı, kuvâ-yı insâniyeyi bir tarîk ve gayeye sevk etmekte meyyaldir. Bugün nüfus-ı beşeri ziyaret ederek kendilerini tenbih ve ikaz eden şu rahmânî ilham o hayalden kadınların da mütenebbih ve müstefid olması lazımdır. Bunun içindir ki üzerimize vacip olan kadınlara karşı yed-i müsaadeyi temdîd etmek ve fahr-i âlem efendimizin (ittekullâhe fî li za'îfeyni'l-mer'ete ve'l-yetîm) kavl-i kerîmiyle amel etmektedir. Kadınlar ile münasebetimizi ikrâh ve kasvet üzerine değil, muhabbet ve merhamet esasına müsteniden te'sis ve idâme etmek cihetini iltizâ etmeliyiz: İnsaniyetin farz kıldığı, şeri'atın bizden istediği bu şekil; hey'et-i içtimâiyemizi teşekkül eden bütün uzuvların daima zinde vezâifiyle kâim ve âmil bir halde bulunması noktasından vacibü'l-edâ bir vazife-i vataniyedir.

Dava Vekillerinin Nazar-ı Dikkatine İstinaf Müdde-i Umûmîliğinden:

337-339, 337-338, 336-338 seneleri zarfında veya daha evvel hukuk fakültesinden me'zun ru'ûs tabi olmayanların yeni mehâmât kanunu mucibince staj müddetini ikmâl etmeleri

muktazî bulunanlar 2 Mayıs 340 tarihine kadar bâ istid'ânâme vekâlete veya istinaf müddeî-i umûmîliğine müracaatla isimlerini kaydettirmedikleri takdirde de mer'iyeti derdest-i mehâmât kanuna tevfi'kan cerâ-yı mehâmâtta men' olunmakla beraber bir sene zarfında vuku bulacak müracaatların da kabul edilmeyeceği vekâlet-i celîlenin 17 Nisan 340 tarih ve 1115-86 numaralı telgrafnâmesine atfen ilan olunur.

Yerli Kumaşlarımız

Kastamonu şerinde iki bin beş yüzden fazla tezgah vardır. Cide kazasından senede alâ cinsinden üç yüz bin arşın, âdî cinsinden kırk bin arşın kumaş dokunmaktadır. Ekin'de Miralayzâde Nazım, İçmelizâde Mehmet ve Derviş Efendilerin tezgahlarında her gün en aşağı elli arşın yünlü kumaş dokunmaktadır. Arapgir'de senede altmış bin top manusa meydana getirilmektedir. Merzifon'da her ay beş bin top bez dokunur. Çorum'da dört yüz tezgah vardır ki bu tezgahlar bile günde dört yüz metre kumaş dokunur. Eğridir'de en aşağı haftada dört yüz top alaca dokunur.

Mudurnu'da elli tezgah vardır ki her tezgah günde iki metre şayak dokumaktadır. Burdur'da, en aşağı senede seksen bin top alaca, on üç bin top bez dokunur. Mardin'de, senede on iki bin top penbe bez dokunur. Kangırı'da günde bin metre bez, alaca mendil tülbend, peştamal dokunur. Malatya'da Mehmet Lütfü Efendi'nin âsâr-ı na'im fabrika

Kazım Karabekir Paşa Mektebinde Müsâmere

Bir Hayat ve Ümit Gecesi

Geçen Pazar akşamı Kütahya bir leyle-i hayat ve ümidi daha yaşadı. Bu akşam istikbâle giden yolları ve elerinde tuttukları irfan ve zeka meşaleleriyle tenvîr eden nesl-i âtûnin feyyâz bir kıvılcığına daha şahit olduk. Diyebiliriz ki o müsâmere Türklüğün “yarın”dan bir safhadır: O safha içinde harika ve zafer neslinin çiçekleri, tarih-i ferdâi harikalar ve zaferlerle yazmaya azm etmiş bir ufak kahraman gibidirler. O ufak kahramanlar da o akşam şarktan garba uzanan Türk şehadetinin temessül-i zî-kemâlini gördüm ve kahramanlık rollerini, alelâde bir sahne üzerinde değil fakat bir sahne-i hakikat üzrine temsil ettikleri hüsnü veren ve o kadar samimiyet, o kadar ruhtan akan bir tabiat ve adeta tarihî bir nispetle hareket eden küçük aktörlerin her birisinde ayrı ayrı son mücadele kahramanlarının ufak mikyasta bir rû'yeti sezdim. Bunlar Mustafa Kemaller, İsmetler, Kazım Karabekirler devrinin zübdeleri idi. Bilhassa Türk fedaisi rolünü oynayarak düşman cephanesini ateşleyen genç ne ateşin bir şerâre-i heyecan idi.

Talebelerde görülen her eser-i isti'dâd doğrudan doğruya nesle iftihâr âver olur fakat bu suretle müsâmereler tertip etmek ve gennçliği heyecana ve ateşe hamâsiyâta alıştırmak adeta nesl-i âtînin cür'et ve imâyet hislerinin teksifine izmet demek olmaz mı? Gençliğin terbiye-i dimâğiyesi kudretpezîr hissiyesiyle de alakadar olmak icap edenlerin bazen bundan zehûl ve te'âî ettiklerini gördükçe, bu vazifeyi- bir zayfe-i me'muriyet olmaktan ziyade bir vazife-i milliye addederek-ifa edebilenleri teşvik ve takdir ile, teşekkürle alkışlamak teşebbüslerini rağbet ve muzâheretle takviye ve te'yid etmek azım gelmez mi? Maalesef o akşam rağbet göstererek gelenler ümit edildiği kadar değildi. Halbuki millî sâ'iklerden başka talebenin temessülde gösterdikleri fevka'l-me'mul muvaffakiyetler bile câlib-i rağbet olmalıdır. Yalnız komik kısmında biraz daha ciddî mevzular intihâbını tavsiye ederiz. Bu talebenin komik kısmında muvaffak olamamaları belki fitraten yalnız ciddiyet ve celâdet mevzuları üzerinde aşıklanmaya müsta'id olmalarıyla da tefsir edilebilir.

Temessül edilen fedakarlık ve kahramanlık piyesleri hâzırûna heyecan iftihar ümid-i dâğiyan bir menba' oldu o akşam orada toplanan Kütahya'nın musiki âlemi güzîdeleri de millî vesîkamızı yaşatmakla hâzırûna daa başka bir vakit bir heyecan-ı bedî'i sundular.

Bu gibi içtimâ ve müsâmerelerin memleketimizde tekerrür ve tevâlîsini ve halkımızdan ciddi bir rağbet ve teveccüh görmesini temennî ederek gösterdikleri eser-i muvaffakiyetten dolayı bi'-vesîle mekteb-i mezkûr hey'et-i idaresini ve Müdür-i Mektep Geylan Bey'i tebrik eder ve bilhassa sinesinde bu gibi inciler besleyen nesl-i bâkîyi de ayrıca şâyân-ı tebrik görürüz.

Z.R

Yerli malı alalım

Niğde'nin bezi, alacası, kaplası ve şayak taklidi abası, Muğla'nın da ipeklisi pek meşurdur. Hele Bursa'nın dokumacılıktaki öhretini söylemeye hiç hâcet görmem.

İşte ağalar benim size bu saydıklarım devede kulak gibi bir şeydir. Memleketin her tarafında türlü bez, türlü kumaşlar dokunmaktadır. Bunlardan ma'adâ Zeytinburnu, Fesane, Hereke gibi hükümetin işletmekte olduğu fabrikaların da mükemmel şayak kazmir çuha kastur kumaşları ve sleri vardır ki hem tarîk hem sağlam hem de ucuzdur. Bunların içinde şehirlilere yapacak boyları olduğu gibi köylülere yarayacak çeşitleri de vardır.

Siz ağaşar, gerek bu fabrikaların kumaşlarına ve gerek tegahlarda dokuduğumuz kumaşlara rağbet edin. Bunları kullanmaya gayret edin. Bunlar sağlamdır. Dayanıklısıdır. Ucuzdur. Çünkü paramız yabana gitmez, memlekette kalır adeta bir cebimizden çıkıp öteki cebimize girmiş gibi olur. Böylelikle hem paramızın itibarı olur hem de halkımız sanat sahibi iş güç sahibi olur. Yavaş yavaş o tezgahlar fabrikaya döner. Her gün binlerce top kumaş

dokunmaya başlanır. Sonra bu sayede dokumacılıkla kalmaz. Gitgide başka fabrikalar da açılır. Böylelikle millet başkalarının hesabına çalışmaktan kurtulur.

Bunun böyle olacağını bilelim de bizim yerli mallarımıza sahip çıkalım. Memleketimize göz dikenlere karşı muharebe kazandığımız paramız, pulumuza göz dikenlerle olan muharebeyi de kazanmaya çalışalım. Yabancılarla böyle bizimkisi gibi alış veriş etmenin adı muharebe değildir. Ama zararca muharebeden hiç de geri kalmaz. Çünkü top tüfek muharebesiyle düşmanın ayağı memleketten bir an kesilirse de yine eli burada demektir. Zira kazancımızı götürüp götürüp onların kasalarına, kiselerine koymak adeta onlara kölelik etmektir.

İşte bunun için bu gizli muharebeye bu günden tezi yok başlayalım. İyi olsun fena olsun hep yerli malımıza koşalım. İyi kötü, pahalı ucuz demeyelim, hep kendi kumaşlarımızı giyip kuşanalım. Bizimkiler dururken başkalarının malını inat edelim almayalım.

(Köy Hocası)

Tuz Resmî Kanunu Sureti

Birinci madde- Türkiye memlihasında tuzun be her kilosunun fey-i resmîsi dört kuruşa iblâğ edilmiştir.

İkinci madde: 24 Kanun-i Evvel 1323 tarihli kanun ile işbu kanun arasındaki fark-ı fiyat hazineyedir.

Üçüncü madde: İşbu kanun mevki-i mer'iyete vaz' edildiği günden itibaren bir hafta zarfında tuz tüccarı yedlerinde bulunan tuzların miktarını beyannâme ile duyûn-ı umûmiye idaresine haber vermek ve işbu kaun mucibince alınması lazım gelen miktar ile Fî 23 Eylül 1336 tarihli ve 26 numaralı kanun mucibince verdikleri üç kuruş resm arasındaki farkı tesviye etmekle mükelleftir.

Dördüncü madde: Madde-i sâbıkada muharrır müddet zarfında beyannâme verildiği veya verilen beyannâme gösterilen miktardan fazla zuhûr ettiği halde miktar-ı mektûm kaçak addedilerek işbu kanun mucibince alınması muktazî resm cüz'en iki kat olarak istifa edilir.

Beşinci madde- Mektûmâtan alınacak bir kat resm fazla ihbar edenler var ise onlara tevzi olunur.

Altıncı madde: Memâlik-i ecnebiyeye ihraç edilecek tuzlar fey-i resmîye tabi olmayıp bunların takdir fiyatı maliye vekaletine aittir.

Yedinci madde: 23 Eylül 1336 tarih ve 26 numaralı tuz resmi kanunu mülğadır.

Sekizinci madde: İşbu kanun tarih-i neşrinin ferdâsından itibaren mer'ıyyü'l-icrâdır.

Dokuzuncu madde: İşbu kanunun icrasına, adliye, maliye vekilleri memurdur.

Maliye vekâletinden:

Tuz resmî kanunu 17 Nisan 340 ve 57-3752 numaralı tahrîrât-ı umûmiye ile tebliğ edilmiş idi.

Tavşanlı'da Ma'ârif Faaliyetleri ve Gençlik Hareketleri

Vârid olmuştur:

Sevimli ve şirin bir kaza merkezi olan Tavşanlı'da âhiren terakkî ve intişâra doğru yeni yeni adımlar atılmakta olduğu nazar-ı memnuniyete görülmektedir.

Hükümet konağının önünde bulunan vasi meydanının bir kısmı Merkez İstiklâl mektebi talebesi tarafından bahçe haline getirilerek muhtelifü'l-cins fidanlar gars edildiği gibi diğer kısmının da çiçek bahçesi haline ferâğ edilmesi tasavvur edilmektedir.

Nisanın dördüncü Cuma gecesi Merkez İstiklal mektebi talebesi tarafından mektebe müdâvim fakir ve bî-kes çocuklar menfaatine mektep dahilinde parlak bir müsâmere verilmişti. Programı oldukça zengin olan bu müsâmerede başta kaymakam bey olduğu halde erkân-ı kaza, kasaba reisi jandarma kumandanı beyler, memleketin eşrâf ve müttehizânından bazıları vesair maarifperverân hazır bulunmuşlardır. Tavşanlı'da ilk defa olarak verilen bu müsâmerede şâkirânın gösterdikleri muvaffakiyet hâzırûn tarafından medîd alkışlarla karşılanmıştır.

İhtiyat zâbitânı cemiyeti ve Tavşanlı'nın münevver gençleri tarafından da âhiren muhteşem bir sahne vücuda getirilerek nisanın on ikinci cumartesi gecesi cemiyet ve hilâ-i ahmer menfaatine bir müsâmere verilmiş; Yunan mezâlimine dair üç perdelik bir piyes vaz-ı sahne edilmiştir. Parlak bir surette temsil edilen piyesin hitâmını müteâkip arzu-yı umûmî üzerine sahnede İstiklal mektebi talebesinden bir efendi tarafından bir monolog söylemiş ve diğer bir efendi tarafından da reis-i cumhurumuz ve halaskârımız Gazi Mustafa Kemal Paşa hazretleri hakkında parlak ve nişîn bir hitâbe îrâd edilmiştir. Temsile iştirâk eder cemiyetli ve münevver gençlerin gösterdikleri muvaffakiyet şâyân-ı takdirdir. Tavşanlı'da âhiren himâyeye-i etfâl cemiyeti de teşekkül edilerek hey'et-i idare intihâbatı icra edilmiş faaliyete başlanmıştır. Bayram ertesi mektepler tarafından hamiye-i etfâl müfettişine br müsamere daha tertip edilerek hâsılâtıyla şehit ve fakir çocuklarının sünnetlerinin icrası da düşünülmektedir.

Lise Müdürü Avni Bey

Lise Müdürü Avni Bey dört bin kuruş maaşla birinci devre dârü'l-eytâmı müdiriyyetine tayin edilmiş, bu hafta bu hafta memuriyet-i cedîdesi mahalline müteveccihen hareket eylemiştir.

Afyonkarahisar Haber Matbaası

Defterler, makbuzlar, faturalar, kartvizitler, düğün tezkereleri, renkli el ilanları, büyük duvar ilanları, gazete, kitap, mecmua, çek poliçe, kartpostallar, lokanta listeleri, zarf kağıt başlıkları sür'atle ve ucuz bir fiyatla tab' edilir. Taşradan bastırılacak şeyin numunesi gönderilirse derhal kaç kuruşa tab' olunabileceği iş'âr olunur.

Herkese Lazım

Miras taksîmine dair risâle herkese lazımdır aşağı çarşıda kitapçı Hafız Halil Efendi dükkanında (20) kuruşa satılmaktadır. Taşradan arzu edenler Afyonkarahisar'da Haber matbaasına osta ile (20) kuruş gönderirlerse derhal takdim olunur.

Hevâî Otomobiller

Amerika erbâb-ı fenni âhiren (Hevâî otomobili) ıtlâkına sezâ tayyarelerin tecrübesini yapmışlardır. Bu tayyareler, (2000) kilo mevâdd-ı müşteileyi hâvî olacak ve icabında bütün bir şehri berhevâ edebilecektir.

Tayyare derûnuna insan binmeyecek radyum dalgalarıyla sevk edilecektir.

(Vakit) Gazetesinin Abonelerine Mahsus Yeni Hediye Kuraları

Vakit gazetesi devamlı kâri'leri için tertip ettiği hediye kuralarından ma'adâ sırf abone olan kâri'lerine mahsus olmak üzere ikinci bir kura tertip etmiştir. bu kura gazete idaresi tarafından on beş günde bir kişide olunacaktır. Ve her bir kişide isimlerine kura isabet eden abonelere hediyeleri posta vasıtasıyla gönderilecektir. Bu hediyeler kıymeti yirmi beş lira ile yarım lira arasında tahavvül eden muhtelif eşyadan mürekkep olacaktır. Kura o suretle tertip olunmuştur ki; her kâri' için bir sene içinde mutlaka ismine bir hediye isabet edecektir.

Fransa Kabinesi

Ne Suretle Teşekkül Edecek?

Fransız kabinesinin ne surete teşekkül edeceği henüz meçhul bulunmaktadır.

İsveç-Türkiye Muhâdeneti

Müzâkerât Pazar Günü Başladı

İsveç hükûmeti ile hükümetimiz arasında akdedilecek muhâdenet muahedesi müzâkerelerine geçen Pazar günü Ankara'da başlanılmıştır.

Musul Meselesi Müzâkerâtı

İngiltere ile aramızda bir ihtilaf sebebi olan Musul meselesi müzâkerâtına dün (Pazartesi) saat ikide İstanbul'da mülgâ bahriye nezâreti binasında mübâşeret edilmiştir. İngiliz murahhası Sir Presi Koks'tur.

Japon Meclis-i Hası Lozan Muâhedesini Tasdik Etti

Japonya'dan gelen telgraflardan anlaşıldığına nazaran Japonya meclis-i hası Lozan muâedenâmesini tasdik etmiştir.

Avrupa'da Yeni İtilaf

İtalya-Çekoslavya Arasında

İtalyaYugoslavya itilâfına müşâbih bir itilaf akd etmek için Çekoslavya hâriciye nâzırı Roma'ya gitmiştir.

Bulgaristan'da Yeni Hükümet

İstanbul 18-Bulgar kralı muhalefet fırkası reisini yeni hükümeti teşkile memur etmiştir.

İstanbul Gazeteleri

İstanbul 18-Anadolu-Bağdat demir yolları müdiriyyet-i umûmiyesinin hat üzerinde tedkikât yapaları için davet ettiği İstanbul gazetecilerinden mürekkep bir hey'et bugün hareket etti. Hey'et Afyonkarahisar'a kadar gidecektir.

Yusuf Kemal Bey

İngiltere sefirimiz Yusuf Kemal Beyefendi Londra'dan müfâratat etmişlerdir. Müşâurnileyh me'zûnen Ankara'ya gelmektedirler.

Şehitler Bayramı

Arıburnu'nda mayısın yirmisinde her sene olduğu gibi bir şehitler bayramı yapılacak ve mevlüd-i şerif kıra'et olunacaktır. Gelibolu hilâl-i ahmeri bu münasebetle Gelibolu'dan Arıburnu'na bir seyahat tertip edecektir.

İzmir'de Yunan Konsolosu

İzmir'e Yunan konsolosu gelmiş ve hükümet namına istikbâl olunmuştur. Konsolos ve ma'iyeti makâm-ı vilâyeti ziyaret etmişlerdir.

Dolu

Kasaba, Alaşehir ve Manisa havalisine ceviz kadar dolu düşmüştür. Bağlarda yüzde altmış zâyiat vardır. Afyonkarahisar'da fındık cesâmetinde dolu düşmüş ise de mevzi olduğundan ehemmiyetli hasârât yoktur.

Ma'âif Vekili

Ankara'ya avdet etti.

Ma'ârif Vekîli Vâsıf Bey Ankara'ya cumartesi günü avdet etmişlerdir.

Hareket-i Arz

Erzurum vilayeti dâhilinde olan hareket-i arzda 126 nüfus zayıat olduğu anlaşılmıştır. Hareket-i arz olan köylerde hayvânât ile eşyâ-yı beytiye enkaz altında kalarak mahvolmuştur.

Ziraat Vekili

Ziraat Vekili Zekai Beyefendi Adana'da bulundukları müddet zarfında (Ceyhan) ve (Mersin)i ziyaret etmişlerdir.

Uşak'ta İskan İşleri

Uşak imar ve iskan umûrunun Afyonkarahisar valisi tarafından tedvîr edilmesi tensib edilmiştir.

İslamda Kadınların Hukûku

-Mâba'd ve Hitâm-

Bahsi bildirmezden evvel bugün kadınlarımızca mer'î olan şekl-i tesettürün birdenbire kaldırılması taraftarı olmadığımızın kâr'în-i kirâma arz ve tenbihini vecîbeden görüyorum. Çünkü ani olarak vuku bulacak bir ikılaptan garaz-ı matlûbe vusûl-i kuvvet olmakla beraber birtakım mefsedetlerde teşebbüsât eder. Arzu ettiğimiz şey ancak küçük yaşta bulunan kızlarımızı matlûb vecihle a'dâd ederek bi't-tedrîc müstakil yaşamaya alıştırmak ve iffet denilen şeyin tahtındaki csimi setr eden bir sûb olmayıp bir meleke-i nefiseden ibaret olduğu akdini kendilerie tevdi eylediler. Bu yolda terbiye almış olan kızlarımız velilerinin bahs-i mülâhaza ve mürâkabalarında hudud-ı şer'îye ve usûl-i edep ve terbiyeyi muhafaza etmekle beraber erkekler ile îfâ-yı muameleye alışkın olur ve onlar ile mestûr ve ayrı mestûr hiçbir kadının kurtulamayacağı bazı ahvâl-i istisnâiye hariç olmak şartıyla hiçbir tehlike ve mahzur melhûz olmaksızın muamele-i münhasıradaki bulunmaları kesb-i suhûlet eder.

Evet, gerçi böyle bri tamirin dücâr-i tenkid olacağı münkir değildir. Lakin o tenkidlerin asıl sebebini nefis-i takyirde değil başka hususlarda aramak iktizâ eder ki en mühimmi kısım-ı küllimizce iktisâb-ı rûsûh etmiş olan âdet-i hicab ile kadınlarımıza ait noksânî-i terbiyede buluruz. Kadınlarımız, dini ve terbiyevî esaslara göre tekemmül eder, tesettürde mezâhib-i islâmiyenin pek çoğunda ma'ruf olan haddi aşmazsa o tenkidlerin kâffesi kendiliğinden sukût eder ve millet-i İslamiye için de erkek kadın bütün efradıyla intifâ' etmeye imkan bulunur.

Neşriyatımızın bid'at olduğu iddiasına kıyâm edilecek olursa deriz ki: Evet bid'attır. Lakin o bid'at gâlib-i kemâl olan herkesin mehmedetle karşılayacağı muamele tarîklerinde olmadığı cihetle bir bid'at-ı hasenedir. Hiçbir müslim ihtiyâcât ve muamelât-ı dîniye yek asla dücâr-ı tebeddül ve tegayyür olmayacağı ve bunların ilelebed muhafazasına itina lazım geleceği kanaat ve itikâdında bulunamaz. Çünkü her an ve zaman tebeddül ve tegayyürün taht-ı te'sirinde olan kendisi gibi ihtiyâcât ve âdâtı da tabi tekemmül ve kainattan bir cüzdür. Binaenaleyh ezmân ve emkenenin ihtilafıyla akl-ı beşerin tahallûfünü ve âdât ve ihtiyâcâtın semerât-ı akliyeden bulunduğunu müdrîk olan hiçbir insan için muhalif-i kanaat ve itkâdda bulunmak imkanı yoktur.

Küre-i arzın er tarafına münteşir ehl-i İslâmın turuk-ımaîşet ve adetlerini tahdîd ederek kendilerini siyâk-ı vâhid üzerine bulundurmak kabil mi? Bir sevdanın mazhar-ı takdir ve tahsîni olan bir şeye bir Türkün veya Çinlinin veya Hintlinin de nazar-ı tahsin ile bakacağını kim iddia edebilir, âdât-ı bedeviye'nin hangisi âdât-ı bedeniye'ye tevâfuk eder, hangi kavim ve millet bidâyet-i zuhûr ve nişânındaki âdât ve muamelâtına ilâ nihâye sâdık kalabilmiştir. Buna binaendir ki mesela bir Sudanlı ile bir Türkün âdât ve muamelâtı miyânındaki muhtelif akıl ve idrakleri arasındaki nispete göredir, kezâlik bir Avrupalı ile bir Mısırlı arasındaki fark da bu nispete göre tezâhür eder.

Âdât ki insanın efrâd-ı aile ve ibnâ-i cinsiyle vatandaşları ile riayet ve muvâzatebe mecbur bulunduğu meslek ve tarîkinden ibarettir. Akvâm-ı ibtidâiye ve vahşiyece mer'î olan adâtın; aynıyla emvâl-i müterakkibe ve mütemeddinece de meslûk olması kabil mi? Her ferdin akıl ve iz'ânıyla mütenâsib ve edep ve terbiyesiyle (silik) adet ile me'lûf bulması tabî ve zaruridir. İşte bu irtibat-ı tâmm binâendir ki her kavmin âdâtı o kavmin ma'ârif ve mahiyetinde derece-i heybetine göre tahallûf etmiştir.

Terakkiyât ve tedenniyât (silik) noktasından biraz tahavvül meşhûd olmadıkça bütün selâtînin fevkinde bir eser-i tahakküm ve nüfûza mâlik olan adâtın üstüne kurulur. İmkan kadar âdât o kadar mü'essirdir ki ta'allül ve müessirât-ı sairenin kâfefsine ve ai şerâyi'asya tahakküm ve tagallüb eder.

İslah-ı ümmet yolunda tanzîm edilen kavânîn ve nizâmât-ı mevzu'anın küllü yevmin müşâhede etmekte olduğumuz vecihle yeni bir âlet-i fesada ikılâb emesi müddeiyât-ı vâkıyı te'yîd eder.

Bu da garip değl ve âdetler nefis-i dîne bile tagallüb ve tahakkuk herkesin mucib-i inkârı olacak derecede o dini fesh ve ifsat eyliyor. İşte bizim esas olarak şahit olduğumuz şey de ancak budur. Kadınlar mensup olduğu milletin inhitât ve ibtidâiyeti veya terakkî ve medeniyeti arasındaki telâtumdan ibaret olan hakikat-i tarihiyede bunu müeyyeddir.

Sûret-i kat'îyede biliyoruz ki cem'iyât-ı beşeriyenin bidâyet-i teşekkülünde kadının mevkii hiçbir hususta esirden farklı değildi. Mesela: Romalılar ve Yunanlılar nezdinde kadın, sırasıyla pederinin zevcinin eğer varsa evladının hâkimiyet-i talakasına tabi bulunurdu. Kadın üzerinde reis ailenin öyle ve mutlak bir hakk-ı mülkiyeti var idi ki onu istediği gibi tasarruf eder satın alır, satar ve dilerse öldürür sonradan emvâl-i metrûkesine vâris olurdu.

El-yevm Afrika ve Amerika'nın gayrı mütemeddin akvâmında meşhûd olmakta bulunduğu vecihle kable'l-islam Araplarca kendi kızlarıyla izdivaç tecvîz edilir ve hiçbir kayd ve şarta riâyet etmeksizin bir adet ma'iyete tabi olmaksızın, istedikleri kadar kadın ile münâsebât-ı cinsiyede bulunmak (silik) umûrdu.

Bazı Asya emvâli zevceler için bir hayat-ı hakîkiye olmadığı ve erkekeri vefat eden kadınların başkasına liyakatı bulunmadığı itikadında olup bazıları da mâlik oldukları en güzel (silik) takdim edercesine zevcelerini berâ-yı ikram misafirlerine takdim etmektedirler.

İşte bu ahvâlin kâffesini nizâmât-ı umûmiyeye tabi tutup onların da aile ve kabile âdâtının cereyan ettiği cemiyât-ı beşeriyede müşâhede olunmaktadır. Bugün istibdâdın kuvve-i kanuniyeye tahakküm etmekte olduğu memleketlerde dahi ahvâl bu mezkezedir.

Musâib-i mütevâliyyeye giriftâr olan zulmdîde eşhâsın zevk-i hayr adalet ve şefkatle mütehallî olmasına ihtima verilirse de lakin müşâhedât bunun aksini göstermektedir. Ümmet-i mazlûmenin cûy ve arzı faziletin nümû ve ikişâfına müsait ve nâfi olmayıp bilakis orada ancak nebâtât-ı rezîle ve habîse feyizyâb olur.

Zamanları bizden uzak olmayan eski müstebidlerin taht-ı hükmünde yaşamış her Mısırlı bilir ki (Şeyhü'l-beled) kendisinden alınan on yerine ahaliden yüz tahsil eder ve mu'arraz kaldığı bir tecavüzün intikamını üz fellatan alırdı. Bu halde bulunan insanın tabiatı ancak kuvvete karşı hürmet, korkudan dolayı itaattir.

Zaafiyeti tahakkuk eden kadınların hukuku erkekler tarafından hazm ve muamelâtı istihkâr ve istihfâf ile gasp edilerek şahsiyetleri ayaklar altında çiğnenecek kadın şedid bri inhitât içinde yaşamaya başladı. Bir derecede ki aie arasında kadın; asla haysiyet ve itibarı olmayan zevce, üm, unvanlarını aldı. Pek âdî bri hususta bile kadın erkeğe karşı hakk-ı re'ydin mahrum edildi. Ne için; çünkü kadındır!

Erkek şahsiyeti karşısında kadın şahsını kaybetti. Kadın için artık sanki hiçbir mevcudiyet kalmadı.

(İlk satır silik) gibi isi'mâl edilmek derekesine düştü. Artık her ne zem ve kadeh onlar hakkında reva görülmeye baladı. Çünkü erkekler (silik) kadınlar) cahildir. Bunlar akıllı, onlar ahmak, ziya ve feza bunlar için bir zulmet ve onlar için emr ve nehy bunların hakkı sabır taat o bîçârelerin vazifesi bir erkek hanesinde müte'addid zevce ve câriyeyi şehvât-ı nefsâniyesinin tatminine mefâd bir halde bulundurmalı mı, kezâlik yalnızca bu ele (silik) olduktan sonra ana, emşire ve zevce vesaireden ibaret fert aile kadın kısmına sofra bakıyesi bırakmalı. Bir kadına muhafaza-i ırzı için ağa veya hizmetçi namıyla bir şahsın terfiki doğru mu, zevcesini hanesinden ve dışarı çıkarmayarak onu ölünceye kadar bu suretle tescîn etmekten zevk duyan bir zevcin hareketi nasıl tahsin edilebilir, kadınların şâyân-ı emn ve itimat olmadığını ilan etmek münasip midir. Kız evladdan pderin gamnâk olmasına sebep nedir ve bütün bunlar zavallı kadının en sarîh hakk-ı tabî ve eâsîsine pek feci bri ta'arruz değil de nedir? Onların bü derecede tezlîl ve istihkârı hissiyât-ı insâniyetkârâne ve âlicenâbâne ile nasıl kâbi-i tevfihtir, artık bilemem?!

Onların tezlîl ve istihfâfı yolunda biri (Kadınlar bizim için yaratılmış birtakım şeytanlardır ki şerlerinden Allaha sığınırım diyor) diğeri (Kadının kızıyla mestûr olmasından daha büyük hiçbir nimet görmediğini) söylüyor. Bir diğeri de (Onların doğar doğmaz ölmelerini temennî) ediyor. Bir başkası da (Şeref ve şanın müntehâsını evlad-ı zekûrun bekasında ve evlat ananın memâtında) buluyor. Bir âhiri de (Kadınlar birtakım felaket şebekeleridir ki onlar ile en kadîm ve yüksek şereflerin zayi olacağı) za'mında bulunuyor tezlîl ve istihzâr esasına, raci olmak üzere kadın ile hayat-ı umûmiye arasında ve hatta bizzat kadına ta'alluk eden husûsiyet de öyle mevâk ikâme edilmiştir ki bunlar kadının akârât-ı dîniyede bir yer, ulûm ve fûûnda bri zevk, menâfi-i âlîde bir kader imalde bir re'y, meşâribde bir fikir sahibi olmasına suret-i kat'iyede mâni olmuştur. Bîçare kadın için ne fazilet ve tayyibe ne hiss-i emelî hiç hiçbir şey artık yoktur.

Gazetemiz

Ellinci numarasıyla birinse senesini ikmâle muvaffak olan gazetemiz esbâb-ı ıztırâriyenin sevkiyle intşar edecektir.

Demir Yolu

Onbeş günde bir defa neşr olunur ilmî, fennî, meslekî mecmuadır.

Anadolu-Bağdat şimendifercileri cemiyeti tarafından demir yolları dahilinde çalışan bilumum meslektaşların ilmen, fennen, mesleken terakkîleri için “Demir Yolu” isminde bir mecmua neşrine teşebbüs edilerek müsaade-i resmiyesi istihsâl edilmiştir. On beş günde bri defa resimli ve sekiz sahife olarak intişâr edecek olan işbu meslek mecmuasıyla saha-i metbuatta ilim ve fen ve meslek namına ilk çıkışı açılmış olacaktır. Meslek müntesiblerine tavsiye ederiz.

Bedel-i keşfi 2525718 kuruştan ibaret Uşak yolunun Uşak’tan itibaren altı kilometrelik kısmının tsviye-i türâbiye ve şose inşaatı ve ol babda keşif mukâvelenâmesi mucebince münâkasaya vaz’ edilmiştir. Talip zuhurunda bedeli hadd-i layık görülürse 31 Mayıs 340 tarihinde karardâde keşîdesi 7 Haziran 340 tarihinde ihâl-i kat’iyesinin icrası mukarrer bulunduğundan tenzile talip olanların şerâitini anlamak üzere encüme-i dâimî-i vilayete müracaatları lüzumu ilan olunur.

Kütahya İlkbahar At Koşuları

İdare-i Husûsiye Tarafından

Yarış haziranın altıncı Cuma günü istasyon civarında icra kılınacaktır.

1- Yarışa başlamadan evvel pelivanlar tarafından iki güreş yapılacak baş gelenere beşer lira ikrâiye verilecek.

2- Yarış üç sınıf üzerine mürettebtir.

A- Sür’at koşusu garp nısfu’d-dem hayvânâta mahsustur. İştirak edecek hayvânâtın sinleri beşten ve irtifaları 1,40’tan dūn olmayacaktır. Mesafe 3400 metredir sıklet 60 kilodur. Birinciye 250 ikinciye 150 üçüncüye 75 lira verilecektir. Duhûliyesi 150 liradır.

B- Tahammül koşusu: Türkiye’de yetişmiş her cis aygır ve kısraklara mahsustur. İştirâk edecek hayvânâtın sinleri beşten ve irtifâları 1,40’tan dūn olmayacaktır. Mesafe 4500 metredir. Sıklet 60 kilometredir. Birinciye 300 ikinciye 200 üçüncüye 100 lira ikramiye verilecektir. Duhûliyesi “20” liradır.

C- Süvari ve jandarma efradına mahsus manialı koşu: Her cins hayvânât iştirâk edebilir. Mesafe 1000 metredir. İrtifa: sıklet aranılmaz. Birinciye “60” ikinciye “30” üçüncüye “10” lira ikramiye verilecektir. Duhûliyes yoktur.

3- Koşuya iştirâk edecek hayvânâtın miktarı beşten dîn bulunduğu takdirde birinciye ikinci, ikinciye üçüncü ikramiye verilecek üçüncüye bir şey verilmeyecektir. Başka talip bulunmayıp da yalnız bir hayvan koşuya çıkarsa mesafeyi tamamen devrederek üçüncü ikramiyeyi alacaktır.

4- İydic hayvânât birici ve ikinci koşuya iştirâk edemez.

5- Yarışlarda hayvanların tamamıyla daireden mürûru lazımdır. Dairenin herhangi bir noktasından dahile mürûr edenler ve hayvandan düşüp de atı boş gelenler haklarını iskât etmiş olurlar. Ve yarıştan çıkarılırlar. Düşen ve hayvanı yıkılanlar yarasız olarak tekrar biner ve devirlerini cira ederek kazanırlarsa haklarını kaybetmezler.

6- Hakem heyetinin ekseriyetle de olsa ittihâz edeceği karara ittibâ mecburidir.

7- Hayvanların koşacağı sırada veya koşarken iştirâk eden binicilerin haykırması diğerinin hayvanına vurması ve sûr-ı sâire ile hile ve hud‘aya tevessül etmesini memnu’dur. Hilafında hareket edenler hemen yarıştan çıkarılır. Hiçbir gûnâ itiraz dinlenilmez.

8- Kayıt muamelesi için aziranın beşinci günü akşamına kadar vilayet baytar müfettişliğine müracaat olunarak iştirak edecek hayvânâtın muayenesini yaptırmak ve duhûliyesini vererek bileti almak lazımdır.

9- Koşunun tertibi vesaire ufak tefek husûsât ve şerâit koşu günü tevzî‘ olunacak el ilanlarında bildirilecektir. Koşu aralarında bisiklet, yumurta yarışları, futbol, yağlı sırığa çıkma gibi muhtelif eğlenceler icra edilecek ince saz takımıyla züvvârın zevkleri tayin olunacaktır.

2- Kanunun neşrinden itibaren tuz tüccarları nezdinde bulunan tuzların miktarını bir hafta zarfında beyannâme ile duyûn-ı umûmiyee haber verecek işbu kanun ile evvelki kaun arasındaki farkı resmî te’diye edecektir.

3- Beyannâmeyi müddeti zarfında vrmeyen ve beyannâmede noksan gösterenlerin mektubu kaçak ad ile resmî ceza iki kat olarak istifa ve bir katı ihbar edenler var ise onlara verecek olmadığı takdirde irâd-ı kayd olunacaktır. Tuz resmi kanunundan bâlâya derc edilen mevâddın hemen ilanı.

31 Bin Ameliyat

İstanbul Haseki nisâ hastahanesi Sertabibi Operatör Nureddin Bey’in kanserden vefat etmiştir. nureddin Bey Avrupa’da tahsil görmüş kıymetli bir operatör olup müstakile nazaran şimdiye kadar (31000) ameliyat yapmıştır.

Eğer merhumun bu kadar ameliyatı 31 sene içinde yaptığı kabul edilirse vasatî olarak her sene bin ve her ay (83) yapmış demektir. Allah rahmet eyleye.

Adana Sergisinde Telsiz Telefon

Paris, Londra ve Berlin'den verilecek konserleri dinlemek üzere sergiye telsiz telefon te'sisâtı vücuda getirilecektir. Bunun için sergi müdüriyetince Berlin elektrik fabrikası müdüriyetine müracaat-ı lâzımede bulunulmuştur. Altınöz

Bayrama Trenlerde Nısf Ücret

Haber aldığımıza göre Anadolu-Bağdat demir yolları müdüriyet-i umûmiyesi geçen sene olduğu gibi bu sene dai bayrama mahsus olmak üzere nısf ücretle azîmet ve avdet için istihsârâtta bulunmaktadır.

Nur

Afyonkarahisar'da bâlâdaki unvan ile ilmî, edebî, iktisâdî bir mecmua pek yakında intişâra başlayacaktır. Mecmuanın sahip ve müdürü lise muallimlerinden Ahmet Sami Bey'dir.

Toprak'tan Çıkan Altınlar

İzmir, 21 Nisan (Husûsî muhabirimizden)- Nazilli'de bugün bir define bulundu. Hükümet civarında Sarraf Kaptor Yorgi'nin oğlu Otto'nun muhterik evinin arsasında külliyyetli miktarda altın gömülü bulduğu Otto'nun eski komşusu Yusuf Bey tarafından hükümete haber verildi.

Otto, Yörük Ali'nin Nazilli'yi işgalinde bin küsur altınını Yusuf'a saklatmış, Yusuf sonra bu parayı tekrar iade etmiş... Ordumuz gelirken Otto, tuğla döşemenin altına sakladığı parayı çıkarmadan kaçmış.

Yusuf âhiren bu altınların arsada gömülü olduğunu ihbâr ettiğinden hükümet taharriyâta başladı. Dört günlük hafriyâttan sonra iki saat evvel altınlar çıkarılmaya başladı. Hafr edilen mahalde büyük bir kalabalık vardı. Topraktan Türk, İngiliz liralарının memurlar tarafından çıkarılması pek cazipti. Şimdiye kadar üç yüz altından fazla çıkarıldı. Yusuf "Binden fazla çıkacak." Diyor. Hükümet Yusuf'a yüzde on ihbâriye verecektir.

Afyonkarahisar Haber Matbaası

Defterler, makbuzlar, faturalar, kartvizitler, düğün tezkereleri, renkli el ilanları, büyük duvar ilanları, gazete, kitap, mecmua, çek poliçe, kartpostallar, lokanta listeleri, zarf kağıt

başlıkları sür'atle ve ucuz bir fiyatla tab' edilir. Taşradan bastırılacak şeyin numunesi gönderilirse derhal kaç kuruşa tab' olunabileceği iş'âr olunur.

(Vakit) Gazetesinin Abonelerine Mahsus Yeni Hediye Kuraları

Vakit gazetesi devamlı kârî'leri için tertip ettiği hediye kuralarından ma'adâ sırf abone olan kârî'lerine mahsus olmak üzere ikinci bir kura tertip etmiştir. bu kura gazete idaresi tarafından on beş günde bir kişide olunacaktır. Ve her bir kişide isimlerine kura isabet eden abonelere hediyeleri posta vasıtasıyla gönderilecektir. Bu hediyeler kıymeti yirmi beş lira ile yarım lira arasında tahavvül eden muhtelif eşyadan mürekkep olacaktır. Kura o suretle tertip olunmuştur ki; her kârî' için bir sene içinde mutlaka ismine bir hediye isabet edecektir.

Herkese Lazım

Miras taksîmine dair risâle herkese lazımdır aşağı çarşıda kitapçı Hafız Halil Efendi dükkanında (20) kuruşa satılmaktadır. Taşradan arzu edenler Afyonkarahisar'da Haber matbaasına osta ile (20) kuruş gönderirlerse derhal takdim olunur.

Afyonkarahisar: Haber Matbaası Müdür-i Mes'ulü Hakkı

Mahsub Muamelâtı Hakkında Beyannâme

1- Eski hükümetin 334 senesinden 339 senesi nihâyetine kadarki müddet içinde tahakkuk eden bütün borçları hazine-i mâliyenin yine 336 senesi nihayetine kadar olan zamana ait ve emvâl-i metrûke ve milliye satışlarından başka diğer bütün açığıyla kapatılmış Büyük Millet Meclisi'nce âhiren kabul olunan kanun icabındandır.

2- Bunun için her ferdini nihayet 1341 senesi son gününe kadar bir istid'ânâme ile mal sandıklarına müracaat ederek ellerindeki matlûbât vesîkalarını teslim ve mukâbilinde mal sandığından bir müracaat vesikası almaları lazımdır.

3- Eğer herhangi bir kimsenin alacağı bulunduğu kazanın haricinde bir mahal mal sandığına ait ise yalnız istid'âsını bulunduğu kaza mal sandığına verebilir. Fakat o vesîkasını bizzat veya posta ile veya diğer bri vasıta ile alacağı olduğu mal sandığına gönderir yani her mal sandığı ancak kendi borcuna ait vesikayı alacaktır.

4- Teslim olunan vesikalar mal sandığına sırasıyla tedkîk ve herkesin istihkâkı tayin edilerek alacak sahiplerinden müracaat vesikası geriye alınarak bunun yerine bir deyn ilm ü haberi veriecektir.

5- İşte bu deyn ilm ü haberini alan her kimse onun mahsûbâtını gerek kendisinin gerek dilediği kimselerin herhangi bir mal sandığındaki borçlarına geçirtebilecektir.

6- Yapılan masûb neticesinde daha alacağı kalanların yahut aldığı deyn ilm ü haberi üzerine hiç mahsup yaptırmamış olanların alacakları 342 senesi ibtidâsında artık vergi aşar, temettu vesair devlet borcuna mahsup olunamaz, bu kabîl kimselere 342 senesi içinde tasfiye-i duyûn tahvîli verilecektir.

7- Devlet bu tahvîlâtı hâmil olanların alacaklarını ma'a faiz yavaş yavaş ödeyecektir. 342 senesinin nihayetine kadar tahvîlât ahzi için müracaat etmeyenlerin matlûbâtı mürûr-ı zamana uğrayacaktır. Mal memurları herkese suhûlet gösterecek ve haksızlığa maruz kalacağını anlayanlar daha büyük makama müracaatla haklarını arayabilirler. Bu beyannâme her kaza hey'et-i ihtiyâriyesince bütün köylü huzurunda okunarak her ferde bu kanun ahkâmını öğretmek lazımdır. Beyannâmelerin birer nüshası hey'et-i ihtiyâriyelerce köylüye anlatıldığına dair iktiza edilerek mal müdiriyetine teslim olunacaktır.

Afyonkarahisar'da metbu münderecâtla intişâr eden (Nur) ismindeki mecmuayı kâri'lerimize tavsiye eyleriz.

Afyonkarahisar Haber Matbaası

Defterler, makbuzlar, faturalar, kartvizitler, düğün tezkereleri, renkli el ilanları, büyük duvar ilanları, gazete, kitap, mecmua, çek poliçe, kartpostallar, lokanta listeleri, zarf kağıt başlıkları sür'atle ve ucuz bir fiyatla tab' edilir. Taşradan bastırılacak şeyin numunesi gönderilirse derhal kaç kuruşa tab' olunabileceği iş'âr olunur.

Makâm-ı vilâyetten

Bedel-i keşfi 220260 kuruştan ibaret Kütahya istasyon caddesi tamirâtı ol babdaki keşif ve mukâvelenâmesi mucibince münâkasaya konulmuştur. Talip zuhûrunda bedel-i hadd-i lâyük görülürse Fî 20 Mayıs 320 tarihinde karardâde keşidesi Fî 23 Mayıs 340 tarihinde ihâle-i kat'iyesi icra kılınacağından talip olanların şerâiti öğrenmek üzere encümen-i dâimî-i vilâyete müracaat eylemeleri lüzumu ilan olunur.

(Vakit) Gazetesinin Abonelerine Mahsus Yeni Hediye Kuraları

Vakit gazetesi devamlı kâri'leri için tertip ettiği hediye kuralarından ma'adâ sırf abone olan kâri'lerine mahsus olmak üzere ikinci bir kura tertip etmiştir. bu kura gazete idaresi tarafından on beş günde bir kişide olunacaktır. Ve her bir kişide isimlerine kura isabet eden abonelere hediyeleri posta vasıtasıyla gönderilecektir. Bu hediyeler kıymeti yirmi beş lira ile yarım lira arasında tahavvül eden muhtelif eşyadan mürekkep olacaktır. Kura o suretle tertip olunmuştur ki; her kâri' için bir sene içinde mutlaka ismine bir hediye isabet edecektir.

Abone Şerâiti

İstanbul ve taşra için: seneliği 1100, altı aylığı 600, üç aylığı 325 memâlik-i ecnebiye:
Seneliği 1700, altı aylığı 900, üç aylığı 500.

Adres: İstanbul'da Bâb-ı Âlî caddesinde Cağaloğlu yokuşunda

Telgraf adresi: İstanbul-Vakit

Herkese Lazım

Miras taksîmine dair risâle herkese lazımdır aşağı çarşıda kitapçı Hafız Halil Efendi dükkanında (20) kuruşa satılmaktadır. Taşradan arzu edenler Afyonkarahisar'da Haber matbaasına osta ile (20) kuruş gönderirlerse derhal takdim olunur.

Afyonkarahisar: Haber Matbaası Müdür-i Mes'ulü Hakkı

ÖZ GEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Mesut YARAMIŞ
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Tavşanlı Atatürk Anadolu Lisesi
Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, Antalya, 2016
Yabancı Dil / Diller	İngilizce
İŞ DENEYİMİ	
Çalıştığı Kurumlar	AB Medya /Muhabir ve Foto Muhabir (Antalya) Haziran 2015- Ocak 2017